

รายงานการวิจัย

กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม
โดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น
THE MECHANISM OF YUOTH NETWORK DEVELOPMENT FOR
STRENGTHENING SOCIAL IMMUNITY BASED ON FAMILIES,
COMMUNITY, AND BUDDHISM: A CASE STUDY OF
KHON KAEN PROVINCE

ประชัน ชะชิกุล

จักรี ศรีจารุเมธีญาณ

พระมหาสมบัติ คุณะโสโก

ชุลีพร นาห้วนิล

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.)
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2564

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รายงานการวิจัย

กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม
โดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น
THE MECHANISM OF YUOTH NETWORK DEVELOPMENT FOR
STRENGTHENING SOCIAL IMMUNITY BASED ON FAMILIES,
COMMUNITY, AND BUDDHISM: A CASE STUDY OF
KHON KAEN PROVINCE

ประชัน ชะชิกุล

จักรี ศรีจารุเมธีญาณ

พระมหาสมบัติ คุณะโสโก

ชุลีพร นาห้วนิล

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.)
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2564

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น และจัดทำคู่มือกลไกการพัฒนาเครือข่ายเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม โดยใช้กลุ่มตัวอย่างในเยาวชน อายุระหว่าง 15 – 18 ปี ในเขตเทศบาลนครขอนแก่นจำนวน 302 คน ใช้เครื่องมือแบบสอบถามตามกระบวนการวิจัยโดยผู้เชี่ยวชาญ และการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

ผลการวิจัยพบว่า

1) กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม ทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.80$, S.D. = 0.40) เมื่อพิจารณารายด้านด้านครอบครัว อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.36$, S.D. = 0.43) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงสุด คือความรักและความผูกพันกับครอบครัว รองลงมาเป็นใส่ใจดูแลคนในครอบครัว รู้สึกปลอดภัยที่อาศัยอยู่ในครอบครัว ใช้ความรักเข้าใจพูดคุยได้ทุกเรื่องเพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน กลไกด้านชุมชน อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}=3.80$, S.D. = 0.60) ได้ใช้พื้นที่ชุมชนจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ แสดงออกอย่างอิสระและรับฟังอย่างตั้งใจ เช่น จัดงานบุญประเพณี ขอคำปรึกษาจากพระในชุมชน เป็นต้น ส่วนกลไกด้านหลักธรรม ($\bar{x}=3.25$, S.D. = 0.60) ใช้กระบวนการทางเชิงเหตุผลทางหลักเบญจศีล 5 ใช้หลักมนุษยธรรมคือเบญจธรรม 5 ใช้หลักมโนธรรมคือหลักโลกपाल ได้แก่ หิริ ความละอายใจในบาป และโอตตปปะ ความเกรงกลัวที่จะทำบาปและใช้หลักคุณธรรม ให้อภัยให้โอกาสตนเองและผู้อื่น เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันและแก้ปัญหา 2) กลไกการพัฒนาเครือข่ายอาศัยกลไกครอบครัว สร้างภูมิคุ้มกันด้วยความรักความเข้าใจความปลอดภัยและการพูดคุยเพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน กลไกชุมชน การให้พื้นที่แสดงออกอย่างอิสระและการให้โอกาสปรึกษาผู้นำชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กลไกพระพุทธศาสนาเป็นกลไกด้วยหลักศีล 5 ธรรม 5 โลกपालธรรม 2 การให้อภัยและให้โอกาส เป็นกลไกสำคัญ 3) กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นแตกต่างกันระหว่างก่อนและหลังการทดลองใช้กลไกโดยหลังการทดลองมีระดับที่สูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.5 และผลการประเมินคู่มืออยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: 1. การสร้างภูมิคุ้มกัน, 2. กลไก

ABSTRACT

This research aims to study problematic conditions, mechanisms for developing youth networks to build social immunity using families. The community and Buddhism are the base of Khon Kaen province and created a guide to the mechanism for developing social immunization networks using a sample of 302 youths between the ages of 15 and 18 in Khon Kaen Municipality, using expert research questionnaire tools and in-depth interviews by participatory observations.

1) The sample had opinions on the use of youth network development mechanisms to build social immunization, all three areas moderate ($\bar{x}=3.80$, S.D. = 0.40). On the family side, it is the highest level ($\bar{x}=4.36$, S.D. = 0.43). The highest priority is love and family bonding, second only to caring for the family, feeling safe living in the family. Use love to understand, talk about anything to solve problems together. Community mechanisms are low ($\bar{x}=3.80$, S.D. = 0.60). Be used in community spaces to organize creative activities, express themselves independently and listen intently, such as organizing traditional merits, asking for advice from monks in the community, etc. Principle mechanism ($\bar{x}=3.25$, S.D. = 0.60) Benjamin 5 uses the humanitarian principle of benjamin 5, uses conscience principles as the principles of the papal world: hiri, shame in sin, and ottappa, fear of sin and use moral principles, forgiveness, give yourself and others a chance to be immune and solve problems. 2) Network development mechanisms rely on family mechanisms. Build immunity with love, understanding, safety and talking to solve common problems. Community mechanisms, free expression spaces and opportunities to consult community leaders and related agencies The Buddhist mechanism is a mechanism with the principles of 5 Dhamma 5, the Paltham World 2, forgiveness and giving opportunities is an important mechanism. 3) The samples had different opinions between before and after the trial of the mechanism, with the aftermath of the trial having a statistically significantly higher level of 0.5, and the manual evaluation results were very high.

Keywords: 1. Creating Landscape, 2. Mechanism

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยความกรุณาและช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากคณะผู้บริหาร และคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงยิ่ง

ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย 1) เป็นนักวิชาการด้านการวิจัย จำนวน 2 คน คือ ผศ.ดร.ธนพฤษช์ ชามะรัตน์ และ ผศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช 2) เป็นนักวิชาการทางด้านศาสนา จำนวน 1 คน คือ รศ.ดร.พุทธรักษ์ ปราบนอก 3) เป็นนักวิชาการทางด้านเด็กและเยาวชน จำนวน 2 คน คือ ดร.รัตน์ะ วรบัณฑิต และ ดร.แสงสุรีย์ ดวงคำน้อย ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือและให้ข้อเสนอแนะที่ถูกต้อง อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัย

ขอขอบคุณศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย อดิศักดิ์วัฒนา และพระมหามหวินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร.ที่เมตตาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเนื้อหางานวิจัย และให้ข้อเสนอแนะที่ถูกต้อง อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัย

ขอขอบคุณผู้เกี่ยวข้องในเขตเทศบาลนครขอนแก่นที่เอื้อเฟื้อพื้นที่ ได้แก่ นายกเทศมนตรีเทศบาลนครขอนแก่น ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการแจกแบบสอบถามและทดสอบเครื่องมือการวิจัย และผู้นำครอบครัว ผู้นำชุมชน และผู้นำทางศาสนาพุทธ (เจ้าอาวาส) ที่เข้ามามีส่วนสานเสวนาภาษาห่วงใยเยาวชน และผู้ทรงคุณวุฒิจากหลากหลายอาชีพ ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ศูนย์อนามัยที่ 7 ขอนแก่น (คลินิกวัยรุ่น) ผู้ทรงคุณวุฒิ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น ผู้ทรงคุณวุฒิ มูลนิธิพัฒนาเครือข่ายสุขภาพ (HealthNet) ขอนแก่น ผู้ทรงคุณวุฒิ สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย (คลินิก สวท เวชกรรม ขอนแก่น) ผู้ทรงคุณวุฒิ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบึงเนียม ผู้ทรงคุณวุฒิ มูลนิธิไทยอาทร ขอนแก่น ผู้ทรงคุณวุฒินักวิชาการศาสนาชำนาญการ นักวิชาการวัฒนธรรมปฏิบัติการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น ที่ให้การแนะนำเพิ่มเติมด้านหลักธรรมและร่วมสนทนากลุ่มในการวิจัย

ขอขอบคุณสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่ได้สนับสนุนอุดหนุนทุนวิจัยในครั้งนี้

คุณค่าและประโยชน์ของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชา พระคุณบิดามารดา ผู้มีพระคุณ ตลอดจนบูรพาจารย์ และผู้มีอุปการคุณทุกท่าน

ประชัน ชะชิกุล

หัวหน้าโครงการวิจัยและคณะ

15 พฤศจิกายน 2565

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ซ
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 ปัญหาวิจัย	3
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	4
1.4 สมมุติฐานการวิจัย	4
1.5 นิยามศัพท์	4
1.6 ขอบเขตของการวิจัย	5
1.7 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	6
2 แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม	7
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับเยาวชนกลุ่มเปราะบาง	14
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชน	30
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับพุทธธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเปราะบาง	37
2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคู่มือ	51
2.6 สภาพพื้นที่ที่ทำการวิจัย	52
2.7 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	58
2.8 สรุปกรอบแนวคิด	64
3 วิธีดำเนินการวิจัย	68
ระยะที่ 1 ศึกษากลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนในจังหวัดขอนแก่น	68

ระยะที่ 2 ศึกษาการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น	71
ระยะที่ 3 ประเมินกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น	74
ระยะที่ 4 จัดทำคู่มือการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น	75
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	77
ก. ผลการวิจัยของกลุ่มตัวอย่าง (เยาวชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น)	78
ส่วนที่ 1 สภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	78
ส่วนที่ 2 ระดับพฤติกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม	80
ส่วนที่ 3 ระดับกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชน	82
ส่วนที่ 4 ระดับการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม	84
ส่วนที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชน	86
ส่วนที่ 6 เปรียบเทียบกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชน	87
ส่วนที่ 7 ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนา	92
ข. ผลการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เยาวชนในชุมชนและสนทนากลุ่ม	97
1. บริบทและความเป็นอยู่	97
2. กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น	98
3. กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น	101
4. คู่มือการใช้รูปแบบ	102
5. ความคิดเห็นอื่น ๆ	103
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	104
5.1 สรุปผลการวิจัย	104
5.2 อภิปรายผล	112
5.3 ข้อเสนอแนะ	117
บรรณานุกรม	119

ภาคผนวก	121
ภาคผนวก ก	122
แบบสอบถาม	123
แบบสัมภาษณ์	130
ภาคผนวก ข	134
ผลการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องแบบสอบถาม IOC และ	135
ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม	
ภาคผนวก ค	148
หนังสือแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ	149
หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ	150
หนังสือขออนุญาตแจกและเก็บแบบสอบถาม	153
หนังสือขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม	154
หนังสือขอเชิญเข้าร่วมการใช้กลไก	157
หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัย	158
ภาคผนวก ง	148
กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว	
ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น	161
ประวัตินักวิจัย	184

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	69

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพประกอบที่ 1 สรุปกรอบแนวคิด	65
ภาพประกอบที่ 2 กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม	66

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก (อังกฤษ: United Nations Convention on the Rights of the Child: CRC, UNCRC) เป็นสนธิสัญญาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนซึ่งกำหนดสิทธิในทางพลเมือง ของเด็ก โดยนิยามว่า เด็ก เยาวชน คือ มนุษย์คนใด ๆ ที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี องค์การสหประชาชาติ (UN) ได้กำหนดปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็ก และเยาวชนว่า เด็กทุกคนมีสิทธิเรียนรู้ และได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่ ได้รับสิทธิทำเทียมกันไม่แบ่งแยกกีดกันเรื่อง เชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง เผ่าพันธุ์แห่งชาติ หรือสังคมทรัพย์สินกำเนิด หรือสถานะอื่น ๆ ไม่ว่าจะของเด็กหรือของครอบครัว เพื่อให้อยู่ร่วมสังคมได้อย่างปกติชน (อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก, 2563) ทั้งนี้ เด็กและเยาวชนที่พิการทั้งทางร่างกาย สมอง และจิตใจ ก็มีสิทธิที่จะได้รับการรักษาพิเศษ อันหมายถึงการดูแลรักษาและการศึกษาที่เหมาะสมกับสภาวะของเด็ก และในกรณี เด็กไม่มีครอบครัวหรือมาจากครอบครัวที่ยากจนก็จะได้รับความช่วยเหลือ เป็นพิเศษจากรัฐหรือองค์กรต่าง ๆ มีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาที่จัดให้เปล่าอย่างน้อย ในระดับประถมศึกษา โดยมีโอกาสได้รับความสุขสนุกสนานเพลิดเพลินจากการเล่น และรื่นเริงพร้อมกันไปด้วย เพื่อเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมและเติบโตเป็นสมาชิกผู้ยังประโยชน์ต่อสังคม ตลอดจนการแนะแนวทางชีวิตซึ่งมีบิดามารดาเป็นผู้รับผิดชอบก่อนบุคคลอื่น แต่ในปัจจุบันประชาชนต้องเผชิญกับภัยทางสังคม นานาชนิด เช่น ภัยธรรมชาติ ภัยจากมนุษย์ด้วยกัน ภัยจากการโกง ภัยจากการเอาเปรียบ ความเห็นแก่ตัวเห็นแก่ได้ประโยชน์พวกพ้อง โรคภัยไข้เจ็บ ยาบ้า เฮดส์ ความยากจน ความอ่อนแอทางด้านภูมิปัญญา และภัยจากความรุนแรงต่าง ๆ โดยเฉพาะภัยที่เกิดแก่เยาวชน ตามสถิติของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ที่นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับความห่วงใย เยาวชนไทยว่ามีกลุ่มเปราะบาง 1.3 ล้านคน หลุดจากระบบการศึกษา-ไร้งานทำ เสี่ยงกับภาวะซึมเศร้าสูง 44% หรือมีประมาณ 3 ล้านคน จากเยาวชนทั้งหมดประมาณ 8 ล้านคน และมีอัตราป่วยเป็นโรคนี้อยู่ละ 18 นอกจากนี้ประเด็นการติดเชื้อเอชไอวี (HIV) / เอดส์ (AIDS) การบาดเจ็บจากอุบัติเหตุบนท้องถนน และการติดสารเสพติด การท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพยังเป็นปัจจัยเสี่ยงอันดับต้น ๆ ของเยาวชนไทยด้วย (สสส. ห่วงเยาวชนกลุ่มเปราะบาง 1.3 ล้าน หลุดจากระบบการศึกษา-ไร้งานทำ, 2563)

เยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่นมีหลากหลายกลุ่มที่เผชิญความเปลี่ยนแปลงโครงสร้างพื้นฐานในการพัฒนาเมืองอย่างรวดเร็วและทุกด้าน โดยเฉพาะกลุ่มติดยาเสพติด และท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพ เป็นกลุ่มเปราะบางที่กำลังขยายตัวอย่างรวดเร็วจากการพัฒนาสังคมเมือง

และการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตดั้งเดิมที่ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผันผวน ซับซ้อน หลากหลายทิศทางของเมืองและเทคโนโลยีไม่ทันทั่วถึง ทำให้เกิดเป็นปัญหาสำคัญที่มีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความเปราะบางทางสังคม และจำเป็นต้องได้รับการป้องกัน แก้ไขอย่างเร่งด่วนเพื่อให้ทันทั่วถึงต่อการเติบโตของสังคมเมืองที่กำลังรุกคืบเข้าวิถีชีวิตให้คนชนบทเดิมกลายเป็นวิถีคนเมืองในอนาคต เพื่อให้สอดคล้องกับพันธกิจของจังหวัดขอนแก่น ด้านพัฒนาให้เป็นเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืนสำหรับคนทุกกลุ่มในสังคม และดำเนินตามแผนพัฒนาจังหวัดขอนแก่น ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาคุณภาพคนและสังคม (แผนปฏิบัติการประจำปีของจังหวัดขอนแก่นประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564, 2564)

จากการทบทวนงานวิจัยข้อมูลจากองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) ในปี 2017 พบว่าประเทศไทยมีประชากรอายุ 15-24 ปี ที่ไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษา ไม่ได้อยู่ในระบบแรงงาน ประมาณ 1,300,000 คน ในจำนวนนี้เกือบ 800,000 คน เป็นผู้หญิง ขณะที่องค์การ ยูนิเซฟระบุว่า กลุ่มเยาวชนอายุระหว่าง 15-17 ปี เป็นกลุ่มที่ประสบกับความยากจนหลายมิติในระดับที่รุนแรงที่สุดกว่า 51.06% เป็นวัยที่หลุดจากระบบการศึกษา และเมื่อจัดระดับความรุนแรงของค่าความยากจนหลายมิติของกลุ่มเด็กเยาวชนกลุ่มเปราะบาง เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพซ่อนอยู่ในตัว มีความเข้มแข็งอยู่ภายในและมีเสียงสะท้อนของกลุ่มเยาวชนผู้เปราะบาง เมื่อร่วมกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพและให้โอกาสจากการสังเกตพฤติกรรม ได้แสดงทัศนะอันเป็นเสียงสะท้อนให้เห็นมิติที่จะเร่งแก้ไขและพัฒนาได้ว่า “การร่วมกิจกรรมจะเป็นเวทีที่ช่วยเปิดพื้นที่ให้เยาวชนกลุ่มเปราะบางได้แสดงออกถึงสิ่งที่อยากพูด อยากได้ที่ยืนในสังคม ไม่เหยียดหยาม ยอมรับและให้โอกาสที่แท้จริง ทั้งการได้กลับเข้าไปในระบบการศึกษา หรือการทำงาน เพื่อให้สามารถที่จะพึ่งพิงดูแลตัวเองและช่วยเหลือเพื่อน ๆ ที่ประสบปัญหาเช่นเดียวกันได้” และจากผลการศึกษาของศูนย์วิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ศึกษาเกี่ยวกับ “การศึกษากลุ่มเปราะบางในชุมชน” ในโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น เพื่อนำข้อมูลและความรู้ที่ได้ มาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์และออกแบบการทำงานเพื่อเจาะกลุ่มวัยรุ่นที่มีความเสี่ยง แล้วหาทางแก้ปัญหาและบรรเทาความรุนแรงของปัญหาในพื้นที่จังหวัดขอนแก่นมาเป็นแนวคิดพื้นฐานเพื่อการเรียนรู้และแก้ปัญหาต้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพที่จะแก้ไขปัญหาในแนวทางเดียวกัน ทั้งนี้สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ร่วมกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย (UNFPA) และศูนย์วิจัยและพัฒนา ด้านเด็กและเยาวชน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นในประเด็น ‘เสียงเล็ก ๆ จากเด็กถูกเท’ เพื่อหาแนวทางพาเด็กและเยาวชนให้หลุดพ้นภาวะเปราะบาง ซึ่งมีเครือข่ายเด็ก เยาวชนที่เผชิญภาวะเปราะบาง เข้าร่วมรับฟังและแสดงทิศทางในคำตอบที่จะเป็น

ทางออกที่เป็นกระบวนการ เป็นการตอบรับเชิงพฤติกรรมที่จะก่อและริเริ่มแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางได้และจะขยายผลในแนวทางนี้ในอนาคตทุกภาคส่วน

แผนงานวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยมีการบูรณาการระหว่างศาสตร์ คือ สถิติประชากรศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ เป็นองค์ความรู้เบื้องต้นทางสังคม ชุมชน ครอบครัว จิตวิทยาเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยบูรณาการหลักคำสอนพุทธศาสนาเป็นพื้นฐาน และใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนเป็นต้น มีการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน มหาวิทยาลัยสงฆ์ 2 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงการณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) เป็นต้น คณะผู้วิจัยมีประสบการณ์ในการทำงานในพื้นที่จากการทำวิจัยเรื่อง 1) การเสริมสร้างสุขภาพด้วยหลักมรรคมีองค์ 8 สำหรับกลุ่มเด็กเร่ร่อนในจังหวัดขอนแก่น 2) การเสริมสร้างสุขภาพด้วยหลักทฤษฎีภูมิคุ้มกันมีกิตติประโยชน์สำหรับชุมชนชลประทานในจังหวัดขอนแก่น 3) การเสริมสร้างสุขภาพด้วยหลักสัปปุริสธรรม 7 สำหรับกลุ่มเด็กแว้นในจังหวัดขอนแก่น 4) การเสริมสร้างสุขภาพด้วยหลักพละ 5 สำหรับชุมชนริมทางรถไฟในจังหวัดขอนแก่น 5) การเสริมสร้างสุขภาพด้วยหลักปาริสุทธิสีลสำหรับหญิงกลุ่มเสี่ยงในจังหวัดขอนแก่น ภายใต้โครงการวิจัยชุดเรื่อง หลักพุทธจิตวิทยาเพื่อการเสริมสร้างสุขภาพสำหรับคนชายขอบ ของปีงบประมาณ 2562 โดยการสนับสนุนจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ดังนั้น แผนบูรณาการการวิจัยนวัตกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่นนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ทางวิชาการ คือสร้างองค์ความรู้ที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมไทยและสังคมโลกประโยชน์เชิงชุมชนและสังคมมีการเสริมพลังทางสังคม ที่มีการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและประโยชน์เชิงนโยบาย เพื่อสร้างสังคมคุณภาพและความมั่นคงที่จะช่วยขับเคลื่อนสังคมและประเทศชาติให้หลุดพ้นกับดักรายได้ปานกลางและความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของประชาชนในประเทศไทยต่อไป

1.2 ปัญหาวิจัย

1.2.1 กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น เป็นอย่างไร

1.2.2 การใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น เป็นอย่างไรบ้าง

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.3.1 วัตถุประสงค์หลัก/ทั่วไป

1.3.1.1 เพื่อศึกษากลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม โดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

1.3.2.2 เพื่อพัฒนากลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม โดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

1.3.3.3 เพื่อจัดทำคู่มือการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

1.3.2 วัตถุประสงค์เฉพาะ

1.3.2.1 เพื่อศึกษากลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม โดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

1.3.2.2 เพื่อวิเคราะห์กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม โดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

1.3.2.3 เพื่อสร้างคู่มือกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

1.4 สมมุติฐานการวิจัย

1.4.1 เยาวชนในจังหวัดขอนแก่นมีเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพระพุทธศาสนาเป็นฐาน ได้ในระดับปานกลาง

1.4.2 เยาวชนในจังหวัดขอนแก่นมีการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพระพุทธศาสนาเป็นฐานอย่างมีโครงสร้างที่ชัดเจนและแน่นอน

1.5 นิยามศัพท์

1.5.1 กลไก หมายถึง กลไกครอบครัว กลไกชุมชน และกลไกหลักธรรม

1.5.2 การพัฒนาเครือข่ายเยาวชน หมายถึง พัฒนากลไกทางปฏิสัมพันธ์ของเยาวชนหลากหลายกลุ่ม นำไปสู่พัฒนาตนเองเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเชิงบวก สามารถใช้ชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข มีทักษะชีวิตและการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนด้วยกลไกและการคุ้มครองเชิงรุกเพื่อลดสถานะเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐานคิดสำคัญ

1.5.3 การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม หมายถึง ภูมิคุ้มกัน 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านบุคคล 2) ด้านครอบครัว 3) ด้านชุมชน 4) ด้านกฎหมาย และ 5) ด้านอื่น ๆ เช่น ความรู้เรื่องเพศศึกษา การจัดการบริการคลินิกวัยรุ่น และการดูแลการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเอดส์ เป็นต้น

1.5.5 เยาวชนกลุ่มเปราะบาง หมายถึง เด็กที่เผชิญภาวะเปราะบางในช่วงขณะหนึ่งที่เข้าไม่ถึงสิทธิ โดยนโยบายภาครัฐหรือมาตรการในทางปฏิบัติเอื้อไม่ถึง ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สิทธิพลเมือง การศึกษา สุขภาพ และการมีส่วนร่วม

1.5.6 ครอบครัว ชุมชน และพระพุทธศาสนาเป็นฐาน หมายถึง การใช้หลักแนวคิดทฤษฎีกฎเกณฑ์ของครอบครัว ชุมชน และพระพุทธศาสนาเป็นฐานในการพัฒนากลไกและเครือข่ายเยาวชน

1.6 ขอบเขตของการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย (scope of research) ไว้เป็น 4 ด้าน ดังนี้

1.6.1 ด้านเนื้อหา/ตัวแปรที่วิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหาศึกษา ได้แก่

1) แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกัน 2) แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชน 3) แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มเปราะบาง 4) แนวคิดเกี่ยวกับพุทธธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเปราะบาง 5) แนวคิดการพัฒนารูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา นอกเหนือไม่อยู่ในขอบเขตการวิจัย

1.6.2 ด้านประชากรที่วิจัย

เป็นการวิจัยเฉพาะเยาวชนที่อยู่ในเขตพื้นที่ในจังหวัดขอนแก่นโดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้

1.6.2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้สุ่มมาวิจัย จำนวน 100 คน

1.6.2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้เลือกมาวิจัยโดยวิธีแบบเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 30 คน

1.6.2.3 การทดลอง ได้เลือกเด็กเร่ร่อนมาเป็นตัวอย่าง จำนวน 30 คน

1.6.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

เป็นการวิจัยเฉพาะจังหวัดขอนแก่นโดยการเก็บข้อมูลกับเยาวชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น แล้วนำผลการวิจัยมาประมวลผลและเขียนรายงานการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.6.3.1 พื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กเยาวชน จังหวัดขอนแก่น ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาสตรีและสถาบันครอบครัวรัตนากาจังหวัดขอนแก่น และเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

1.6.3.2 นำข้อมูลจากเก็บข้อมูลภาคสนามมาวิเคราะห์และเขียนรายงานมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

1.6.3.3 นำผลการวิจัยไปแก้ปัญหาให้กับเยาวชน อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

1.6.4 ด้านเวลาที่ทำวิจัย

เป็นการทำโครงการวิจัยตั้งแต่เริ่มโครงการ โดยใช้เวลา 1 ปี ระหว่าง ตั้งแต่วันที่ 1 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2563 ถึง วันที่ 30 เดือนกันยายน พ.ศ. 2564

1.7 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1.7.1 ประโยชน์ทางด้านวิชาการ ได้แก่ องค์ความรู้ที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือในด้านกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

1.7.2 ประโยชน์เชิงนโยบาย ได้ข้อมูลในการกำหนดนโยบาย เพื่อนำข้อมูลประกอบ การวางแผน เพื่อสร้างกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

1.7.3 ได้คู่มือการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่นที่ผ่านการทดลองและพัฒนามาแล้ว

1.7.4 จะนำผลการวิจัยไปสนับสนุนโครงการวิจัย เรื่องนวัตกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ในการทำความเข้าใจถึงกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น โดยมีการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับเยาวชนกลุ่มเปราะบาง
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชน
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับพุทธธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเปราะบาง
- 2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคู่มือ
- 2.6 ข้อมูลสภาพพื้นที่ที่ทำวิจัย
- 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม

ประเทศไทยประกาศใช้นโยบายและแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามแนวทาง “โลกที่เหมาะสมสำหรับเด็ก” (พ.ศ. 2550 - 2559) ซึ่งเป็นแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กและเยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี รวมทั้งตราไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์เด็ก, 2550: 1)

2.1.1 ความหมายของภูมิคุ้มกันทางสังคม

อนุภูมิ คำยัง และ วินัส ภักดิ์สินรา (2562) ได้กล่าวว่า ภูมิคุ้มกันทางสังคม หมายถึงความสามารถของบุคคลอันประกอบไปด้วยการ สร้างความเข้มแข็งให้กับตนเอง ทั้งการเรียนรู้ การปรับตัว มีทักษะการใช้ชีวิตทั้งกับครอบครัว โรงเรียน และชุมชน เข้าใจและรู้เท่าทันผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทั้งทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม อีกทั้งรู้จักเตรียมความพร้อมในการป้องกันและจัดการกับตัวเอง จากสิ่งที่ทำให้เกิดปัญหาเพื่อปรับตัวให้สามารถเรียนรู้ เลือกสรร ประเมิน แยกแยะ คุณค่าและใช้ เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ และสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน และอนาคตได้อย่างมีคุณภาพ รูปแบบการจัดกิจกรรมการ

เรียนรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชน หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมแนะแนวเป็นกิจกรรมหลักร่วมกับการประยุกต์ ทฤษฎีจิตวิทยาการเรียนรู้ตามหลักการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative) แนวคิดจิตวิทยากลุ่ม มนุษย์นิยมของ Carl Rogers แนวคิดจิตวิทยาเชิงบวก แนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเองตาม ทฤษฎีปัญญาสังคมของ Albert Bandura ทฤษฎีต้นไม้วัยธรรม ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Kohlberg และการให้บริการปรึกษาตามทฤษฎีแบบเน้นทางออกระยะสั้นของ De Shaze เพื่อสร้าง ภูมิคุ้มกันทางสังคมให้แก่เด็กและเยาวชนตามปัจจัยเสี่ยงทางสังคมที่พบในชุมชน ซึ่งประกอบ ไปด้วยการพัฒนา ใน 4 ด้าน ได้แก่ ภูมิรู้ หมายถึง ภูมิความรู้ความเข้าใจของเด็กและเยาวชน เรื่อง การสร้างภูมิคุ้มกันทาง สังคมตามรูปแบบที่ได้พัฒนาขึ้น ซึ่งวัดได้จากการวัดความรู้ความเข้าใจภูมิคุ้มกันทางสังคม ภูมิจิต หมายถึง ภูมิคุ้มกันทางจิตใจของเด็กและเยาวชนที่ประกอบด้วย การรับรู้ ความสามารถของตนเอง การมองโลกในแง่ดี ความสุข ความเชื่ออำนาจในตนเอง เจตคติและค่านิยม ความหยุ่นตัว (ความสามารถในการฟื้นฟูตนเองให้กลับมาเหมือนเดิม/รักษาสมดุล/การจัดการ/การ ปรับตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ) แรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ ความหวัง ลักษณะมุ่งอนาคตและการควบคุมตน ภูมิธรรม หมายถึง ภูมิคุ้มกันทางคุณธรรม จริยธรรม (เหตุผลเชิงจริยธรรม) ซึ่งวัดได้จากการ สัมภาษณ์ถึงเหตุผลที่มีต่อสถานการณ์ปัจจัยเสี่ยงทางสังคม ภูมิทำ หมายถึง ภูมิคุ้มกันทางด้านการปฏิบัติ (เหตุผลเชิงจริยธรรม) ซึ่งวัดได้จากการสังเกตพฤติกรรม, เด็กและเยาวชน หมายถึง บุคคลที่มีอายุยังไม่เกิน 15 ปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์

วชิราภรณ์ สังข์ทอง (2554) ได้กล่าวว่า “ภูมิคุ้มกันทางสังคม” หมายถึง ความสามารถของบุคคลอื่นประกอบด้วย การสร้างความเข้มแข็งทางการเรียนรู้ การมีทักษะชีวิตในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคม และวัฒนธรรม การเข้าใจผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทั้งทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม การเตรียมความพร้อมเพื่อการปรับตัวให้สามารถเรียนรู้ เลือกสรร กลั่นกรอง ประเมิน แยกแยะ คุณค่า และใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อชีวิต ครอบครัว ชุมชน และสังคม อีกทั้งสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน และในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เสาวภา ไพทยวัฒน์ (2554) ได้กล่าวว่า จิตสำนึกที่เกิดขึ้นในจิตใจ ซึ่งทำให้บุคคลนำมาใช้ในการควบคุมตนเองให้สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้โดยไม่เป็นภาระของสังคม ซึ่งพลั้งดังกล่าวได้รับอิทธิพลจากการอบรมขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ทั้งนี้ได้มีการนำคำว่าทักษะชีวิตมาใช้ร่วมกับคำว่าภูมิคุ้มกันด้วย

วัฒนา พงษ์โนนสูง 2559 อ้างถึงใน ประเวศ วะสี (2542) ได้กล่าวว่า ภูมิคุ้มกันทางสังคม หมายถึง การที่วัยรุ่นมีศักยภาพการเผชิญปัญหาและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ดีขึ้นเนื่องจากวัยรุ่นมีความรู้ความเข้าใจตนเองเข้าใจผู้อื่น และเข้าใจสังคม ได้รับความรักความอบอุ่นจากครอบครัว มีชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้และมีการสร้างการเรียนรู้โดยชุมชน หน่วยงานรัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชนอย่างต่อเนื่อง

ธัชชา รอดกันภัย และเสนห์ บุญกำเนิด (2561) อ้างถึงใน วิจารณ์ พานิช (2554) ได้กล่าวว่า ภูมิคุ้มกันทางสังคมที่สำคัญที่สุดคือการเรียนรู้ที่เป็นการเรียนรู้ของคนทุกคน “ตั้งแต่เกิดถึงเชิงตะกอน” หากระบบการเรียนรู้อ่อนแอ สังคมจะอ่อนแอ ต่อสู้ปัญหาและความเปลี่ยนแปลงผันผวนได้ไม่ดี สาเหตุของ “ภูมิคุ้มกันบกพร่องทางสังคม” ระบบการศึกษาที่อ่อนแออย่างยิ่งในปัจจุบัน คือ ต้นเหตุสำคัญของสภาพ “ภูมิคุ้มกันทางสังคมบกพร่อง” ที่สังคมไทยกำลังเผชิญอยู่ เพราะทำให้ได้พลเมืองที่ความคิดตื้น มองเรื่องที่ซับซ้อนและเลื่อนไหลไม่ออกไม่มีทักษะของการเรียนรู้ไม่มีอิทธิบาทของการเรียนรู้ 2) ประเด็นด้านสัมพันธ์ภาพและวิธีการเลี้ยงดูบุตรของพ่อแม่ในปัจจุบัน ประกอบด้วย โครงการอบรมพัฒนาทักษะชีวิต สร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวของพ่อแม่กับลูกวัยรุ่น เพราะรากฐานของสังคมคือ สถาบันครอบครัว ถ้าครอบครัวอ่อนแอส่งผลให้สถาบันหลักอื่น ๆ อ่อนแอด้วย สอดคล้องกับแนวคิด ภูมิคุ้มกันทางสังคม วัดขึ้นทางสังคม

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า ภูมิคุ้มกันทางสังคม คือ ความสามารถของบุคคลที่มีความสามารถสร้างความเข้มแข็งและการเรียนรู้ ทักษะการใช้ชีวิต และมีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคม และวัฒนธรรม การเข้าใจปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทางสังคม และยอมรับปัญหาที่เกิดขึ้นได้เพราะมีภูมิคุ้มกันทางสังคม มีการเตรียมความพร้อมรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้น

2.1.2 การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม

ปรีชา กันธิยะ และคณะ (2557) ได้กล่าวว่า การสร้างภูมิคุ้มกันของสังคมในมิติวัฒนธรรมถือว่ามีความจำเป็นต่อสังคมไทยในปัจจุบัน เนื่องจากกระแสวัฒนธรรมข้ามชาติที่ไหลบ่ามากับสื่อเทคโนโลยีก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติค่านิยมและพฤติกรรมของคนไทย โดยการรับเอาวัฒนธรรมต่างชาติมาอย่างขาดการคัดกรองให้มีความเหมาะสมตามบริบทของสังคมไทย จนบางครั้งกลายเป็นการคลั่งไคล้ทำให้หลงลืมและดูถูกวัฒนธรรมอันดีงามของชาติส่งผลให้วัฒนธรรมไทยดั้งเดิมขาดการดูแล สนใจจากกลุ่มคนรุ่นใหม่ จนทำให้ประเพณีและวิถีชีวิตดั้งเดิมบางอย่างกำลังจะสูญหายไปจากสังคมไทย ซึ่งบางครั้งกระแสนิยมบางอย่างที่รับเอามาจากต่างชาติกลายเป็นภัยต่อ

ผู้ที่เลียนแบบ อาทิตการแต่งกายที่ล่อแหลมนำไปสู่การถูกล่วงละเมิดทางเพศ การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรนำไปสู่การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์

จิราภรณ์ เรืองดิษฐ์ และคณะ (2560) ได้กล่าวว่า ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชน ระดับประถมศึกษา ที่มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ จึงประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชน 2) การพัฒนาความเข้มแข็งทางด้านร่างกายและจิตใจของเด็กและเยาวชน 3) การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของเด็กและเยาวชน และ 4) การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบและกลไกคุ้มครองเด็กและเยาวชน

อภิศักดิ์ ธีระวิสิษฐ์ (2553) ได้กล่าวว่า โลกาภิวัตน์ ได้ทำให้ขอบเขตพื้นที่ทางสังคมสามารถเชื่อมเข้าหากันได้ทั้งหมดในระดับชุมชนและระหว่างชุมชนและระดับโลก ในขณะเดียวกันสถาบันทางสังคมในวัฒนธรรม อีสานยังคงทำหน้าที่ในการบูรณาการ ให้เกิดการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนและเครือข่ายทางสังคม ในท้องถิ่นทั้งนี้ได้ผนึกกำลังร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งถือได้ว่าเป็นกลไกที่สำคัญ ในการพัฒนาในท้องถิ่นภายใต้ยุคโลกาภิวัตน์ ในการศึกษานี้มีข้อเสนอแนะคือ การกำหนดยุทธศาสตร์และแผน และแผนงานในการพัฒนาเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม จะต้องให้ความสำคัญกับปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชนในขณะเดียวกันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาท้องถิ่น ควรสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน หาแนวทางบูรณาการองค์ความรู้ใหม่กับ ชุดความรู้ในวัฒนธรรมความเชื่อในท้องถิ่นนั้น ซึ่งเป็นประโยชน์ สำหรับท้องถิ่นในการปรับตัวให้อยู่ได้อย่างมีภูมิคุ้มกันในยุคโลกาภิวัตน์

ชมพูช ผลิตมงคล และอุบลวรรณ หงส์วิทยากร (2557) ได้กล่าวว่า การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมให้กับเยาวชน ควรเป็นกระบวนการต่อเนื่อง ประกอบด้วยการอนุรักษ์ เลือกรับ และปรับเปลี่ยนวัฒนธรรม สำหรับการอนุรักษ์วัฒนธรรม ซึ่งหมายถึงการสงวนและรักษาอัตลักษณ์ วัฒนธรรมของชาติ ควรเสริมสร้างความรู้และความสามารถด้านวัฒนธรรมเพื่อที่จะสามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้ หากคนในสังคมมีความรู้และความเข้าใจในพื้นฐานวัฒนธรรมของสังคม ก็จะสามารถบำรุงรักษาวัฒนธรรมให้เจริญงอกงามต่อไป นอกจากการอนุรักษ์แล้ว เยาวชนยังต้องมีความสามารถในการเลือกรับวัฒนธรรมภายนอกที่มีความเหมาะสมกับตนเองและสังคม เนื่องจากวัฒนธรรมที่หลั่งไหลและเกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา นั้น มีทั้งวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับเยาวชนไทย และที่ไม่เหมาะสม ดังนั้นความสามารถในการคัดกรอง จึงเป็นเรื่องสำคัญที่เยาวชนต้องได้รับการให้ความรู้ ความเข้าใจอย่างถูกต้อง เพื่อเป็นเกราะป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบด้านลบหรือเกิดน้อยที่สุด แต่การ

เปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ในบางวัฒนธรรมที่ล้าหลัง ก็อาจไม่เหมาะสมในบางสถานการณ์ จึงจำเป็นที่จะต้องมีการปรับและเปลี่ยนวัฒนธรรมนั้นให้มีความสอดคล้องกับบริบทสภาพแวดล้อม และปัจจัยต่าง ๆ เพื่อให้วัฒนธรรมนั้นยังสามารถดำรงต่อไปได้ ดังนั้น การที่เยาวชนมีความรู้และความสามารถที่จะปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมให้มีความเหมาะสมกับตนเอง และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม จะช่วยให้เยาวชนสามารถมีภูมิคุ้มกันมากพอจะสามารถในการรับมือกับกระแสวัฒนธรรมที่ยังคงเคลื่อนไหว และยังดำรงรักษาอัตลักษณ์ความเป็นไทยไว้ได้ท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม

อภิสิทธิ์ โพษยานนท์ และคณะ (2557) อ้างถึงใน แผนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (2555 – 2559) ได้กล่าวถึง การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม ในยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่ 1 การสร้างความเป็นธรรมในสังคม โดยสรุปสาระสำคัญได้ว่า การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมที่จำ เป็นคือ ทุกคนในสังคมไทยได้รับการคุ้มครองทางสังคมอย่างทั่วถึง สามารถเข้าถึงบริการและทรัพยากรอย่างเป็นธรรม กลุ่มผู้ด้อยโอกาสได้รับโอกาสและการพัฒนาศักยภาพอย่างทั่ว

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม คือ การใช้ความสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในสังคม แล้วนำเอาความรู้ที่ได้ มาปรับใช้และสร้างเป็นภูมิคุ้มกันให้กับตัวเอง การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม เป็นสิ่งที่ดีสำหรับเราทุกคน ในการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันภูมิคุ้มกันทางสังคมสำคัญมา เพราะว่าภูมิคุ้มกันจะช่วยให้เราแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้

2.1.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อภูมิคุ้มกันทางสังคม

ธนชา รอดกันภัย และ เสน่ห์ บุญกำเนิด (2561) อ้างถึงใน ประเวศ วะสี (2542) กล่าวว่าไว้ในทางสังคมทุกวันนี้ประชาชนต้องเผชิญกับโรคร้ายทางสังคมนานาชนิด สังคมต้องการภูมิคุ้มกันภูมิคุ้มกันทางสังคม คือครอบครัวอบอุ่นและชุมชนเข้มแข็ง ถ้าครอบครัว อบอุ่นและชุมชนเข้มแข็งก็จะทำให้โรคต่าง ๆ ทางสังคมทำอันตรายไม่ได้ เราพยายามแก้ปัญหาสังคมด้วยวิธีต่าง ๆ มากมายแต่ไม่สำเร็จควรหันมาใช้วัคซีนทางสังคมคือ ส่งเสริมให้ครอบครัวเป็นปึกแผ่นและชุมชนเข้มแข็ง 3) ประเด็นด้านสถานการณ์ความเสี่ยงทางสังคมที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงประกอบด้วยโครงการค่ายพัฒนาทักษะชีวิต “ปลูกคุณธรรม จริยธรรม นำปัญญาเรียนรู้เพศศึกษา ห่างไกลยาเสพติดพัฒนาชีวิตอย่างยั่งยืนโครงการส่งเสริมความเข้มแข็งการจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชน และโครงการฝึกทักษะอาชีพให้กับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงการพัฒนา

คุณภาพชีวิตของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงจะต้องพัฒนาให้มีความพร้อมทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญาในการแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตส่งเสริมให้เยาวชนใช้ศักยภาพที่มีในตัวเองได้อย่างเต็มความสามารถ

จิราภรณ์ เรืองดิษฐ์ และคณะ (2560) ได้กล่าวว่า ปัจจัยเสี่ยงทางสังคมของเด็กและเยาวชน ภาพรวม คือ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม 2) ด้านสุขภาพ 3) ด้านสื่อ 4) ด้านอบายมุข และ 5) ด้านเพศ ส่วนภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชนฯ จำแนกเป็น 2 มิติ คือ มิติที่ 1 ระบบการทำงาน และกลไกภูมิคุ้มกันทางสังคมของของเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ระบบและกลไกด้านบุคคล 2) ระบบและกลไกด้านครอบครัว 3) ระบบและกลไกด้านชุมชน และ 4) ระบบและกลไกด้านหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และมิติที่ 2 การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของของเด็กและเยาวชน ประกอบด้วย 1) ด้านบุคคล 2) ด้านครอบครัว 3) ด้านชุมชน 4) ด้านกฎหมาย และ 5) ด้านอื่น ๆ เช่น การรู้เท่าทันสื่อ การเรียนรู้วิถีชีวิตชาวพุทธ และผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดี เป็นต้น

วัฒนา พงษ์โนนสูง (2559) ได้กล่าวว่า ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่สร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่นพบว่า 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกลายเป็นพ่อแม่วัยรุ่นของชุมชน ซึ่งเป็นสาเหตุที่ผลักดันให้เกิดสถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นในชุมชนที่มีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ มาจากปัจจัยหลายด้าน คือ ด้านสังคม สถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นในสังคมไทยมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น และกำลังเป็นประเด็นใหญ่ระดับโลก ถึงแม้จะมีความพยายามแก้ปัญหา แต่ยังขาดความชัดเจนเกี่ยวกับนโยบายอนามัยเจริญพันธุ์และระบบบริการที่เป็นมิตรสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดการให้ความช่วยเหลือรายกรณีที่ไม่ทั่วถึงของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับการปกป้องคุ้มครองเด็ก ด้านชุมชนสถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นในชุมชนกำลังทวีความรุนแรงขึ้นคนในชุมชนมีทัศนคติเชิงลบต่อพ่อแม่วัยรุ่นคิดว่าพ่อแม่วัยรุ่นเป็นเด็กใจแตกขาดความรับผิดชอบสร้างปัญหาโดยไม่สืบค้นหาสาเหตุ และขาดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับคนในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาพ่อแม่วัยรุ่น ด้านครอบครัว ความรักความเข้าใจในครอบครัวเป็นภูมิคุ้มกันสำหรับเด็กและวัยรุ่นให้หลุดพ้นจากวิกฤตในชีวิต แต่ครอบครัวขาดทักษะการสื่อสารเชิงบวก ขาดความเข้าใจพัฒนาการตามวัยทำให้ครอบครัวไม่สามารถเป็นที่พึ่งให้เด็กและวัยรุ่นได้ เด็กบางรายที่เกิดจากพ่อแม่วัยรุ่นกลายเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในวัยเดียวกันกับพ่อแม่ของตนจนเกิดเป็นวงจรพ่อแม่วัยรุ่นในครอบครัว ด้านพ่อแม่วัยรุ่นซึ่งรวมถึงเด็กและวัยรุ่นที่ยังไม่เข้าสู่การเป็นพ่อแม่วัยรุ่น ขาดความเข้าใจพัฒนาการตามวัยของตนเองไม่รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของตนเอง ขาดข้อมูล ความรู้เรื่อง อนามัยเจริญพันธุ์อย่างถูกต้อง ขาด

ทักษะการเลี้ยงลูก และการตัดสินใจมีลูกคนต่อไปยังขาดการคิดไตร่ตรองให้รอบด้านถึงการดำเนินชีวิตในอนาคต และด้านโรงเรียนและเพื่อน หลักสูตรวิชาเพศศึกษาในโรงเรียนยังมีข้อจำกัดในบุคลากรผู้ให้ความรู้ ถึงแม้นโยบายโรงเรียนจะเปิดโอกาสให้โรงเรียนรับวัยรุ่นหญิงที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อมเรียนต่อได้ แต่ทัศนคติของผู้บริหารและสังคมรอบข้างก็ยังเป็นอุปสรรค ส่วนเพื่อนเป็นกลุ่มที่ให้คำปรึกษาและมีอิทธิพลต่อการคิดการตัดสินใจของวัยรุ่น 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของชุมชนในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น เริ่มจากผู้นำรับรู้ข่าวสารสถานการณ์ปัญหาที่มีความเข้าใจในปัญหา ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ผ่านกระบวนการสร้างการเรียนรู้ชุมชนจากการสร้างความเข้าใจ ตระหนักถึงปัญหา สาเหตุ วางแผน ลงมือปฏิบัติ สรุปบทเรียน และพัฒนาการเรียนรู้ชุมชนอย่างต่อเนื่องให้สอดคล้องกับบริบทชุมชน 3) เงื่อนไขที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของชุมชน เกิดขึ้นจากชุมชนกำลังให้ความสนใจสถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และผู้นำชุมชนตระหนักถึงประสบการณ์ ความรู้ที่มีอยู่ไม่เพียงพอในการแก้ปัญหา จึงปรับทัศนคติ แนวคิด วิธีการจัดการเรียนรู้แบบใหม่ที่แตกต่างจากเดิม สร้างการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และมีความต่อเนื่อง ทำให้ประสบการณ์การสร้างการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่องไปด้วย

ออร์พินทร์ ชูชม และคณะ (2555) อ้างถึงใน (Bandura, 1986) กล่าวว่าพฤติกรรมของบุคคลเป็นผลมาจากปัจจัยต่าง ๆ 3 ปัจจัยที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ได้แก่ 1) ปัจจัยส่วนบุคคลหรือภูมิหลัง เช่น เพศ อายุ 2) ปัจจัยทางจิตลักษณะ และ 3) ปัจจัยทางสภาพแวดล้อมทางสังคมเช่นเดียวกับแนวคิดสิ่งแวดล้อมทางสังคมและรูปแบบบูรณาการที่เสนอว่าทุกปัจจัยทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกบุคคลร่วมกันส่งผลต่อการมีสุขภาวะและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

วรรณลดา กันต์โณม (2553) ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจัยด้านจิตลักษณะเดิม สติปัญญาลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สุขภาพจิต และจากทฤษฎีของ Erikson คือ เอกลักษณ์แห่งอีโก้ว่าจะมีความเกี่ยวข้องกับการมีภูมิคุ้มกัน ปัจจัยทางด้านสถานการณ์เป็นปัจจัยอีกประการที่มีความเกี่ยวข้องกับการมีภูมิคุ้มกันซึ่งใน งานวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาปัจจัยจากครอบครัว คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล การอบรมสั่งสอน และการเป็นแบบอย่างที่ดีรวมทั้งยังศึกษาปัจจัยด้านสื่อ คือ การเห็นแบบอย่างที่ดีจากสื่อ

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อภูมิคุ้มกันทางสังคม คือ สาเหตุที่เกิดขึ้นหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแล้วส่งผลไปยังสังคม จนกลายเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อสังคม ปัจจัยเหล่านี้จะมีทั้งด้านดีและไม่ดีจะเป็นตัวสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมหรือเป็นสิ่งที่ทำให้สังคมมีภูมิคุ้มกันเกิดขึ้น ไม่ว่าปัจจัยต่าง

ๆ ที่ส่งผลต่อสังคมจนเป็นปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นต่อสังคมถ้าสังคมมีภูมิคุ้มกันที่ดีก็จะดำรงชีวิตอยู่รอดได้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อภูมิคุ้มกันทางสังคม เป็นสิ่งสำคัญทำให้คนสังคมมีความเข้มแข็งในการดำรงอยู่ในสังคม

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเยาวชนกลุ่มเปราะบาง

2.2.1 ความหมายของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง

way magazine (2560) ได้ให้ความหมายคำว่า เยาวชนภาวะเปราะบาง คือ เด็กที่เผชิญภาวะเปราะบางในช่วงขณะหนึ่งที่ไม่ถึงสิทธิ โดยนโยบายภาครัฐหรือมาตรการในทางปฏิบัติเอื้อไม่ถึง ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สิทธิพลเมือง การศึกษา สุขภาพ และการมีส่วนร่วม

จารุวรรณ ก้าวหน้าไกล (2562; อ้างถึงใน Leerapan et al, 2560) ได้ให้ความหมายของกลุ่มเปราะบาง (Vulnerable groups) ในประเทศไทยยังไม่มีให้คำนิยามชัดเจนการใช้คำนี้ในทางสุขภาพได้มาจากแนวคิด “กลุ่มผู้ป่วยเปราะบาง” ซึ่งใช้เกณฑ์ด้านสุขภาพเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาและทางด้านสังคมศาสตร์ใช้แนวคิด “ผู้ด้อยโอกาส” ซึ่งใช้เกณฑ์การเข้าถึงการบริการที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในการพิจารณา

สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน (2563) ได้ให้ความหมายว่า กลุ่มที่ไม่ได้ความเสมอภาคความแตกต่างกัน แบ่งแยก มีช่องว่างระหว่างกลุ่มชนชั้นมักจะเป็นการกล่าวถึงความไม่เท่าเทียมกันระหว่าง “ผู้มีโอกาส” กับ “ผู้ขาดโอกาส” ซึ่งในที่นี้เรียกว่า “ประชากรกลุ่มเปราะบาง” อันหมายถึงประชากรที่มีความอ่อนแอ หรืออ่อนด้อยในการรับมือกับปัญหาที่เกิดจากความเหลื่อมล้ำทางสังคมเปรียบเสมือนสิ่งของที่เปราะบางเสียหายง่าย ทั้งนี้ปัจจัยที่ทำให้เกิดภาวะเปราะบางของประชากรประกอบด้วยลักษณะทางธรรมชาติและสุขภาพ การเป็นชนกลุ่มน้อย การถูกจองจำหรือจำคุก อีสุภาพ ความยากจน และความไม่เป็นธรรมเชิงโครงสร้าง ซึ่งประชากรเหล่านี้มักไม่ได้รับการปฏิบัติตามหลักการสิทธิมนุษยชน

Napakkawat Buathong. (2564). ได้ให้ความหมายไว้ว่า บุคคลที่ขาดความสามารถในการปกป้องสิทธิและประโยชน์ของตนเนื่องจากขาดอำนาจ การศึกษา ทรัพยากร ความเข้มแข็ง และอื่น ๆ บุคคลที่ถูกชักจูงโดยง่ายโดยหวังประโยชน์จากการเข้าร่วมวิจัย ไม่ว่าจะสมเหตุสมผลหรือไม่ก็ตามหรือเป็นผู้ตกลงเข้าร่วมการวิจัยเพราะเกรงกลัวการถูกกลั่นแกล้งจากผู้มีอำนาจเหนือกว่าหากปฏิเสธ

Children in street Thailand (2561) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เด็กที่อยู่ในสภาวะยากลำบากเนื่องจากประสบปัญหาต่าง ๆ มีชีวิตความเป็นอยู่ด้อยกว่าเด็กปกติทั่วไป ขาดโอกาสหรือไม่มีโอกาสที่

จะเข้ารับบริการทางการศึกษาหรือได้รับพัฒนาทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และจิตใจ จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือเป็นกรณีพิเศษเพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีพัฒนาการที่ถูกต้องเหมาะสมกับวัยและสามารถบรรลุถึงศักยภาพขั้นสูงสุดได้

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า กลุ่มที่ไม่ได้รับความเสมอภาค ความแตกต่างกัน แบ่งแยก ผู้ด้อยโอกาส การเข้าถึงการบริการที่จำเป็นพื้นฐานต่อการดำเนินชีวิต ทั้งด้านเศรษฐกิจ สิทธิพลเมือง การศึกษา สุขภาพ และการมีส่วนร่วม

2.2.2 ประเภทของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง

Children in street thailand (2561) ได้อธิบายกลุ่มโอกาสแบ่งออกเป็น 10 ประเภท คือ

1) เด็กยากจน (มากเป็นพิเศษ) หมายถึง เด็กซึ่งเป็นบุตรหลานของคนยากจนที่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ (ครอบครัวมีรายได้เฉลี่ยไม่เกิน 20,000 บาทต่อปี) ครอบครัวอยู่รวมกันหลายคน ขาดแคลนปัจจัยพื้นฐาน มีชีวิตอยู่อย่างยากลำบากรวมถึงเด็กในแหล่งชุมชนแออัดหรือบุตรของกรรมกรก่อสร้างหรือเด็กจากครอบครัวที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารห่างไกลที่ขาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษาและบริการอื่น ๆ

2) เด็กที่มีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด หมายถึง เด็กที่ติดสารระเหยหรือยาเสพติดให้โทษหรือเด็กกลุ่มเสี่ยงต่อการถูกชักนำให้ประพฤติดนไม่เหมาะสมเกี่ยวข้องกับกลุ่มมิจฉาชีพผู้มีอิทธิพล หรือบุคคลที่แสวงหาผลประโยชน์จากการประกอบอาชีพผิดกฎหมายเป็นเด็กด้อยโอกาสที่มีแนวโน้มสูงต่อการก่อปัญหาในสังคม

3) เด็กที่ถูกทอดทิ้ง หมายถึง เด็กที่มารดาคลอดทิ้งไว้ในโรงพยาบาล หรือตามสถานที่ต่าง ๆ รวมไปถึงเด็กที่พ่อแม่ปล่อยทิ้งไว้ให้มีชีวิตอยู่ลำพัง หรือกับบุคคลอื่น โดยไม่ได้รับการเลี้ยงดูจากพ่อแม่ ทั้งนี้ อาจมีสาเหตุมาจากปัญหาการหย่าร้าง หรือครอบครัวแตกแยก มีสภาพชีวิตอยู่ท่ามกลางความสับสนขาดความรักความอบอุ่น ตลอดถึงเด็กที่ขาดผู้อุปการะเลี้ยงดูอันเนื่องมาจากสาเหตุอื่น

4) เด็กที่ถูกทำร้ายทารุณ หมายถึง เด็กที่ถูกล่วงละเมิดทางร่างกาย ทางเพศ หรือทางจิตใจ มีชีวิตอยู่อย่างไม่เป็นสุข ระวัง หวาดกลัว เนื่องจากถูกทำร้ายทารุณ ถูกบีบบังคับกดดันจากพ่อแม่ หรือผู้ปกครองซึ่งมีสภาพจิตใจหรืออารมณ์ไม่เป็นปกติ หรือถูกล่วงละเมิดทางเพศในลักษณะต่าง ๆ จากบุคคลที่อยู่ใกล้ตัว

5) เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์หรือโรคติดต่อร้ายแรงที่สังคมรังเกียจ หมายถึง เด็กที่ติดเชื้อเอดส์ หรือมีพ่อแม่เจ็บป่วยด้วยโรคเอดส์ เป็นเด็กที่มักจะถูกมองอย่างรังเกียจจนไม่สามารถเข้ารับการศึกษ หรือบริการอื่น ๆ ร่วมกับเด็กปกติทั่วไปได้

6) เด็กในชนกลุ่มน้อย หมายถึง เด็กที่เป็นบุตรหลานของบุคคลที่มีวัฒนธรรมแตกต่างไปจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ มีปัญหาเกี่ยวกับการถือสัญชาติไทย จนเป็นสาเหตุให้ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาหรือบริการอื่น ๆ ส่วนใหญ่อพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งอยู่ตามบริเวณแนวส่วนชายแดนของประเทศไทย

7) เด็กเร่ร่อน หมายถึง เด็กที่ไม่มีที่อยู่อาศัยพักพิงเป็นหลักแหล่งแน่นอน ดำรงชีวิตอยู่อย่างไร้ทิศทางขาดปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เสี่ยงต่อการประสบอันตรายและปัญหาสังคม

8) เด็กถูกบังคับให้ขายแรงงาน หรือแรงงานเด็ก หมายถึง เด็กที่ต้องทำงานหรือถูกบังคับให้ใช้แรงงานหรือหารายได้ด้วยการขายแรงงานก่อนถึงวัยอันสมควร ถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้างจนไม่มีโอกาสได้รับการพัฒนาให้เป็นไปตามหลักพัฒนาการอันเหมาะสมกับวัย

9) เด็กที่อยู่ในธุรกิจทางเพศหรือโสเภณีเด็ก หมายถึง เด็กที่มีความสมัครใจหรือถูกบังคับล่อลวงให้ขายบริการทางเพศ หรือถูกชักจูงให้ต้องตกอยู่ในสภาพเสี่ยงต่อการประกอบอาชีพขายบริการทางเพศ

10) เด็กในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน หมายถึง เด็กที่กระทำความผิดและถูกควบคุมอยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนตามกฎหมายตลอดถึงเด็กหญิงที่ตั้งครรภ์นอกสมรส ซึ่งมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น การทำแท้ง การฆ่าตัวตาย การทอดทิ้งทารก

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า เด็กซึ่งขาดโอกาสไม่ได้รับสิทธิเสรีภาพ ความคุ้มครองตามที่พึงจะได้รับถูกแบ่งออกเป็นหลายกลุ่ม บางกลุ่มปัญหาเกิดจากความยากจน สภาพสังคม ความเป็นอยู่ของครอบครัว เด็กจำนวนไม่น้อยที่ถูกล่วงละเมิดสิทธิโดยคนในสังคมซึ่งเป็นผู้ใหญ่ หรือแม้กระทั่งคนในครอบครัวเอง

อีกกลุ่มที่เป็นประเด็นน่าสนใจต้องพิจารณาคือ เด็กในชนกลุ่มน้อย เด็กเหล่านี้เกิดจากพ่อแม่ซึ่งเป็นคนไร้รัฐไร้สัญชาติ หรือแรงงานต่างด้าวซึ่งอพยพเข้ามาในเมืองซึ่งอาจเป็นการลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย เมื่อไม่มีสัญชาติไทย เด็กเหล่านี้ก็จะไม่ได้รับความคุ้มครองในฐานะที่เป็นพลเมืองของประเทศไทย ไม่มีโอกาสเข้าถึงทั้งทางการศึกษา การแพทย์ การบริการของหน่วยงานรัฐ และความคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานจากภาครัฐ ปัญหานี้จึงเป็นปัญหาที่รัฐบาลและหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศต้องเร่งแก้ไข

ฐิติภา เสถียรคมสรไกร และโชคชัย สุเวชวัฒนกุล (2558) ได้อธิบายถึง ประเภทของเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาสไว้ ดังนี้

1) กลุ่มเด็กที่อยู่ในสภาพหรือภาวะที่ทำให้ด้อยโอกาส เช่น ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สภาพที่อยู่อาศัย พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ ผู้ปกครองมีพฤติกรรมหรือประกอบอาชีพไม่เหมาะสม อันอาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาการทางร่างกายหรือจิตใจของเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแล เป็นต้น

2) กลุ่มเด็กที่ถูกละเลยจากครอบครัว เช่น มีปัญหาทางครอบครัว พ่อแม่หรือผู้ปกครองไม่เอาใจใส่ เด็กกำพร้าไร้ที่พึ่งพา ได้รับการเลี้ยงดูโดยมิชอบ เป็นต้น

3) กลุ่มเด็กที่บกพร่องทางร่างกาย จิตใจ หรือสมอง สมอง เช่น เด็กพิการ เด็กที่มีสภาพจิตใจไม่ปกติ เป็นต้น

4) กลุ่มเด็กที่ต้องเข้าสู่กระบวนการทางกฎหมาย เช่น ใช้ความรุนแรง กระทำการผิดกฎหมาย ถูกคุมขังในสถานพินิจ เป็นต้น

5) กลุ่มเด็กที่ถูกละเมิดสิทธิ ไม่ว่าจะเป็นการละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ โอกาส แรงงาน

6) กลุ่มเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคติดต่อร้ายแรง เช่น โรคเอดส์

7) กลุ่มเด็กชาติพันธุ์ หรือชนกลุ่มน้อย รวมถึงเด็กไร้สัญชาติ ไม่มีหลักฐานแสดงตน บุตรของแรงงานต่างด้าว ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ทำให้เกิดการพลัดถิ่น เป็นต้น

ไทยรัฐออนไลน์ (2556) ได้อธิบายถึงประเภทของ เด็กด้อยโอกาส ตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ มีอยู่ 10 ประเภทด้วยกัน คือ เด็กยากจนมากเป็นพิเศษ เด็กเกี่ยวข้องกับยาเสพติด เด็กที่ถูกทอดทิ้ง เด็กถูกทำร้ายอย่างทารุณ เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคภัย เด็กในชนกลุ่มน้อย เด็กเร่ร่อน เด็กที่อยู่ในธุรกิจบริการทางเพศ และเด็กในสถานพินิจ

สมบัติ ฤทธิเดช (2557) ได้อธิบายไว้ว่า 1) เด็กถูกละเมิดสิทธิเป็นเด็กที่ถูกกระทำทารุณหรือถูกเอาเปรียบในลักษณะต่าง ๆ โดยบุคคลอื่นกระทำให้มีลักษณะเป็นการประทุษร้ายต่อร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา ตลอดจนการกระทำทารุณทางเพศ 2) เด็กเร่ร่อนเป็นเด็กที่ไร้ที่พึ่งพาอาศัยอยู่เป็นทางการ อาศัยนอนตามใต้สะพาน สวนสาธารณะ ถนน 3) เด็กที่อยู่ในบริการทางเพศ เรียกว่าโสเภณีเด็ก หมายถึง บุคคลทั้งเพศชายหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี สมครใจหรือถูกบังคับล่อลวงให้ฝึกอาชีพขายบริการทางเพศ ไม่มีโอกาสจะเข้ารับการศึกษา 4) เด็กถูกทอดทิ้ง 5) เด็กที่ถูกทำร้ายทารุณ 6) เด็กในสถานพินิจ 7) เด็กในชนกลุ่มน้อย 8) เด็กติดสารระเหยและสารเสพติด 9) เด็กที่ติดเชื้อเอดส์ หรือมีพ่อแม่เป็นเอดส์และ 10) เด็กที่ยากจนเป็นพิเศษ เป็นเด็กที่ครอบครัวมีฐานะยากจนมาก อยู่ในท้องถิ่นทุรกันดาร ห่างไกลความเจริญ ไม่มีโอกาสเข้ารับการศึกษาเหมือนเด็กปกติทั่วไป

กฤตพร แซ่แง สายจันทร์ (2556; อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติและองค์การทุน เพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ, 2534) ได้จำแนกประเภทของเด็กด้อยโอกาสไว้ดังนี้

1) เด็กถูกละเมิดสิทธิเป็นกลุ่มที่ขาดโอกาสในการพัฒนาและดำรงชีวิตอยู่ในสังคม มีสภาพที่ด้อยกว่าเด็กโดยทั่วไป รวมทั้งถูกระทำการในลักษณะของการละเมิดสิทธิที่เด็กควรได้รับอีกด้วย โดยแบ่งเป็นเด็กถูกทารุณ แรงงานเด็กโสเภณีเด็กและเด็กถูกข่มขืน

2) เด็กถูกปล่อยปละละเลย เป็นกลุ่มเด็กที่เสียเปรียบและขาดโอกาสที่จะได้รับการพัฒนาตามวัย ตลอดจนเป็นกลุ่มที่สังคมมักไม่ค่อยให้ความสนใจหรือเอาใจใส่ดูแลเท่าที่ควร โดยแบ่งเป็นเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ยากจนมากเด็กถูกทอดทิ้งและเด็กกำพร้า เด็กเร่ร่อน เด็กถูกรุมกร้อมก่อสร้าง เด็กในสลัมและเด็กชนกลุ่มน้อย

3) เด็กประพฤติตนไม่สมควร ทั้งอาจเนื่องจากลักษณะของตัวเด็ก สภาพปัญหาทางครอบครัวหรือความประพฤติที่ไม่ถูกต้องหรือเปี่ยงเบนจากหลักเกณฑ์ของสังคม ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดปัญหาทางสังคมได้ในที่สุด ประกอบด้วยเด็กติดสารเสพติดและสารระเหย เด็กมั่วสุมในสถานบันเทิงและสถานเริงรมย์และเด็กตั้งครรภ์นอกสมรส

4) เด็กพิการทางกายและสติปัญญา ได้แก่ เด็กที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายและเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า เด็กด้อยโอกาส มีอยู่ 10 ประเภทด้วยกัน คือ เด็กยากจนมากเป็นพิเศษ เด็กเกี่ยวข้องกับยาเสพติด เด็กที่ถูกทอดทิ้ง เด็กถูกทำร้ายอย่างทารุณ เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคภัย เด็กในชนกลุ่มน้อย เด็กเร่ร่อน เด็กที่อยู่ในธุรกิจบริการทางเพศ และเด็กในสถานพินิจ และเด็กที่ชนกลุ่มน้อยที่ขาดโอกาสจากหน่วยงานที่ให้บริการ เป็นต้น

2.2.3 ปัญหาเกี่ยวกับเยาวชนกลุ่มเปราะบาง

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (2563) ได้กล่าวว่า จากการศึกษาพบประเด็นปัญหาเกี่ยวกับเด็กที่มีจำนวนมากขึ้นและความหลากหลายมากขึ้น จากเดิมที่ปัญหามีเพียง 5 - 6 ประเด็น กระจุยตัวอยู่บนสาเหตุที่เชื่อมโยงกับความยากจน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ผลักดันให้เด็กกลายเป็นเด็กเร่ร่อน เด็กยากจน เด็กนอกระบบโรงเรียน เด็กขาดสารอาหาร ต้องรับภาระในการหาเลี้ยงชีพครอบครัว เกิดปัญหาการใช้แรงงานเด็กและโสเภณีเด็ก แต่ภายหลัง

ประเด็นปัญหาที่มีความหลากหลายมากขึ้น ความยากจนยังคงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ก่อให้เกิดปัญหา ในขณะที่ปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ ได้เข้ามามีบทบาทเพิ่มมากขึ้น เช่น ความเจริญทางเทคโนโลยีและความเป็นเมือง ส่งผลให้พ่อแม่มีเวลาเอาใจใส่ลูกน้อยลง สร้างความซับซ้อนของปัญหาเพิ่มมากขึ้น เช่น การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น เด็กติดยาเสพติด ดิตเกมส์ ทารกถูกทอดทิ้ง ปัญหาความรุนแรง เป็นต้น ปัจจุบันเด็กเข้าสู่วงจรของปัญหามากกว่าทางออกจากวงจรปัญหาได้ยาก เกิดปัญหาเด็กกระทำผิดซ้ำ และเติบโตไปพร้อมกับการกระทำรุนแรง เด็กที่เข้าสู่วงจรปัญหาไม่ได้เป็นเพียงเหยื่อของการกระทำผิดเท่านั้น แต่ในหลายปัญหาพบว่าเด็กเป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งมีจำนวนเพิ่มขึ้น

ปัญหาด้านสวัสดิภาพและสิทธิขั้นพื้นฐานเป็นอีกหนึ่งความท้าทายที่เด็กไทยต้องเผชิญ เด็กไทยจำนวนไม่น้อยที่ขาดการคุ้มครองสิทธิ ยังมีเด็กด้อยโอกาสและเด็กในภาวะยากลำบากอีกจำนวนมาก เช่น เด็กถูกทอดทิ้ง เด็กพิการ เด็กเร่ร่อน เด็กยากจน เด็กชนกลุ่มน้อย และเด็กที่ถูกนำไปขายบริการทางเพศ เป็นต้น สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวมีมากขึ้นทั้งในเชิงปริมาณและความซับซ้อนของปัญหา ซึ่งในสังคมมักมองว่าความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาส่วนตัว เป็นเรื่องภายในครอบครัว คนนอกไม่ควรเข้าไปยุ่ง ทำให้เด็กจำนวนมากถูกกระทำรุนแรงซ้ำซากและเป็นเวลายาวนาน

นอกจากนี้ยังพบปัญหาด้านบุคลิกภาพและจริยธรรม เช่น เด็กมีบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยที่ไม่พึงประสงค์ บริโภควัตถุนิยม รักสนุก มีความหย่อนยานทางคุณธรรม จริยธรรม ปัญหาที่เด็กต้องเผชิญและเกี่ยวข้องมีความผันแปรไปตามช่วงวัย ในวัยทารกมักเกี่ยวกับการเลี้ยงดู ความเจ็บป่วย บาดเจ็บ และพัฒนาการ ส่วนปัญหาในวัยรุ่นมักเกี่ยวข้องกับความประพฤติ

สำนักข่าวสร้างสุข (2562) ได้กล่าวว่า สถานการณ์สุขภาวะเด็กวัยเรียนและวัยรุ่นในปัจจุบันที่น่าเป็นห่วงคือกรณีปัญหาสุขภาพจิตของวัยรุ่น ข้อมูลจากกรมสุขภาพจิตพบว่า วัยรุ่นไทยอายุ 10 – 19 ปี มีความเสี่ยงเป็นโรคซึมเศร้าสูงร้อยละ 44 หรือมีประมาณ 3 ล้านกว่าคนจากวัยรุ่นทั้งหมดประมาณ 8 ล้านคน และมีอัตราป่วยเป็นโรคนี้อีกประมาณ 18 นอกจากนี้ประเด็นการติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ การบาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางถนน และการติดสารเสพติด ยังเป็นปัจจัยเสี่ยงลำดับต้น ๆ ของการสูญเสียสุขภาพของวัยรุ่นไทยอีกด้วย โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชนชายขอบ มีภาวะเปราะบาง ทั้งทางสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ มีโอกาสที่จะเผชิญปัญหาต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อสุขภาวะ ได้มากกว่าเด็กและเยาวชนในครอบครัวที่มีความพร้อม อยู่ในสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ

ชลิดา หนูหล้า (2562) ได้กล่าวว่า กลุ่มเปราะบางทางสังคม คือประชากรกลุ่มที่ไม่อาจเข้าถึงบริการสังคมด้วยเหตุผลหลากหลาย “กลุ่มเปราะบางทางการศึกษา” อาจเป็นคำบรรยายที่ครอบคลุมที่สุดของผู้เรียนกลุ่มที่ถูกกีดกันจากระบบการศึกษา หรือถูกละเลยโดยระบบการศึกษา และนำไปสู่การเป็นกลุ่มเปราะบางทางสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แม้จะดูเหมือนง่าย แต่ปัญหาวัดด้วย “กลุ่มเปราะบางทางการศึกษา” กลับมีความสลับซับซ้อน เรื่องนี้จึงเป็นหนึ่งในประเด็นสำคัญที่การประชุมนานาชาติเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

Surasak Apasakul (2562) ได้สรุปไว้ว่า ดร.สุปริดา อุดุลยานนท์ ผู้จัดการกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) กล่าวว่า กลุ่มเด็กและเยาวชนชายขอบ มีภาวะเปราะบาง ทั้งทางสถานะสังคม และเศรษฐกิจ มีโอกาสที่จะเผชิญปัญหาต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาวะได้มากกว่าเด็กที่มีความพร้อม สสส. เห็นว่า เยาวชนชายขอบของสังคมเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพซ่อนอยู่ในตัว มีความเข้มแข็งอยู่ภายใน เพียงแต่ต้องให้โอกาส และช่วยกันสนับสนุนเสริมสร้างพลังบวกให้พวกเขาได้ลงมือทำ และแสดงศักยภาพออกมาอย่างเต็มที่ ทว่า เสียงสะท้อนจากเด็กชายขอบเวทีนี้ มีเรื่องราวปัญหามากมายถูกซ่อนเร้น ที่พวกเขาต้องการสื่อให้สังคมรับรู้ เพื่อขอโอกาสและพลังบวก เติมเต็มความสุขที่ขาดหายของเด็กชายขอบเปราะบาง

มูลนิธิ ยุวพัฒน์ (2562) กล่าวว่า นอกเหนือจากปัญหายากจนแล้ว ก็มีปัญหาด้านอารมณ์หรือครอบครัว เช่น ผู้ปกครองไม่มีเวลาให้เพราะต้องทำงานหนัก หรือผู้ปกครองทะเลาะตบตีกันต่อหน้าเด็ก ทำให้เด็กในครอบครัวกลายเป็นเด็กที่ขาดความอบอุ่น หรือมีภาวะทางอารมณ์ที่ไม่เหมือนเด็กปกติ อีกทั้งผู้ปกครองบางคนไม่ได้เห็นความสำคัญของการศึกษา และทำให้เด็กไม่ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว แม้ว่าเด็กจะได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานแต่หากอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี แน่นอนว่าคุณภาพทางอารมณ์ของเด็กก็จะมีแนวโน้มที่จะแย่ลง บางคนอาจเปลี่ยนตัวเองไปเป็นคนหัวร้นต่อต้าน ขี้โมโห และสุดท้ายอาจจะเลือกทางเดินที่ผิดได้ และด้วยเหตุผลที่ยกตัวอย่างมานี้ส่งผลให้เด็กที่มีคุณภาพหลายคนหลุดจากโอกาสที่ได้รับการพัฒนาตัวเองไป และปัญหาเหล่านี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของสาเหตุที่ทำให้เกิดเด็กขาดโอกาสในประเทศไทยนั่นเอง

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า กลุ่มเปราะบางทางสังคม คือประชากรกลุ่มที่ไม่อาจเข้าถึงบริการสังคมด้วยเหตุผลหลากหลาย ปัญหาด้านสวัสดิภาพ และสิทธิขั้นพื้นฐานเป็นอีกหนึ่งความท้าทายที่เด็กไทยต้องเผชิญ เด็กไทยจำนวนไม่น้อยที่ขาดการคุ้มครองสิทธิ ยังมีเด็กด้อยโอกาสและเด็กในภาวะยากลำบากอีกจำนวนมาก เช่น เด็กถูกทอดทิ้ง เด็กพิการ เด็กเร่ร่อน เด็กยากจน เด็กชนกลุ่มน้อย

และเด็กที่ถูกนำไปขายบริการทางเพศ นอกเหนือจากปัญหายากจนแล้ว ก็มีปัญหาด้านอารมณ์หรือครอบครัว

2.2.4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดปัญหาของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (2563) ได้กล่าวว่า ครอบครัวและสภาวะแวดล้อมมีอิทธิพลต่อปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็ก ความอ่อนแอของสถาบันครอบครัว การขาดการดูแลเอาใจใส่ เด็กปฐมวัยจำนวนมากประสบปัญหาอันเนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดูของสถาบันครอบครัวในหลายด้าน ได้แก่ การขาดความรู้ในการดูแลเด็กของพ่อแม่ และผู้เลี้ยงดูเด็ก พบการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ไม่ตอบสนองต่อความอยากรู้อยากเห็นของเด็ก การห้ามหรือการขู่ให้เด็กกลัว การใช้อารมณ์กับเด็ก ความไม่คงเส้นคงวา รวมทั้งครอบครัวมีการหย่าร้างสูงขึ้น ทำให้เด็กขาดความอบอุ่นและเด็กถูกทอดทิ้ง ในขณะที่โรงเรียนก็ไม่สามารถรับเด็กเข้าในระบบได้ทั้งหมด เด็กที่อยู่นอกระบบโรงเรียนจะขาดเพื่อน ขาดผู้ชี้นำที่ดี ดังนั้น การทำงานเกี่ยวกับเด็กจึงไม่สามารถจำกัดเป้าหมายการทำงานเพียงเฉพาะกลุ่มเพียงอย่างเดียว จำเป็นต้องขยายขอบเขตการทำงานไปยังต้นตอของปัญหา เช่น ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน เป็นต้น

Blaike (Piers Blaikie และคณะ, 2003) ให้นิยามความ เปราะบางที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเปราะบางผ่านแบบจำลอง Pressure and Release Model หรือ PAR Model (Piers Blaikie และคณะ, 2003; Juan Carlos Villagran De Leon, 2006) แบบจำลองนี้นิยามความเปราะบางในฐานะ ลักษณะของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในการที่จะคาดเดา จัดการ แก้ไข และฟื้นตัวจากผลกระทบทางเหตุการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้น ซึ่งเขาเสนอว่ากระบวนการเกิดความเปราะบาง ประกอบด้วย 3 กระบวนการหลัก คือ

1. สาเหตุ (root causes) อาจจะมาพร้อมกับกระบวนการทางเศรษฐกิจ ประชากรศาสตร์ กระบวนการทางด้าน การเมืองการปกครองที่เกิดขึ้นในสังคม โดย Blaikie กล่าวถึง ข้อจำกัดในการเข้าถึงอำนาจความจำเป็นพื้นฐาน และทรัพยากรที่เกิดจากกระบวนการต่าง ๆ ที่กล่าวข้างต้น ตัวอย่างเช่น ครอบครัวหนึ่งเผชิญกับภาวะความเปราะบางทางเศรษฐกิจ เมื่อหัวหน้าครอบครัวหรือสมาชิกในครอบครัวล้มป่วย แม้ว่าจะมีสวัสดิการภาครัฐที่ทำให้ทุกคนเข้าถึงการรักษาได้ในราคาถูก แต่อาจจะอยู่ห่างไกลจากโรงพยาบาล ทำให้ค่าเดินทางและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ ต้นทุนทางการแพทย์สูงก็อาจจะตัดสินใจไม่เข้ารับการรักษาพยาบาล

2. แรงกดดัน (dynamic pressures) เป็นช่องทางที่ทำให้สาเหตุที่เกิดขึ้นจากกระบวนการต่าง ๆ ที่กล่าวในข้อ 1 สร้างสภาวะ ที่ไม่มั่นคงขึ้น เช่น การเติบโตของสังคมเมือง การทำลายป่า การไม่ได้รับการศึกษา หรือ นโยบายทางการเมือง หากเราใช้ตัวอย่างเดียวกันกับข้อ 1 ในโรงพยาบาลที่มีผู้ป่วยเข้ารับ การรักษาพยาบาลเป็นโรงพยาบาลทั่วไป หากแพทย์ส่งต่อผู้ป่วยแต่ครอบครัวผู้ป่วยไม่สามารถรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการเดินทาง จะทำให้กลุ่มคนเหล่านี้ไม่เข้ารับการรักษาได้ นั่น คือแรงกดดันจากนโยบายการเมือง หรือนโยบายการปฏิบัติงานของระบบ ช่องว่างของการ ทำงานของระบบ สุขภาพ

3. ภาวะที่ไม่มั่นคง (unsafe conditions) คือภาวะที่ความเปราะบางได้เกิดขึ้นแล้วจากการบรรจบกันของเวลาและสถานที่ของเหตุการณ์ เช่น ความเปราะบางของภาวะเศรษฐกิจ ภัยธรรมชาติ หรือภาวะการเจ็บป่วยทาง กาย ตัวอย่างของเหตุการณ์ในข้อ 1 และข้อ 2 นั้นจะยังไม่เกิดขึ้นจริง แต่ถ้าครอบครัวนั้นไม่ มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปรับการรักษาและมีระบบการรักษาที่ไม่เอื้ออำนวยต่อคนจนแล้ว จะทำให้เกิดภาวะความเปราะบางขึ้นทันที

มูลนิธิศูนย์วิจัยและติดตามความเป็นธรรมทางสุขภาพ (2560) สรุปไว้ว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานะความเปราะบางของบุคคลหรือกลุ่มคนนั้น ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เกี่ยวข้องกับ เศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง สิ่งแวดล้อม และปัญหาภายในจาก บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเอง เมื่อมีภาวะเสี่ยงหรือปัจจัยที่เสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติในด้านต่าง ๆ เช่น ในด้าน สุขภาพ การเจ็บป่วยเข้ามาแล้ว ทำให้คนนั้นไม่สามารถจัดการกับปัญหาได้โดยไม่มีใครเข้ามาช่วยเหลือ ซึ่ง ในที่นี้รวมถึงตัวระบบเองที่ไม่สามารถเอื้อให้กลุ่มคนเปราะบางสามารถหลุดจากสภาวะความเปราะบาง นั้น ๆ ได้

กาญจน์ภา พงศ์พนรัตน์ (2562) กล่าวว่า ความเปราะบางมีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับปัจเจกบุคคล โครงสร้างทางสังคมของครัวเรือน ชุมชน สังคมและระบบโลก โดยความเปราะบางของมนุษย์ขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของบุคคลหรือกลุ่ม รวมทั้งสถานการณ์ของแต่ละบุคคลซึ่งมีอิทธิพลต่อขีดความสามารถในการรับมือและฟื้นฟูจากภัยพิบัตินั้น ความเปราะบางแบ่งออกเป็นหลายด้าน เช่น ด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม แต่โดยทั่วไปความเปราะบาง มีสองลักษณะพื้นฐานคือ เป็นรูปธรรมสามารถเห็นได้อย่างชัดเจนและมีลักษณะเป็นนามธรรมจับซึ่งมีความอ่อนไหวและมีพลวัตสูง เช่น ความเปราะบางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองสภาพจิตใจ สิ่งแวดล้อม ซึ่งลักษณะที่กล่าวมาทั้งหมดนั้นแปรผันอยู่ตลอดเวลา ในการศึกษาครั้งนี้ มุ่งเน้นความเปราะบางในมิติที่เกี่ยวข้องกับวิถีการพนันในฐานะที่เป็นภัยทางสังคมที่อันตราย โดยอิงกับลักษณะของระบบสังคม ดังนั้นความ

เปราะบางในมิติที่นำมาใช้คือ ความเปราะบางในฐานะปรากฏการณ์ทางสังคมที่เยาวชนถูกคุกคามจากระบบและโครงสร้างทางสังคมซึ่งเป็นสภาพของสถานการณ์และลักษณะเฉพาะของบุคคลที่มีลักษณะที่ซับซ้อนและมีหลายมิติ ทั้งทางกายภาพสังคม เศรษฐกิจ และปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมที่มีส่วนกำหนดให้การดำเนินชีวิตประจำวันได้รับผลกระทบที่และก่อให้เกิดความเสียหายโดยมีการประยุกต์ใช้แนวคิดเรื่องปัจจัยเสี่ยงและความเปราะบางเป็นแนวคิดพื้นฐานมาใช้ในการศึกษาเยาวชนกับการพนันเพื่อประเมินความเปราะบางของเยาวชน และปัจจัยเสี่ยงในการเข้าถึงการพนันในมิติต่าง ๆ ทั้งมิติด้านปัจเจกบุคคล ครอบครัว และชุมชน

โครงการสุขภาพคนไทย (2560) ได้สรุปไว้ว่า ความเปราะบาง มองในแง่คุณสมบัติภายในของแต่ละคน ความเปราะบาง เป็นสภาพที่คนเราไม่พร้อม ซึ่งอาจเนื่องจากสุขภาพร่างกาย ไม่แข็งแรง ขาดความรู้และประสบการณ์ ขาดทรัพยากร ขาดทุนทางสังคม ด้อยในด้านสิทธิ โอกาส อำนาจ และศักดิ์ศรี เพราะเหตุที่ไม่พร้อมจึงไม่สามารถรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตัวเอง ไม่น่าจะเป็นปัญหาจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ หรือจากสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจที่ไม่เอื้อต่อการดำรงชีวิตก็ตาม แต่ความเปราะบางนั้น เป็นเรื่องของปัจจัยภายนอกด้วย ดังนั้นการที่จะบอกว่าสภาพอย่างหนึ่งอย่างใดของบุคคลเป็นความเปราะบางหรือไม่จำเป็นต้องพิจารณาด้วยว่าเรากำลังพูดถึงสภาพนั้น ๆ ภายในบริบทใด ถ้าสภาพที่อ่อนแอหรืออ่อนด้อยอาจจะไม่เพียงพอที่จะสรุปได้ว่าเป็นความเปราะบางหรือไม่ เช่น ความพิการทางร่างกายที่ทำให้เดินไม่ได้ ต้องนั่งรถเข็น สภาพเช่นนี้อาจเป็นอุปสรรคที่ทำให้บุคคลไปไหนมาไหนด้วยตัวเองลำบาก หรือไปไม่ได้เลย ในกรณีเช่นนี้ความพิการทางร่างกายดังกล่าวทำให้บุคคล เปราะบางแน่นอน แต่นี่ก็เฉพาะในบริบทที่ไม่มีบริการสาธารณะ (เช่น ถนนหนทาง อาคารสาธารณะ และระบบ การขนส่ง) ที่เอื้อต่อการที่ผู้พิการทางการเคลื่อนไหวจะไปไหนมาไหนได้ด้วยตัวเองเท่านั้น ในสังคมที่มีบริการสาธารณะที่ “เป็นมิตรกับคนพิการ” การเดินไม่ได้อาจไม่ใช่ข้อจำกัด ถึงขนาดที่เป็นความเปราะบางก็ได้ เพราะบุคคลที่มีสภาพ ร่างกายเช่นนี้ยังสามารถไปไหนมาไหนได้เกือบจะไม่ต่างกับคนทั่วไปในทำนองเดียวกันในสังคมที่ค่าครองชีพสูง ไม่มีสวัสดิการขั้นพื้นฐานที่ดีพอไม่มีทุนทางสังคมที่เข้มแข็ง และโครงสร้างทางสังคมก็ไม่เอื้อต่อความเท่าเทียม การมีรายได้ต่ำอาจทำให้บุคคลอ่อนแอจนกลายเป็นผู้เปราะบางได้เพราะในสภาพเช่นนี้ผู้มีรายได้ต่ำย่อมเสี่ยงต่อการที่จะได้รับแรงกระแทกจากปัญหาสลายอย่าง อีกทั้งเมื่อได้รับแรงกระแทกแล้วการที่จะฟื้นฟูสภาพเดิมก็เป็นไปได้ยาก แต่ในสังคมที่มีสวัสดิการขั้นพื้นฐานและมีทุนทางสังคมที่ดี มีโครงสร้างที่เอื้อต่อความเท่าเทียมของทุกคน การมีรายได้ต่ำอาจไม่เป็นความเปราะบางก็ได้

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า กระบวนการเกิดความเปราะบางประกอบด้วย 3 กระบวนการหลัก ได้แก่ 1) สาเหตุอาจจะมาพร้อมกับกระบวนการทางเศรษฐกิจ ประชากรศาสตร์ กระบวนการทางด้านการเมืองการปกครองที่เกิดขึ้นในสังคม 2) แรงกดดัน เป็นช่องทางที่ทำให้สาเหตุที่เกิดขึ้นจากกระบวนการต่าง ๆ ที่กล่าวในข้อหนึ่งสร้างสภาวะที่ไม่มั่นคงขึ้น 3) สภาวะที่ไม่มั่นคง คือสภาวะที่ความเปราะบางได้เกิดขึ้นแล้วจากการบรรจบกันของเวลาและสถานที่ของเหตุการณ์

2.2.5 เยาวชนกลุ่มเปราะบาง กลุ่มท้องไม่พร้อม

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (2550) สรุปไว้ว่า ปัจจุบันปัญหาการตั้งครรภ์โดยไม่พร้อมในกลุ่มเยาวชนหญิงเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรง ยิ่งขึ้นในสังคมไทย จากข้อมูลรายงานสถานการณ์เยาวชนไทยของสำนักงานกองทุนสนับสนุน การสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) พบว่า เยาวชนไทยอายุระหว่าง 15 - 19 ปี จำนวน 5 ล้านคน มีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศสัมพันธ์ถึง 1.25 ล้านคน มีอัตราการตั้งครรภ์ 2.5 แสนคนต่อปี และร้อยละ 50 ของเยาวชนที่ตั้งครรภ์เลือกที่จะทำแท้ง นอกจากนี้ ประมาณ 1 ใน 4 ของเยาวชน ที่ทำแท้ง เป็นการทำแท้งซ้ำ และมีเยาวชนเพียง 1 ใน 3 ที่มีการคุมกำเนิดทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์ เพราะเยาวชนส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 65 ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ขณะเดียวกัน มีอัตราการคลอดบุตรเฉลี่ย 1.2 แสนรายต่อปี หรือเฉลี่ยวันละ 360 คน ซึ่งส่วนใหญ่ขาดการดูแลครรภ์ที่เหมาะสม ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เมื่อพิจารณาในมิติสิทธิมนุษยชน ปัญหาเยาวชนหญิงที่ตั้งครรภ์โดยไม่พร้อมได้รับผลกระทบ ในหลายประเด็นในมิติสิทธิมนุษยชน ซึ่งเยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี พึงได้รับการคุ้มครองสิทธิ การป้องกัน และการดูแลแก้ไขปัญหาย่างเหมาะสม ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งประเทศไทยมีพันธกรณีในการประกันสิทธิของเด็ก ที่จะต้องได้รับการคุ้มครองและการช่วยเหลือเป็นพิเศษ

โพล์ทูเดย์ (2556) ได้สรุปว่า เด็กไทยของเราท้องไม่พร้อมเป็นอันดับ 1 ในเอเชีย (แซงหน้าประเทศจีนที่มีประชากร 1,300 ล้านคน แซงประเทศญี่ปุ่นที่มีอุตสาหกรรมหนักไปที่เป็นล่ำเป็นสันไปทั่วโลก แต่เด็กของเขาไม่มีปัญหานี้ อัตราการท้องไม่พร้อมต่ำมาก ต่ำเป็นอันดับ 2 ของโลก รองจากประเทศในกลุ่มแอฟริกา ที่สำคัญคุณแม่วัยใสยังคงมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยอัตราการคลอดบุตรของหญิงไทยอายุต่ำกว่า 20 ปี เพิ่มขึ้นจาก 13.55% ในปี 2552 เป็น 13.76% ในปี 2553 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ขององค์การอนามัยโลกที่ไม่เกิน 10% โดยในปี 2552 ประเทศไทยมีผู้หญิงอายุต่ำกว่า 20 ปี ตั้งครรภ์จำนวน 70 คน ต่อผู้หญิงวัย 15-19 ปี 1,000 คน และในปัจจุบันการตั้งครรภ์ของผู้หญิงไทยที่อายุต่ำกว่า 20 ปี เพิ่มขึ้นเป็น 90-100 คน ต่อผู้หญิงวัย 15-19 ปี 1,000 คน

ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของทวีปเอเชียที่มีจำนวน 56 คน และค่าเฉลี่ยของทั่วโลกอยู่ที่ 65 คน เท่านั้นยังไม่พออัตราการติดเชื้อเอดส์ในหมู่เด็กมัธยมก็ยิ่งเพิ่มสูงขึ้นอีกด้วย

ในปี 2554 มีเด็กวัยรุ่นอายุต่ำกว่า 20 ปี คลอดบุตรเฉลี่ยวันละ 370 คน (อายุต่ำกว่า 15 ปี วันละ 10 คน) เพิ่มจากปีก่อนถึงเท่าตัว ในปี 2555 มีอัตราการคลอดวันละ 400 คน (จะมีเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี คลอดบุตรวันละ 13 คน) ดังนั้น กระทรวงสาธารณสุขจึงเร่งยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาให้ตัวเลขดังกล่าวลดลงในปี 2557 ตั้งเป้าให้คุณแม่วัยรุ่นต่ำกว่า 20 ปี คลอดเหลือเพียง 50 คนต่อ 1,000 คน ตามเกณฑ์ที่องค์การอนามัยโลกกำหนด

School of changemakers (2562) ได้สรุปไว้ว่า ในสังคมไทย คนส่วนมากยังคงมีความเชื่อว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องต้องห้าม สกปรก และน่าอาย โดยเฉพาะกับวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่พ่อแม่และสังคมคาดหวังให้ทำหน้าที่ศึกษาเล่าเรียน พ่อแม่จึงไม่ค่อยคุยกับลูกเรื่องเพศเพราะอาย และเชื่อว่าอาจเป็นการชี้โพรงให้กระรอก อีกทั้งโรงเรียนส่วนใหญ่มุ่งเน้นความสำเร็จทางการศึกษามากกว่าทักษะในการใช้ชีวิตด้านต่าง ๆ ทำให้เมื่อมีปัญหา หรือข้อข้องใจเกี่ยวกับเพศ วัยรุ่นจึงไม่กล้าปรึกษา ไม่กล้าเล่า กลัวถูกตำหนิ หันไปพึ่งอินเทอร์เน็ตและแลกเปลี่ยนความเห็นกันเองกับเพื่อน มีนักเรียนไทยน้อยกว่า 1 ใน 5 เท่านั้นที่ปรึกษาครูและผู้ปกครอง เช่น การมีแฟนที่ผู้ใหญ่มักจะรู้เป็นคนสุดท้าย ถึงแม้จะมีการสอนเพศศึกษาในโรงเรียน พฤติกรรมด้านการมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นไทยก็ถือว่ารุนแรงและน่าเป็นห่วง เนื่องจากเด็กบางส่วนไม่มีความรู้ และบางส่วนไม่เห็นความสำคัญ หรือไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์จริงได้ ไม่รู้วิธีการปฏิเสธเมื่อไม่ต้องมีเพศสัมพันธ์ ขาดความรู้ด้านสิทธิในร่างกายของตนเองและผู้อื่น รวมทั้งการมีเพศสัมพันธ์ปลอดภัย ด้วยเหตุนี้จึงเกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเด็กมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ป้องกัน โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ปัญหาแม่ท้องวัยรุ่น แม่เลี้ยงเดี่ยว วัยรุ่น ปัญหาเด็กกำพร้า เป็นต้น

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) (2559) สรุปไว้ว่า ปัญหาการท้องไม่พร้อมมักนำไปสู่การทำแท้งเถื่อน ไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่ประสบความสำเร็จในการวางแผนครอบครัวและอนามัยการเจริญพันธุ์ มีเทคโนโลยีเพื่อยุติการตั้งครรภ์พัฒนาก้าวหน้ามากขึ้น มีเครื่องมือ ตัวยาใหม่ ๆ ที่ใช้ง่าย ปลอดภัย ราคาถูก และมีประสิทธิภาพสูง แต่มีข้อมูลบอกเราว่า ผู้หญิงท้องไม่พร้อมยังได้รับอันตรายจากการทำแท้งเถื่อน มีผู้หญิงที่ป่วยด้วยภาวะแทรกซ้อนจากการทำแท้งเถื่อนปีละหลายหมื่นคนต่อปี อีกทั้งอัตราตายของผู้หญิงจากการคลอดลูกตามปกติมีเพียง 20 คนต่อแสนคน แต่ตายจากการทำแท้งเถื่อน 300 คนต่อแสนคน เนื่องจากการทำแท้งในประเทศไทยปัจจุบันถือเป็นเรื่องผิดกฎหมาย

มีกรณียกเว้นให้ทำแท้งได้เฉพาะกรณีนั้นมีอันตรายต่อแม่หรือถูกข่มขืน แม้ว่าวิธีคิดเรื่องการทำแท้งเป็นสิ่งไม่ถูกต้องตามกฎหมายจะเริ่มปรากฏในช่วง พ.ศ. 2500 ก่อนหน้านี้ ในกฎหมายตราสามดวงที่เป็นกฎหมายในยุคจารีต การทำแท้งไม่ได้ถือเป็นความผิดสำหรับแม่ผู้ตั้งครรภ์ แต่เป็นสิทธิของแม่โดยชอบธรรม

ประเด็นสำคัญอีกประเด็นหนึ่งคือ กลุ่มที่ท้องไม่พร้อมมากที่สุดคือกลุ่มเด็กสาววัยรุ่น ในช่วง 10 ปีให้หลัง (พ.ศ. 2550 - 2560) อัตราการคลอดลูกของเด็กสาวอายุ 10 - 17 ปี อยู่ที่ประมาณ 40,000 - 50,000 คนต่อปี เด็กวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์และมีลูกก่อนวัยอันควร ต้องพบกับปัญหาเล็กเรียนกลางคัน ถูกรังเกียจจากครู เพื่อน ครอบครัวเพื่อน เป็นการตีตราทำให้เข้าสังคมได้ลำบาก เพราะเห็นเป็นเรื่องน่าละอายและต้องปกปิดจนต้องเลือกหนทางในการทำแท้งเถื่อนเพื่อแก้ปัญหาซึ่งมีผลกระทบด้านลบต่อร่างกายจิตใจของเจ้าตัว รวมไปถึงความสัมพันธ์ทางสังคม และลึก ๆ ยังมีผลกระทบถึงสุขภาพทางจิตวิญญาณด้วย

อัญชลีพร อมาตยกุล และสุภาพร วรรณสันหัต (2563) ได้กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นคืออายุเข้าสู่วัยรุ่น (Puberty) เร็วขึ้นพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์และการคุมกำเนิดที่ไม่ถูกต้อง 4 นอกจากนี้ในปัจจุบันการเข้าถึงสื่อต่าง ๆ เป็นไปอย่างสะดวกรวดเร็วสื่อมีเผยแพร่อยู่ทั่วไปแสดงข้อมูลการยั่วยั่วอารมณ์ทางเพศและพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสมการที่พ่อแม่ผู้ปกครองมีเวลาน้อยขาดการเอาใจใส่ดูแลขาดการให้ความรู้ที่ถูกต้องเหมาะสมในเรื่องเพศไม่มีการตอบข้อสงสัยหรือตอบปัญหาเรื่องเพศแก่บุตรทำให้วัยรุ่นศึกษาเรื่องเพศจากสื่อต่าง ๆ ด้วยตนเองเกิดความเข้าใจว่าการมีเพศสัมพันธ์เป็นการแสดงความรักต่อกันไม่ใช่เรื่องเสียหายมีเพศสัมพันธ์แล้วไม่ป้องกันคำนิยมในกลุ่มเพื่อนที่ต่างก็คบหาคู่รักการอยู่ร่วมกันกับคู่รักเป็นเรื่องธรรมดาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรเป็นเรื่องปกติ 5 - 7 สรุปปัจจัยเสี่ยงคือการขาดความตระหนักเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยและการขาดความรู้ที่ถูกต้องในเรื่องเพศศึกษาทำให้เกิดการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์การคลอดก่อนกำหนดทารกแรกเกิดมีน้ำหนักตัวน้อยนอกจากนี้การขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเพศศึกษาทำให้วัยรุ่นหญิงถูกล่วงละเมิดทางเพศนำไปสู่ปัญหาการตั้งครรภ์ต้องลาออกจากโรงเรียนทำให้เสียโอกาสทางการศึกษาไม่มีความพร้อมที่จะดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพการรับรู้ความสามารถของตนต่ำกว่ามารดาที่พร้อมตั้งครรภ์ชุมชนไม่สนับสนุนเกิดความเครียดความวิตกกังวลปัญหาสุขภาพจิตบางรายคิดสั้นฆ่าตัวตายบางรายเลือกที่จะทำแท้งผลกระทบที่ตามมาเหล่านี้นอกจากจะส่งผลโดยตรงต่อวัยรุ่นแล้วยังส่งผลต่อความเครียดในครอบครัวจากความผิดหวังและความอับอายแนวทางการป้องกันปัญหา

การตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นคือเน้นการให้ความรู้ในกลุ่มเด็กนักเรียนเรื่องการคุมกำเนิดการสร้างค่านิยมทางเพศที่เหมาะสมและให้ความรู้ในด้านเพศศึกษาโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างแกนนำนักเรียน เพื่อให้เกิดการดูแลกันเองในกลุ่มวัยรุ่นและบุคคลในครอบครัวต้องดูแลเอาใจใส่และให้คำแนะนำกับบุตรหลานที่อยู่ในวัยเสี่ยงให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาที่ถูกต้องแก่เขาเหล่านั้นโดยที่ผู้ปกครองควรได้รับการพัฒนาทักษะในการสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรหลานวัยรุ่น

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า ปัญหาการท้องไม่พร้อม เด็กไทยของเราท้องไม่พร้อมเป็นอันดับหนึ่งในเอเชีย คนส่วนมากยังคงมีความเชื่อว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องต้องห้าม สกปรก และน่าอาย โดยเฉพาะกับวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่พ่อแม่และสังคมคาดหวังให้ทำหน้าที่ศึกษาเล่าเรียน พ่อแม่จึงไม่ค่อยกับลูกเรื่องเพศเพราะอายและเชื่อว่าอาจเป็นการชี้โพรงให้กระรอก อีกทั้งโรงเรียนส่วนใหญ่มุ่งเน้นความสำเร็จทางการศึกษามากกว่าทักษะในการใช้ชีวิตด้านต่าง ๆ และเป็นอีกหนึ่งปัญหาที่แย่มากสำหรับประเทศไทยอีกหนึ่งปัญหา

2.2.6 เยาวชนกลุ่มเปราะบาง กลุ่มติดยาเสพติด

นเรนทร์ ตุนทกิจ (2558; อ้างถึงใน กิงกาญจน์ จงสุขไกล, 2555) กล่าวว่า ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาเรื้อรังของประเทศไทยที่มีมานานลักษณะและความรุนแรงของปัญหาก็เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งต่างก็เอื้อให้ปัญหาเสพติดทวีความรุนแรง โดยเฉพาะปัญหาในกลุ่มผู้เสพยาและผู้ค้ายาเสพติดที่เป็นเด็กและเยาวชนที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ส่งผลกระทบต่อสังคม ชุมชน และตนเอง เช่น การสูญเสียโอกาสในการศึกษา สุขภาพร่างกายและจิตใจเสื่อมโทรม การสูญเสียอิสรภาพเนื่องจากกระทำความผิด ความสัมพันธ์ในครอบครัวถูกทำลาย ความรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน หรือผลกระทบในระดับประเทศคือ การสูญเสียด้านงบประมาณในการปราบปรามจับกุมคุมขัง รวมทั้งการบำบัดฟื้นฟู ซึ่งนำมาสู่การสูญเสียที่สำคัญคือ การสูญเสียทรัพยากรบุคคลที่มีค่าอันเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในอนาคต

ปราณี สุทธิสุคนธ์ และเกรียงศักดิ์ ซื่อเลื่อม (2551) ได้กล่าวไว้ว่า ปัญหาที่นำเยาวชนเข้าสู่วงจรของยาเสพติดคือ การดื่มสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การเที่ยวสถานบันเทิง การเล่นการพนัน การใช้ยาเสพติดเพื่อยุบปัญหาครอบครัว สิ่งแวดล้อม (มีแหล่งยาเสพติดระบาดอยู่ในหมู่บ้าน) ภาวะเศรษฐกิจ และความอยากรู้อยากลอง ซึ่งนำไปสู่การพัฒนากระบวนการไปสู่การเสพยาเสพติด

วรารณ มั่งคั่ง และคณะ (2560) ได้สรุปไว้ว่า ปัญหาการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศ เนื่องจากวัยรุ่นเป็นกลุ่มที่มี ความสำคัญและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ

ต่อไป จากสถานการณ์ปัญหายาเสพติดและแนวโน้ม ช่วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 - 2553 พบว่า ผู้ต้องหา คดีค้ายาเสพติดที่จับกุมได้ ร้อยละ 80 เป็นเพศชาย โดยกลุ่มอายุ 15 - 19 ปี มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 13.50 ในปี พ.ศ. 2551 เป็นร้อยละ 16.30 ในปี พ.ศ. 2551 อายุที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิด พบว่า ร้อยละ 82.18 อยู่ในช่วงอายุ 15 - 18 ปี เป็นเพศชาย ร้อยละ 93.24 เพศหญิง ร้อยละ 6.76 คดีที่เด็กและ เยาวชนกระทำความผิดมากที่สุด คือ คดีเกี่ยวกับยาเสพติด ให้โทษ คิดเป็นร้อยละ 43.10 จากรายงานการแพร่ ระบาดของยาเสพติด พบว่ายาบ้าเป็นยาเสพติดที่มี การใช้มากที่สุด (ร้อยละ 77 - 86) ยาเสพติดที่นิยม เพิ่มขึ้น คือ ยาไอซ์ กระพ๋อม และสีกุนร้อย จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า มีปัจจัย หลายอย่างเกี่ยวข้องกับการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่น เช่น ปัจจัยด้านตัววัยรุ่นเอง ปัจจัยด้าน ครอบครัว และปัจจัยด้านสังคม/ สิ่งแวดล้อม 3, 4 ความเป็นหญิง/ ชาย เป็นคุณลักษณะที่พัฒนามา จากการกล่อมเกลாதาสังคม โดยผ่านกระบวนการอบรมสั่งสอนจากบ้าน โรงเรียน ผู้เลี้ยงดู การเห็น แบบอย่าง ประสบการณ์ ทำให้ มีพฤติกรรม บทบาท แตกต่างกัน ด้วยความแตกต่างของเพศนี้เอง ส่งผลต่อภาวะสุขภาพทางกายและใจของเพศหญิงและชายรวมถึงการใช้สารเสพติด จากการศึกษา พบว่า เพศและอายุเป็นปัจจัยที่มีความ สัมพันธ์กับการใช้ยาเสพติด

จิรเดช ประเสริฐศรี (2561) ได้สรุปไว้ว่า ปัญหายาเสพติดในประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงและขยายตัวมากขึ้นจากผลของการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี การพัฒนาทางเศรษฐกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วส่งผลให้โครงสร้างทางสังคมเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่ขาดพลังและขาดความสมดุลในการพัฒนา สถาบันหลักทางสังคมหลายสถาบันเกิดความอ่อนแอ เป็นช่องว่างทำให้ปัญหายาเสพติดแพร่ระบาดอย่างรวดเร็วและกว้างขวางมากขึ้น ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติดไม่ว่าจะเป็นนายทุนผู้ผลิต ผู้ค้า ผู้นำเข้า และส่งออกยาเสพติด อาศัยผลพวงจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว นำยาเสพติดทั้งที่มีอยู่เดิมและชนิดใหม่เข้ามาเผยแพร่ในหมู่ประชาชนในแต่ละกลุ่มซึ่งเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ยาเสพติดเป็น ปัญหาที่ “เป็นภัยคุกคาม กัดกร่อน บ่อนทำลาย” ประเทศไทยส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางทั้งต่อปัจเจกบุคคล และสังคมส่วนรวมในมิติต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น 1) ผลกระทบต่อตัวบุคคล ยาเสพติดทุกชนิด จะมีผลกระทบโดยตรงต่อร่างกายและจิตใจ โดยเฉพาะด้านบุคลิกภาพและสุขภาพอนามัย ความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สิน 2) ผลกระทบต่อครอบครัว ชุมชนและสังคม ครอบครัวที่มีผู้ติดยา มักได้รับความเดือดร้อนจากผู้ติดยาในทุกด้าน นำไปสู่ความยุ่งยาก ขัดแย้ง แยกแยะ และสิ้นเปลืองในการแก้ปัญหา 3) ผลกระทบต่อการบริหารจัดการภาครัฐ คดียาเสพติดที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็น

ภาระต่องานด้านกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบ 4) ผลกระทบต่อเศรษฐกิจและการคลังของประเทศ การผลิตและการค้ายาเสพติดจัดเป็นกลุ่มธุรกิจ และเศรษฐกิจนอกกฎหมายที่ไม่ก่อให้เกิดการผลิต 5) ผลกระทบต่อความมั่นคงและชื่อเสียงของประเทศ สาเหตุเนื่องจากปัญหายาเสพติดได้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

H. focus เจาะลึกระบบสุขภาพ (2559) ได้สรุปว่า ปัญหายาเสพติดในเด็กและเยาวชนไทย ปัจจุบันว่า สถานการณ์น่าเป็นห่วง เนื่องจากเริ่มใช้ยาเสพติดอายุน้อยลง ตลอดจนมีแนวโน้ม พฤติกรรมการใช้ยาเสพติดมากกว่าหนึ่งชนิดร่วมกันมากขึ้น มีการนำสารต่าง ๆ ที่หาได้ง่ายมาผสมกัน เพื่อให้ออกฤทธิ์เหมือนสารเสพติด โดยมองว่าไม่เป็นอันตราย ซึ่งในความเป็นจริงสารผสมดังกล่าวมีฤทธิ์เสพติดทั้งสิ้น

ทั้งนี้ จากรายงานการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ที่มีอาการทางจิต กระทรวงสาธารณสุข ปี 2558 พบว่า ผู้ป่วยติดยามีอาการทางจิต เข้ารับการบำบัดรักษา ในโรงพยาบาลสังกัดกรมสุขภาพจิตทั่วประเทศ จำนวนทั้งสิ้น 3,912 ราย ในจำนวนนี้ มากกว่า 1 ใน 3 หรือ ประมาณ 1,517 ราย เป็นเด็กและเยาวชน ช่วงอายุ 12 - 24 ปี ในขณะที่ประมาณการทั่วโลก มีการใช้สารเสพติดในอายุ 15 - 64 ปี อยู่ที่ 3.5 - 5.7% ของประชากร

การที่เด็กและเยาวชนไทย รู้ถึงโทษภัยของยาเสพติด แต่ไม่ทดลองเสพ ย่อมเป็นเกราะป้องกันตัวเองได้เป็นอย่างดี สำหรับแนวทางสังเกตลูกหลานว่าเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดหรือไม่ นั้น สังเกตได้จากพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปของพวกเขา เช่น ใช้เงินสิ้นเปลืองผิดปกติอย่างเห็นได้ชัด สุขภาพร่างกายซูบผอมหรือมีความผิดปกติ ฉุนเฉียวง่าย อารมณ์แปรปรวน เอาแต่ใจ เริ่มมีนิสัยโกหก ลักขโมย หรือชอบเก็บตัว ไม่ยุ่งเกี่ยวกับใคร ขาดความรับผิดชอบ ไม่สนใจสิ่งแวดล้อมรอบตัว พบอุปสรรค การเสพ เช่น กระต่ายพรอยด์ ไฟแช็ค ติดต่อกับคนแปลกหน้า เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นเพียงข้อสังเกตเท่านั้น สิ่งสำคัญที่สุด คือ ความรักความผูกพันในครอบครัว ถ้าเป็นไปได้ ครอบครัวมีความใกล้ชิด เข้าอกเข้าใจกัน ย่อมเป็น “วัคซีนใจ” สำคัญสำหรับเด็ก ๆ

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาเรื้อรังของประเทศไทย ปัญหาที่พบมากในกลุ่มเยาวชนที่เปราะบาง ที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ส่งผลกระทบต่อสังคม ชุมชน และตนเอง เช่น การสูญเสียโอกาสในการศึกษา สุขภาพร่างกายและจิตใจเสื่อมโทรม การสูญเสียอิสรภาพ

เนื่องจากกระทำความผิด ความสัมพันธ์ในครอบครัวถูกทำลาย ความรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชน

2.3.1 กลไก

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้หลายท่านดังนี้

จักรี ศรีจารุเมธีญาณ (2561: 14) กลไก (Mechanism) หมายถึง สิ่งที่ทำให้ระบบมีการขับเคลื่อนหรือดำเนินอยู่ได้ โดยมีการจัดสรรทรัพยากร มีการจัดองค์การ หน่วยงาน หรือกลุ่มบุคคลเป็นผู้ดำเนินงาน สิ่งที่ทำให้ระบบมีการขับเคลื่อน โดยมีการจัดสรรอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย 3 ส่วน 1) ส่วนป้อนข้อมูล (Input) 2) ส่วนประมวลผลข้อมูล (Process) 3) ส่วนแสดงผลข้อมูล (Output) ซึ่งกลไกมีหน้าที่หลักในการเปลี่ยนแปลงการเคลื่อนไหว เพื่อให้สามารถทำงานได้

ชาญชัย ขอบธรรมสกุล (2556 : 4) ได้ให้ความหมายของความสามารถทางกลไก หมายถึง การพัฒนาในการทำงานประสานสัมพันธ์กันเป็นอย่างดีระหว่างระบบประสาทกับระบบกล้ามเนื้อ การพัฒนาทักษะกลไกเน้นที่การช่วยให้มีการเรียนรู้ที่จะเคลื่อนไหวได้อย่างมีประสิทธิภาพไปสู่เป้าหมายเฉพาะที่ ตั้งไว้เป็นอย่างดี โดยใช้พลังงานที่น้อยที่สุด เป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลาที่นานคือต้องฝึกหัดซ้ำ ๆ กัน และ เป็นลำดับขั้นตอน

วันใหม่ ประพันธ์บัณฑิต (2549: 99-100) กล่าวว่า ประโยชน์ของการพัฒนาทักษะกลไก ประกอบด้วย 1. ทำให้ทราบถึงความสามารถในการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายที่จะส่งผลถึงระบบทำงานของร่างกาย 2. เป็นแนวทางในการพัฒนาความสามารถของร่างกายหรือส่วนที่บกพร่องให้มีความสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพอย่างเต็มที่ 3. เป็นแนวทางในการตัดสินใจความสามารถของร่างกายเพื่อนำไปสู่การเล่นกีฬาประเภทต่าง ๆ 4. เป็นสื่อในการกระตุ้นนักออกกำลังกาย พัฒนาความสามารถของร่างกายและรักษาความสมบูรณ์ของร่างกายให้คงอยู่อย่างสม่ำเสมอ 5. สามารถนำผลที่ได้จากการทดสอบดังกล่าว มาพิจารณาวางแผนสร้างโปรแกรมในการพัฒนา ปรับปรุง เพื่อการฝึกอวัยวะหรือกลไกเฉพาะส่วน เพื่อให้เกิดสมรรถภาพทางกายที่สมบูรณ์แข็งแรงได้

ธิดารัตน์ บุตรสองคอน (2550: 65) กล่าวว่า กลไก หมายถึง ตัวจักรต่าง ๆ โดยปริยายหมายความว่า บุคคลผู้เป็นเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในระดับต่าง ๆ ระบบหรือองค์การที่บุคคล ผู้เป็นเจ้าหน้าที่ในระดับต่าง ๆ ปฏิบัติงานร่วมกันดุนเครื่องจักร ระบบที่จะทำงานสำเร็จตามประสงค์

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า กลไก หมายถึง สิ่งที่ทำให้ระบบมีการขับเคลื่อนหรือดำเนินอยู่ได้ โดยมีการจัดสรรทรัพยากร มีการจัดองค์การ หน่วยงาน หรือกลุ่มบุคคลเป็นผู้ดำเนินงาน

คู่มือการขับเคลื่อนงานการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมในมิติวัฒนธรรม (2557: 19) กลไกการขับเคลื่อนงานการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมในมิติวัฒนธรรม หน่วยงานในสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม (เจ้าภาพ)

(1) สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม ประกอบด้วย สำนัก/กอง/ศูนย์ใน ส่วนกลาง และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดทุกจังหวัด เป็นหน่วยงานในการกำหนดนโยบาย และแนวทางในการขับเคลื่อนงานด้านมิติทางศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม รวมทั้งศูนย์กลาง ในการบูรณาการกับหน่วยงานในสังกัดกระทรวงวัฒนธรรมและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องใน ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เพื่อให้เกิดการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม 20 คู่มือการขับเคลื่อนงานการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมในมิติวัฒนธรรม

(2) กรมส่งเสริมวัฒนธรรม ดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนา ภูมิปัญญาท้องถิ่น และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อนำ มาใช้ในการสร้างภูมิคุ้มกัน ให้กับคนในชุมชน

(3) กรมการศาสนา นำ มิติทางศาสนา มาใช้ในการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับ ประชาชน ผ่านทาง ประเพณีและกิจกรรมทางศาสนาต่าง ๆ

(4) หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน) ทำ หน้าที่ ส่งเสริมและเผยแพร่ ภาพยนตร์ในฐานะเป็น สื่อการศึกษางานศิลปวัฒนธรรม และการบันเทิง และเป็นแหล่ง ให้การศึกษาเรียนรู้กระบวนการ การศึกษาตามอัธยาศัย และการศึกษาตลอดชีวิต จัดทำสื่อ สิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน์ และสื่อ อิเล็กทรอนิกส์ ที่เกี่ยวกับภาพยนตร์เพื่อเผยแพร่เป็นวิทยากร และผลงานด้านภาพยนตร์ต่อ สาธารณะ

(5) ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ทำหน้าที่ จัดอบรม กิจกรรมเยาวชน การ แสดงทางวัฒนธรรม นิทรรศการ สื่อการเรียนรู้ออนไลน์ การผลิต หนังสือ วิทยุทัศน์ และสารคดี เผยแพร่ทางสถานีโทรทัศน์ เป็นต้น

หน่วยงานสนับสนุนการดำเนินงาน

(1) หน่วยงานภาครัฐ อาทิ สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงมหาดไทย

(2) หน่วยงานภาคเอกชน/ธุรกิจ/องค์กรและมูลนิธิต่าง ๆ

ภาคประชาชน อาทิ สภาวัฒนธรรม มูลนิธิเครือข่ายครอบครัว สำนักงานกองทุนสนับสนุน การสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มูลนิธิอินเทอร์เน็ตร่วมพัฒนาไทย

คู่มือการขับเคลื่อนงานการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมในมิติวัฒนธรรม (2557: 65) กลไกการพัฒนาเด็กและเยาวชนในมิติครอบครัว ชุมชน โดยมีพุทธศาสนาเป็นฐานได้ดำเนินการศึกษาวิจัย เด็กไทยโดยเน้นการทำการศึกษานำเสนอการทำงานทางวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนที่

สามารถตอบโจทย์ของความท้าทายทางสังคมปัจจุบันที่เด็กและเยาวชนไทยกำลังเผชิญอยู่ไม่ว่าจะเป็นประเด็นความอ่อนแอของสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา และสถาบันทางการเมืองรวมถึงอิทธิพลของสื่อสมัยใหม่ที่มีผลต่อพฤติกรรมเด็กและเยาวชนไทยตลอดจนความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่มีบทบาทต่อวิถีชีวิตของเด็กซึ่งการศึกษาเด็ก ไทยในมิติทางวัฒนธรรมได้เจาะลึกถึงประเด็นสำคัญในการใช้ชีวิตของเยาวชนใน 5 ด้าน ด้วยกัน ได้แก่ ชีวิตเสี่ยงของเด็กไทย เด็กไทยในความแปลกแยกจากครอบครัวและศาสนาสื่อและวัฒนธรรมการเรียนรู้ของเด็กไทยเด็กไทยกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม และ 66 คู่มือการขับเคลื่อนงานการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมในมิติวัฒนธรรม วัฒนธรรมการเมืองและชีวิตสาธารณะของเด็กไทยทำให้ได้มาซึ่งข้อเสนอยุทธศาสตร์การดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อกระทรวงวัฒนธรรมจะสามารถกำหนดทิศทางในการขับเคลื่อนภารกิจด้านการสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนไทยร่วมกับภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพประกอบด้วย

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์ครอบครัว มีเป้าหมายคือการสร้างวัฒนธรรมการเลี้ยงดูที่ถูกต้องการให้เวลาการสร้างทักษะชีวิตการสร้างภูมิคุ้มกันและวัฒนธรรมการรับสื่อในครอบครัว

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยุทธศาสตร์สื่อมีเป้าหมายคือคุมพื้นที่สื่อร่ายขยายสื่อดีสร้างภูมิคุ้มกันการรับสื่อแก่ครอบครัว

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยุทธศาสตร์โรงเรียนมีเป้าหมายคือลดพฤติกรรมเด็กกลุ่มเสี่ยงลดบรรยากาศการแข่งขันสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ใหม่ สร้างวัฒนธรรมแห่งการแบ่งปันวัฒนธรรมประชาธิปไตยที่ครูเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของนักเรียนสร้างภูมิคุ้มกันและทักษะชีวิตให้กับเยาวชน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ยุทธศาสตร์การทำงานร่วมกับสถาบันมีเป้าหมายคือการรณรงค์ให้ประชาชนและเยาวชนทั่วไปฟื้นฟูศรัทธาที่มีต่อศาสนาให้ศาสนากลับมาเป็นที่พึ่งของชีวิต

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ยุทธศาสตร์เครือข่ายเยาวชนมีเป้าหมายคือสร้างกลุ่มเยาวชนจิตอาสาที่จะเป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนาเพื่อเยาวชนไม่ให้ไหลไปตามกระแสวัฒนธรรมที่ไม่เหมาะสม และให้มีหลักทางวัฒนธรรมบนพื้นฐานความเป็นไทยในการดำเนินชีวิต

ยุทธศาสตร์ที่ 6 ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ของสังคมโดยรวมมีเป้าหมายคือสร้างการเรียนรู้ของสังคมที่จะเป็นเป้าหมายการเรียนรู้วัฒนธรรมที่ดีสำหรับเยาวชนต่อไปกระตุ้นให้สังคมทั้งสังคมลุกขึ้นมาปกป้องดูแลลูกหลานของตนไม่เพิกเฉย

ยุทธศาสตร์ที่ 7 ยุทธศาสตร์ภาคีวัฒนธรรมมีเป้าหมายคือสร้างกลไกการจัดการความร่วมมือที่ยั่งยืนระหว่างกระทรวงวัฒนธรรมกับภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อตอบสนองเป้าหมายการทำงานของกระทรวงวัฒนธรรม

2.3.2 การพัฒนาเครือข่ายเยาวชน

(1) การพัฒนา

การพัฒนาเป็นการกระบวนการเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องมีการเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา เพื่อสนองความต้องการและศักยภาพของมนุษย์ กระบวนการพัฒนาจึงจำเป็นต้องมีรูปแบบและเป็นไปอย่างมีระบบ มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ราชบัณฑิตสถาน (2546: 779) การพัฒนา คือ ความเจริญ ทำให้เจริญ การเปลี่ยนแปลงในทางเจริญขึ้น

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2536: 2) การพัฒนา หมายถึง การกระทำที่ดีขึ้น เปลี่ยนจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่า

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2535: 197) การพัฒนา หมายถึง การที่คนในชุมชนและสังคมในสวนรวม ได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรม เพื่อปรับปรุงความรู้และความสามารถของตนเอง ได้ร่วมกันเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของตน ชุมชน และสังคมให้ดีขึ้น

พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2527: 16-18) การพัฒนามาจากคำบาลีว่า วัฒนะ แปลว่า เจริญ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การพัฒนาคน เรียกว่า ภาวนากับการพัฒนาสิ่งอื่น ๆ ที่ไม่ใช่คน เช่น วัตถุและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ความหมายของการพัฒนาไว้ในหนังสือเรื่อง “ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน” ว่า การพัฒนาเพิ่งถูกนำมาใช้ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 แต่มนุษย์รู้จักพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองมาตั้งแต่มนุษย์เริ่มมีขึ้นในโลก จะเห็นได้จากวิวัฒนาการในด้านต่าง ๆ ที่ดีขึ้นเป็นลำดับ ดังเช่นเครื่องมือเครื่องใช้ สิ่งก่อสร้าง ภาพวาด และเอกสารที่ปรากฏอยู่และตกทอดมาถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำสอนของศาสนาและแนวความคิดของนักปราชญ์โบราณชาวกรีก โรมัน อาหรับ จีน อินเดีย คำว่า “การพัฒนา” เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกโดยนักเศรษฐศาสตร์ซึ่งนำมาใช้เรียกวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในยุโรป ตะวันตก ซึ่งเป็นผลมาจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมในคริสต์ศตวรรษที่ 18 และได้รับความนิยมทั่วไป จนกระทั่งองค์การสหประชาชาตินำไปใช้ในการพัฒนาประเทศที่เป็นสมาชิกอีกด้วย

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า การพัฒนา หมายถึง การพัฒนามีความหมายและเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับคำอื่น ๆ อยู่หลายคำ คือ การเปลี่ยนแปลง วิวัฒนาการ การปฏิรูป การปฏิวัติ ความเจริญเติบโต ความก้าวหน้า การค้นพบ การประดิษฐ์ นวัตกรรม และความทันสมัยการพัฒนา องค์การ จึงควรมุ่งความสนใจไปที่การวางเป้าหมาย และการวางแผนในการสร้าง วัตถุประสงค์อย่างมีระบบที่ดี

(2) เครือข่าย

Wheatly (1999: 61) กล่าวว่า สรรพสิ่งทั้งหลายต่างก็มีการพึ่งพาอาศัยกันมีการดำรงอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มก้อน เป็นข่ายใยแห่งความสัมพันธ์ มีความเป็นอิสระต่อกัน และมีตัวตนที่แท้จริง กล่าวคือสรรพสิ่งทั้งหลายเป็นเครือข่ายที่เชื่อมโยงมีการขยายผลและเติบโตอย่างต่อเนื่อง สามารถปรับเปลี่ยนรูปร่างรูปทรงและเปลี่ยนพลังงานเพื่อการเข้าสู่ภาวะที่เหมาะสม

Hanson (2003: 523) ได้ให้ความหมายของเครือข่าย (Network) หมายถึง รูปแบบหนึ่งของการประสานงานของบุคคล กลุ่มองค์กรหรือหลายองค์ การที่มีทรัพยากรของตัวเองซึ่งเข้ามาประสานงานกันอย่างมีระยะเวลาพอสมควรจะมีกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอหรือไม่ก็ตาม แต่จะมีการวางรากฐานเอาไว้ เมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมีความต้องการจะขอความช่วยเหลือหรือขอความร่วมมือจากกลุ่มอื่น ๆ เพื่อแก้ปัญหาและสามารถติดต่อกันต่อไปได้ และการที่ปัจเจกบุคคล หรือสถาบันมารวมกันเป็นกลุ่มนั้นจะต้องมีความสนใจในเรื่องหนึ่งเรื่องใดร่วมกัน แต่อย่างไรก็ตาม เพียงการรวมกลุ่มเท่านั้นยังไม่อาจเป็นเครือข่ายงานได้ เพราะจะมีลักษณะเพียงการทำงานร่วมกันคือ มีบุคคลร่วมสนทนากัน หากจะให้ป็นเครือข่ายที่ดีได้ต้องมีปัจจัยความร่วมมือกันที่จะติดต่อสื่อสารเต็มใจที่จะประสานงานกัน และที่สำคัญสมาชิกต้องยอมรับที่จะทำกิจกรรมร่วมกันไม่ใช่เพียงแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเท่านั้น

นฤมล นิราทร (2543: 6) เครือข่าย หมายถึง กลุ่มของจุดต่าง ๆ ซึ่งเชื่อมโยงต่อกันด้วยเส้น โดยจุดต่าง ๆ คือ บุคคลหรือกลุ่ม ส่วนเส้นที่เชื่อมนี้ คือ ความสัมพันธ์ที่บุคคลหรือกลุ่มต่าง ๆ มีต่อกัน

ปาน กิมปี (อ้างถึงใน รุ่งโรจน์ เพชรบุรณิน, 2546 : 16) เครือข่าย เป็นความสัมพันธ์ทางสังคมนะหว่างกันของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล จนเกิดการปฏิสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยนสิ่งของหรือข้อมูลข่าวสารขึ้น ซึ่งจะมีวงกว้างมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับการมีปฏิสัมพันธ์และการเชื่อมโยงของบุคคลหรือกลุ่มคน

เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ (2536: 14) ได้ให้ทัศนะไว้ว่า การสร้างเครือข่ายจะเป็นลักษณะของการส่งต่อการสืบทอดการสื่อสารซึ่งกันและกัน เช่น การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของประชาชน คงจะต้องอาศัยบทบาทจากหลากหลายหน่วยงาน โดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐจะช่วยประสานเสริมสร้างสนับสนุนการเรียนรู้ของประชาชนในวิถีชีวิต ซึ่งผู้นำจะเป็นผู้ประสานงาน การเรียนรู้ต่าง ๆ ในระดับชุมชนมีการใช้วิธีการสื่อสารที่เหมาะสมเพื่อให้สมาชิกเกิดแนวความคิด (Concept) ที่ไม่ใช่วิธีการสั่งการ เป็นการสื่อสารในระดับที่ก่อให้เกิดความเข้าใจแบบยืนยงได้ (Positive approach) และที่สำคัญ

ที่สุดก็คือ ไม่ว่าจะเป็นการประสานงานระหว่างบุคคลภายในหรือจากหน่วยงานภายนอก จะต้องสร้างจิตสำนึกร่วมกันว่าจะทำอะไร มีคุณค่าอย่างไร เมื่อประสานแล้วผลที่ตามมาจะต้องก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการทั้งคน องค์การ และชุมชน

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า เครือข่าย คือ การเชื่อมโยงของกลุ่มของคนหรือกลุ่มองค์กรที่สมัครใจ ที่จะแลกเปลี่ยนข่าวสารร่วมกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดระเบียบโครงสร้างของคนในเครือข่ายด้วยความเป็นอิสระ เท่าเทียมกันภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิ เชื่อถือ เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน โดยประเด็นที่สำคัญคือ 1) ความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายต้องเป็นไปโดยสมัครใจ 2) กิจกรรมที่ทำในเครือข่ายต้องมีลักษณะเท่าเทียมหรือแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน 3) การเป็นสมาชิกเครือข่ายต้องไม่มีผลกระทบต่อความเป็นอิสระหรือ ความเป็นตัวของตัวเองของคนหรือองค์กรนั้น ๆ

(3) การพัฒนาเครือข่ายเยาวชน

การพัฒนาให้เกิดเครือข่ายการขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพและการมีส่วนร่วมของเยาวชน โดยมีครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จะต้องคำนึงถึงข้อกฎหมาย ระเบียบสังคม และเงื่อนไขอื่น ๆ ประกอบงานวิจัยที่มีปรากฏในข้อเสนอของสมัชชาสุขภาพเกี่ยวกับเรื่อง การพัฒนาโลกการมีส่วนร่วมเพื่อสุขภาวะของเด็ก เยาวชน และครอบครัว โดยได้รายงานต่อกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อเร่งรัดการจัดทำร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมครอบครัว พ.ศ. 2557 และมีผลเชิงข้อมูลเชิงลึกด้านการพัฒนาเยาวชนมาจนถึงปัจจุบัน โดยมีสาระสำคัญดังนี้

(1) ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/ท้องที่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระดับมัธยมศึกษา และเทคโนโลยีพัฒนาการศึกษา โดยใช้หลักสูตรชุมชนท้องถิ่น บนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นในระดับชุมชน และโรงเรียน เพื่อเสริมสร้างสมาชิกที่มีคุณภาพในสถาบันสังคม และส่งเสริมบทบาทความสัมพันธ์ที่ดีของสถาบันครอบครัวในการอบรมเลี้ยงดูสมาชิกให้เป็นคนดีมีคุณภาพ ให้เยาวชนมีส่วนร่วมและมีจิตสำนึก และเป็นต้นแบบที่ดีงามแก่เด็กและเยาวชน ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา โรงเรียนของรัฐบาล เอกชน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย (อุดมศึกษา) วิทยาเขตต่าง ๆ บรรจุหลักสูตรเพศศึกษาในโรงเรียนมัธยม (6 ด้าน) เพื่อให้เด็กมีทักษะเอาตัวรอดในสังคม ให้คณะกรรมการการศึกษา ให้ภาครัฐเข้มงวดกวดขันแรงงานต่างด้าวซึ่งมีจำนวนมาก

(2) ให้เครือข่ายครอบครัวและศูนย์พัฒนาเด็กและครอบครัว เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น / ท้องที่ เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริม คุ้มครอง ดูแลฟื้นฟูสร้างพื้นที่ และร่วมรณรงค์เผยแพร่กระบวนการเรียนรู้ โดยเน้นเรื่อง ระเบียบวินัย จริยธรรม คุณธรรม ให้กับเด็กช่วงอายุ 3-4 ปี

สร้างสุขภาวะครอบครัว ด้วยการลดเหล้า บุหรี่ การพนัน และความรุนแรงให้สมาชิกในครอบครัวเป็นแบบอย่างที่ดีต่อเด็กและเยาวชน ควรมีการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ และเพิ่มสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว ดูแลสุขภาพตามวิถีพอเพียง ร่วมมือกันรักษาสภาพแวดล้อมและสังคม ผลิตสื่อรณรงค์เผยแพร่ หรือพัฒนาการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนร่วมกันสร้างธรรมนูญโรงเรียนขึ้นและส่งเสริมการดำรงชีวิตที่เป็นสุข เช่น ให้โรงเรียนจัดสมัชชาคุณธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในโรงเรียนทุก ๆ ปี เพิ่มสภาพเด็กและเยาวชนระดับหมู่บ้านและตำบล ผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการเสนอสื่อ มีโปรแกรมเรื่องเด็กและเยาวชนให้นักเรียนในสถานศึกษาแบ่งเวลาทำกิจกรรมต่าง ๆ

4) ให้สำนักงานจังหวัดระนองร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับพิจารณาจัดสรรงบประมาณ และสนับสนุนส่งเสริม เพิ่มบาทของเครือข่าย องค์กรเด็กและเยาวชนและครอบครัวที่ทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องทั้งในระดับท้องถิ่นและจังหวัดให้มีบทบาท และมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นและจังหวัด

5) ให้เสนอให้เป็นวาระเร่งด่วนในการพัฒนาจังหวัดระนองต่อคณะกรรมการยุทธศาสตร์จังหวัดระนอง (กบจ)

6) ให้นำเสนอเข้าสู่กระบวนการพิจารณาระเบียบวาระของสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 3

7) เพิ่มมิติด้านศาสนา/ให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัว

8) จำแนกกลุ่มเป้าหมายในระบบโรงเรียน/นอกโรงเรียน

9) ให้เยาวชนมีส่วนร่วมและมีจิตสำนึก/และครูมีจิตวิญญาณของความเป็นครู

10) การให้สื่อวิทยุต่อเนื่องและเป็นระบบ

11) ภาครัฐกิจ เช่น โทรศัพท์มือถือ สื่อไม่เหมาะสม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามามีส่วนร่วมแก้ไข

12) การสื่อสารและการโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การใช้ภาษาไทย เด็กได้รับสื่อโดยไม่มีผู้ใหญ่ให้คำแนะนำชี้แนะ

13) ให้สำนักงานจังหวัดระนอง/อปท กำหนดนโยบาย

14) จัดตั้งองค์กรอิสระดูแลเยาวชน

15) สถาบันครอบครัวให้มีความอบอุ่นแข็งแรงความพร้อมของพ่อแม่

16) เสนอให้มีการนำมติไปใช้และปฏิบัติจริงตามที่เสนอ

(4) การพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเปราะบาง

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับพุทธธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเปราะบาง

หลักธรรมทางพุทธศาสนามีหลากหลายแต่หลักที่เหมาะสมกับการปรับใช้ในเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมจะต้องอาศัยการเลือกอย่างมีเกณฑ์และคณะผู้วิจัยได้อาศัยทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม ของโคล์เบอร์ก (Lawrence Kohlberg, อ้างถึงใน สุรางค์ โค้วตระกูล, 2548) ซึ่งได้วิจัยพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ในหลายประเทศที่มีวัฒนธรรมต่างกันจริยธรรม พบว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กอายุ 10 ปียังพัฒนาไม่ถึงขั้นสูงสุด แต่ยังคงพัฒนาต่อไปเมื่ออายุมากขึ้นทฤษฎีนี้ได้แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรม เป็น 3 ระดับ โดยแต่ละระดับจะแบ่งย่อยเป็นสองขั้น รวม 6 ขั้น ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ ระดับที่ 1 ระดับก่อนมีจริยธรรมหรือระดับก่อนกฎเกณฑ์สังคม (Pre-Conventional Morality Level) ระดับที่ 2 ระดับ จริยธรรมตามกฎเกณฑ์ทางสังคม (Conventional Morality Level) ระดับที่ 3 ระดับจริยธรรมตามหลักการด้วยวิจารณญาณ หรือระดับเหนือกฎเกณฑ์สังคม (Post-Conventional Morality Level) คณะผู้วิจัยจึงคัดเลือกหลักธรรมเบื้องต้นที่ปฏิบัติง่ายและได้ผลและเป็นหลักสากลสำหรับเยาวชนระดับก่อนมีจริยธรรมหรือระดับก่อนกฎเกณฑ์สังคมสามารถปฏิบัติตามได้บนพื้นฐานตามเกณฑ์อายุที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ดังนี้

2.4.1 โลกपालธรรม

โลกपालธรรม หลักธรรมคุ้มครองโลก เป็นหลักธรรมที่ได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาดังนี้

พระเทพญาณมหามุนี (2555: 104) กล่าวถึงหลักธรรมคุ้มครองโลกว่าโลกของเรานี้ได้รับการคุ้มครองด้วยธรรม จึงทำให้สังคมมนุษย์มีความสุข ธรรมที่คุ้มครองโลกนี้ เรียกว่า “หิริ โอตตปปะ” สัมบุรุษผู้สงบระงับ ประกอบด้วยหิริและโอตตปปะ ตั้งมั่นอยู่ในธรรมชาว ท่านเรียกว่า ผู้มีธรรมของเทวดาในโลก”

พระโสภณคณาภรณ์ (2560: ออนไลน์) กล่าวถึงหลักธรรมคุ้มครองโลกว่าเป็นหลักพุทธธรรมที่ช่วยคุ้มครองโลก คือป้องกันรักษาบุคคล หรือมวลมนุษย์ในโลก ให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขมีความสุขร่มเย็นเป็นสุขโลกประกอบด้วย หิริ และ โอตตปปะ หิริ ความละอายใจในการทำบาป และ โอตตปปะ ความสะดุ้งกลัวต่อผลแห่งบาป ธรรมทั้งสองประการนี้ถือเป็นโลกบาลธรรม คือธรรมที่รักษาคุ้มครองโลก หมู่สัตว์ให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขตามสมควร นอกจากจะเรียกว่าเป็นโลกบาลธรรมแล้วยังถือว่าเป็นเทวธรรม คือธรรมที่จะสร้างคนให้เป็นเทพบุตรเทพธิดาด้วยร่างกายที่เป็นมนุษย์นี้เอง หิริโอตตปปะ เป็นธรรม ที่เกิดขึ้นภายในใจของคนทุกคน ในลักษณะที่ค่อยเกิดขึ้นมาตามลำดับ

จึงเรียกธรรมสองประการนี้ว่า มโนธรรม คือธรรมที่เกิดมีอยู่ภายในจิต มโนธรรมนี้เองที่แยกให้แตกต่างจากสัตว์

ก้องเกียรติ เต็มเกษมศานติ (2564: ออนไลน์) <https://www.gotoknow.org/posts/229358> กล่าวว่า หิริ หมายถึง ความละอายใจตัวเองต่อการทำความชั่ว ความผิดต่อการประพฤติทุจริตทั้งหลายและความละอายใจตัวเองที่จะละเว้นไม่ทำความดี ซึ่งควรจะทำให้เกิดมีในตน เช่น บิดามารดามีความละอายใจที่จะไม่ดูแลบุตรของตน เช่นนี้เรียกว่ามีหิริ หิริเกิดขึ้นได้ด้วยการคิดถึงการศึกษา ฐานะ ยศศักดิ์ ชาติตระกูลของตน คิดถึงความเสียหายที่จะเกิดขึ้นรวมกับความกลัวกลัวของจิตใจที่จะไม่ทำชั่วเช่นนั้น หิริ เป็นธรรมรักษาคัมภีร์ครองโลก ทำให้โลกเกิดสันติ ทำให้ คนเราอยู่กันอย่างสงบสุข เพราะคนที่มีหิริจะเกลียดความชั่ว และละอายที่จะทำความชั่วทั้งต่อหน้าและลับหลัง ทำให้ไม่ก่อความเดือดร้อนให้แก่โลกและสรรพสัตว์ทั้งปวงบางคนเกิดความละอายอันมีความเคารพต่อชาติตระกูล ครูอาจารย์ ทรัพย์มรดก คนประพฤติดีแล้วไม่กระทำความชั่ว หรือบางคนคำนึงถึงชาติวงศ์ กำลังความรู้ของตนว่าเป็นอย่างนี้แล้วปลงใจว่าไม่ควรทำบาป หิริ คือ ความละอายที่จะทำความชั่ว โอตตปปะ คือความกลัวต่อผลของความชั่ว หิริโอตตปปะนี้เป็นธรรมของผู้มีคุณธรรม ที่จะนำพาเราก้าวไปสู่สุคติโลกสวรรค์ เพราะผู้จะเป็นเทวดาได้ต้องมีคุณธรรม คือหิริ โอตตปปะอยู่ในใจ ท่านจึงเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “เทวธรรม” คือธรรมที่จะทำให้เราได้เป็นเทวดา อีกทั้งเทวธรรมนี้ คือธรรมคัมภีร์ครองโลก หากคนทั้งโลกมีหิริ โอตตปปะ ละอายต่อการทำบาป และกลัวต่อผลของบาป ก็จะไม่ทำบาปอกุศล จะตั้งมั่นอยู่ในศีล 5 มนุษย์ทั้งหลายก็จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สันติภาพของโลกย่อมจะบังเกิดขึ้น เมื่อมนุษย์พากันประพฤติธรรม ธรรมะก็จะคัมภีร์ครองมนุษย์ให้อยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2564: ออนไลน์ 84000.org) กล่าวถึง โลกบาลธรรม ว่า ธรรมคัมภีร์ครองโลก คือ ปกครองควบคุมใจมนุษย์ไว้ให้อยู่ในความดี มิให้ละเมิดศีลธรรมและให้อยู่กันด้วยความเรียบร้อยสงบสุข ไม่เดือดร้อนสับสนวุ่นวาย มี 2 คือ 1) หิริ ความละอายบาป ละอายใจต่อการทำความชั่ว 2) โอตตปปะ ความกลัวบาป เกรงกลัวต่อความชั่วและผลของกรรมชั่ว

ธรรมะวาไรตี้ดอทคอม (2564: ออนไลน์) <http://www.dhammavariety.com/>. กล่าวว่า โลกบาลธรรม แปลว่า ธรรมคัมภีร์ครองโลก ไม่ให้เดือดร้อน วุ่นวาย เป็นธรรมนำสุขมาให้แก่มนุษย์โลก มี 2 หลักธรรมย่อย ได้แก่ 1) หิริ คือความละอายแก่ใจที่จะคิดชั่ว พูดชั่ว และทำชั่ว เป็นความรู้สึกรู้สึกที่เกิดขึ้นเอง โดยไม่ มีใครตักเตือน หรือแนะนำแต่อย่างใด เป็นจิตสำนึกด้านคุณธรรมที่ห่อหุ้มใจในแต่ละบุคคล 2) โอตตปปะ คือ ความเกรงกลัวต่อบาป หรือเกรงกลัวต่อผลของความชั่วที่ตนทำ เพราะ

เข้าใจกฎแห่งกรรมว่า ทำชั่วเป็นเหตุ ย่อมได้รับชั่วเป็นผลตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ หิริ โอตตปปะ การละอายที่จะทำชั่ว และเกรงกลัวผลของความชั่วที่จะตามมา จึงเป็นธรรมที่สามารถคุ้มครองโลกให้ร่มเย็นเป็นสุข หากทุกคนมีหลักธรรมนี้ประทับใจ เจ้าหน้าที่ตำรวจก็จะเหนื่อยน้อยลง เนื่องจากคนในสังคมส่วนใหญ่ล้วนเป็นคนดี แต่ในความเป็นจริงในสังคมก็ยังมีปัญหา เนื่องจากคนยังมีกิเลสตัณหาอุปาทาน จึงทำให้หลงประเด็นในการดำเนินชีวิตได้ง่าย แต่ถ้าหากเคยเรียนรู้หลักโลกปาธรรมาบบังพอนึกได้เมื่อไรก็จะนำมาใช้ประโยชน์ในการกลม่อเกลารชีวิต จิตใจของตนเพื่อความสุขสงบร่มเย็นในชีวิตและสังคมตามควรแก่โอกาส

ประภาศรี สีหอำไพ (2550: 33-36) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมคุ้มครองโลกดังรายละเอียด ต่อไปนี้ หลักธรรมด้านหิริ โอตตปปะ หิริ คือ ความละอายบาป เป็นความรู้สึกรังเกียจ ไม่อยากทำบาป เห็นบาปเป็นของสกปรกจะ ทำให้ใจของเราเศร้าหมอง จึงไม่ยอมทำบาป โอตตปปะ คือ ความเกรงกลัวบาป เป็นความรู้สึกกลัว กลัวว่าเมื่อทำไปแล้ว บาปจะส่งผลเป็นความทุกข์ทรมานแก่เรา จึงไม่ยอมทำบาปสมมติว่าเราเห็นเหล็กชิ้นหนึ่งเปื้อนอุจจาระอยู่เรามีความรู้สึกรังเกียจไม่อยากจับ ต้องเกรงว่าอุจจาระจะมาเปื้อนมือเรา ความรู้สึกนี้เปรียบได้กับ หิริคือความละอายต่อบาปสมมติว่าเราเห็นเหล็กท่อนหนึ่งเผาไฟอยู่จนร้อนแดง เรามีความรู้สึกกลัว ไม่กล้าจับต้องเพราะเกรงว่าความร้อนจะลวกเผาไหม้มือเรา ความรู้สึกนี้เปรียบได้กับโอตตปปะ คือ ความเกรงกลัวต่อ ผลของบาป “สัตบุรุษ ผู้สงบระงับ ประกอบด้วยหิริโอตตปปะ ตั้งมั่นอยู่ในธรรมชาวท่านเรียกว่าผู้มีธรรมของเทวดาในโลก” หิริ คือ ความละอายบาป เป็นความรู้สึกรังเกียจ ไม่อยากทำบาป เห็นบาปเป็นของสกปรกจะ ทำให้ใจของเราเศร้าหมอง จึงไม่ยอมทำบาป เหตุที่ทำให้เกิดหิริ

1) คำนึกถึงความเป็นคน หรือชาติตระกูล “เรานี้มีบุญอุตสาห์ได้เกิดเป็นคนแล้ว ทำไมจึงจะฆ่าสัตว์ ทำไมต้องมาขโมยเขากินนั้น มันเรื่องของสัตว์เดียรัจฉาน ทำไมต้องมาแย่งผัวแย่งเมียเขา ไม่ใช่หมู หมา กา ไก่ ในฤดูผสมพันธุ์นี้ เรานี้มันชาติคน เป็นมนุษย์สูงกว่าสัตว์ทั้งหลายอยู่แล้ว” พอคำนึกถึงชาติตระกูล หิริก็เกิดขึ้น

2) คำนึกถึงอายุ “โอ้เอ๋ย เราก็แก่ป่านี้อแล้ว จะมานั่งเกี้ยวเด็กสาวๆ คราวลูกคราวหลานอยู่ได้อย่างไร โอ้เอ๋ยเราก็แก่ป่านี้อแล้วจะมาขโมยของเด็ก รุนลูก รุนหลานได้อย่างไร” พอคำนึกถึงวัยหิริก็ เกิดขึ้น

3) คำนิ้งถึงความดีที่เคยทำ “เราก็เคยมีความองอาจกล้าหาญทำความดีมาก็มากแล้ว ทำไมจะต้องมาทำความชั่วเสียตอนนี้ละ ไม่เอาละ ไม่ยอมทำความชั่วละ” พอคำนิ้งถึงความดีเก่าก่อน หิริก็เกิดขึ้น

4) คำนิ้งถึงความเป็นพหูสูต “ดูซิ เราก็มีความรู้ขนาดนี้แล้ว รู้ว่าอะไรดี อะไรชั่ว รู้ว่าอะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ รู้สารพัดจะรู้แล้วจะมาทำความชั่ว ได้อย่างไร” พอคำนิ้งถึงความเป็นพหูสูต หิริก็เกิดขึ้น

5) คำนิ้งถึงพระศาสดา “เราเองก็ถูกพระพุทธเจ้า พระองค์ผู้ทนต์เหนียวยาก ตรัสรู้ธรรมแล้ว ทรงสั่ง สอนอบรมพวกเราต่อ ๆ กันมา เราจะละเลยคำสอนของพระองค์ ไปทำชั่ว ได้อย่างไร” พอคำนิ้งถึงพระศาสดา หิริก็เกิดขึ้น

6) คำนิ้งถึงครูอาจารย์ สถานศึกษา “ฮิ เราก็ศิษย์ครูเหมือนกัน ครูอาจารย์ผู้อบรมสั่งสอนมา ชื่อเสียงสถาบันของเราโด่งดัง เป็นที่ยกย่องสรรเสริญ แล้วเราจะมาทำชั่ว ได้อย่างไร” พอคำนิ้งถึงครูอาจารย์ สำนักเรียน หิริก็เกิดขึ้นโอดตปปะ คือ ความเกรงกลัวบาป เป็นความรู้สึกลัว กลัวว่าเมื่อทำไปแล้ว บาปจะส่งผลเป็นความทุกข์ทรมานแก่เรา จึงไม่ยอมทำบาปสังคมทุกแห่งมีกฎหมาย ห้ามคนกระทำชั่ว หากใครละเมิดกฎหมายก็จะได้รับโทษกฎหมายเป็นข้อห้ามที่มีไว้เพื่อให้สังคมดำเนินไปอย่างปกติสุข หน่วยย่อย ๆ ในสังคม เช่น โรงเรียน ก็มีกฎและระเบียบให้นักเรียนปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเรียบร้อยเช่นกันการที่คนเราไม่ทำความชั่ว หรือความผิดตามกฎหมายหรือระเบียบของโรงเรียน ห้ามไว้นั้น อาจเป็นเพราะเหตุผล 2 กรณี คือ กลัวถูกลงโทษและติดตราง หรือมิฉะนั้นก็กลัวถูกคนอื่นติเตียนประการหนึ่ง ที่ไม่ทำความชั่ว เพราะละอายต่อความชั่ว และเกรงกลัวความชั่ว อีกประการหนึ่งการ ละอายต่อความชั่ว นั้น ทางพระเรียกว่า “หิริ” การละอายต่อความชั่ว คือการละเว้นความชั่ว เพราะ ละอายแก่ใจตนเอง มีความสำนึกตัวว่า สิ่งนี้เป็นสิ่งชั่ว ไม่ควรทำ การที่ไม่ทำความชั่ว มิใช่เพราะกลัวถูก จับหรือกลัวคนเห็น คนที่มีจิตสำนึกทางจริยธรรมนั้น ที่ไม่ทำความชั่วมิใช่เพราะกลัวการถูกลงโทษที่มา จากภายนอก แต่เพราะความรู้สึกภายในยับยั้ง ไว้ มิใช่เพราะกลัวคนอื่นเห็น แต่เพราะตัวเองละอายที่จะ เห็นตนทำเช่นนั้นส่วนความเกรงกลัวต่อความชั่ว นั้น ทางพระเรียกว่า “โอตตปปะ” คนที่กลัวความชั่ว นั้น ไม่ยอมทำผิดเพราะกลัวความชั่ว มิใช่กลัวตรางหรือคำติเตียน เขาไม่ทำความชั่ว เพราะสิ่งนั้นเป็นความชั่ว เขาเห็นความชั่วเป็นสิ่งโสโครก ไม่อยากเข้าใกล้ เพราะกลัวจะเกิดความสกปรกขึ้นในจิตใจ

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า หลักธรรมคุ้มครองโลก คือ หลักธรรมที่ทำให้ผู้คนละอายต่อความชั่ว หรือ บาป เกรงกลัวสิ่งที่จะเกิดขึ้นตามมา หรือเรียนว่า “หิริ โอตตัปปะ” ซึ่งจะส่งผลให้การอยู่ด้วยกันในสังคมได้อย่างสงบสุข

2.4.2 แนวคิดเกี่ยวกับศีลธรรมพื้นฐาน

1) ความหมายของศีล 5

พระพุทธโฆษาจารย์. (2546). ได้เรียบเรียงไว้ว่า ศีล ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค หมายถึง ธรรมทั้งหลายมีเจตนาเป็นต้นของบุคคลผู้เว้นจากโทษมีปณาดิบาตก็ดีของบุคคลผู้บำเพ็ญวัตรปฏิบัติก็ดีเป็นศีล

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2546). ได้ให้ความหมายของคำว่า ศีล คือ ข้อปฏิบัติที่กำหนดการปฏิบัติทางกาย วาจาทางพระพุทธศาสนา เช่น ศีล 5 ศีล 8 ความประพฤติที่ดี

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). ได้สรุปไว้ว่า ศีล 5 หรือ เบญจศีล (ความประพฤติชอบทางกายและวาจา, การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย, การรักษาปกติตามระเบียบวินัย, ข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว, การควบคุมตนให้ตั้งอยู่ในความไม่เบียดเบียน

พระเทพปริยัติมุนี. (2561). ศีล 5 เป็นหลักการปฏิบัติจริยธรรมขั้นพื้นฐานที่บุคคลในสังคมพึงปฏิบัติต่อกัน ไม่ว่าชนชาติใด ภาษาใด หรือวัฒนธรรมใด ๆ ก็ตาม ล้วนมีแนวปฏิบัติต่อกันภายใต้กรอบแห่งศีล 5 คือ การไม่ทำลายล้างเบียดเบียน การมีไมตรีเอื้อเฟื้อ การเคารพสิทธิ การซื่อสัตย์ และการทำตัวให้เป็นที่ไว้วางใจซึ่งกันและกันเหล่านี้คือเนื้อหาโดยภาพรวมของศีล 5 ทั้งสิ้น ในทางพระพุทธศาสนา จัดศีล 5 เป็นกระบวนการที่จะต้องจดเว้นเรียกว่า “เบญจศีล” มีปณาดิบาต เป็นต้น ควบคู่กับกระบวนการที่จะต้องประพฤติที่เรียกว่า “เบญจธรรม” มีเมตตากรุณา เป็นต้น กระบวนการดังกล่าวนี้ถือเป็นภาระหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนจะต้องทำการเรียนรู้เผยแผ่และปฏิบัติเพื่อความสันติสุขต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม

วสิน อินทสระ. (2544). ให้ความหมายว่า ศีล ตามคัมภีร์วิสุทธิมรรคว่า ศีล คือ เจตนาที่จะงดเว้นจากความชั่ว หรือทุจริต ท่านพุทธโฆษะนำเอาคำของพระสารีบุตรในปฏิสัมภิทามรรค มาอธิบายคือ เจตนา, เจตสิก, ความระวัง และการไม่ล่วงละเมิดข้อห้าม แล้วอธิบายว่า การงดเว้นจากกายทุจริต 3 วจีทุจริต 4 ชื่อว่า เจตนาศีล การงดเว้นจากมโนทุจริต 3 ชื่อว่า เจตสิกศีล ความระวังหรือสังวร นั้นท่านแบ่งเป็น 5 คือ 1) ปาฏิโมกขสังวร หมายถึง การสำรวมระวังในสิกขาบทตามภูมิชั้นของตน เช่น ศีล 5 เป็นศีลปาติโมกข์ของอุบาสกอุบาสิกา เป็นต้น 2) สติสังวร ระวังกิดกันด้วยสติ 3) ชันติสังวร คือ ระวังกิดกันบาปด้วย ญาณ คือ ความรู้เท่าทัน 4) วิริยสังวร ระวังกิดกันบาปด้วยความเพียรพยายาม

เพื่อความเข้าใจเราพอกำหนดได้ว่า ศีล คือ เจตนาจะงดเว้นจากความชั่วและการงดเว้นจากความชั่วอย่างคำว่าศีลธรรม ศีล หมายถึง การเว้นชั่ว และธรรมหมายถึง การทำดี

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า ศีล 5 หมายถึง การรักษากาย วาจา ใจ ให้เรียบร้อย โดยงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ การประพฤตินอกใจ การพูดเท็จ การดื่มสุราเมรัย เพื่อให้เกิดความสงบสุขของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันเป็นสังคม

2) องค์ประกอบของศีล 5

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). ได้เรียบเรียงไว้ว่า ศีล 5 มีองค์ประกอบ โดยละเอียดดังต่อไปนี้

1. ปาณาติบาตศีลข้อที่ 1 ประกอบด้วยองค์ 5 ประการ คือ 1) สัตว์นั้นมีชีวิต 2) รู้ว่าสัตว์นั้นมีชีวิต 3) มีจิตคิดจะฆ่า 4) ทำความเพียรเพื่อให้ตาย 5) สัตว์ตายลงเพราะความเพียรนั้น

2. อทินนาทาน ศีลข้อที่ 2 ประกอบด้วยองค์ 5 ประการคือ 1) วัตถุสิ่งของนั้นมีเจ้าของ 2) รู้ว่าวัตถุสิ่งของนั้นมีเจ้าของ 3) มีจิตคิดจะลักทรัพย์ 4) ทำความเพียรเพื่อลักทรัพย์นั้น 5) ได้สิ่งของนั้นมาด้วยความเพียรนั้น

3. กาเมสุมิฉฉา ศีลข้อที่ 3 ประกอบด้วยองค์ 4 ประการ คือ 1) วัตถุที่ไม่ควรเกี่ยวข้อง 2) จิตคิดจะเสพในวัตถุนั้น 3) ความพยายามเสพเมถุน 4) มีความพอใจในวัตถุเมถุน

4. มุสาวาทา ศีลข้อที่ 4 ประกอบด้วยองค์ 4 ประการ คือ 1) สิ่งของหรือเรื่องราวที่ไม่เป็นจริง 2) จิตคิดจะมุสา 3) ความเพียรเพื่อมุสา 4) ให้คนอื่นเชื่อตามความที่มุสานั้น

5. สุราเมรัย ศีลข้อที่ 5 ประกอบด้วยองค์ 5 ประการ คือ 1) ของที่ทำให้เมาเมึสุราเป็นต้น 2) มีจิตคิดที่จะดื่ม 3) พยายามที่จะดื่ม 4) ดื่มให้ไหลล่งลำคองลงไป

พุทธทาสภิกขุ. (2539). ได้สรุปองค์ประกอบของศีล 5 ไว้ว่า บุคคลจะชื่อว่าละเมิดศีล ต่อเมื่อกระทำ ครบองค์ทั้งหมดของการละเมิด ดังนี้

ศีลข้อที่ 1 ปาณาติปาตา เวระมะณี สิกขา ปะทัง สะมาทียามิ งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ด้วยตนเอง และใช้ให้คนอื่นฆ่า มีองค์ 5 คือ (ก) สัตว์มีชีวิต (ข) รู้ว่าสัตว์มีชีวิต (ค) มีจิตคิดจะฆ่า (ง) มีความพยายามในการฆ่า (จ) สัตว์ตายด้วยความพยายามนั้น

ศีลข้อที่ 2 อทินนาทานา เวระมะณี สิกขา ปะทัง สะมาทียามิ งดเว้นจากการลักทรัพย์หรือถือเอาสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ให้ มีองค์ 5 คือ (ก) ของผู้อื่นหวงแหน (ข) รู้ว่าเขาหวงแหน (ค) มีจิตคิดจะลัก (ง) มีความพยายามลัก (จ) ลักของได้ด้วยความพยายามนั้น

ศีลข้อที่ 3 กาเมสุมิฉฉาจารา เวระมะณี สิกขา ปะทัง สะมาทียามิ จตเว่นจากการประพฤติ ผิดในกาม มืองค์ 4 คือ (ก) สตรีหรือบุรุษที่ไม่ควรละเมิด (ข) จิตคิดจะเสพ (ค) มีความพยายามในการ เสพ (ง) ยังมรรค คือ อวัยวะสืบพันธุ์ให้ถึงกัน

ศีลข้อ 4 มุสาวาทา เวระมะณี สิกขา ปะทัง สะมาทียามิ จตเว่นจากการพูดไม่จริง หรือกล่าว คำเท็จให้ผู้อื่นเดือดร้อน มืองค์ 4 คือ (ก) เรื่องไม่จริง (ข) จิตคิดจะกล่าวให้คลาดเคลื่อน (ค) มีความ พยายามเกิดจากจิตที่คิดจะกล่าวให้คลาดเคลื่อนนั้น (ง) ผู้อื่นเข้าใจความที่พูดนั้น

ศีลข้อ 5 สุราเมระยะ มัชชะปะมา ทัฏฐานา เวระมะณี สิกขา ปะทัง สะมาทียามิ จตเว่นจาก การ ดื่มสุราเมรัยของมีนเมา และยาเสพติด อันเป็นที่ตั้งของความประมาท มืองค์ 4 คือ (ก) สิ่งนั้นเป็น ของเมา (ข) จิตใคร่จะดื่ม (ค) มีความพยายามเกิดจากจิตที่ใคร่จะดื่ม (ง) กลืนให้ล่องลำคอลงไป

กัลยาณมิตร (องค์แห่งศีล, 2558) ได้สรุปองค์ประกอบแห่งศีล 5 ไว้ ดังนี้ แม้ว่าเราจะตั้งใจ รักษาศีลอย่างดี แต่ก็มีบางครั้งบางคราวที่เราอาจพลาดพลั้งเบียดเบียนชีวิตผู้อื่น โดยที่เราเองก็ได้ ตั้งใจ ซึ่งก็อาจเป็นไปเพราะความจำเป็นบางอย่าง หรืออาจเพราะรู้เท่าไม่ถึงการณ์แต่ละเหตุผลนั้น ล้วนเป็นเหตุให้เราเกิดความไม่สบายใจ หรือเกิดความสงสัยขึ้นว่าการกระทำของเรา ผิดศีล หรือ ศีล ขาดหรือไม่ และบางคนถึงกับเกิดความทุกข์ใจในการรักษาศีล ว่าเป็นเรื่องที่ยากเกินกว่าวิสัยของเรา หรือไม่ ซึ่งความจริงมิได้เป็นเช่นนั้นเลย เพื่อให้เกิดความเข้าใจและสามารถรักษาศีลอย่างถูกต้อง จึงมี ความจำเป็นที่เราต้องศึกษา ข้อวินิจฉัยของศีลแต่ละข้อ ว่าการกระทำอย่างใดจึงถือว่าศีลขาด อย่างไร ถือว่า ศีลทะลุ ศีลต่างพร้อย ซึ่งข้อวินิจฉัย มีดังต่อไปนี้

องค์แห่งศีลที่ผิดจากการฆ่าสัตว์ต้องประกอบด้วย คือ

1. สัตว์นั้นมีชีวิต
2. รู้ว่าสัตว์นั้นมีชีวิต
3. มีจิตคิดจะฆ่าสัตว์นั้น
4. มีความพยายามฆ่าสัตว์นั้น
5. สัตว์ตายด้วยความพยายามนั้น

การฆ่าอันประกอบด้วยองค์ 5 นี้ ไม่ว่าจะฆ่าเอง หรือใช้ให้ผู้อื่นฆ่า หรือแม้แต่การยุยงให้สัตว์ ฆ่ากันเองจนกระทั่งตายไปข้างหนึ่งก็ตาม เช่น การจับไก่มาตีกัน จนกระทั่งไก่ตายไป หรือที่เรียกว่า ขนไก่ ทั้งหมดเรียกว่าศีลขาดทั้งสิ้น แต่หากไม่ครบองค์ เช่น พยายามฆ่า แต่สัตว์นั้นไม่ตาย ก็เรียกว่า ศีลทะลุ และถ้าลดทอนลงมามาก ก็เรียกว่า ศีลต่าง ศีลพร้อย

อนุโลมการฆ่า นอกจากการฆ่าสัตว์โดยตรงดังที่กล่าวมาแล้ว การทำร้ายร่างกาย การทรมาน ให้ได้รับ ความลำบาก เรียกว่า อนุโลมการฆ่า ก็เป็นสิ่งที่ควรเว้น อนุโลมการฆ่า มีลักษณะดังต่อไปนี้

- การทำร้ายร่างกาย ในที่นี้หมายถึงการกระทำต่อมนุษย์ด้วยกัน อันได้แก่
- ทำให้พิการ
- ทำให้เสียโฉม
- ทำให้บาดเจ็บ
- การทารุณกรรม ในที่นี้หมายถึงการทำต่อสัตว์เดรัจฉาน อันได้แก่
- การใช้ เช่น การใช้งานเกินกำลังของสัตว์ ไม่ให้สัตว์ได้พักผ่อน หรือไม่บำรุงเลี้ยง
- กักขัง เช่น การผูกมัด หรือขังไว้ โดยที่สัตว์นั้นไม่สามารถเปลี่ยนอิริยาบถได้ หรือไม่มี

ความสุข เช่น ขังนก ขังปลาไว้ในที่แคบ

- นำไป เช่น การผูกมัดสัตว์แล้วนำไปผิดอิริยาบถของสัตว์ ทำให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมาน
- เล่นสนุก ได้แก่ การรังแกสัตว์ต่างๆ เพื่อความสนุกสนาน
- ผจญสัตว์ ได้แก่ การนำสัตว์มาต่อสู้กัน เช่น ชนโค

การฆ่าโดยตรงถือว่าศีลขาด ส่วนอนุโลมการฆ่า ไม่นับว่าศีลขาด แต่ถือว่า ศีลทะลุ ศีลต่าง ศีลพร้อย ซึ่งจะให้ผลมากน้อยแตกต่างกันไป การฆ่าสัตว์ มีโทษมากหรือโทษน้อย ขึ้นอยู่กับ

1. คุณของสัตว์นั้น การฆ่าสัตว์ที่มีคุณมาก จะมีโทษมากกว่าการฆ่าสัตว์ที่มีคุณน้อยหรือไม่มีคุณ เช่น ฆ่าพระอรหันต์ มีโทษมากกว่าฆ่าปุถุชน ฆ่าสัตว์ช่วยงานมีโทษมากกว่าฆ่าสัตว์ดุร้าย เป็นต้น

2. ขนาดกาย สำหรับสัตว์เดรัจฉาน เมื่อเทียบกับพวกที่ไม่มีคุณเหมือนกัน การฆ่าสัตว์ใหญ่ มีโทษมากกว่าการฆ่าสัตว์เล็ก

3. ความพยายาม มีความพยายามในการฆ่ามาก มีโทษมาก มีความพยายามน้อย มีโทษน้อย

4. กิเลสหรือเจตนา กิเลส หรือเจตนาแรง มีโทษมาก กิเลสหรือเจตนาอ่อน มีโทษน้อย เช่น การฆ่าด้วยโทสะ หรือความเกลียดชัง มีโทษมากกว่าการฆ่าเพื่อป้องกันตัว

องค์แห่งศีลที่ผิดจากการลักทรัพย์ต้องประกอบด้วย คือ

1. ทรัพย์หรือสิ่งของนั้นมีเจ้าของหวงแหน
2. รู้อยู่ว่าทรัพย์นั้นมีเจ้าของหวงแหน
3. มีจิตคิดจะลักทรัพย์นั้น
4. มีความพยายามลักทรัพย์นั้น

5. ลักทรัพย์ได้ด้วยความพยายามนั้น

ลักษณะของการลักทรัพย์ การลักทรัพย์แยกออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. โจรกรรม มี 14 ประเภท ได้แก่

- ลักขโมย ได้แก่ การขโมยทรัพย์ผู้อื่น เมื่อเขาไม่รู้ไม่เห็น
- ฉกชิง ได้แก่ การแย่งเอาทรัพย์ผู้อื่นซึ่งๆ หน้า
- ชูกรรโชก ได้แก่ การทำให้เจ้าของทรัพย์เกิดความกลัว แล้วยอมให้ทรัพย์
- ปล้น ได้แก่ การยกพวก ถือเอาอาวุธเข้าปล้นทรัพย์ผู้อื่น
- ตู๋ ได้แก่ การกล่าวตู่เอาทรัพย์ผู้อื่นมาเป็นของตน
- ฉ้อโกง ได้แก่ การโกงเอาทรัพย์ผู้อื่นมาเป็นของตน
- หลอก ได้แก่ การพูดปด เพื่อหลอกเอาทรัพย์ผู้อื่นมาเป็นของตน
- ลวง ได้แก่ การใช้เล่ห์เหลี่ยม ลวงเอาทรัพย์ผู้อื่นด้วยวิธีการต่างๆ เช่น โกงตาชั่ง
- ปลอม ได้แก่ การทำของไม่แท้ ให้เห็นว่าเป็นของแท้
- ตระบัด ได้แก่ การยืมของผู้อื่น แล้วยึดเป็นของตน
- เบียดบัง ได้แก่ การกินเศษกินเลย เบียดบังผลประโยชน์ของส่วนรวมมาเป็นของตน
- สับเปลี่ยน ได้แก่ การแอบเอาของๆ ตน ไปเปลี่ยนกับของผู้อื่นซึ่งดีกว่า
- ลักลอบ ได้แก่ การหลบunyiการค้าขายสิ่งของผิดกฎหมาย
- ยักยอก ได้แก่ การที่ทรัพย์ของตนจะถูกยึดจึงยักยอกไว้ที่อื่นเสียเพื่อหลบเลี่ยงการถูกยึด

2. อนุโลมโจรกรรม มี 3 ประเภท ได้แก่

- การสมโจร เป็นการสนับสนุนให้เกิดการโจรกรรม เช่น การรับซื้อของโจร การให้ที่พักอาศัย ให้ข้าวให้น้ำแก้อาหาร

- ปอกลอก เป็นการคบหาผู้อื่นด้วยหวังทรัพย์ พอเขาสิ้นทรัพย์ก็เลิกคบ เป็นการ ทำให้คนสิ้นเนื้อประดาตัว

- รับสินบน เช่น การที่ข้าราชการยอมทำผิดหน้าที่ เพื่อรับสินบน

3. ฉายาโจรกรรม (การกระทำที่เข้าข่ายการลักขโมย) มี 2 ประการ ได้แก่

- ผลาญ คือ สร้างความเสียหายแก่ทรัพย์สินของผู้อื่น โดยมีได้มุ่งหวังจะเอาทรัพย์ของ ผู้อื่นมาเป็นของตน เช่น การวางเพลิง

- หนีบฉวย คือ การถือทรัพย์ผู้อื่นมาด้วยความมั่งง่าย ถือวิสาสะ

การลักทรัพย์ มีโทษมากหรือโทษน้อย ขึ้นอยู่กับ

1. คุณค่าของทรัพย์สินสิ่งของนั้น
2. คุณความดีของผู้เป็นเจ้าของทรัพย์นั้น
3. ความพยายามในการลักทรัพย์นั้น

องค์แห่งศีลที่ผิดจากการประพฤติดังกล่าวต้องประกอบด้วย คือ

1. หญิงหรือชายที่ไม่ควรละเมิด
2. มีจิตคิดจะเสพเมถุน
3. ประกอบกิจในการเสพเมถุน
4. ยังอวัยวะเพศให้ถึงกัน

หญิงที่ต้องห้าม มี 3 จำพวก

1. หญิงมีสามี
2. หญิงที่อยู่ในความปกครองดูแลของบิดามารดาหรือญาติ
3. หญิงที่ประเพณีหวงห้าม เช่น หญิงที่กฎหมายหวงห้าม หญิงนักบวช

ชายที่ต้องห้าม มี 2 จำพวก

1. ชายที่ไม่ใช่สามีของตน
2. ชายที่ประเพณีหวงห้าม เช่น นักบวช

การประพฤติดังกล่าว มีโทษมากหรือโทษน้อย ขึ้นอยู่กับ

1. คุณความดีของผู้ที่ถูกละเมิด
2. ความแรงของกิเลส
3. ความเพียรพยายามในการประพฤติดังกล่าวนั้น

องค์แห่งศีลที่ผิดจากการการประพฤติต้องประกอบด้วย คือ

1. เรื่องไม่จริง
2. มีจิตคิดจะพูดให้ผิดไปจากความจริง
3. พยายามที่จะพูดให้ผิดไปจากความจริง
4. คนฟังเข้าใจความที่พูดนั้น

ลักษณะของการพูดเท็จ การพูดเท็จ มี 7 ประการ คือ

- การพูดปด ได้แก่ การโกหก

- การสาบาน ได้แก่ การทำให้ผู้อื่นหลงเชื่อด้วยการสาบาน
- การทำเล่ห์กระเท่ห์ ได้แก่ การอวดอ้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์อันไม่เป็นจริง
- มารยา ได้แก่ การแสดงอาการให้เขาเห็นผิดจากที่เป็นจริง
- ทำเลศ ได้แก่ การพูดเล่นสำนวน คลุมเครือ ให้คนฟังเข้าใจผิด
- พูดเสริมความ ได้แก่ การเสริมให้มากกว่าความเป็นจริง
- พูดอำความ ได้แก่ การตัดข้อความที่ไม่ประสงค์จะให้รู้ออกเสีย เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ที่

คลาดเคลื่อน

การพูดอนุโลมการพูดเท็จ มี 2 ประการ คือ

1. อนุโลมพูดเท็จ คือ เรื่องที่ไม่จริง แต่พูดโดยมีเจตนาให้คนอื่นเชื่อถือ ได้แก่
 - เสียตง เป็นการว่าผู้อื่นให้เจ็บใจ เช่น การประชด การด่า
 - สับปลับ เป็นการพูดปิดด้วยความคะนองปาก
2. ปฏิสวระ คือ การรับคำของผู้อื่นด้วยเจตนาที่บริสุทธิ์ แต่ภายหลังเกิดกลับใจไม่ทำตาม ที่

รับนั้น ได้แก่

- ผิดสัญญา คือ การที่สองฝ่ายทำสัญญาต่อกัน แต่ภายหลังฝ่ายหนึ่งได้บิดพลิ้ว ไม่ทำตาม ที่

สัญญาไว้

- เสียสัตย์ คือ การที่ฝ่ายหนึ่งได้ให้คำสัตย์ไว้ แต่ภายหลังได้บิดพลิ้วไม่ทำตามนั้น
- คินคำ คือการรับคำว่าจะทำสิ่งนั้นๆ โดยไม่มีข้อแม้ แต่ภายหลังหาได้ทำตามนั้นไม่

ยถาสัญญา คือ การพูดตามโวหารที่ตนเองจำได้ ถือว่าไม่ผิดศีล มี 4 ประการ

1. พูดโวหาร ได้แก่ การพูดหรือเขียนตามธรรมเนียม เช่น ขอแสดงความเคารพอย่างสูง ซึ่ง

ใจจริงอาจไม่เคารพเลยก็ได้ เช่นนี้ถือว่าไม่ผิดศีล

2. การเล่านิทานหรือนิยายให้ผู้อื่นฟัง หรือแต่งเรื่องขึ้นเพื่อใช้เป็นบทละคร หรือภาพยนตร์
3. การพูดด้วยความเข้าใจผิด
4. การพูดเพราะความพลั้งเผลอ

การพูดเท็จ มีโทษมากหรือโทษน้อย ขึ้นอยู่กับ

1. ความเสียหายที่เกิดขึ้นว่ามากน้อยเพียงใด
2. คุณความดีของผู้ที่ถูกละเมิด
3. ผู้พูดนั้นเป็นใคร เช่น

- คนที่สัทโทโกหกว่าไม่มี เพราะไม่อยากให้ของของตน อย่างนี้มีโทษน้อย แต่การเป็นพยานเท็จมีโทษมาก

- บรรพชิตพูดเล่นมีโทษน้อย แต่การพูดว่าตนรู้เห็น ในคุณวิเศษที่ตนไม่รู้ไม่เห็นมีโทษมาก
องค์แห่งศีลที่ผิดจากการดื่มน้ำเมาต้องประกอบด้วย คือ

1. น้ำที่ดื่มเป็นน้ำเมา
2. มีจิตคิดจะดื่ม
3. พยายามดื่ม
4. น้ำเมานั้นล่องพ้นลำคอกลงไป

การดื่มน้ำเมา มีโทษมากหรือโทษน้อย ขึ้นอยู่กับ

1. อกุศลจิตหรือกิเลสในการดื่ม
2. ปริมาณที่ดื่ม
3. ผลที่เกิดจากการกระทำผิดพลาด ชั่วร้าย ที่ตามมาจากการดื่มน้ำเมา

- สุรา ได้แก่ น้ำเมาที่ถูกกลั่นให้มีรสชาติเข้มข้น เช่น เหล้าต่างๆ

- เมรัย ได้แก่ น้ำเมาที่ไม่ได้กลั่น เช่น เหล้าดิบ กระแช่ น้ำตาลเมา ฯลฯ

นอกจากนี้ การงดเว้นจากการเสพสิ่งเสพติดต่างๆ เช่น ฝิ่น กัญชา ยาบ้า เฮโรอีน รวมถึงวัตถุทุก ชนิดที่มีฤทธิ์ต่อระบบประสาท ก่อให้เกิดความมึนเมา ไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนได้ ก็รวมอยู่ในศีลข้อนี้เช่นกัน จากความรู้ในเรื่อง องค์วินัยยศีล เราจะสามารถตอบข้อสงสัยได้ว่า การกระทำใดเป็นการ กระทำที่ผิดศีล ทำให้ศีลขาด ทะลุ ต่าง หรือพร้อย ตัวอย่างเช่น การที่เราเผลอๆ แล้วบังเอิญทำให้ขุ่นตาย โดยที่เราไม่ได้มีจิตคิดจะฆ่าขุ่นเลย อย่างนี้เรียกว่ายังไม่ผิดศีล ศีลยังไม่ขาด เพราะเป็นการกระทำที่ไม่ครบ องค์ 5 ของการฆ่าสัตว์ อย่างไรก็ตาม การละเมิดศีลในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นศีลขาด ศีลทะลุ ศีลต่าง หรือศีลพร้อย หากเกิดขึ้นด้วยเจตนาที่จะล่วงละเมิด แม้ว่าบางกรณีศีลจะยังไม่ขาดก็ตาม แต่บาปได้เกิดขึ้นมาในใจ เป็นเหตุให้ใจต้องเศร้าหมอง และหากละเมิดศีลในกรณีที่เกิดโทษมาก เป็นบาปมาก คุณภาพใจจะยิ่งถูกทำลายให้เศร้าหมองมากยิ่งขึ้น เราจึงควรศึกษาในเรื่องเหล่านี้ เพื่อให้การรักษาศีลของเรา เป็นไปด้วยความรู้ความเข้าใจ อันจะนำมาซึ่งการรักษาใจได้อย่างบริสุทธิ์ สะอาด ไม่เดือดเนื้อร้อนใจในภายหลัง

คณะผู้วิจัย สรุปได้ว่า ศิล 5 มีองค์ประกอบ ดังนี้ การที่บุคคลที่ฝึกศิลปในในแต่ละขั้นนั้น จะต้องมีส่วนประกอบของการฝึกศิลปครบถ้วนทุกองค์ประกอบ ถึงจะทำให้ศิลปขาด โดยมีหลักการสำคัญคือ หน้าที่เจตนา และความพยายามในการจะทำศิลปเป็นสิ่งสำคัญ

3) ประโยชน์ของการรักษาศิล 5

ประโยชน์หรืออานิสงส์ของการรักษาศิลนั้น จะส่งผลดีให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดีสงบ เรียบร้อย มีความสุขทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังพุทธพจน์ในพระไตรปิฎก เมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้าตรัสเทศนาโปรดอุบาสก อุบาสิกา ชาวตำบลบ้านปาฏลิกาม กล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

1. ย่อมได้โภคทรัพย์ใหญ่หลวงซึ่งมีความไม่ประมาทเป็นเหตุ
2. กิตติศัพท์อันดีงามย่อมกระฉ่อนไป
3. เข้าไปหาบริษัทใด ๆ เช่น ชัตติยบริษัท พรหมณบริษัท คหบดีบริษัท สมณบริษัท ย่อมเป็นผู้แก่แล้วกล้า ไม่เก้อเขินเข้าไปหาบริษัทนั้น ๆ
4. ย่อมไม่หลงลืมสติ
5. หลังจากตายแล้วย่อมไปบังเกิดในสุคติโลกสวรรค์ (วิ. ม. (ไทย) 5/285/99.)

สมเด็จพระญาณสังวรสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (2541) ได้สรุปอานิสงส์ของศิลป 5 ไว้ว่า

ผู้ที่รักษาศิลข้อ 1 เมื่อเกิดเป็นมนุษย์ก็จะทำให้มีพลานามัยแข็งแรงปราศจากโรคภัย อายุยืนยาว ไม่มีศัตรูเบียดเบียนให้ต้องบาดเจ็บ ไม่มีอุบัติเหตุต่าง ๆ ที่จะทำให้บาดเจ็บหรือสิ้นอายุเสียก่อนวัยอันสมควร

ผู้ที่รักษาศิลข้อ 2 เมื่อเกิดเป็นมนุษย์ ย่อมทำให้เกิดในตระกูลที่ร่ำรวย การทำมาหาเลี้ยงชีพมักจะประสบช่องทางที่ดี มั่งมีทรัพย์ ทรัพย์สมบัติไม่วิบัติหายนะไปด้วยภัยต่าง ๆ เช่น อัคคีภัย วาตภัย โจรภัย ฯลฯ

ผู้ที่รักษาศิลข้อ 3 เมื่อเกิดเป็นมนุษย์ ก็จะประสบโชคดีในความรัก มักได้พบรักแท้ที่จริงจังจริงใจ ไม่อกหัก มีบุคลิกที่อ่อนน้อมสง่างาม ไม่ดื้อด้าน ไม่ถูกผู้อื่นหลอกลวงฉุดคร่าเอาใจไป ทำให้เสียหาย บุคลิกดีเยี่ยมเป็นอภิชาตบุตร ซึ่งจะนำเกียรติยศชื่อเสียงมาสู่วงศ์ตระกูล

ผู้ที่รักษาศิลข้อ 4 เมื่อมาเกิดเป็นมนุษย์ จะทำให้เป็นผู้ที่มีสุขุมเสียงไพเราะ พูดจาดีมีน้ำมีนวลชวนฟัง มีเหตุมีผล ชนิดที่เป็น “พุทธวาจา” มีวัตรปฏิบัติไพเราะในการเจรจา จะเจรจาความสิ่งใดก็มีผู้เชื่อฟังและเชื่อถือ สามารถกล่าวสั่งสอนบุตรธิดาและศิษย์ให้อยู่ในโอวาทได้ดี

ผู้ที่รักษาศีลข้อ 5 เมื่อเกิดเป็นมนุษย์ เป็นผู้มีปัญญาความคิดแจ่มใส จะศึกษาเล่าเรียนสิ่งใด ก็แตกฉาน และทรงจำได้ง่าย ไม่หลงลืมเพื่อนและเลอะเลือน ไม่เสียดสี วิกลจริต ไม่เป็นโรคสมอง โรคประสาท ไม่ปัญญาทึบ ปัญญาอ่อนหรือปัญญานิ่ม

พระราชรัตนาลงกรณ์ และคณะ (2561) เมื่อศีลมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งแล้วการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อให้พุทธบริษัทมีศีล มีสุข ประองตอง สมานฉันท์ เกิดความมั่นคง ยั่งยืน ของคนในชาติสู่การพัฒนาบวรศีลธรรมและจริยธรรม ถือเป็นฤกษ์งามยามดีในการได้รณรงค์พร้อมลงมือปฏิบัติโน้มนำหลักธรรมพื้นฐานที่พุทธบริษัทปฏิบัติได้โดยง่าย คือการนำหลักศีล 5 (ไม่โหดร้าย ไม่มือไว ไม่ใจเร็ว ไม่พูดปด ไม่หมดสติ) อย่างใช้อย่างจริงจังจึงพร้อมมีการติดตามและประเมินผลการขับเคลื่อนโครงการตั้งแต่อนำโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เข้ามา และหลังจากดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

สุเชาว์ พลอยชุม และคณะ (2559) ศีล 5 เป็นมนุษยธรรมคือธรรมของมนุษย์ที่มีความตั้งใจที่จะงดเว้นจากความชั่วความทุจริตทางกายและวาจารวมทั้งสิ่งไม่ดีทุกประการเพราะคนเราจะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้นั้นมิใช่ว่าจะเกิดมาเป็นมนุษย์เท่านั้นจะต้องมีธรรมสำหรับมนุษย์อีกด้วยซึ่งศีลเป็นการรักษากายวาจาและใจให้สงบและเยือกเย็นเป็นพื้นฐานการดำรงชีวิตของมนุษย์ชาติและเป็นข้อปฏิบัติเพื่อสังคมที่พระพุทธเจ้าทรงพิจารณาเห็นว่าโลกนี้จะสงบร่มเย็นเมื่อคนเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน ไม่เบียดเบียนกันทางกายวาจาอันมีพื้นฐานมาจากใจการกระทำใดที่พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นการกระทำที่ดีและที่ชั่ว คำตอบสำหรับร่มเย็นขรวาสผู้ครองเรือนทั่วไปอยู่ในศีล 5 และศีล 5 เป็นการปฏิบัติตามแนวพระพุทธศาสนาขั้นต้นหากประพฤติปฏิบัติตามกันไม่ได้ก็จะไม่ได้ประโยชน์จากการเป็นพุทธศาสนิกชนซึ่งศีล 5 นี้มีอิทธิพลต่อสังคมมากเพราะจัดเป็นบรรทัดฐานทางสังคมด้านศีลธรรมของพุทธศาสนิกชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันการรักษาศีล 5 จึงเป็นการทำความดีทำให้ผู้ที่รักษาศีลมีคุณสมบัติมีความสามารถช่วยตนเองได้และส่งเสริมชุมชนต่าง ๆ ให้อยู่ร่วมกันด้วยความเป็นระเบียบ

พิชิต ปุริมาตร และคณะ (2559) ศีล 5 คือการดำเนินชีวิต หลักความประพฤติ ที่ช่วยให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข ข้อประพฤติ ปฏิบัติ ศีลธรรม หรือกฎศีลธรรม จริยะ (หรือ จริยธรรม) อันประเสริฐ เรียกว่า พรหมจริยะ (พรหมจริยธรรม หรือ พรหมจรรย์) แปลว่า ความประพฤติอันประเสริฐ หรือ การดำเนินชีวิตอย่างประเสริฐ เป็นมนุษย์สมบูรณ์ดำเนินชีวิตอันดีงามตามอุดมคติเท่าที่มนุษย์จะพึงประพฤติและดำเนินไปถึงได้นำไปสู่กระบวนการพัฒนาคนที่สมบูรณ์ตามมรรคมงคล 8 หรือ ศีล สมาธิ ปัญญาและการรักษาศีล 5

กัลยาณมิตร (องค์แห่งศีล, 2558) ได้สรุปว่า ศีลมีประโยชน์หรืออานิสงค์ ดังนี้ 1) สีเลนะ สุขะติง ยันติ แปลว่า ศีลทำให้ไปสู่สุคติ 2) สีเลนะ โภคะสัมปะทา แปลว่า ศีลทำให้มีโภคทรัพย์ 3) สีเลนะ นิพพุติง ยันติ แปลว่า ศีลทำให้ไปพระนิพพาน โดยเฉพาะในข้อ 3 นี้ หมายความว่าศีลมีส่วนทำให้ไปถึงพระนิพพานได้ถ้าไม่มีศีลก็ไปพระนิพพานไม่ได้ และพระนิพพานมีความหมายเป็น 2 นัยด้วยกัน คือ 1) พระนิพพานขั้นต้น หมายถึง คนที่มีศีลย่อมเกิดความสบายใจจะอยู่ที่ใดก็สงบร่มเย็นเป็นสุข 2) พระนิพพานขั้นสูง หมายถึง ศีลทำให้ผู้รักษามหคิเลสผู้ทั้งหมดกิเลสย่อมได้ไปพระนิพพานทั้งสิ้น พระนิพพานเป็นเป้าหมายสูงสุดของชาวพุทธ แต่จะไปสู่เป้าหมายสูงสุดได้มีความจำเป็นต้องปฏิบัติไปตามลำดับขั้นตอน คือ ศีล สมาธิ และปัญญา เพราะศีลเป็นที่ตั้งของสมาธิ สมาธิเป็นที่ตั้งของปัญญา ถ้าไม่รักษาศีลให้บริสุทธิ์แล้ว สมาธิและปัญญาก็เกิดขึ้นไม่ได้ ดังนั้นจึงต้องรักษาศีลก่อนเป็นอันดับแรก เพื่อปิดกั้นทุจริตทางกาย และวาจา เป็นผลให้เกิด ความบริสุทธิ์ทางกาย วาจา ใจ อันเป็นที่ตั้งแห่งคุณความดีทั้งหลาย

คณะผู้วิจัยสรุปไว้ว่า ศีล 5 มีประโยชน์ คือ ผู้ที่รักษาศีลจะมีความเป็นอยู่ที่สงบสุข เรียบร้อย มีความสุขทั้งในปัจจุบันและอนาคต การรักษาศีลเป็นการกระทำความดีทำให้ผู้ที่รักษาศีลมีคุณสมบัติมีความสามารถช่วยเหลือตนเองได้และส่งเสริมชุมชนต่าง ๆ ให้อยู่ร่วมกันด้วยความเป็น

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคู่มือ

คู่มือคือสมุดหรือหนังสือที่ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ต้องการรู้เพื่อใช้ประกอบตำราเพื่ออำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการศึกษาหรือการปฏิบัติเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือเพื่อแนะนำวิธีใช้อุปกรณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง.

คู่มือ (Manual) หมายถึง “เอกสารขั้นตอนการทำงาน” เป็นเอกสารที่อธิบายว่าต้องทำอะไรตามลำดับขั้นตอนไหนอย่างชัดเจน จริงๆ แล้วคู่มือมีหลากหลายประเภท แต่โดยหลักที่ใช้กันคือ “คู่มือการปฏิบัติงาน” คู่มือการปฏิบัติงาน จะระบุภาพรวมของงาน แนวคิดในการทำงาน ขั้นตอนการทำงาน ฯลฯ ไว้ เช่น “ข้อควรระวังในการดูแลสินค้า” หรือ “ลำดับขั้นตอนการควบคุมการทำงานเครื่อง” เป็นต้น เมื่อมีการระบุไว้ว่า “ใคร” “ทำอะไร” “ที่ไหน” “เมื่อไหร่” ฯลฯ ไว้ คนที่อ่านก็สามารถทำงานได้ง่าย ถ้าไม่มีคู่มือ ไม่ใช่แค่ทำงานช้าลง แต่คุณภาพการทำงานก็จะถดถอยลงด้วย ซึ่งส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของบริษัทโดยรวม สามารถพูดได้ว่าการเอาคู่มือเข้ามาใช้เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้สำหรับสังคมยุคปัจจุบันที่เนื้องานมีความซับซ้อนมากขึ้น (คู่มือการสำหรับปฏิบัติงาน คืออะไรทำไมทุกองค์กรจะต้องมี -IE Business Solution ieprosoft.com)

2.6 พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา

2.6.1 สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดขอนแก่น

1) ก่อนเกิดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ขณะที่ใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มีการควบคุมเด็กที่กระทำผิดโดยในปี พ.ศ. 2450 ได้จัดตั้งโรงเรียนดัดสันดานขึ้นที่เกาะสีชัง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรีเพื่อควบคุมผู้กระทำผิดซึ่งมีอายุระหว่าง 10-16 ปี อยู่ในความดูแลของกรมตำรวจและในเวลาต่อมาได้โอนไปอยู่ในความดูแลของกรมราชทัณฑ์

หลังจากนั้นมีพระราชบัญญัติราชทัณฑ์พุทธศักราช 2479 และพระราชบัญญัติจัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวกพุทธศักราช 2479 วางหลักปฏิบัติต่อนักโทษผู้ใหญ่กับนักโทษเด็ก และเปลี่ยนชื่อจากโรงเรียนดัดสันดานมาเป็นโรงเรียนฝึกอาชีพพร้อมทั้งย้ายมาตั้งที่ตำบลเกาะใหญ่ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และเมื่อปี 2501 กรมราชทัณฑ์ได้โอนกิจการโรงเรียนฝึกอาชีพไปให้กรมประชาสงเคราะห์ดำเนินการซึ่งกรมประชาสงเคราะห์ ได้รับเด็กไว้ฝึกอบรม ณ เยาวชนสถานบ้านห้วยโป่ง จังหวัดระยอง

รัฐบาลเห็นว่าการปฏิบัติต่อเด็กในระหว่างจับกุมหรือพิจารณาคดีโดยใช้วิธีการเช่นเดียวกับผู้ใหญ่เป็นวิธีการที่ไม่เหมาะสม และเป็นผลเสียต่อเด็กจึงได้ตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 และกระทรวงยุติธรรม ได้เปิดดำเนินการ ศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง กับสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2495 มีที่ทำการชั่วคราวที่ศาลแขวงพระนครใต้ (เดิม) ตำบลตลาดน้อย อำเภอสัมพันธวงศ์ จังหวัดพระนคร ซึ่งภายหลังได้ย้ายมาอยู่อาคารที่ถนนราชินี ใกล้ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง ต่อมาเห็นความสำคัญของสถาบันครอบครัวว่ามีความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหของเด็กและเยาวชนจึงนำคดีครอบครัวมาพิจารณาในศาลนี้ด้วย โดยยกเลิกกฎหมายเดิมทั้งสองฉบับและให้ใช้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 แทน พร้อมทั้งเปลี่ยนชื่อศาลคดีเด็กและเยาวชนและสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก มาเป็น ศาลเยาวชนและครอบครัว และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

2) เมื่อกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเกิด

กรมก่อกำเนิดโดยมาตรา 33 (6) แห่งพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 119 ตอนที่ 99 ก. เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2545 ซึ่งมีผลบังคับ

ใช้วันที่ 3 ตุลาคม 2545 และได้มีกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม พ.ศ.2545 มีหน่วยงานในสังกัด 5 หน่วยงาน ได้แก่สำนักงานเลขานุการกรม ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานคร สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัด สำนักพัฒนาระบบงานยุติธรรมเด็กและเยาวชนโดยภารกิจของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเดิมนั้นถูกแยกส่วนการฝึกอบรมเด็กและเยาวชนไปอยู่ที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนแทน และกรมได้เปิดดำเนินการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนครบทุกจังหวัด เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2549 ส่วนศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนมีกระจายอยู่ทั่วประเทศ รวม 19 ศูนย์

ภายหลังกรมเกิดแล้วมีการเปลี่ยนแปลงกฎหมายอีกครั้งหนึ่ง คือ ได้ยกเลิกกฎหมายเดิมและใช้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อ 22 พฤศจิกายน 2553 โดยมีผลให้ใช้บังคับเมื่อพ้นหนึ่งร้อยแปดสิบวัน นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา (กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2564)

2.6.2 ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาสตรีและครอบครัวรัตนากา จังหวัดขอนแก่น

ศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพสตรีรัตนากา จังหวัดขอนแก่น ก่อตั้งขึ้นโดยหม่อมกอบแก้ว อาภากร ณ อยุธยา เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่ พลเรือโท พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภาประธานคณะ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลเพื่อเป็นสัญลักษณ์แห่งความรักและความทรงจำที่มีต่อเสด็จพระองค์เจ้าอาทิตย์ตลอดไป ดังนั้น เมื่ออายุครบรอบ 81 ปี ในวันที่ 5 เมษายน 2532 ท่านได้บริจาคทุนทรัพย์จำนวน 2 ล้านบาท ก่อตั้งมูลนิธิ “พลเรือโทพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา และหม่อมกอบแก้ว อาภากร ณ อยุธยา ในพระบรมราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี” เพื่อพัฒนาอาชีพเยาวชนสตรีพร้อมกับได้บริจาคเงินจำนวน 18 ล้านบาท ก่อสร้างอาคาร จำนวน 8 หลัง พร้อมอุปกรณ์ ในบริเวณที่ดินสาธารณประโยชน์ ซึ่งกันไว้เป็นส่วนหนึ่งของศูนย์ราชการ อยู่ในความดูแลของกรมประชาสัมพันธ์ จำนวน 40 ไร่ ตั้งอยู่ที่หลักกิโลเมตรที่ 3 - 4 ถนนมิตรภาพ ตำบลศิลาอำเภอมือ จังหวัดขอนแก่น พร้อมกับมอบชื่อให้ศูนย์ฯ นี้ว่า “ศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพสตรีรัตนากา” การที่ หม่อมกอบแก้ว ได้ตั้งชื่อสถานฝึกอาชีพสตรีแห่งนี้ว่า “ศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพสตรีรัตนากา” ก็เพราะท่านถือว่า “รัตนากา” เป็นมงคลนามอย่างที่สุด เพราะเป็นชื่อเรือนหอที่

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ พระราชทานในวันสมรสระหว่างท่านกับพระองค์เจ้าอาทิตย์ เมื่อวันที่ 5 มกราคม 2472 คำว่า “รัตนะ” หมายถึง “แก้ว” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของชื่อหม่อมกอบแก้ว และ “อาภา” คือ “อาทิตย์” ซึ่งเป็นนามของสามีที่รักของท่าน เมื่อนำมาสมรสกันเข้าแล้วจึง เป็นคำว่า “รัตนอาภา” ที่โปรดเกล้าฯ พระราชทาน ศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพสตรีรัตนอาภา จังหวัดขอนแก่น เปิดดำเนินการ เมื่อวันที่ 5 มกราคม 2533 โดยหม่อมกอบแก้ว อาภากร ณ อยุธยา ประธานมูลนิธิได้กระทำพิธีมอบ อาคารทั้งหมดให้กรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งต่อมาเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2545 ได้เปลี่ยนชื่อเป็น กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ รับผิดชอบดำเนินการตามวัตถุประสงค์ โดยให้การฝึกอบรมแก่เยาวชนสตรี ที่ยากจนขาดโอกาสศึกษาต่อในระดับสูงไม่มีความรู้ในการประกอบอาชีพ ให้มีอาชีพสามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้โดยไม่เป็นภาระต่อสังคม ต่อมาในวันที่ 6 มีนาคม 2558 ได้มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างตาม พรบ.ปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2558 ได้เปลี่ยนชื่อเป็น ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาสตรีและครอบครัวรัตนอาภา สังกัดกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

2.6.3 ข้อมูลสภาพพื้นที่ที่ทําวิจัย

พื้นที่การวิจัยในชุดโครงการวิจัย นวัตกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน คณะวิจัยได้เจาะจงเลือกพื้นที่วิจัยจังหวัดขอนแก่นซึ่งเป็นเมืองเศรษฐกิจหลักของภาคอีสาน ซึ่งจะต้องศึกษาสภาพพื้นที่วิจัย ดังนี้

ประวัติจังหวัดขอนแก่น

จังหวัดขอนแก่นก่อตั้งเป็นเมืองมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 เมื่อ ปี พุทธศักราช 2331 เป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 6 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และมีประชากรมากเป็นอันดับที่ 3 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อยู่ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง คือ จังหวัดร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ โดยขอนแก่นเป็นจังหวัดที่เป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่ม จังหวัดขอนแก่นมีเทศบาลนครขอนแก่นเป็นศูนย์กลางของจังหวัด ซึ่งตั้งอยู่ในจุดที่ถนนมิตรภาพ (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2) และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 (ถนนสายเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก) ขอนแก่นเป็นดินแดนที่ราบสูงมีประวัติศาสตร์ทางธรรมชาติธรณีวิทยาตั้งที่มีการค้นพบซากสิ่งมีชีวิตดึกดำบรรพ์อายุนับล้านปี และทางวัฒนธรรมโบราณพบชุมชนเมืองโบราณสมัยก่อนประวัติศาสตร์หลายแห่ง ตลอดจนปราสาทขอมสมัยพุทธศตวรรษที่ 18 เป็นต้น จังหวัดขอนแก่นเป็นส่วนหนึ่งของศูนย์กลางด้านเศรษฐกิจภาคอีสาน โดยเหตุผลทางภูมิศาสตร์ และยังเป็นศูนย์กลางทาง

การศึกษาและเทคโนโลยี มีระบบสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่เสริมศักยภาพของ ขอนแก่น จังหวัดขอนแก่นมีพื้นที่ประมาณ 10,885 ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น 24 อำเภอ

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดจังหวัดอุดรธานี	หนองบัวลำภู	เลย
ทิศใต้	ติดจังหวัดนครราชสีมา	บุรีรัมย์	
ทิศตะวันออก	ติดจังหวัดกาฬสินธุ์	มหาสารคาม	
ทิศตะวันตก	ติดจังหวัดเพชรบูรณ์	ชัยภูมิ	

*อ้างอิงใน (<https://www.thai25.com>)

คำขวัญประจำจังหวัด

“พระธาตุขามแก่น เสียงแคนดอกคูน ศูนย์รวมผ้าไหม ร่วมใจผูกเสี่ยว เที่ยวขอนแก่นนครใหญ่ ไดโนเสาร์สิรินธรเน่สุดเท่เหรียญทองแรกมวยโอลิมปิก”

ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดขอนแก่น มีสภาพพื้นที่ทั้งหมดลาดเอียงจากทิศตะวันตกไปทิศตะวันออกและทิศใต้ โดยสามารถแบ่งสภาพพื้นที่ออกได้เป็น 3 ส่วน คือ

1. บริเวณที่สูงทางด้านตะวันตก เริ่มตั้งแต่อำเภอกุฉินารายณ์ ที่มีสภาพพื้นที่เป็นเขาหินปูน ตะปุ่มตะป่ำ เช่น ภูผากวนาว ภูผาดีหมี่ เป็นต้น สลับกับพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อยที่มีระดับความสูงประมาณ 250 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง จากนั้นพื้นที่จะมีลักษณะเป็นลูกคลื่นลอนลาดไปทางอำเภอสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ และอำเภอหนองเรือ ที่มีระดับความสูงประมาณ 200-240 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง โดยมีภูเขารูปแอก หรือภูเวียงวางตัวอยู่ติดอำเภอกุฉินารายณ์

2. บริเวณที่สูงตอนกลางและด้านเหนือ สภาพพื้นที่เป็นเทือกเขาของภูเก้า ภูเม็ง ภูพานคำ เป็นแนวขวางมาจากด้านเหนือ แล้ววกลงมาทางตะวันตกเฉียงใต้ โดยไหล่เขาด้านนอกมีความสูงและลาดชันมาก มีความสูงประมาณ 300-660 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง ส่วนไหล่เขาด้านในมีความลาดชันน้อย มีระดับความสูงประมาณ 220-250 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง สภาพพื้นที่นี้ครอบคลุมพื้นที่อำเภอกระนวน อำเภอเขาสมอทอง อำเภอโนนสูง อำเภออุบลรัตน์ อำเภอบ้านฝาง และกิ่งอำเภอโคกโพธิ์ชัย

3. บริเวณแอ่งโคราช ครอบคลุมพื้นที่ทางด้านใต้จังหวัด สภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย มีความสูงประมาณ 150-200 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง มีบางส่วนเป็นเนินที่มีระดับความสูงประมาณ 170-250 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลางและลาดต่ำไปหาที่ราบลุ่มที่ขนานกับลำน้ำชี ซึ่งมีความสูงประมาณ 130-150 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง พื้นที่บริเวณนี้ได้แก่ ด้านใต้อำเภอกระนวน อำเภอน้ำพอง อำเภอเมือง อำเภอพระยืน อำเภอมัญจาคีรี แล้วพื้นที่จะลาดชันขึ้นไปทางตะวันออก เป็นพื้นที่ลูกคลื่นลอนลาดมีความสูงประมาณ 200-250 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง และค่อนข้างราบ มีความสูงประมาณ 170 -180 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง ได้แก่ พื้นที่อำเภอชนบท อำเภอบ้านไผ่ อำเภอแวงน้อย อำเภอแวงใหญ่ อำเภอพล อำเภอหนองสองห้อง อำเภอเปือยน้อย กิ่งอำเภอบ้านแฮด และกิ่งอำเภอโนนศิลา (ศูนย์อุตุนิยมวิทยาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน, 2562)

ภูมิอากาศ

จังหวัดขอนแก่นอยู่ในเขตรมสุ่มปีหนึ่งมี 3 ฤดู คือ ฤดูฝน (พฤษภาคม - ตุลาคม) ฤดูหนาว (พฤศจิกายน - กุมภาพันธ์) ฤดูร้อน (มีนาคม - กันยายน) ปริมาณน้ำฝนในรอบ 5 ปี (พ.ศ. 2541-2545) ฝนตกโดยเฉลี่ย 1,393.06 มิลลิเมตร/ปี

การปกครอง

จังหวัดขอนแก่นแบ่งการปกครองตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2543 ได้กำหนดให้มีการจัดระเบียบบริหารราชการออกเป็น 3 ส่วนคือ

1. ราชการส่วนภูมิภาค มีส่วนราชการประจำจังหวัด 29 ส่วนราชการ แบ่งการปกครองออกเป็น 26 อำเภอ 198 ตำบล 2,307 หมู่บ้าน 280 ชุมชน

2. ราชการส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย

องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง

เทศบาลนคร 1 แห่ง

เทศบาลเมือง 4 แห่ง

เทศบาลตำบล 28 แห่ง

องค์การบริหารส่วนตำบล 190 แห่ง

3. ราชการส่วนกลางและรัฐวิสาหกิจ 208 หน่วยงาน

ประชากร

ปี พ.ศ. 2549 มีประชากรรวมทั้งสิ้น 1,749,249 คน

เป็นชาย 876,288 คน หรือร้อยละ 50.10

เป็นหญิง 872,961คน หรือร้อยละ 49.90

จำนวนทั้งสิ้น 405,471 ครวเรือน

ประชากรในช่วงอายุ 18 - 49 ปี มีจำนวนมากที่สุด 1,101,877 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 63.21 รองลงมาคือช่วงอายุ 50 – 60 ปี และ 60 ปีขึ้นไป มีจำนวน ประชากร 279,745 คน และ 241,968 คน ตามลำดับ

สถานที่ท่องเที่ยว

ขอนแก่นเป็นจังหวัดมีสถานที่ท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก และที่ดังระดับโลก คือการค้นพบไดโนเสาร์ ที่อำเภอกุเวียง พันธุ์ซอโรพอด ชื่อกุเวียงโกซอรัส สิรินธรเน่ มีอายุประมาณ 120 –130 ล้านปี จัดแสดงที่พิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ อ.กุเวียง สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เด่นของจังหวัด ได้แก่ เขื่อนอุบลรัตน์ บึงแก่นนคร และถ้ำค้างคาว สถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญ ได้แก่ พระธาตุขามแก่น พระมหาธาตุแก่นนคร (วัดหนองแวง) และกุเปือยน้อย ส่วนสถานที่ท่องเที่ยวที่สะท้อนวิถีชีวิตของชาวขอนแก่น ได้แก่ หมู่บ้านทุ่งนาง และหมู่บ้านเต่า นอกจากนี้จังหวัดขอนแก่นยังมีสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่น่าศึกษาค้น ได้แก่ เมืองโบราณโนนเมือง และกุประภาชัย (สำนักงานพัฒนาธุรกิจการค้าจังหวัดขอนแก่น, 2562)

อย่างไรก็ตาม จังหวัดขอนแก่น ถือเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีความหนาแน่นของประชากร ทำให้เกิดภาวะความเป็นชายขอบมากพอสมควร ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่จะนำมาสนับสนุนในการศึกษา กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น โดยมีผลงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องดังนี้

2.7.1 งานวิจัยเกี่ยวกับหลัก

พระมหาประเสริฐ ถาวโร ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับกลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาเยาวชนศีล 5 ต้นแบบในจังหวัดนครราชสีมา 1. การพัฒนาเยาวชนรักษาศีล 5 ต้นแบบ มีองค์ประกอบ ดังนี้ Input ได้แก่ 1) ด้านความรู้ ให้ความรู้เยาวชนในเรื่องกฎแห่งกรรม หลักปฏิบัติศีล 5 2) ด้านพฤติกรรม มีกิจกรรมการอบรมเพื่อให้เยาวชนมีพฤติกรรมที่ดี 3) ด้านทัศนคติ มีทัศนคติที่ทำให้เกิดความเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ดีทำได้ชั่ว 2. กลไกการพัฒนาเยาวชนรักษาศีล 5 ต้นแบบ 1) กลไกศูนย์อบรม ส่งเสริมการอบรมคุณธรรมจริยธรรม 2) กลไกเชิงกระบวนการ ขึ้นเตรียมการอบรม ดำเนินการโดยใช้แบบสอบถาม 3) กลไกเครือข่าย ได้ดำเนินการการทำงานร่วมกับเครือข่ายต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนการพัฒนาเยาวชนศีล 5 ต้นแบบกับเครือข่ายสถานศึกษา เครือข่ายชุมชน เครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายภาครัฐ เครือข่ายพระวิทยากร 3. กลไกขับเคลื่อนการพัฒนาเยาวชนรักษาศีล 5 ต้นแบบ ตามหลัก 7'S เพื่อให้เกิดกลยุทธ์ในการนำมาใช้ในการอบรมเยาวชนให้ประสบความสำเร็จ และผลสัมฤทธิ์ ได้แก่ S1 = โครงสร้าง (Structure) S2 = กลยุทธ์ (Strategy) S3 = ระบบต่าง ๆ (System) S4 = รูปแบบการบริหาร (Style) S5 = พนักงานทั้งหมด (Staff) S6 = ทักษะฝีมือ (Skills) S7 = จิตสำนึกร่วม (Shared values) (อ้างอิง พระมหาประเสริฐ ถาวโร, “กลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาเยาวชนศีล 5 ต้นแบบในจังหวัดนครราชสีมา”, บทคัดย่อ. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ 6, ฉบับพิเศษ, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560)

พระมหาประกาศิต สิริเมธ, พระมหาอภิษฐ์ สิริบุญญ, พระณัด วฑฒโน, พระมหาอานนท์ อานนโท และธวัช หอมทวนลม ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับเครือข่ายทางสังคม: กลไกการเสริมสร้างหลักประกันคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดนครปฐมโดยใช้หลักศีล 5 ได้แก่

1) การพัฒนากิจกรรมในการเสริมสร้างหลักประกันคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดนครปฐมโดยใช้หลักศีล 5 ได้พบองค์ประกอบของกลไก 3 องค์ประกอบ คือ (1) เยาวชน เป็นกลุ่มเป้าหมายด้วยการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ทัศนคติ พฤติกรรม ความเสี่ยงในการดำเนินชีวิต (2) กระบวนการ คือ การมีกระบวนการอบรมบ่มเพาะปลูกฝังสร้างจิตสำนึกให้ความรู้ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย (3) เครือข่าย คือ ต้องมีผู้รับผิดชอบหลัก อาจจะเป็นตัวเยาวชนเอง ครอบครัว ผู้ปกครอง สถานศึกษา การมีศูนย์อบรมที่มีความพร้อมสามารถอบรมเยาวชนให้มีความรู้ ความเข้าใจ ทัศนคติ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดย

อาศัยความร่วมมือจากหลาย ๆ ภาคส่วน ในลักษณะที่เรียกว่า “บวร” โดยร่วมมือกันตั้งแต่การร่วมกันวางแผน นำเยาวชนเข้าสู่กระบวนการ และติดตามผล

2) กลไกขับเคลื่อนการเสริมสร้างหลักประกันคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนสำหรับเยาวชนโดยใช้หลักศีล 5 นั้น ได้พบกลไกขับเคลื่อน 3 กลไก คือ (1) กลไกด้านศูนย์อบรม หรือ ศูนย์บ่มเพาะ มีองค์ประกอบคุณสมบัติของศูนย์อบรม คือ ด้านการวางแผนงาน ด้านบุคลากร ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสื่ออุปกรณ์ ด้านงบประมาณ (2) กลไกด้านกระบวนการ หรือ การจัดกิจกรรมอบรม มีองค์ประกอบที่เป็นกระบวนการทำงาน 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนเตรียมการอบรมขั้นตอนดำเนินการอบรม และขั้นตอนการประเมินผล (3) กลไกด้านเครือข่ายทางสังคม หรือ ด้านความร่วมมือ มีจำนวน 5 กลุ่มเครือข่าย ซึ่งประกอบด้วย เครือข่ายสถานศึกษา เครือข่ายภาครัฐ เครือข่ายองค์กรทางศาสนา เครือข่ายองค์กรชุมชน เครือข่ายวิทยากร และ เครือข่ายเยาวชน และครอบครัว (วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 (พฤษภาคม-มิถุนายน 2563))

พระเทพสิงหราชจารย์ (โสภณ โสภโณ/ยอดคำปา) ได้ทำการศึกษาไว้ในดุขุณิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2561 เรื่อง “การพัฒนา กลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่” ซึ่งสรุปในบทคัดย่อไว้ว่า 1. สภาพทั่วไปของกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า กลไกและกระบวนการการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ในแต่ละด้านมีการบริหารด้านผู้ปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 3.91$) ซึ่งอยู่ในระดับมากรองลงมาคือ ด้านกระบวนการจัดการบริหารควบคุม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.66$) อยู่ในระดับมาก และการบริหารด้านการเงินมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.30$) อยู่ในระดับปานกลาง

2. กระบวนการของกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า มีลักษณะการบริหารจัดการแบบแยกกันทำงาน การเผยแพร่อุดมการณ์ หลักการทางแก่งศาสนาสนับสนุนด้วยการสร้างความเข้าใจ มีการสร้างกลุ่มเครือข่าย สร้างความเข้าใจ ให้ความสำคัญของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีการทำงานแบบมีส่วนร่วม โดยทำบันทึกข้อตกลงต่อหน่วยงานส่วนราชการท้องถิ่น ให้มีบทบาทในการมีส่วนร่วมและสนับสนุนกิจกรรมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ให้บรรลุเป้าหมายต่อไป

3. การพัฒนาการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ในหน่วยงานต่าง ๆ ที่ทำงานร่วมกันในระบบ หรือองค์กรเพื่อให้งานสำเร็จไปด้วยดีระบบ หรือองค์กรที่มีบุคคลในระดับต่าง ๆ ทำงานประสานกันดูเครื่องจักร ระบบใด ๆ ที่จะช่วยให้งานสำเร็จลุล่วงไป โดยที่บุคคล กลุ่มคน และชุมชน นำหลักการในพระพุทธศาสนาแสดงให้เห็นแนวคิดที่มาของศีลกับการอยู่ร่วมกันในสังคมทำให้เกิดความสงบสุขของสังคมชุมชนและเป็นการพัฒนาตนเองตาม

หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งศีล 5 เป็นหนทางแห่งการเกิดสันติภาพ (อ้างใน พระเทพสิงหราชจารย์ (โสภณ โสภโณ/ยอดคำปา) ได้ทำการศึกษาไว้ในดุชนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2561)

พระมหาวรเดชา อคฺคเตโช (พรหมเสนา) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ ทางสายกลางในฐานะเป็นเครื่องมือพัฒนาเศรษฐกิจในปัจจุบัน การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีวิตเป็นอย่างมากจึงได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในปัจจุบันแทบจะดูไม่ออกว่าเศรษฐกิจชนิดไหนมีคุณภาพหรือไม่มีคุณภาพเพราะส่วนมากจะแข่งขันกันทางด้านการผลิตเสียมากกว่าเรื่องคุณภาพซึ่งส่วนมากจะหวังผลกำไรจากการผลิต (Product) มากกว่าคุณภาพ การพัฒนา (Development) เศรษฐกิจจึงถูกมองข้ามไปเพราะอำนาจทางการเงินที่มีอิทธิพลทางเศรษฐกิจและสังคมเมื่อเงินมีอิทธิพลมากกว่า การทุจริตก็เกิดขึ้นการพัฒนาจึงด้อยเกิดกระแสข่าวในด้านลบเกี่ยวกับเศรษฐกิจ มีการตั้งข้อสังเกตว่ามีปริมาณมากกว่าคุณภาพเมื่อเศรษฐกิจขาดคุณภาพ ปัญหาเศรษฐกิจก็ตามมา

ดังนั้น ต้องพัฒนาการผลิตให้มีคุณภาพ จึงจะสามารถพัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญได้และเศรษฐกิจจะพัฒนาหรือไม่นั้นก็ขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัยที่สืบเนื่องมาจากธรรมชาติ (Nature) และมนุษย์ (Humans) เท่านั้นธรรมชาติและมนุษย์เป็นของคู่กันเมื่อมนุษย์อาศัยอยู่กับธรรมชาติธรรมชาติจึงเป็นผู้ให้ความอุดมสมบูรณ์ทุกอย่างรวมทั้งชีวิตของมนุษย์และสัตว์มนุษย์ในฐานะผู้อาศัยธรรมชาติและเป็นผู้ประกอบการทางด้านเศรษฐกิจต้องรู้จักเรื่องเศรษฐกิจ เพื่อความอยู่รอดของชีวิตเพราะเศรษฐกิจเป็นหัวใจในการดำรงชีวิตสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติมีผลทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงไปทางเศรษฐกิจและความเปลี่ยนแปลงด้านความเป็นอยู่ของมนุษย์ถ้าสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติดีสุขภาพทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจก็ดีมนุษย์ก็มีสุขภาพดี จิตใจดี เศรษฐกิจก็ดีตาม สังคมก็เจริญรุ่งเรืองสงบสุขถ้าธรรมชาติและสภาพแวดล้อมถูกทำลาย อากาศเป็นพิษเศรษฐกิจก็มีปัญหาการแก้ไขปัญหาลและพัฒนาเศรษฐกิจจึงเป็นเรื่องสำคัญของมนุษย์สังคมมนุษย์ต้องเอาใจใส่สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และมนุษย์ต้องมีธรรมะเพื่อเป็นปัจจัยทางด้านการพัฒนาตนเอง สังคม และเศรษฐกิจ

ศาสตราจารย์ ดร.อภิชัย พันธเสน กล่าวว่า คำว่าธรรมะ หมายถึง ธรรมชาติหรือกฎของธรรมชาติในสังคมโลกที่ผ่านมา ได้มีการส่งเสริมประชากรให้มีการศึกษาแต่เป็นการศึกษาแบบทุนนิยมอุตสาหกรรมแบบตะวันตก มุ่งแต่ประโยชน์ส่วนตัวไม่มองถึงบุคคลอื่นโดยการมุ่งสร้างความเจริญทางด้านวัตถุเน้นความเติบโตขยายตัวทางเศรษฐกิจ ไม่เกี่ยวกับทางด้านจิตใจจึงเกิดปัญหาร้ายแรงแก่ชีวิตมนุษย์ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคมรวมทั้งธรรมชาติสิ่งแวดล้อมทั่วโลกอีกทั้งประชากรขาดประสบการณ์ทางด้านเศรษฐกิจมุ่งแต่จะแสวงหาเงินทองอย่างเดียวลุ่มหลงเป็นทาสทุนนิยมและวัตถุ

นิยมไม่พิจารณาไตร่ตรองให้รอบคอบ ขาดการพัฒนาทางด้านจิตใจอ่อนแอและหวั่นไหวต่อสื่อทางด้านเศรษฐกิจมองข้ามประโยชน์ทางทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ใกล้ตัวจึงส่งผลให้เกิดปัญหาต่อการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจแบบยั่งยืน

วิทยากร เชียงกุล ให้ทัศนะไว้ว่าประชาชนไทยถูกอิทธิพลของการศึกษาแบบทุนนิยมอุตสาหกรรมตะวันตกสอนให้คิดแต่เรื่องของตัวเองและมองเรื่องการศึกษาและกิจกรรมทางเศรษฐกิจการเมือง สังคมศาสนาอย่างแยกเป็นส่วน ๆ เหมือนกับระบบการผลิตสินค้าในโรงงานอุตสาหกรรมทั้ง ๆ ที่เราแต่ละคนต้องอยู่ร่วมกับคนอื่นแบบพึ่งพาอาศัยกันและกันและชีวิตของคนเราประกอบไปด้วยกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมความสัมพันธ์ส่วนตัวจำนวนมากที่เชื่อมโยงมีผลกระทบต่อกันและกันอย่างเป็นระบบองค์รวมเมื่ออิทธิพลทางการศึกษาแบบทุนนิยมระบาดจึงเกิดการมองแบบแยกส่วน ต่างคนต่างอยู่และไม่พึ่งพาอาศัยกันและกันทำให้ปัญหาเศรษฐกิจเกิดขึ้นในสังคมจนถึงระดับชาติ ดังนั้นจึงควรหันมาสนใจการพัฒนาจิตใจตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจคือมีขนิมปาฏิปาหรือทางสายกลาง ได้แก่ อริยมรรคมีองค์ 8 (The Noble Eightfold Path) (อ้างใน พระมหาวรเดชา อคฺคเตโช (พรหมเสนา), บทคัดย่อ. “ทางสายกลางในฐานะเป็นเครื่องมือพัฒนาเศรษฐกิจในปัจจุบัน”, วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร, 2556)

สาณัฐกรษ์ ฟ่องวาริน (เว็บไซต์, 2560) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ กระบวนการกลายเป็นคนชายขอบ: ศึกษาเฉพาะกรณีคนขอทานในเขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร ผลวิจัยพบว่า

1) คนขอทานที่ประกอบอาชีพในเขตราชเทวีกรุงเทพมหานครมีกระบวนการกลายเป็นคนขอทานจนเข้าสู่การกลายเป็นคนชายขอบโดยการเผชิญกับความยากลำบากในชีวิตอย่างแสนสาหัส เช่น ความจน ความพิการ ความชรา ความสิ้นหวังหดหู่และการถูกทอดทิ้งประกอบกับการดำรงชีพอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีภูมิหลังอดีตกับการแก้ปัญหาที่เคยเผชิญแต่ความสิ้นหวังจึงตัดสินใจพยายายถิ่นฐานจากท้องถิ่นของตนเองมาสู่กรุงเทพมหานคร ต่อสู้ดิ้นรนเพื่อหาเลี้ยงชีพและเมื่อประสบความล้มเหลว ขาดที่พึ่งแต่ต้องการความอยู่รอดจึงมองปัจจัยแห่งงานที่เป็นอาชีพขอทาน เข้าสู่กระบวนการเลือกอาชีพและต้องการวิถีชีวิตใหม่ และมีกลไกหลักที่สำคัญคือความกล้าที่จะประกอบอาชีพขอทาน จึงถูกผลักดันให้เกิดภาวะที่ทำให้เกิดการกลายเป็นคนชายขอบของสังคมในที่สุด

2) คนขอทานที่ประกอบอาชีพในเขตราชเทวีกรุงเทพมหานครมีการดำรงและคงอยู่ในอาชีพขอทานเกิดจากความอยู่รอดในอาชีพขอทานเป็นเบื้องต้นที่กระบวนการวิธีการทำงานในอาชีพไม่ซับซ้อนและจึงอาศัยความอดทนด้วยเพราะไม่สามารถจะทำอาชีพอื่นได้ เพราะงานขอทานรู้สึกสบาย ไม่ต้องออกแรงหนัก ในขณะที่มีเครือข่ายของอาชีพขอทานที่ไม่มีการข้ามเขตการทำงานแต่ประสานกันอย่างเป็น

วงจร จึงเกิดระบบเครือข่ายภายใต้การยึดหยุ่นที่มีการทำอาชีพเสริมระหว่างการขอทาน เช่น การเก็บของเก่า การรับจ้างขนของ และคนขอทานมีการระวางภัยอยู่ตลอดเพราะไม่มีความจริงใจอย่างสมบูรณ์ซึ่งกันและกัน

วิภาพรรณ วงษ์สว่าง, วริศ ลิขิตอนุสรณ์, เปรมปัทธ ผลิตผลการพิมพ์ และวรวิธ สบายใจ จากการศึกษาในโครงการวิเคราะห์ความต้องการของเด็กและเยาวชน ศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการทำงานองค์กรด้านเยาวชน และพัฒนาแนวทางสนับสนุนคนรุ่นใหม่ ในปี พ.ศ. 2559 ภายใต้องค์กร Newground ได้จัดทำ Data Analysis เพื่อเป็นข้อเสนอให้กลุ่มองค์กรทำงานด้านเด็กเยาวชนสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคตโดยมีข้อเสนอ ในปี 2559 เพื่อพัฒนาแนวทางการทำงานคนรุ่นใหม่ ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอเรื่องการพัฒนาความเข้าใจที่มีต่อคนรุ่นใหม่
2. ข้อเสนอเรื่องการสื่อสารภาพลักษณ์ที่มีต่อคนรุ่นใหม่
3. ข้อเสนอเรื่องการส่งเสริมกระบวนการแสดงความคิดเห็นและการดำเนินการกับปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อตนเอง
4. ข้อเสนอเรื่องการส่งเสริมความหลากหลายในเชิงประเด็น
5. ข้อเสนอเรื่องโครงสร้างองค์กร
6. ข้อเสนอเรื่องความเท่าทันสนิยมของเยาวชน เพื่อการสนับสนุนและบริหารจัดการการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์กรที่ทำงานด้านการพัฒนาหรือสนับสนุนเด็กเยาวชนคนรุ่นใหม่ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคมจึงควรสร้างเสริมให้เกิดหลักปฏิบัติที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมเยาวชนและอยู่บนกรอบคิดของโลกสมัยใหม่ รวมทั้งภาครัฐต้องมีนโยบายที่เอื้อกับการพัฒนา สนับสนุนพื้นที่ ทรัพยากรงบประมาณ บนฐานความเข้าใจวัฒนธรรมคนรุ่นใหม่ มีการแก้ไขกฎหมายเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ที่หลากหลาย ในสัดส่วนที่เป็นธรรม และต้องมีการสนับสนุนงานวิจัย ให้เกิดการจัดสวัสดิการคนรุ่นใหม่ เพื่อรับช่วงต่อของประเทศได้อย่างเข้มแข็ง และเพื่อให้ประเทศไทยมีประชากรที่มีคุณภาพในอนาคต

ภัทรวรรณ นิลแก้ววรวิชัย ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ ประกอบด้วย

1) กระบวนการสร้างเครือข่ายมี 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1.1) ขั้นตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย 1.2) ขั้นประสานหน่วยงาน/องค์กรเครือข่าย 1.3) ขั้นสร้างพันธะสัญญาร่วมกัน 1.4) ขั้นบริหารจัดการเครือข่าย 1.5) ขั้นพัฒนาความสัมพันธ์ 1.6) ขั้นรักษาความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

2) องค์ประกอบของเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 2.1) กิจกรรมสำคัญที่เสริมประสิทธิภาพการดำเนินการกิจของเครือข่าย 2.2) เทคนิค วิธีการพัฒนาสมาชิกเครือข่าย 2.3) กระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจ 2.4) คุณลักษณะที่ดีของสมาชิกและผู้นำเครือข่าย 2.5) การปฏิบัติงานของเครือข่ายและการสะท้อนผล

3) ขอบข่ายภารกิจงานด้านวิชาการมี 7 ภารกิจ ได้แก่ 3.1) การพัฒนาหลักสูตร 3.2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3.3) การพัฒนาการวัดและประเมินผลการศึกษา 3.4) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา 3.5) การพัฒนาระบบการนิเทศติดตาม 3.6) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพ 3.7) การพัฒนาระบบบริหารจัดการ 4) ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ภัทรวรรณ นิลแก้วบรรวิชัย: รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา, ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยบูรพา, พ.ศ. 2559: 329 หน้า)

สรุปจากงานวิจัยที่ได้ศึกษา คณะผู้วิจัยจะได้นำงานวิจัยเกี่ยวกับหลักมรรคมงคล 8 จะได้นำไปปรับใช้ในการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพในด้านศีล (กฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกัน) ด้านสมาธิ (ความตั้งใจ ใส่ใจ และเป้าหมายชีวิต) ด้านปัญญา (การพัฒนาศักยภาพสติปัญญา รู้ทันการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคม) ส่วนงานวิจัยคนชายขอบจะได้นำมาพัฒนาศักยภาพกาย จิต ปัญญา สังคมของคนชายขอบ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กเร่ร่อนต่อไป

2.7.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักธรรมเป็นเครื่องค้ำครอง

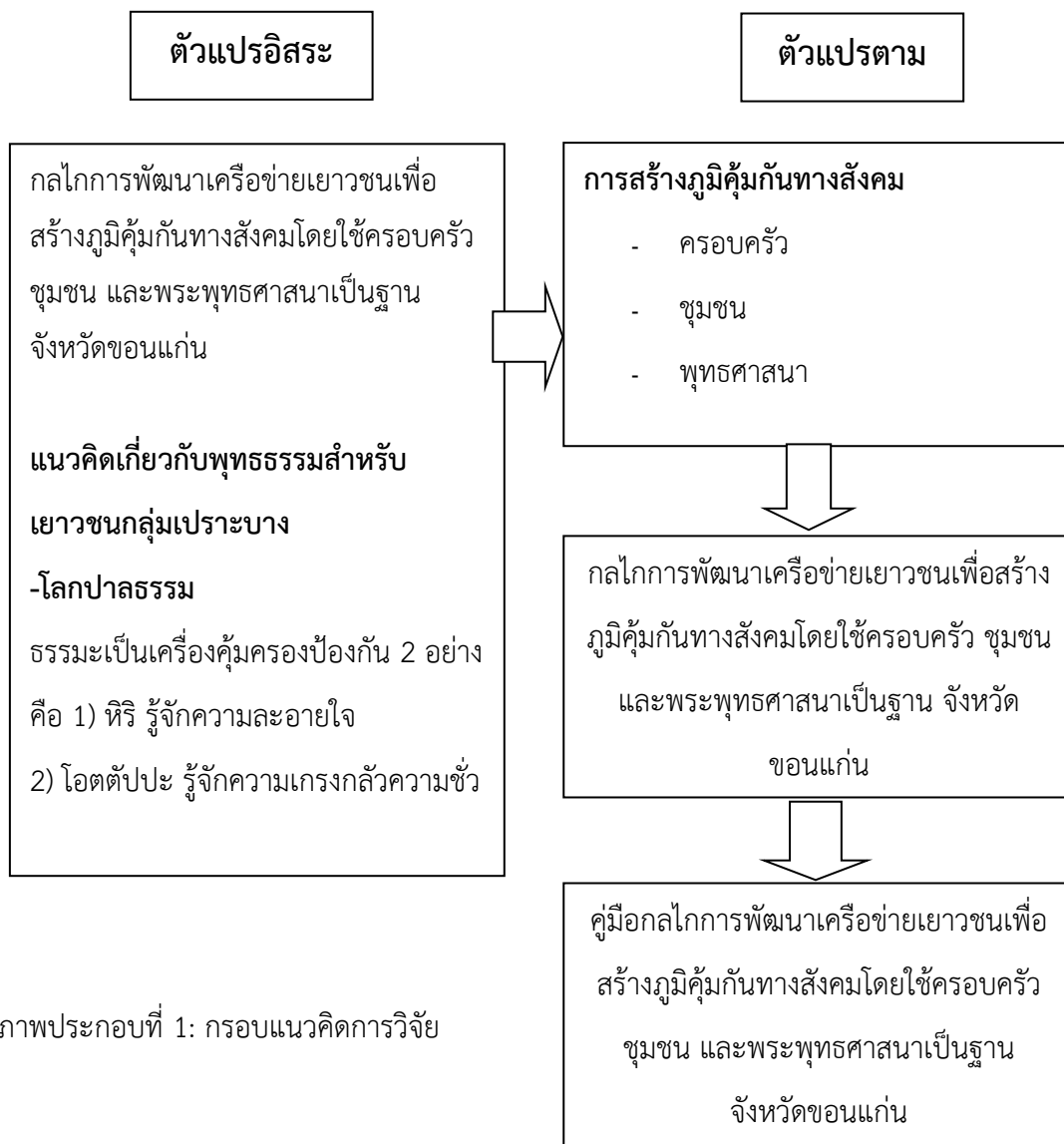
ณัฐ จันทรหนูหงษ์ และพระมหาทวีมาปญโญ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการปลูกฝัง หิริโอตตปปะเพื่อการแก้ไขพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กและเยาวชนในโรงเรียนสีกัน (วัฒนานครอุปถัมภ์) เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนโรงเรียนสีกัน (วัฒนานครอุปถัมภ์) ไม่ต่างจากโรงเรียนทั่วไป ส่วนใหญ่จะมีปัญหาเกี่ยวข้องกับเสพติด การพนัน เพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ติดเกมส์ ปัญหาการใช้ความรุนแรงและปัญหาด้านสื่อและสิ่งแวดล้อมไม่ดีหิริโอตตปปะเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน พฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กและเยาวชน เป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า

ธรรมคัมภีร์ครองโลกเพื่อให้เยาวชนละอายแก่ใจไม่กระทำความชั่วและเกรงกลัวต่อบาป หิริโอตตปเปะยังเป็นพื้นฐานแห่งหลักธรรมอื่น ๆ ได้แก่ศีล 5 กลัยานมิตร สารณียธรรม มงคลชีวิต และอริยทรัพย์ซึ่งเป็นธรรมอันประเสริฐของมนุษย์แนวทางการปลูกฝังหิริโอตตปเปะเพื่อการแก้ไขพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนในโรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุป ถัมภ์) คือ 1) ปลูกฝังให้นักเรียนรักษาศีล 5 ด้วยกิจกรรมความดีต่าง ๆ ของศีล 5 และเกียรติบัตรความดีให้นักเรียนที่สามารถรักษาศีล 5 ได้ 2) ส่งเสริมความรักความสามัคคีในหมู่เรียนด้วยหลักสารณียธรรม กลัยานมิตร และ 3) ส่งเสริมกิจกรรมค่ายคุณธรรมในโรงเรียนเพื่อสนับสนุนแนวทางสองข้อแรกด้วยหลักมงคลชีวิตและอริยทรัพย์ (วารสารมนุษยสังคมสาร (มสส.) ปีที่ 17 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม) 2562)

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ว่า งานวิจัยการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้เยาวชนกลุ่มเปราะบางจะต้องมีกลไกและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนโดยอาศัยหลักธรรมขั้นพื้นฐานคือหิริ ความละอายใจ โอตตปเปะ ความกลัวบาป มาเป็นพื้นฐานในการปลูกฝังมนุษยธรรมขั้นพื้นฐานให้เยาวชนเป็นหลักคุณธรรมจริยธรรมเป็นภูมิคุ้มกันสำหรับชีวิตและความรับผิดชอบทางสังคมต่อไป

2.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้าแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ศึกษามาแล้ว คณะผู้วิจัยจึงได้นำหลักธรรมที่ได้จากพระไตรปิฎก และแนวคิดของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) คือ ธรรมะเพื่อการปกป้องคุ้มครอง 2 อย่าง คือ 1) หิริ รู้จักความละอายใจ 2) โอตตปเปะ รู้จักความเกรงกลัวความชั่ว และตามแนวคิดขององค์การอนามัยโลก WHO โดยนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) กำหนดเป็นตัวแปรอิสระและตัวแปรตามได้ดังต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 1: กรอบแนวคิดการวิจัย

เพื่อให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดการวิจัยจึงกำหนดรูปแบบกลไก ดังนี้

กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม

ภาพประกอบที่ 2: กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชน

แผนบูรณาการการวิจัย

นวัตกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว
ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

วิสัยทัศน์

เยาวชนกลุ่มเปราะบางมีภูมิคุ้มกันทางสังคมที่ดี

พันธกิจ

- 1) พัฒนาเยาวชนเปราะบางให้ได้รับภูมิคุ้มกันทางสังคมและไม่มีพฤติกรรมเสี่ยงด้านเพศและ
สิ่งเสพติด
- 2) พัฒนาเยาวชนเปราะบางให้มีร่างกายและจิตใจเข้มแข็งมีคุณธรรมจริยธรรม
- 3) พัฒนาหลักสูตร/รูปแบบ/นวัตกรรมการ/กลยุทธ์/กลไก/การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมเยาวชน
เปราะบางให้มีประสิทธิภาพ **บนฐานครอบครัว/ชุมชน/พุทธศาสนา**

เป้าหมาย

เยาวชนเปราะบางมีภูมิคุ้มกันทางสังคม และได้รับการเฝ้าระวัง ดูแลพฤติกรรมจากสังคม
เยาวชนได้รับภูมิคุ้มกันทางสังคมที่ดีอย่างทั่วถึง

ยุทธศาสตร์

- 1) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนเปราะบาง
- 2) การพัฒนาความเข้มแข็งทางด้านร่างกายและจิตใจของเยาวชนเปราะบาง
- 3) การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนเปราะบาง
- 4) การพัฒนาประสิทธิภาพที่ดีของหลักสูตร/รูปแบบ/นวัตกรรมการ/กลยุทธ์/กลไกที่ดีแก่เยาวชน
เปราะบาง

คู่มือ

หลักสูตร/รูปแบบ/นวัตกรรมการ/กลยุทธ์/กลไก

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mix Methods Research) โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการทดลอง (Experiment Research) มีจุดมุ่งหมาย 1) เพื่อศึกษาผลกระทบของการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อศึกษาการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น 3) เพื่อพัฒนากลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น และ 4) เพื่อจัดทำคู่มือการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น มีขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย เพื่อตอบวัตถุประสงค์ให้ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาผลกระทบของการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม ดำเนินการดังนี้

ผู้วิจัยศึกษาและสำรวจกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม ซึ่งมี 3 มิติ คือ ครอบครัว ชุมชน และพระพุทธศาสนาแล้วสร้างเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนในจังหวัดขอนแก่น และนำไปพัฒนาเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น โดยใช้กลไกเครือข่ายเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เด็กและเยาวชนในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พิจารณาตามเกณฑ์อายุ 10-19 ปี จำนวน 12,241 คน เป็นชายจำนวน 6,174 คน เป็นหญิงจำนวน 6,067 คน (ข้อมูลจากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น ปี 2563 และการลงพื้นที่ของคณะผู้วิจัย) ส่วนเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 15 – 19 ปี ตามสถิติการทำบัตรประจำตัวประชาชน มีจำนวน 1,412 คน เป็นเพศชาย 715 คน เป็นเพศหญิง 697 คน คณะผู้วิจัยจึงกำหนดเป็นกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร ทาโรยามาเน่ (Taro Tayamane) และเลือกการสุ่มอย่างมีระบบ (Systematic Random Sampling) ได้

เยาวชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น เป็นจำนวน 302 คน ซึ่งกระจายตัวอยู่ใน 4 เขตเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยคณะวิจัยได้เลือกเยาวชนที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มย่อย 15 กลุ่ม คือ และเยาวชนที่ไม่มีกลุ่มสังกัดแต่กระจายตัวอยู่ในเขตเทศบาลนครขอนแก่นที่มีความเปราะบางในตัวเองที่เข้ามาใช้บริการคลินิกเวชกรรม สวท ในการจัดการวางแผนครอบครัว ศูนย์อนามัยวัยรุ่น เป็นต้น โดยได้ทำกิจกรรมใช้แบบสอบถาม มีรายละเอียดประชากรกลุ่มตัวอย่าง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1: ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มเยาวชนในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น	ประชากรทั้งหมด	ประชากรกลุ่มตัวอย่าง
เยาวชน (เทศบาลนครขอนแก่น)	1,412	302
รวม		

เมื่อได้ขนาดตัวอย่างแล้ว ได้ทำการสุ่มตัวอย่างมีระบบ (Systematic Random Sampling) คือ 3 คน เว้น 1 คนทำแบบนี้จนกว่าจะครบจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองโดย การวิเคราะห์เนื้อหาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน ซึ่งสามารถสรุปได้ 4 ด้าน คือ กาย จิต สังคม ปัญญา กำหนดเป็นคำนิยามศัพท์ นำนิยามศัพท์ในแต่ละด้านไปสร้างเป็นแบบสอบถามกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ปลายเปิด เป็นแบบมาตราวัด โดยลักษณะของแบบสอบถาม จำแนกเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบเลือกรายการ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับพฤติกรรมการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตรวัดพฤติกรรม โดยแบ่งเป็น 2 อย่าง ประกอบด้วย เคยใช้ กับ ไม่เคยใช้ โดยใช้สถิติวิเคราะห์ร้อยละ

ตอนที่ 3 ระดับกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น มีลักษณะเป็นมาตรวัดพฤติกรรม

โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ ประกอบด้วย -น้อยที่สุด -น้อย -ปานกลาง -มาก -มากที่สุด โดยใช้สถิติวิเคราะห์ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพระพุทธศาสนาเป็นฐาน มีลักษณะเป็นมาตรวัดพฤติกรรม โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ ประกอบด้วย -น้อยที่สุด -น้อย -ปานกลาง -มาก -มากที่สุด โดยใช้สถิติวิเคราะห์ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตอนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตรวัดพฤติกรรม โดยแบ่งเป็น 2 อย่าง ประกอบด้วย ควร กับ ไม่ควร โดยใช้สถิติวิเคราะห์ร้อยละ

ตอนที่ 6 ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire) ให้ตอบโดยเสรี

1) การตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1.1) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความเหมาะสมของการใช้ภาษาและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

1.2) ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญโครงการวิจัยและนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งมีคุณสมบัติดังนี้ 1) เป็นนักวิชาการด้านการวิจัย จำนวน 2 คน คือ ผศ.ดร.ธนพฤษช์ ชามะรัตน์ และ ผศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช 2) เป็นนักวิชาการทางด้านศาสนา จำนวน 1 คน คือ รศ.ดร.พุทธรักษ์ ปราบนอก 3) เป็นนักวิชาการทางด้านเด็กและเยาวชน จำนวน 2 คน คือ ดร.รัตนะ วรบัณฑิต และ ดร.แสงสุรีย์ ดวงคำน้อย

เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้พิจารณาข้อความที่ปรับตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ในครั้งแรกเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้นตามวิธีการของ พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2540) พบว่าทุกข้อมีค่า IOC อยู่ในช่วง 0.50

1.3) นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ (Tryout) กับกลุ่มที่มีความคล้ายคลึงกัน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

2.1) ขอนหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลในการวิจัย

2.2) นำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลและแบบสอบถามเสนอต่อเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยผู้วิจัยติดตามเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง และนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนตรวจสอบความสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าทางสถิติต่อไป

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

3.1 หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความต้องการในการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ซึ่งจำแนกเป็นรายข้อ รายด้านและรวมทุกด้าน

3.2 จัดลำดับในการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น โดยใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยที่มีค่าสูงสุด เป็นเกณฑ์การพิจารณาในการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม

ระยะที่ 2 ศึกษาการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ซึ่งคณะผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเพื่อวัดความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นแบบสอบถามต่อจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เป็นตอนที่ 3 โดยสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น โดยมีมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งมีระดับความคิดเห็น 5 ระดับ พร้อมทั้งให้ค่าคะแนน 5 4 3 2 1 ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มาก

ระดับ 3 หมายถึง ปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง น้อย

ระดับ 1 หมายถึง น้อยที่สุด

และวิเคราะห์ ด้วยวิธีการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในการแปลความหมาย ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึงมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึงมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึงปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึงน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึงน้อยที่สุด

เมื่อได้ร่างแบบสอบถามแล้วคณะผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปดำเนินการ ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ เช่นเดียวกับแบบสอบถามของวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 แต่ว่าเมื่อ Try Out แล้วหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach alpha coefficient) โดยมีค่าตั้งแต่ 0-1 ขึ้นไป ซึ่งจากการหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถาม มีค่าเท่ากับ .1

หลังจากนั้นคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยใช้คำถามเปิด (Open ended Questionnaire) เพื่อให้เยาวชนกลุ่มเปราะบางได้ตอบข้อมูลเชิงลึกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ รวมทั้งสิ้น 20 คน แล้วนำข้อมูลเชิงคุณภาพมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

- 1) ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสัมภาษณ์
- 2) กำหนดขอบข่ายของข้อมูลที่ต้องการให้ครอบคลุมกรอบการศึกษาค้นคว้า
- 3) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้วนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาความถูกต้องและให้คำแนะนำเพื่อแก้ไขปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
- 4) นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านเพื่อพิจารณาประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย รวมถึงความถูกต้องเหมาะสม และปรับปรุงแก้ไขทางด้านภาษาตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ
- 5) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและแก้ไขปรับปรุง เรียบร้อยแล้วไปเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยต่อไป
- 6) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic induction) เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุปร่วมกันของเรื่องนั้น

หลังจากเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเสร็จแล้ว คณะผู้วิจัยมีการดำเนินการคัดเลือกและกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสมกับการศึกษา โดยการใช้กระบวนการกลุ่ม (Focus group) ตามกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น โดยมีผู้เข้าร่วมกระบวนการกลุ่ม จำนวน 6 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนา 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านเยาวชน 4 คน โดยดำเนินการดังนี้

- 1) เชิญที่ปรึกษาโครงการวิจัยเป็นประธานกล่าวเปิดประชุม
- 2) ผู้วิจัยทำหน้าที่ดำเนินการประชุม และมีที่ปรึกษาโครงการวิจัย เป็นผู้ดำเนินการประชุมร่วม
- 3) ผู้วิจัยนำเสนอผลวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหา การศึกษาข้อมูลเอกสารรูปแบบกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น 4) จัดเตรียมผู้ช่วยวิจัย 1 คน ผู้บันทึก (Note taker) 2 คน ผู้บันทึกเทป 1 คน
- 5) ผู้เชี่ยวชาญร่วมกันพิพากษ์ เพื่อเสนอแนะความเหมาะสมและเป็นไปได้ของกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น พร้อมคู่มือ/แนวทางการดำเนินงาน โดยหาคำตอบว่าควรมีรูปแบบที่เหมาะสมและเป็นไปได้เป็นอย่างไร การสนทนากลุ่มใช้เวลาประมาณ 2.30 ชั่วโมงและให้ผู้ทรงคุณวุฒิตอบแบบสอบถามประกอบการสนทนา ประมาณ 30 นาที
- 6) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลหลังเสร็จสิ้นการสนทนากลุ่ม โดยการถอดเทปละเอียดและเปรียบเทียบกับการจัดบันทึกข้อมูล เพื่อตรวจสอบความถูกต้องข้อมูลต่อจากนั้นจึงสรุปผลในหัวข้อต่าง ๆ ได้แก่ ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ข้อเสนอแนะอื่น ๆ สรุปผลและปิดการสนทนากลุ่มโดยประธานการประชุม
- 7) นำเสนอข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ประมวลผลและเรียบเรียง นำเสนอผลการสนทนากลุ่มในรูปแบบความเรียงและตารางแสดงความเหมาะสมและเป็นไปได้ของรูปแบบ การวิเคราะห์จะถูกประเมินโดยเอกเทศจากผู้ช่วยวิจัย 1 คน ในกรณีที่การประเมินจากผู้วิจัยไม่สอดคล้องกันนักวิจัยแก้ปัญหาโดยการตรวจสอบข้อมูลร่วมกันอีกครั้ง จึงจะเชื่อได้ว่า การวิเคราะห์ในครั้งนี้ได้ยึดข้อมูลที่ได้จากการสนทนาเป็นหลัก

8) ปรับปรุงนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนในจังหวัดขอนแก่น ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิให้มีความสมบูรณ์เหมาะสมและเป็นไปได้

เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ได้ผ่านการพิจารณา จากคณะกรรมการจริยธรรมในคนเรียบร้อยแล้ว ดังเอกสารประกอบในภาคผนวก

ระยะที่ 3 ประเมินกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ในระยะนี้ คณะผู้วิจัยดำเนินการวิจัย 2 ขั้น คือ ศึกษาและสำรวจจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำข้อมูลจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และข้อที่ 2 ในการสร้างกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ตามหลักการทางพุทธศาสนา โดยนำรูปแบบนวัตกรรมที่สร้างขึ้นนี้ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและประเมินรูปแบบนวัตกรรม ว่ามีความถูกต้องและเหมาะสมอย่างไร

ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ จำนวน 5 คน แล้วนำผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไข ให้เป็นรูปแบบนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพ เพื่อนำไปทดลองใช้กับเยาวชนกลุ่มเปราะบางในอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 20 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง และยินดีเข้าร่วมโครงการนี้ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้

ในการนำรูปแบบไปทดลองใช้นี้ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

ประเมินความเหมาะสมของการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ผู้วิจัยนำกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างโดยเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ เอกสาร กำหนดวันประชุมปฏิบัติการจัดการกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม และแจ้งประสานผู้เกี่ยวข้อง ดำเนินการประชุมการปฏิบัติการกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมเพื่อชี้แจงแนวทางการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น กับกลุ่มตัวอย่างภายในกลุ่ม ในวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2565) โดยประยุกต์ใช้แนวทางเครื่องมือการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ชุดคู่มือวิจัย แบ่งกลุ่มผู้ร่วมโครงการเป็น 2 กลุ่ม ตาม

ประเด็นการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น สมาชิกในกลุ่มร่วมเล่าเรื่องการปฏิบัติที่ดีสรุปเป็นชุดความรู้และสกัดเป็นแก่นความรู้เพื่อใช้ในการใช้นวัตกรรมสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมให้กับเยาวชน จากนั้นสมาชิกเข้ากลุ่มใหม่ ตามกลุ่มของตนเองร่วมกัน ประเมินตนเอง นำข้อมูลมากำหนดตารางอิสรภาพตามสภาพที่เป็นอยู่ปัจจุบัน (Current) และเป้าหมายความรู้ที่ต้องการ (Target) ประมวลผลเป็นองค์ความรู้ เพื่อนำกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อให้มีความอยู่ที่ดีกว่าในปัจจุบัน โดยมีการดำเนินการอย่างสรุป ดังนี้

1) ใช้ Design ในการทดลอง One Group Pretest-Posttest Design โดยใช้สถิติ t-test (dependent Samples) ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) กลุ่มตัวอย่างในการทดลอง จำนวน 20 คน เป็นเยาวชนติดยาเสพติด 10 คน เยาวชนท้องไม่พร้อม 10 คน อายุระหว่าง 15 – 18 ปี

3) ดำเนินการทดลองตามแผนงานที่กำหนดไว้ 1 วัน ระหว่างเวลา 08.30 น. ถึง 16.30 น.

4) วิทยากร ได้แก่ คณะผู้วิจัย และวิทยากรอื่นที่มีความเหมาะสมในเรื่องนี้

5) ดำเนินการประเมินผลการทดลองด้วยการใช้แบบประเมินผล การสังเกตการณ์ และการสอบถามแบบไม่เป็นทางการ

6) นำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนากลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ระยะที่ 4 จัดทำคู่มือการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

1. คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดทำคู่มือฯ ไว้ดังนี้

1) ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการจัดทำคู่มือ

2) สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของเยาวชน ในการจัดทำคู่มือโดยมีเนื้อหาสาระ กิจกรรม วิธีการ และการประเมินผลอย่างไร แล้วนำแบบสอบถามในส่วนนี้ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม พร้อมทั้งดำเนินการ เหมือนกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

3) นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาใช้เป็นแนวทางในการจัดทำคู่มือ แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เป็นผู้ประเมินผลว่าคู่มือนี้มีความเหมาะสม หรือได้คุณภาพที่จะนำไปใช้ได้มีประสิทธิภาพหรือไม่อย่างไร แล้วคณะผู้วิจัยได้นำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขคู่มือฯ ให้เหมาะสม และนำไปใช้ได้มีประสิทธิภาพต่อไป

4) นำผลการวิจัย ซึ่งเป็นนวัตกรรม (Innovation) ได้แก่ คู่มือฯ ไปเผยแพร่และแก้ปัญหา ให้กับเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

2. การเขียนรายงานการวิจัย

นำผลการวิจัยทั้งหมดมาเขียนรายงานวิจัยตามความเป็นจริง โดยมีตารางและอธิบายใต้ตาราง รวมทั้งมีรูปภาพประกอบ โดยแบ่งออกเป็น 5 บท

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย

บทที่ 4 ผลการวิจัย

บทที่ 5 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

โดยคณะผู้วิจัยจะนำผลการวิจัยไปสู่กลุ่มเป้าหมาย ในการพัฒนาโครงการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อศึกษาการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น 3) เพื่อพัฒนากลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น และ 4) เพื่อจัดทำคู่มือการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

การเก็บ รวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม สอบถามเยาวชนเปราะบางในเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น อายุระหว่าง 15 – 18 ปี กลุ่มเยาวชนโดยการแจกแบบสอบถามใน 4 เขต 82 ชุมชนซึ่งประกอบด้วย สถาบันอุดมศึกษา โรงเรียนมัธยม โรงเรียนเทศบาล ซึ่งเยาวชนทั้งในระบบการศึกษา และนอกระบบการศึกษา โดยลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูลใน 15 ชุมชน แบ่งเป็น ชุมชนละ 20 คน และแจกแบบสอบถามในพื้นที่ชุมชนจำนวน 302 คน แทนจำนวนเยาวชนในเขตเทศบาลจำนวนประมาณ 1,400 คน และจำนวน 302 ชุด ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 302 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100.00 ส่วนการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มโดยเชิญตัวแทนเยาวชนกลุ่มเปราะบางในเขตเทศบาลนครขอนแก่น ในส่วนของผู้นำครอบครัว ผู้นำชุมชน และผู้นำทางศาสนาพุทธ (เจ้าอาวาส) ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น เข้ามามีส่วนร่วมเสวนาภาษาคนห่วงใยเยาวชนและผู้ทรงคุณวุฒิจากหลากหลายอาชีพ ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพศูนย์อนามัยที่ 7 ขอนแก่น (คลินิกวัยรุ่น) ผู้ทรงคุณวุฒิ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น ผู้ทรงคุณวุฒิ มูลนิธิพัฒนาเครือข่ายสุขภาพ (HealthNet) ขอนแก่น ผู้ทรงคุณวุฒิ สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย (คลินิก สวท เวชกรรม ขอนแก่น) ผู้ทรงคุณวุฒิ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบึงเนียม ผู้ทรงคุณวุฒิ มูลนิธิไทยอาทร ขอนแก่น ผู้ทรงคุณวุฒินักวิชาการศาสนาชำนาญการ นักวิชาการวัฒนธรรมปฏิบัติการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น และพระสังฆาธิการในจังหวัดขอนแก่น รวม 8 รูป/คน โดยมีคณะผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุมการสนทนา นำเสนอผลการวิจัย โดยการนำเสนอผลเชิงปริมาณก่อนและตามด้วยการสนทนากลุ่ม เพื่อให้เกิดความเข้าใจข้อเสนอตามลำดับ ดังนี้

ก. ผลการวิจัยของกลุ่มตัวอย่าง (เยาวชนกลุ่มเปราะบาง ผู้นำครอบครัว ผู้นำชุมชน และผู้นำทางศาสนาพุทธ ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น)

ส่วนที่ 1 สภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ระดับพฤติกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ส่วนที่ 3 ระดับกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ส่วนที่ 4 ระดับการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ส่วนที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ส่วนที่ 6 เปรียบเทียบรูปแบบการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ส่วนที่ 7 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ข. ผลการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม (ตัวแทนเยาวชนในจังหวัดขอนแก่น และผู้ทรงคุณวุฒิจากหลากหลายอาชีพ)

ก. ผลการวิจัยของกลุ่มตัวอย่าง (เยาวชนกลุ่มเปราะบาง ผู้นำครอบครัว ผู้นำชุมชน และผู้นำทางศาสนาพุทธ ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น)

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพครอบครัว วุฒิการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง		จำนวน	ร้อยละ
เพศ			
	ชาย	200	65.1
	หญิง	102	33.2
รวม		302	100.00
อายุ			
	15 ปี	143	46.6
	16 ปี	89	29.0

	17 ปี	31	10.1
	18 ปี	39	12.7
รวม		302	100.00
สถานภาพทางครอบครัว			
	โสด	148	48.2
	สมรส	47	15.3
	หม้าย	48	15.6
	หย่า	39	12.7
	แยกกันอยู่	19	6.29
รวม		302	100.00
วุฒิการศึกษา			
	ประถมศึกษา	68	22.1
	มัธยมศึกษาตอนต้น	111	36.2
	มัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช.	100	32.6
	ปริญญาตรี	23	7.5
อาชีพ			
	นักเรียน/นักศึกษา	99	32.2
	รับราชการ	65	21.2
	รัฐวิสาหกิจ	79	25.7
	รับจ้าง	39	12.7
	อาชีพอื่น ๆ	20	6.5
รวม		302	100.00
รายได้ต่อเดือน			
	ต่ำกว่า 5,000 บาท	266	86.6
	5,001 – 10,000 บาท	0	0.00
	10,001 – 15,000 บาท	1	.3
	15,001 - 20,00 บาท	28	9.1
	มากกว่า 20,001 บาท	7	2.3
รวม		302	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 200 คน ร้อยละ 65.1 และเพศหญิง จำนวน 102 คน ร้อยละ 33.2 มีอายุ 15 ปี จำนวน 143 คน ร้อยละ 46.6 รองลงมา อายุ 16 ปี จำนวน 89 คน ร้อยละ 29.0 อายุ 18 ปี จำนวน 39 คน ร้อยละ 12.7 อายุ 17 ปี จำนวน น้อยสุดคือ 31 คน เป็นร้อยละ 10.1 สถานภาพโสด จำนวน 148 คน ร้อยละ 48.2 รองลงมาเป็น หม้าย จำนวน 48 คน ร้อยละ 15.6 สมรสแล้ว จำนวน 47 คน ร้อยละ 15.3 หย่าร้าง จำนวน 39 ร้อยละ 12.7 และแยกกันอยู่ จำนวน 20 คน เป็นร้อยละ 6.5 คน ส่วนใหญ่การศึกษาในระดับมัธยมต้น จำนวน 111 คน ร้อยละ 36.2 รองลงมาเป็นมัธยมปลาย/ปวช. 100 คน ร้อยละ 32.6 มีการศึกษา ระดับประถมศึกษา จำนวน 68 คน ร้อยละ 22.1 และน้อยสุดคือปริญญาตรี จำนวน 23 คน เป็นร้อยละ 7.5 ด้านอาชีพยังเป็นนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 99 คน ร้อยละ 32.2 รองลงมาเป็นรัฐวิสาหกิจ จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 25.7 มีบางจำนวนที่ผู้ปกครองทำราชการ 65 คน ร้อยละ 21.2 รับจ้าง จำนวน 39 ร้อยละ 12.7 และมีที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ ไม่ระบุ จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 6.5 และส่วนใหญ่รายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 จำนวน 266 คน ร้อยละ 86.6 รองลงมาระหว่าง 15,000 – 20,000 จำนวน 28 คน ร้อยละ 9.0 รายได้มากกว่า 20,001 บาท มีจำนวน 7 คน ร้อยละ 2.3 ส่วน ผู้มีรายได้ระดับ 5,001 – 10,000 มีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.3 ส่วนจำนวนน้อยสุดคือมีรายได้ ระหว่าง 10,001 - 15,000 มีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ .3

ส่วนที่ 2 ระดับพฤติกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนา เป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามด้าน ระดับพฤติกรรมการสร้างภูมิคุ้มกัน ทางสังคมฯ

1 = เคย 2 = ไม่เคย

ที่	ระดับพฤติกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น	เคยใช้		ไม่เคยใช้	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1	-ครอบครัวของท่านเคยให้คำแนะนำโดยใช้ความรัก เข้าใจ เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันหรือไม่	247	80.5	55	17.9
	-ครอบครัวท่านเคยเปิดโอกาสปรึกษาพูดคุยได้ทุก เรื่องเพื่อแก้ปัญหาาร่วมกันหรือไม่	222	72.3	80	26.1

2	-ชุมชนของท่านเคยจัดกิจกรรมสร้างสรรค์เพื่อเป็น ภูมิคุ้มกันหรือไม่	201	65.5	101	32.9
	-ชุมชนเคยให้พื้นที่แสดงออกอย่างอิสระและรับฟัง อย่างตั้งใจหรือไม่	223	72.6	79	25.7
	-ท่านเคยใช้พื้นที่วัดพบปะ เพื่อน ๆ ในบุญประเพณีหรือไม่	265	86.3	37	12.1
	-ท่านเคยปรึกษาพระในวัดประจำหมู่บ้านเพื่อ แก้ปัญหาหรือไม่	164	53.4	138	45.0
4	-ท่านเคยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เบญจศีล 5 ไม่เบียดเบียนสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ล่วงละเมิดทาง เพศ ไม่โกหก ไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด เพื่อแก้ปัญหา หรือไม่	199	64.8	102	33.2
	-ท่านเคยใช้หลักมนุษยธรรม หลักเบญจธรรม 5 เมตตา อาชีพรุจิรุต เข้าใจเรื่องเพศ ซื่อสัตย์ ใช้สติ เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันและการแก้ปัญหาหรือไม่	264	86.0	38	12.4
	-ท่านเคยใช้หลักมโนธรรม คือหลักโลกपाल ได้แก่ hiri ความละอายใจในบาป และโอตตปปะ ความ เกรงกลัวที่จะทำบาป เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันและการ แก้ปัญหาหรือไม่	266	86.6	36	11.9
	-ท่านเคยใช้หลักคุณธรรม ให้อภัยให้โอกาสตนเอง และผู้อื่น เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันและการแก้ปัญหา หรือไม่	178	58.0	124	40.4

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับพฤติกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น แยกเป็นรายด้าน ดังนี้

ด้านครอบครัว ครอบครัวของท่านได้ให้คำแนะนำโดยใช้ความรักเข้าใจ จำนวน 199 คน ร้อยละ 64.8 เปิดโอกาสปรึกษาพูดคุยได้ทุกเรื่องเพื่อแก้ปัญหาาร่วมกัน จำนวน 264 คน คิดเป็นร้อยละ 86.0

ด้านชุมชน ท่านได้ใช้พื้นที่ชุมชนจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ จำนวน 266 คน ร้อยละ 58.0 แสดงออกอย่างอิสระและรับฟังอย่างตั้งใจ จำนวน 178 คน ร้อยละ 52.89 จัดงานบุญประเพณี จำนวน 177 คน ร้อยละ 58.60 ขอคำปรึกษาจากพระในชุมชน จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 4.96 เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในการแก้ปัญหา

ด้านหลักธรรม ท่านเคยใช้หลักเบญจศีล 5 ไม่เบียดเบียนสัตว์ จำนวน 199 ร้อยละ 86.008 ใช้หลักมนุษยธรรมคือเบญจธรรม 5 จำนวน 264 คน ร้อยละ 86.00 ใช้หลักโมหธรรม คือหลักโลก ปาล ได้แก่ หิริ ความละอายใจในบาป และโอตตปปะ ความเกรงกลัวที่จะทำบาป จำนวน 266 คน ร้อยละ 86.66 และใช้หลักคุณธรรม ให้อภัยให้โอกาสตนเองและผู้อื่น เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันและแก้ปัญหา จำนวน 178 คน ร้อยละ 58.00

ส่วนที่ 3 ระดับพฤติกรรมกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

กลไกการพัฒนาเครือข่ายการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้เยาวชนโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพระพุทธศาสนาเป็นฐาน ท่านคิดว่าควรมีกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนอย่างไร ตามข้อความ ดังนี้ในระดับมากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาจากเกณฑ์ต่อไปนี้

1 = น้อยที่สุด 2 = น้อย 3 = ปานกลาง 4 = มาก 5 = มากที่สุด

	กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
	กลไกครอบครัวเป็นฐาน				
1.	ครอบครัวให้ความรักความสนทนอมอบอ่อนอย่างเพียงพอ	3.53	1.30	น้อยที่สุด	1
2.	ครอบครัวสั่งสอนเรื่อง ไม่ฆ่าสัตว์ไม่เบียดเบียนกันไม่ทะเลาะเบาะแว้ง ไม่ลักขโมย ล่วงละเมิดทางเพศ ไม่โกหกไม่พูดหยาบ ไม่ยุ่งเกี่ยวสิ่งเสพติด	3.39	1.11	มากที่สุด	5
3.	ครอบครัวให้คำแนะนำให้ประพฤติมนุษยธรรม ได้แก่ มีเมตตา มีการงานสุจริต เข้าใจเรื่องเพศ มีความ	3.77	1.16	มากที่สุด	5

	กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน ทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและ พระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความ คิดเห็น	ลำดับ ที่
	ชื่อสัตย์ มีสติ				
4.	ครอบครัวปลูกฝังเรื่องมโนธรรม คือ หิริ ละอายใจ โอตตปปะ กลัวบาป	4.67	0.47	มากที่สุด	5
5.	ครอบครัวอธิบายเรื่องการให้อภัยให้โอกาสตนเอง และผู้อื่น	4.67	0.47	มากที่สุด	5
	รวม	3.72	0.67	มาก	
	กลไกชุมชนเป็นฐาน				
6.	ชุมชนของท่านมีค่านิยมประพฤติตามหลักประเพณี	4.29	1.06	มากที่สุด	5
7.	ชุมชนของท่านมีค่านิยมประพฤติตามหลักศีลธรรม	3.29	1.45	ปานกลาง	3
8.	ชุมชนของท่านมีค่านิยมปลูกฝังมโนธรรม	3.01	1.37	น้อย	2
9.	ชุมชนของท่านสามัคคีให้อภัยและให้โอกาสกันและ กัน	3.33	0.98	มาก	4
10.	ชุมชนของท่านยึดมั่นในหลักกฎหมาย	3.58	1.15	มาก	4
	รวม	3.50	0.73	ปานกลาง	
	กลไกพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน				
11.	วัดประจำหมู่บ้านสอนและให้รักษาเบญจศีล 5	4.87	0.33	มากที่สุด	5
12.	วัดประจำหมู่บ้านสอนและให้รักษา เบญจธรรม 5	3.93	0.88	ปานกลาง	3
13.	วัดประจำหมู่บ้านสอนให้ยึดมโนธรรม 2 คือ โลกपाल ได้แก่ หิริ ละอายใจ โอตตปปะ เกรงกลัวบาป	3.44	0.84	มาก	4
14.	วัดประจำหมู่บ้านสอนให้เป็นผู้รู้จักคุณธรรมคือการให้ อภัยให้โอกาสตนเองและคนอื่น	2.99	0.79	ปานกลาง	3
15.	วัดประจำหมู่บ้านสอนให้เป็นผู้รู้จักยึดมั่นในคุณธรรม ศีลธรรม มนุษยธรรม มโนธรรม และหลักกฎหมาย	5.00	0.00	มากที่สุด	5
	รวม	4.04	0.33	มาก	4
	รวมทุกด้าน	3.75	0.45	ปานกลาง	3

จากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

กลุ่มตัวอย่างในภาพรวมทั้ง 3 กลไก อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.75$, S.D. = 0.45) เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านกลไกพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันเป็นฐานอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.04$, S.D. = 0.33) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงสุดที่สุด คือ วัดประจำหมู่บ้านสอนให้เป็นผู้รู้จักยึดมั่นในคุณธรรม ศีลธรรม มนุษยธรรม มโนธรรม และหลักกฎหมาย ($\bar{x}=5.00$, S.D. = 0.00) รองลงมาเป็นวัดประจำหมู่บ้านสอนและให้รักษาเบญจศีล 5 ($\bar{x}=4.87$, S.D. = 0.33) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ วัดประจำหมู่บ้านสอนให้เป็นผู้รู้จักคุณธรรมคือการให้อภัยให้โอกาสตนเองและคนอื่น ($\bar{x}=2.29$, S.D. = 0.79)

ด้านกลไกครอบครัว อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.72$, S.D. = 0.67) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงสุดที่สุดคือ ครอบครัวอธิบายเรื่องการให้อภัยให้โอกาสตนเองและผู้อื่น ($\bar{x}=4.67$, S.D. = 0.47) และครอบครัวปลูกฝังเรื่องมโนธรรม คือ หิริ ละอายใจ โอตตัปปะ กลัวบาป ($\bar{x}=4.67$, S.D. = 0.47) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ ครอบครัวสั่งสอนเรื่อง ไม่ฆ่าสัตว์ไม่เบียดเบียนกันไม่ทะเลาะเบาะแว้ง ไม่ลักขโมย ล้วงละเมิดทางเพศ ไม่โกหกไม่พูดหยาบ ไม่ยุ่งเกี่ยวสิ่งเสพติด ($\bar{x}=3.39$, S.D. = 1.11)

ด้านกลไกชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.50$, S.D. = 0.73) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงสุดที่สุดคือ ชุมชนมีค่านิยมประพฤติตามหลักประเพณี ($\bar{x}=4.26$, S.D. = 1.06) รองลงมาเป็นชุมชนสามัคคีให้อภัยและให้โอกาสกันและกัน ($\bar{x}=3.58$, S.D. = 1.16) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ ชุมชนของท่านมีค่านิยมปลูกฝังมโนธรรม ($\bar{x}=3.01$, S.D. = 1.37)

ด้านกลไกหลักธรรมพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=4.04$, S.D. = 0.33) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงสุดที่สุดคือ วัดประจำหมู่บ้านสอนให้เป็นผู้รู้จักยึดมั่นในคุณธรรม ศีลธรรม มนุษยธรรม มโนธรรม และหลักกฎหมาย ($\bar{x}=4.87$, S.D. = 0.33) รองลงมาคือ วัดประจำหมู่บ้านสอนและให้รักษาเบญจศีล 5 ($\bar{x}=4.87$, S.D. = 0.33) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ วัดประจำหมู่บ้านสอนให้เป็นผู้รู้จักคุณธรรมคือการให้อภัยให้โอกาสตนเองและคนอื่น ($\bar{x}=2.99$, S.D. = 0.79)

ส่วนที่ 4 ผลวิเคราะห์แบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ดังข้อความต่อไปนี้มาน้อยเพียงใด โดยพิจารณาจากเกณฑ์ต่อไปนี้

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

	การใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้าง ภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและ พระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความ คิดเห็น	ลำดับ ที่
	ด้านครอบครัว				
1.	ท่านรักและผูกพันกับครอบครัว	4.75	0.43	มากที่สุด	5
2.	ท่านได้ใส่ใจดูแลคนในครอบครัว	4.55	0.64	มากที่สุด	5
3.	ท่านช่วยเหลือการงานในครอบครัว	4.46	0.60	มากที่สุด	5
4.	ท่านเชื่อฟังคำสั่งสอนและกฎเกณฑ์ในครอบครัว	4.06	0.80	มากที่สุด	5
5.	ท่านรู้สึกปลอดภัยที่อาศัยอยู่ในครอบครัว	4.00	0.81	มาก	4
	รวม	4.36	0.43	มากที่สุด	
	ด้านชุมชน				
6.	ท่านรู้สึกว่าตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน	4.03	0.83	ปานกลาง	4
7.	ท่านมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นกับชุมชน	3.84	0.87	น้อย	3
8.	ท่านยอมรับสภาพที่เป็นอยู่	3.85	0.95	น้อย	2
9.	ท่านแสดงหาและปฏิบัติกิจกรรมชุมชนเพื่อประโยชน์ สาธารณะ	3.74	0.76	น้อย	1
10.	ท่านคิดว่าชุมชนที่อาศัยอยู่ปลอดภัย	3.58	1.13	น้อย	2
	รวม	3.80	0.60	น้อย	
	ด้านหลักธรรมพระพุทธศาสนา				
11.	ท่านสามารถจัดการปัญหาชีวิตได้โดยสติและเหตุผล	3.57	0.67	ปานกลาง	4
12.	ท่านรู้สึกว่าตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของบ้าน วัด ชุมชน	3.42	0.67	น้อย	3
13.	ท่านมีความเข้าใจศีล 5 ธรรม 5	3.13	1.06	น้อย	1
14.	ท่านประพฤติตามhiri โอตตปปะ	3.09	0.71	น้อย	2
15.	ท่านมีพัฒนาตัวเองด้วยปัญญา ให้อภัยและโอกาส	3.04	1.03	น้อย	2
	รวม	3.25	0.60	น้อย	
	รวมทุกด้าน	3.80	0.40	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ในภาพรวมทั้ง 3 ด้านหลัก อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.80$, S.D. = 0.40) เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านครอบครัว อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.36$, S.D. = 0.43) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงสุด คือ ท่านรักและผูกพันกับครอบครัว ($\bar{x}=4.75$, S.D. = 0.43) รองลงมาเป็นท่านได้ใส่ใจดูแลคนในครอบครัว ($\bar{x}=4.55$, S.D. = 0.64) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ ท่านรู้สึกปลอดภัยที่อาศัยอยู่ในครอบครัว ($\bar{x}=3.58$, S.D. = 1.13)

ด้านชุมชน อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}=3.80$, S.D. = 0.60) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงสุด คือ ท่านรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ($\bar{x}=3.57$, S.D. = 0.67) รองลงมาเป็นการใช้ชื่อเสียง ($\bar{x}=3.42$, S.D. = 0.67) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือท่านมีความรู้ปัญหาสาเหตุ ($\bar{x}=3.09$, S.D. = 0.71)

ด้านหลักธรรมพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}=3.25$, S.D. = 0.60) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงสุด คือ ท่านสามารถจัดการปัญหาชีวิตได้โดยสติและเหตุผล ($\bar{x}=3.57$, S.D. = 0.67) รองลงมาเป็นท่านรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของบ้าน วัด ชุมชน ($\bar{x}=3.42$, S.D. = 0.67) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ ท่านมีพัฒนาตัวเองด้วยปัญญา ให้อภัยและโอกาส ($\bar{x}=3.04$, S.D. = 1.03)

ส่วนที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ข้อ	ข้อความ	ควร		ไม่ควร	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1.	หลักการและเหตุผล	302	100.0	0	0.00
2.	วัตถุประสงค์	302	100.0	0	0.00
3.	คุณสมบัติของผู้ใช้กลไกฯ	275	89.3	27	8.8
4.	ด้านครอบครัวเป็นฐาน	302	100.0	0	0.00
5.	ด้านชุมชนเป็นฐาน	302	100.0	0	0.00
6.	เบญจศีล 5 เบญจธรรม 5 เป็นฐาน	302	100.0	0	0.00
7	โลกपालธรรม คือ หิริโอตตปปะเป็นฐาน	301	98.0	1	.3
8.	การจัดกิจกรรม	302	100.0	0	0.00
9.	มีการแบ่งกลุ่ม	298	98.4	4	1.3
10.	มีการจัดสัมมนา	302	100.0	0	0.00

ข้อ	ข้อความ	ควร		ไม่ควร	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
11.	มีการบรรยาย	302	100.0	0	0.00
12.	มีการใช้สื่อ อุปกรณ์ที่ทันสมัย	302	100.0	0	0.00
13.	มีตัวชี้วัด	302	100.0	0	0.00
14.	มีการประเมินผล	302	100.0	0	0.00

จากตารางที่ 5 พบว่า หลักการและเหตุผล จำนวน 302 คน ร้อยละ 98.4 วัตถุประสงค์ จำนวน 25 คน ร้อยละ 83.30 คุณสมบัติของผู้ใช้กลไก จำนวน 302 คน ร้อยละ 98.4 ครอบคลุมเป็นฐาน จำนวน 302 คน ร้อยละ 98.4 ชุมชนเป็นฐาน จำนวน 302คน ร้อยละ 98.4 เบญจศีล 5 เบญจธรรม 5 เป็นฐาน จำนวน 302 คน ร้อยละ 98.4 โลกปาธธรรม คือ หิริโอตตปปะ เป็นฐาน จำนวน 302 คน ร้อยละ 98.4 การจัดกิจกรรม จำนวน 302 คน ร้อยละ 98.4 มีการแบ่งกลุ่ม จำนวน 302 คน ร้อยละ 98.4 มีการจัดสัมมนา จำนวน 302 คน ร้อยละ 98.4 มีการบรรยาย จำนวน 302 คน ร้อยละ 98.4 มีการใช้อุปกรณ์ที่ทันสมัย จำนวน 302คน ร้อยละ 98.4 มีตัวชี้วัด จำนวน 302คน ร้อยละ 98.4 มีการประเมินผล จำนวน 302 คน ร้อยละ 98.4

ส่วนที่ 6 เปรียบเทียบกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานภาพรวมของกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ Pair t-test

ทดสอบ	M	SD	$\bar{D}$	$\overline{SD}$	t	p
- ก่อนทดลอง	2.49	1.31				
- หลังทดลอง	4.46	.60	.19	.49	3.989	.000*

ตารางที่ 6 พบว่า การทดสอบภาพรวมของกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 7 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของด้านท่านรักและผูกพันกับครอบครัว ความเห็นที่ก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ Pair t-test

ทดสอบ	M	SD	$\bar{D}$	$\overline{SD}$	t	p
- ก่อนทดลอง	2.42	.77				
- หลังทดลอง	4.06	.80	.01	.94	.148	.883

ตารางที่ 7 พบว่า การทดสอบของด้านเว้นการฆ่าสัตว์และเบียดเบียนกัน ก่อนและหลังการทดลองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 8 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของด้านท่านได้ดูคนในครอบครัวก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ Pair t-test

ทดสอบ	M	SD	$\bar{D}$	$\overline{SD}$	t	p
- ก่อนทดลอง	2.11	.76				
- หลังทดลอง	4.00	.81	.03	1.01	.394	.695

ตารางที่ 8 พบว่า การทดสอบของด้านเว้นการลักทรัพย์ ก่อนและหลังการทดลองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 9 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของด้านท่านช่วยเหลือการงานในครอบครัวก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ Pair t-test

ทดสอบ	M	SD	$\bar{D}$	$\overline{SD}$	t	p
- ก่อนทดลอง	2.29	.80				
- หลังทดลอง	4.36	.43	.74	.83	8.921	.000*

ตารางที่ 9 พบว่า การทดสอบของด้านเว้นการประทุษร้ายในกาม ก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 10 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของด้านท่านเชื่อฟังคำสั่งสอนและกฎเกณฑ์ในครอบครัว ก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ Pair t-test

ทดสอบ	M	SD	$\bar{D}$	$\overline{SD}$	t	p
- ก่อนทดลอง	2.09	.80				
- หลังทดลอง	4.03	.83	-.01	.73	-.162	.872

ตารางที่ 10 พบว่า การทดสอบของด้านเว้นการพูดโกหก ก่อนและหลังการทดลองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 11 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของด้านท่านรู้สึกปลอดภัยที่อาศัยอยู่ในครอบครัวก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ Pair t-test

ทดสอบ	M	SD	$\bar{D}$	$\overline{SD}$	t	p
- ก่อนทดลอง	2.50	.88				
- หลังทดลอง	3.84	.87	-.01	.73	-.162	.872

ตารางที่ 11 พบว่า การทดสอบของด้านการดื่มสุรา เสพสิ่งเสพติด ก่อนและหลังการทดลองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 12 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของด้านท่านรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ Pair t-test

ทดสอบ	M	SD	$\bar{D}$	$\overline{SD}$	t	p
- ก่อนทดลอง	2.72	.74				
- หลังทดลอง	3.85	.95	-.01	.73	-.162	.872

ตารางที่ 12 พบว่า การทดสอบของด้านท่านรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ก่อนและหลังการทดลองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 13 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของด้านการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นกับชุมชน ก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ Pair t-test

ทดสอบ	M	SD	$\bar{D}$	$\overline{SD}$	t	p
- ก่อนทดลอง	2.50	.71				
- หลังทดลอง	3.74	.76	-.01	.73	-.162	.872

ตารางที่ 13 พบว่า การทดสอบของด้านการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นกับชุมชน ก่อนและหลังการทดลองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 14 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของด้านท่านยอมรับสภาพที่เป็นอยู่และกฎเกณฑ์ชุมชนในปัจจุบัน ก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ Pair t-test

ทดสอบ	M	SD	$\bar{D}$	$\overline{SD}$	t	p
- ก่อนทดลอง	2.10	.80				
- หลังทดลอง	3.58	1.13	-.01	.73	-.162	.872

ตารางที่ 14 พบว่า การทดสอบของด้านท่านยอมรับสภาพที่เป็นอยู่และกฎเกณฑ์ชุมชนในปัจจุบัน ก่อนและหลังการทดลองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 15 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของด้านท่านแสวงหาและปฏิบัติกิจกรรมชุมชนเพื่อประโยชน์สาธารณะก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ Pair t-test

ทดสอบ	M	SD	$\bar{D}$	$\overline{SD}$	t	p
- ก่อนทดลอง	3.30	.80				
- หลังทดลอง	3.80	.60	-.01	.73	-.162	.872

ตารางที่ 15 พบว่า การทดสอบของด้านซื่อสัตย์ จริงใจ ก่อนและหลังการทดลองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 16 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของด้านมีสติ ก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ Pair t-test

ทดสอบ	M	SD	$\bar{D}$	$\overline{SD}$	t	p
- ก่อนทดลอง	3.30	.80				
- หลังทดลอง	3.57	.67	-.01	.73	-.162	.872

ตารางที่ 16 พบว่า การทดสอบของด้านมีสติ ก่อนและหลังการทดลองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 17 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของด้านหิริ ละอายใจ ก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ Pair t-test

ทดสอบ	M	SD	$\bar{D}$	$\overline{SD}$	t	p
- ก่อนทดลอง	2.97	.80				
- หลังทดลอง	3.42	.67	-.01	.73	-.162	.872

ตารางที่ 17 พบว่า การทดสอบของด้านหิริ ละอายใจ ก่อนและหลังการทดลองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 18 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของด้านโอตตปัปะ กลัวบาป ก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ Pair t-test

ทดสอบ	M	SD	$\bar{D}$	$\overline{SD}$	t	p
- ก่อนทดลอง	2.87	.80				
- หลังทดลอง	3.13	1.06	-.01	.73	-.162	.872

ตารางที่ 18 พบว่า การทดสอบของด้านโอตตปัปะ กลัวบาป ก่อนและหลังการทดลองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 19 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของด้านมีจิตช่วยเหลือสาธารณะ ประโยชน์ ก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ Pair t-test

ทดสอบ	M	SD	$\bar{D}$	$\overline{SD}$	t	p
- ก่อนทดลอง	2.87	.80				
- หลังทดลอง	3.09	.81	-.01	.73	-.162	.872

ตารางที่ 19 พบว่า การทดสอบของด้านมีจิตช่วยเหลือสาธารณะประโยชน์ เพศ ก่อนและหลังการทดลองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 20 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของด้านให้อภัยและให้ออกาสตนเอง และคนอื่นเสมอ ก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ Pair t-test

ทดสอบ	M	SD	$\bar{D}$	$\overline{SD}$	t	p
- ก่อนทดลอง	2.78	.80				
- หลังทดลอง	3.04	2.03	-.01	.73	-.162	.872

ตารางที่ 20 พบว่า การทดสอบของด้านให้อภัยและให้โอกาสตนเองและคนอื่นเสมอ ก่อน และหลังการทดลองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ส่วนที่ 7 ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนา เกี่ยวกับกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้าง ภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ที่	ปัญหา
1	ด้านครอบครัวเป็นฐาน - เด็กมักคิดว่า - ครอบครัวให้ความรักความอบอุ่นไม่เพียงพอ - รักลูกไม่เท่ากัน ลำเอียง - พ่อ แม่ ใจร้าย ผู้ใหญ่เอาเปรียบเด็ก เตะล่านปี ไม่ทันสมัย - เรื่องเพศต้องปรึกษาเพื่อน - อาชีพของพ่อ แม่ ทำให้เด็กเกิดความภูมิใจ และน้อยใจ ได้ - รายได้ของผู้ปกครองมีผลต่อความสุขของครอบครัว - เพราะความไร้เดียงสาของวัยเด็กและวัยรุ่นตามพัฒนาการทางร่างกายที่เปลี่ยนแปลง ขาดความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงฮอร์โมนเพศจึงปรึกษาเพื่อนมากกว่าผู้ปกครอง ไม่กล้าปรึกษาพ่อ แม่ ผู้ปกครอง เพราะเห็นเป็นเรื่องน่าละอาย น่าปกปิด โดยเฉพาะเด็กหญิง ไม่กล้าปรึกษาพ่อ เพราะคิดว่าเป็นคนละเพศ อีกประการคือ พ่อก็มีกำแพงเรื่องเพศสำหรับเด็กหญิง - ด้านเสี่ยงภัยกับยาเสพติด เด็กชายและวัยรุ่นชายไม่ปรึกษาพ่อ แม่ เพราะผู้ปกครองไม่มีเวลา มัวแต่ทำงานหาเงินเข้าครอบครัวในสถานการณ์เศรษฐกิจทุนนิยมเสรีที่ต้องต่อสู้แข่งขันกันอย่างรุนแรง และประสบกับโรคอุบัติใหม่เข้ามาซ้ำเติมทำให้สถานการณ์ด้านการเงินหนักขึ้น ชำร่วยทำให้ปัญหาความห่างเหินกับเด็ก ๆ ในครอบครัวก็รุนแรงขึ้นทำให้เด็กหันหาสิ่งเสพติดเพราะอยากรู้ อยากลอง เพื่อความสนุกตามเพื่อน หรือเพราะเป็นคนที่ไม่อยากขัดใจเพื่อน ก็เป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้เด็กติดสิ่งเสพติดและก่อปัญหาความรุนแรงในวัยรุ่น มีการทะเลาะวิวาท ทะเลาะเบาะแว้งกันระหว่างกลุ่มต่าง ๆ แก๊งค์ต่าง ๆ นอกจากนี้ก็ยังมีปัญหาอื่น เช่น การล่วงละเมิดทางเพศ การคุกคาม ช่มชู้ ช่มชืน กระทำชำเราในเด็ก และวัยรุ่นหญิง เป็นปัญหาที่ซ้ำเติมปัญหา - ปัญหาหลักคือเด็กและวัยรุ่นเชื่อเพื่อนมากกว่าผู้ปกครอง ยิ่งสถานการณ์ปัจจุบันสื่อเทคโนโลยีเข้าถึงห้องนอน เด็กไม่ต้องออกบ้านก็นัดกับเพื่อนได้ และที่ชำร่วยคือเข้าถึงแหล่งข้อมูลด้านลบ ไม่ว่าจะเป็นสื่อลามกอนาจาร หรือสิ่งเสพติด สิ่งผิดกฎหมาย การล่วง

	ละเมิดทางเพศและการสูญเสียข้อมูลด้านการเงินเป็นส่วนอันตรายที่คาดไม่ถึง และอื่น ๆ อันเนื่องด้วยความรู้เพียงสาและการศึกษาคะเนิงในวัยเด็กและวัยรุ่น - ปัญหาที่รู้สีกว่าตนเองไร้ค่า ไม่มีทางที่ดีกว่านี้ และก่อให้เกิดอาการซึมเศร้าในเด็กที่เรียนออนไลน์อยู่บ้าน เด็กขาดความละเอียดใจที่จะทำสิ่งผิด ไม่กลัวกฎหมาย ไม่กลัวกรรม ไม่กลัวบาป เพราะไม่เห็นผลของกรรมของบาป และหาทางเลี่ยงกฎหมาย - เด็กและวัยรุ่น ยังขาดประสบการณ์ชีวิต ขาดพื้นที่แสดงบทบาทอย่างเต็มที่ เพราะผู้ปกครองเองก็ประคับประคองมากเกิดความจำเป็นในพื้นฐานทางสังคม วัฒนธรรม เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เด็กขาดโอกาสด้านการเรียนรู้ด้วยตัวเองและโดยตรง เด็กจึงไม่ค่อยรู้จักให้อภัยและให้ออกาสนตนเองและคนอื่น
2	ด้านชุมชนเป็นฐาน - ปัญหาเกี่ยวกับประเพณีในชุมชน บางประเพณีก็ไม่มีมีการปรับตัวการณ ทำให้เด็กเยาวชน เข้าไม่ถึงแก่นแท้ันเป็นสาระของบุญ ประเพณี เด็ก เยาวชน จึงไม่รู้สาระหลัก ทำตัวไม่ถูกลักษณะตามประสงค์ และชุมชนก็ไม่ได้ถ่ายทอดสาระหลักให้เข้าใจอย่างแท้จริง เป็นแต่เอารูปแบบมาถ่ายทอด และถ่ายทอดซ้ำแล้วซ้ำอีก ทำให้เกิดความซ้ำซาก ทำทุกปีเหมือนกันทุกปี แต่เหมือนไม่มีอะไรใหม่ ไม่มีอะไรดีขึ้น กลไกทางประเพณี วัฒนธรรม ขนบกฎเกณฑ์ชุมชน จึงถูกด้อยค่าจากชุมชนเอง และจากเด็ก เยาวชน รุ่นถัดไปที่จะสานต่อปณิธานและลมหายใจของชุมชน กลไกดังกล่าวจึงยังไม่มีประสิทธิภาพสำหรับเด็ก เยาวชน - ปัญหาค่านิยมประเพณีตามหลักศีลธรรมสำหรับเยาวชน อีกส่วนหนึ่งซึ่งเป็นกลไกหลักก็คือ “ภาพลักษณ์” ของผู้ใหญ่ ไม่ว่าจะเป็น ผู้นำ ผู้ตาม ตั้งแต่ระดับบน ลงล่าง ระดับล่าง ขึ้นบน โดยเฉพาะชุมชนเมืองหลักที่กำลังเร่งพัฒนาให้เติบโตแบบก้าวกระโดด จึงต่างคนต่างแข่งขันด้านเศรษฐกิจการเงิน จนละเลย “ภาพพจน์” ของความเป็นผู้ใหญ่ ในด้านความประพฤติอันเป็นแบบอย่างที่ดี เช่น กรณีมีก๊ิกให้เด็กเห็นเป็นเรื่องธรรมดา กรณีคอร์รับชันเป็นเรื่องปกติของสังคม กรณีทะเลาะมรดกจนถึงฟ้องร้องขึ้นโรงขึ้นศาล กรณีผู้นำครอบครัวเสเพลมาเข้าเฝ้าเฝ้าโดยเฉพาะในครอบครัวชุมชนที่ค่อนข้างแออัด ก็เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดเข้าใจผิดในเด็กและเยาวชนว่าเป็นเรื่อง “ปกติ” ของสังคม จึงเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้กลไกครอบครัว ชุมชน สังคม ด้านศีลธรรมไม่สามารถสร้างประสิทธิภาพได้ - ปัญหาการมีส่วนร่วมในชุมชน เด็ก เยาวชน ไม่มีพื้นที่แสดงตัวตนได้อย่างอิสระและปลอดภัย ไม่สามารถสร้างและแสดงศักยภาพได้ในฐานะพลเมืองวัยทีน และได้รับการสนับสนุนอย่างเข้าใจและเพียงพอ แม้นโยบายค่านิยมหลักของชาติจะได้รับการประกาศแต่ก็ไม่กระจายและได้รับการตอบรับอย่างทั่วถึงและเพียงพอต่อกระบวนการนำสู่การเป็น

	กลไกระดับชุมชนได้ - ปัญหาด้านการด้อยค่าตัวเอง ด้อยค่าคนอื่น ด้อยค่าวัฒนธรรม ประเพณี ประวัติศาสตร์ ระดับท้องถิ่น ระดับชาติ ในพื้นที่ของเด็ก เยาวชน อันเนื่องมาจากขาดความเข้าใจเชิง กระบวนทัศน์ทางการศึกษาก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้กลไกด้านความเข้าใจผู้อื่น เห็นใจผู้อื่น และตนเองนั้น อ่อนแอ ปัจจุบันจึงมักเห็นแก่ตน แต่ด้อยค่าผู้อื่น สิ่งอื่น วัฒนธรรมอื่น หนักเข้าก็ด้อยค่าสิ่งต่าง ๆ ตามอำเภอใจ โดยใช้สื่อและเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญ ทำให้เกิดปัญหาเชิงโครงสร้างในจิตวิทยาเด็ก และก่อปัญหาในทางข้อมูลและกฎหมาย กลไก ด้านการให้อภัยให้โอกาสและพื้นที่ในชุมชน จึงมีส่วนสำคัญที่ต้องได้รับการสนับสนุนให้ เกิดขึ้นในอนาคตสำหรับเด็ก เยาวชน - ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องสถานที่และบริการ - ผู้ให้บริการไม่เต็มใจให้บริการ - ไม่เป็นมิตร - ไม่ปลอดภัย
3	หลักธรรมในพระพุทธศาสนา - อุปสรรค - วัดประจำหมู่บ้านมีแต่พระแก่ - วัดไม่ต้อนรับให้คนเข้าปรึกษา สนทนา - วัดอยู่ไกลบ้าน - พระพูดแต่ภาษาพระ - พระดุเกินไป - พระไม่ทันสมัย -วัดโดยมากที่อยู่ตามชุมชน หมู่บ้าน ระดับตำบล หลาย ๆ วัด ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับ สภาพสังคมยุคใหม่ที่เปลี่ยนแปลงเร็ว และซับซ้อนได้ บุคลากรของวัดยังขาดความเข้าใจมิติ ทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง ทำให้เป็นอุปสรรคสำคัญ และไม่สามารถเป็น กลไกในการพัฒนาเด็ก เยาวชน ได้อย่างทั่วถึง -วัดประจำหมู่บ้าน ชุมชน สอนศีล 5 โดยภาษาบาลี ไม่สื่อความหมายในเชิงอธิบายว่า ศีล 5 คือ อะไร คืออย่างไร ในมิติของสังคมสมัยใหม่ พระในวัดให้ศีลแบบเดิม ๆ เป็นการทำซ้ำ ไปวัดเมื่อไหร่ก็ศีล 5 ไปเมื่อ 5 ปี 10 ปี ที่แล้ว ก็เหมือนไปวัดเมื่อเช้านี้ ทำให้ วัด กลายเป็น ความซ้ำซาก และไร้ศักยภาพ ในมิติของ เด็ก เยาวชน -วัดประจำหมู่บ้าน ชุมชน สอนไม่เกิน ศีล 5 ทำให้เสมือนว่า พระพุทธศาสนาไม่มีองค์ ความรู้ใหม่ๆ ที่จะตอบโจทย์และท้าทายความเปลี่ยนแปลงของสังคมสมัยใหม่ ในมิติของ

	เด็ก วัยรุ่น ดังนั้น ความเป็น เบญจธรรม 5 อันเป็นคุณธรรมหลักที่จะปลูกฝังในวัยเด็ก เยาวชน จึงเสมือนทางไกล ทำให้ไกลดังกล่าวถูกกล่าวถึงน้อยมาก และขาดการรับรู้ว่ามีอยู่ในพุทธศาสนา ทั้ง ๆ ที่ เป็นธรรมพื้นฐานมนุษย์ ซึ่งอาจเรียกว่า มนุษยธรรมก็ได้ -หลักการให้อภัยและให้โอกาส ในมิติของเด็ก เยาวชน เสมือนหนึ่งว่าเห็นเป็นคำสอนเชิงจิตวิทยามากกว่าคำสอนในศาสนา เพราะขาดความเข้าใจเชิงข้อมูลหลักธรรมเนื่องด้วยอ่อนแอในระบบการเรียนรู้ ค้นคว้าข้อมูลปฐมภูมิ พระ วัด ผู้ปกครอง ชุมชน ก็มีส่วนสำคัญในการละเลยประเด็นนี้
	ด้านเบญจศีล 5 - อุปสรรค - ไม่รู้ว่าศีล 5 มีอะไรบ้าง - ไม่รู้ว่าแต่ละข้อทำอย่างไรถึงผิด ทำอย่างไรไม่ผิด - เห็นคนอื่น ๆ ทำผิดศีลเยอะแยะก็ไม่เห็นเป็นไร - ศีล 5 เก่าแล้ว โบราณแล้ว - ไม่รู้ก็ไม่ผิด ไม่รู้ศีล 5 ก็เลยไม่ผิดศีล 5 - ไม่รู้ ไม่เข้าใจ มีศึกษา ไม่ทำตาม - เยาวชน เข้าใจศีล ข้อ 1 เพียงว่า “ห้ามฆ่าสัตว์” แต่ขาดองค์ความรู้แวดล้อมว่า หมายถึงรวมถึงการทะเลาะเบาะแว้ง เบียดเบียนกันและกันทั้งคนทั้งสัตว์ทั้งสิ่งมีชีวิต และสิ่งแวดล้อม ทำให้ภูมิรู้ในเรื่องหลักธรรมที่ครอบคลุมกระบวนการได้ขาดหายไป หรือ เยาวชน เข้าไม่ถึง ทำให้ภูมิคุ้มกัน เรื่อง “ฆ่าสัตว์” เยาวชน มุ่งเน้นความหมายเฉพาะสัตว์มีชีวิตเท่านั้น จึงละเลยสิ่งแวดล้อม ละเลยการทะเลาะ การเบียดเบียน อันเป็นองค์ประกอบของศีลข้อที่ 1 -วันจากการลักทรัพย์ อุปสรรคที่ เยาวชน เห็นเป็นตัวอย่างเป็น การลักเล็กขโมยน้อยเป็นเรื่องผิด บาป และมีโทษ แต่การคอร์รัปชันเป็นเรื่องที่ปรากฏเป็นปกติในสังคม ทำให้เป็นผลอย่างมีนัยสำคัญในการสร้างภูมิคุ้มกันของเด็ก เยาวชนเอง ที่เห็นตัวอย่างและปรากฏการณ์ในสภาพสังคมปัจจุบัน -ในเยาวชน ช่วงอายุ 15 – 18 ปี มีความเข้าใจผิดเรื่องเพศ การล่วงละเมิด การข่มขืน กระทำชำเลา ว่าเป็นเรื่องบาป น่าละอาย เมื่อเกิดแล้วควรปกปิด ต้องปกปิด เยาวชน จึงไม่กล้าเปิดเผยต่อความรุนแรงดังกล่าวที่เกิดขึ้นกับตน ก็ให้เกิดปัญหาซ้อนปัญหาอีกหลายมิติ และในตัวเยาวชน เองในสภาพสังคมปัจจุบัน เข้าถึงสื่อได้อย่างรวดเร็ว และอย่างลึกซึ้ง ทำให้ความหันเหด้านเพศซึ่งมีความสนใจเป็นพิเศษเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว เป็นปัจจัยสนับสนุนให้เยาวชน ขาดความตระหนักเรื่องการล่วงละเมิดทางเพศมากยิ่งขึ้น เยาวชน จึงเป็นทั้ง

	ผู้กระทำ และผู้ถูกกระทำ เป็นทั้งผู้ถูกล่วงละเมิด และผู้ล่วงละเมิดเสียเอง
	เบญจธรรม 5 -อุปสรรค - เมตตาเขาเราทุกข์ - ใจดีให้เพื่อนยืมตังค์และแฟน - พ่อ แม่ สอนไม่ให้รักร่วมเพศ ไม่ให้ปันเรื่องเพศ - ให้อภัยตนเองตลอดเวลา แต่ให้อภัยคนอื่น ให้คิดก่อน - ให้ออกาสคนทำผิดซ้ำแล้วซ้ำอีกเสมอ - พุดหยาบคายกับเพื่อน ๆ เป็นเรื่องธรรมดา -ปัญหาหลักและอุปสรรคใหญ่ด้านเบญจธรรม คือ ครอบครัวขาดองค์ความรู้อันเป็นหลักทางศาสนา จึงไม่ได้สอนเยาวชนในบ้านด้วยหลักการ เพียงแต่สอนไปตามภูมิรู้ กับ ภูมิเตา ของตนเอง ทำให้เยาวชน ไม่เข้าใจหลักการ ไม่เข้ากระบวนการ จึงไม่อาจคาดผลหรือประโยชน์ที่จะเกิดจากการประพฤติตามได้ อีกทั้งตัวอย่างที่พ่อ แม่ ผู้ปกครองสอน กับสิ่งที่พ่อ แม่ ผู้ปกครองประพฤติก็มีบางอย่างที่ค่อนข้างย้อนแย้ง จึงทำให้เยาวชน ไม่สามารถเข้าใจเหตุผลคำสอน กับรูปแบบการสอนได้ เช่น สอนให้เมตตา แต่ก็ยังเอาวัดเอาเปรียบ สอนให้กรุณาแต่ยังทุจริตคดโกงกันและกันให้เห็น สอนให้สำรวมในกามก็มีกีกมีเมียน้อยเมียหลวง สอนให้ซื่อสัตย์จริงใจ แต่ก็ซ่อนเร้นเงื่อนไข สอนให้มีสติแต่ก็ค้าขายเสพล้างเสพลัดเป็นดาชดื่น เช่นนี้เป็นต้น ทำให้ภูมิคุ้มกันที่จะเกิดในเยาวชน ค่อนข้างปลูกฝังไม่เป็นผลเต็มที่ และกลายเป็นอุปสรรคที่ส่งผลกระทบยาว -เบญจธรรม 5 มีเมตตา มีปัญญาประกอบ ทำอาชีพสุจริต ถูกกฎหมาย สำรวมในกาม ไม่ล่วงละเมิด ไม่ข่มขืน ไม่กระทำชำเรา ไม่ประทุษร้ายคุกคามทางเพศ และเพศสภาพ ซื่อสัตย์จริงใจต่อหน้าที่การงาน หน้าที่ชีวิต หน้าที่ในความเป็นมนุษย์ มีสติปัญญาไว้แก้ไข ปัญหา ไม่เลอะเลือน ไม่เพ้อเจ้อ ไม่หลงกลวง ไม่คดโกง คือแนวทางของเบญจธรรม เป็นทางออกของอุปสรรคและปัญหาในเยาวชนที่สามารถปรับใช้ออกจากหลักการนี้ได้ หลากหลายวิธีการและหลากหลายรูปแบบได้
	โลกपालธรรม 2 อย่าง ทิริ ละอายใจ โอตตปปะ กลัวบาป - อุปสรรคใหญ่เยาวชน ครอบครัว ชุมชน ตระหนักในคำสอนพุทธศาสนาเป็นอย่างดี ว่า ความละอายใจ เกรงกลัวบาป เป็นคำสอนสำคัญ แต่เนื่องจากว่า “สังคม” ที่ซับซ้อน หลากหลาย ในรูปแบบปัจจุบัน ก็มีผลผลักดันให้ต่างฝ่ายต่างมีเหตุผลในเรื่องเศรษฐกิจ ความบีบคั้นด้านการเงิน ค่าใช้จ่ายที่ต้องแบกรับภาระ จึงทำให้หลัก ทิริ โอตตปปะ ถูกมองข้าม

	-ความละอายต่อบาป ความเกรงกลัวต่อการทำบาป เป็นนามธรรมเกินไป -ใครอายุก็อด ด้านได้อายุอด -บาปไม่มีตัว มองไม่เห็น -บาปไม่มีจริง -บาปเอาไว้หลอกเด็ก -ความคิดบาปเป็นความคิดคนแก่
--	---

ข. ผลการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์คนในชุมชนและสนทนากลุ่ม (ผู้เกี่ยวข้องกับเยาวชนเปราะบาง ผู้นำครอบครัว ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนาพุทธ ในจังหวัดขอนแก่น)

การสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม เป็นการจัดการสนทนากลุ่มโดยเชิญตัวแทนเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น และผู้ทรงคุณวุฒิจากหลากหลายอาชีพ ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ศูนย์อนามัยที่ 7 ขอนแก่น (คลินิกวัยรุ่น) ผู้ทรงคุณวุฒิ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น ผู้ทรงคุณวุฒิ มูลนิธิพัฒนาเครือข่ายสุขภาพ (HealthNet) ขอนแก่น ผู้ทรงคุณวุฒิ สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย (คลินิก สวท เวชกรรม ขอนแก่น) ผู้ทรงคุณวุฒิ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบึงเนียม ผู้ทรงคุณวุฒิ มูลนิธิไทยอาทร ขอนแก่น ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นนักวิชาการวัฒนธรรม ปฏิบัติการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น นักวิชาการศาสนาชำนาญการ สำนักงานพุทธศาสนาจังหวัดขอนแก่น และพระสังฆาธิการในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 8 รูป/คน เมื่อวันศุกร์ ที่ 23 กุมภาพันธ์ 2565 เวลา 17.00 – 20.00 น. ในรูปแบบออนไลน์ด้วยแอปพลิเคชัน Zoom Cloud Meeting ID: 890 250 7405 Passcode: 123456 ซึ่งได้ข้อมูลและประเด็นต่าง ๆ ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. บริบทและความเป็นมาของเยาวชนเปราะบาง

เยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่นมีหลากหลายกลุ่มที่เผชิญความเปลี่ยนแปลงโครงสร้างพื้นฐานในการพัฒนาเมืองอย่างรวดเร็วและทุกด้าน โดยเฉพาะกลุ่มติดยาเสพติด และท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพจนเกิดภาวะแห่งปัญหาเชิงสังคมที่ลึกซึ้งต่อเยาวชนในมิติทางกายภาพ “...จากการที่ได้ลงไปสังเกต สัมภาษณ์ คลุกคลีให้เห็นภาพเยาวชนที่เผชิญปัญหาท้องตั้งแต่เป็นคุณแม่วัยเด็ก ที่ถูกเรียกว่า เด็กหญิงแม่ เป็นภาพสะท้อนสำคัญในบริบทสังคมเมืองที่มุ่งพัฒนาเชิงเศรษฐกิจที่ทอดทิ้งฐานะมิติเชิงสังคม...” เป็นต้น เป็นกลุ่มเปราะบางที่กำลังขยายตัวอย่างรวดเร็วจากการพัฒนาสังคมเมืองและการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตดั้งเดิมที่ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผันผวน ชับซ้อน หลากหลายทิศทางของเมืองและเทคโนโลยีไม่ทันท่วงที่ทำให้เกิดเป็นปัญหาสำคัญที่มีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความเปราะบางทางสังคม และจำเป็นต้องได้รับการป้องกัน แก้ไขด้วยกลไกบางอย่าง อย่างเร่งด่วนเพื่อให้ทันท่วงที่ต่อความเติบโตของสังคม

เมืองท่ากำลังรุกเข้าวิถีชีวิตให้คนชนบทเดิมกลายเป็นวิถีคนเมืองในอนาคต เพื่อให้สอดคล้องกับพันธกิจของจังหวัดขอนแก่นเพื่อสนองตอบต่อนโยบายภาครัฐซึ่งขับเคลื่อนโดยแผนพัฒนาจังหวัดขอนแก่นประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาคุณภาพคนและสังคม ซึ่งเป็นแผนปฏิบัติการประจำปีจังหวัดขอนแก่นประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2564 พัฒนาขอนแก่นให้เป็นเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืนสำหรับคนทุกคน ทุกกลุ่มในสังคม

2. กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์เกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ซึ่งผู้วิจัยอธิบายถึงแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่นว่าเป็นอย่างไร โดยข้อมูลตามประเด็น ดังนี้

1) กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ในประเด็นนี้ ได้เสนอประเด็นหลักคุณธรรมประจำครอบครัว ประจำชุมชน โดยอาศัยหลักธรรมในพระพุทธศาสนา 3 หลักธรรมสำคัญคือ หลักเบญจศีล 5 หลักเบญจธรรม 5 หลักโลกपालธรรม 2 มีหิริ ความละอายใจ โอตตัปปะ ความเกรงกลัวต่อบาป และเสนอหลักการให้อภัยให้โอกาสตนและคนอื่น ไว้คอยแก้ไข ไว้เป็นจิตวิทยาสำหรับการเข้าใจตนเองและผู้อื่น เข้าใจเหตุการณ์และบริบทสังคมโดยผ่านมิติทางหลักธรรม เพื่อให้เกิดการและเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในสภาพปัญหา ประเด็นที่เยาวชนกำลังเผชิญอยู่ และแนวทางแก้ปัญหาและหาทางออกร่วมกัน โดยยกประเด็นการสนทนากับผู้ปกครองในการลงพื้นที่ว่า “...เยาวชนในปัจจุบันอันดับแรกถ้าให้พูดถึงปัญหา คงเพราะเยาวชนยังไร้เดียงสาแต่เข้าถึงโลกเวอร์ไว ข้อมูลต่าง ๆ เข้าถึงเดียงนอน ยิ่งปัจจุบันเด็ก ๆ เรียนออนไลน์ปิดประตูแล้วไม่รู้จะทำอะไรบ้างใครจะรู้ สื่อเข้าถึงทุกซอกมุมบ้าน...” กล่าวสะท้อนสภาพปัญหาได้ตรงและแม่นยำที่สุดกับสภาพการณ์ปัจจุบันของปัญหาที่เกิดขึ้น แสดงให้เห็นถึงปัญหาเชิงลึกที่เทคโนโลยีก้าวหน้าแต่คนยังขาดภูมิรู้ที่เท่าทันความรวดเร็วของระบบ สะท้อนให้เห็นการคุกคามของข่าวสารข้อมูลต่อความเปราะบางในเยาวชนที่ขาดภูมิคุ้มกันอย่างเพียงพอ ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิได้ฉายภาพของเยาวชนว่า อายุระหว่าง 15 – 18 ปี เด็ก เยาวชน กลุ่มเหล่านี้อยู่ที่ไหนบ้าง โดยผู้ทรงคุณวุฒิจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ศูนย์อนามัยที่ 7 ขอนแก่น (คลินิกวัยรุ่น) ว่า “...สภาพปัญหาปัจจุบันคือ เด็ก 10 – 14 ปี มีแนวโน้มตั้งครรภ์สูงขึ้นและถี่ขึ้น เด็กอายุ 15 – 19 ปี มีการตั้งครรภ์ซ้ำเกิน 2 ครั้ง ปัญหาแบบนี้ทำให้เด็กหลุดออกนอกระบบการศึกษาภาครัฐได้ และตัวเด็กเองก็ยังไม่รู้เดียงสา

ปกป้องตัวเองต่อการล่อลวงไม่ได้...” และยังได้ฉายภาพให้เห็นว่าเด็กเยาวชนแต่ละช่วงอายุอยู่ในจุดใดในระบบหน่วยงานรัฐบ้าง ดังนี้โดยให้ประเด็นไว้ว่า “...เด็กอยู่ใน 4 ส่วน ได้แก่ 3 ส่วนในหน่วยงานรัฐ คือ 1.กระทรวงศึกษาธิการ เพราะอายุอยู่ในวัยเรียนหนังสือ 2.กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยฐานข้อมูลบัตรประจำตัวประชาชน 3.กระทรวงสาธารณสุข เพราะอยู่ในระบบประกันสุขภาพของโรงพยาบาล และอยู่นอกระบบหน่วยงานรัฐ สำหรับเด็กที่อยู่ในระบบหน่วยงานรัฐก็จะมีพระราชบัญญัติฉบับต่าง ๆ เป็นกลไกภาครัฐให้คุ้มครองสิทธิและขับเคลื่อนด้านต่าง ๆ ได้ และเห็นด้วยที่จะมีกลไกด้านหลักธรรมทางศาสนาเข้ามา ที่ดีมาก ๆ ก็คือ หลักโลกपालธรรม หิริ ละอายใจ โอตตปปะ กลัวบาป เพราะโดยปกติก็สอนและปลูกฝังกันอยู่แล้วในแต่ละครอบครัว...” เมื่อสะท้อนปัญหาและให้คำแนะนำทางออกว่า “...ถ้าเด็กท้องในระหว่างเรียนในขณะอายุ 15 – 18 ส่วนมากระบบการศึกษาก็ให้เด็กออกนอกระบบการศึกษา ซึ่งก็เป็นปัญหาต่อเด็ก เป็นปัญหาซับซ้อนเข้าอีก รัฐควรจัดให้เด็กเยาวชนทุกคนมีโอกาสเข้าถึงระบบการศึกษาด้วยกลไกที่เป็นธรรม...” พร้อมกันนี้ยังมีข้อเสนออื่นเพิ่มเติมและให้ทางออกของปัญหาว่า “ครอบครัวจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องใส่ใจในเด็ก ๆ และเยาวชนในบ้าน เพราะถ้ามุ่งแต่งานนอกบ้าน เด็กและเยาวชนในบ้านอาจโดนคุกคามจากการใช้สื่อล่อลวงเอาได้”

2) กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ชุมชน ในแต่ละชุมชนมีกลไกภาครัฐทำงานอยู่ แต่ละกลไกก็มีสไตล์การทำงานที่แตกต่างกัน ถ้าว่าโดย พ.ร.บ. ก็มีกฎหมายคนละฉบับ ซึ่งทำงานเหมือนกัน ร่วมกันบ้าง ทำงานแตกต่างกันบ้าง แล้วแต่อำนาจหน้าที่ และข้อกำหนดอันเนื่องในกฎหมายที่ตราไว้ให้สามารถดำเนินการได้และไม่สามารถดำเนินการได้ ส่วนนี้บางทีก็เป็นอุปสรรคและปัญหาสำหรับเด็กเยาวชน เพราะมีช่องว่าง โดย ผู้ทรงคุณวุฒิจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ศูนย์อนามัยที่ 7 ขอนแก่น (คลินิกวัยรุ่น) กล่าวว่า “...อายุ 10 – 14 ปี กฎหมายไม่อนุญาตให้ตั้งครรภ์ ปัญหาของเด็กคือเมื่อตั้งครรภ์แล้วจะทำอย่างไร เรียนก็ไม่ได้ กฎหมายไม่อนุญาต จึงเป็นช่องว่างเท่ากับไล่เด็กต้องออกนอกระบบการศึกษา ประเด็นตรงนี้จะหาทางออกอย่างไร พอออกนอกระบบการศึกษาเด็กก็อยู่ในความดูแลของ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ถ้ารอแก้กฎหมายก็เป็นเรื่องใหญ่และช้าไป เพราะสภาพการณ์ปัจจุบัน เด็ก 10 – 14 ปี มีแนวโน้มตั้งครรภ์มากขึ้น ยิ่งในยุคโรคอุบัติใหม่ โควิด-19 (Covid-19) เด็กเรียนออนไลน์ ก็ทำให้เกิดkestงกล่าวมารายขึ้น...” และผู้ทรงคุณวุฒิ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบึงเนียม ได้ให้ทัศนะว่า “...กลไกการสร้างภูมิคุ้มกันแต่ละกลไกก็มีหลากหลายและเป็นตัวของตัวเอง ไม่เหมือนกัน บางครั้งก็ทำงานง่าย บางครั้งก็ทำงานยาก ยากต่อการใช้และให้ผลโดยตรงต่อตัวเด็ก ซึ่งก็เป็นเรื่องธรรมดาที่เข้าใจได้ เพราะกลไกแต่ละอย่างก็ถูกออกแบบมาเพื่อให้เหมาะกับสถานการณ์ที่แตกต่างกันไป

แตกต่างเชิงพื้นที่ แตกต่างเชิงบริบท เป็นความแตกต่างจำเพาะก็เป็นได้ ไม่ว่าจะเป็นกลไกภาครัฐ เอกชน NGO ครอบครัว ชุมชน บ้าน วัด หลักธรรม บางครั้งกลไกเดียวกันจึงไม่สามารถใช้ได้กับทุกกลุ่มเยาวชน และที่น่าเสียดายนี้เป็นเรื่องที่น่าตื่นเต้นและยินดีมาก เพราะกลไกจากฝ่ายหลักธรรมในศาสนาที่เข้ามาเป็น “กลไกโลก(กะ)ธรรม” สำหรับการสร้างภูมิคุ้มกันให้เยาวชนเปราะบาง...” สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ มูลนิธิไทยอาทร ขอนแก่น มองว่า “...เด็กหญิงแม่ น้องไม่ใช่ตัวปัญหา แต่เป็นผู้รับผิดชอบปัญหา น้องไม่ใช่ผู้ก่อปัญหา แต่ต้องเผชิญปัญหา เยาวชนผู้เผชิญปัญหาจึงมีความเปราะบางเปราะบางจากผู้อื่นทำให้เปราะบาง บางทีก็คนใกล้ชิด คนใกล้ชิด สิ่งแวดล้อม บางทีก็เป็นการยากเกินกว่าจะกลักระบุดังนั้นทางออกอีกทาง ควรสอนทักษะชีวิต เพราะเมื่อขาดทักษะชีวิตก็เผชิญปัญหาทันที สังคมเราน่าบางเกินกว่าจะกลัเสวนาเรื่องเพศอนามัยในที่สาธารณะหรือให้เป็นปกติชีวิต...” และยิ่งกล่าวเพิ่มเติมอีกว่า “...แต่ที่จริงแล้วชีวิตวัยรุ่นไม่ได้ง่ายขนาดนั้น ไม่ใช่แค่เรียน ทำงาน แล้วสร้างครอบครัว ไหนจะความเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ธรรมชาติฮอร์โมน ความต้องการทางเพศ และที่สำคัญข้อมูลต่าง ๆ เข้าถึงตัวเด็ก เด็กเยาวชนเข้าถึงข้อมูล ถึงที่นอน สอนให้เด็กเรียนรู้ในเรื่องเพศให้มาก ให้เท่าทัน ให้มีภูมิคุ้มกันที่ถูกต้อง...” และในส่วนนี้พระสังฆาธิการในจังหวัดขอนแก่นในที่ประชุมได้กล่าวเสริมว่า “...เด็กเยาวชนเปราะบางควรได้เรียนรู้หลักการ 3 อย่าง ซึ่งว่าด้วยหน้าที่ คือ (1) หน้าที่การงาน การงานของเด็กคือการเรียน (2) หน้าที่ชีวิต ชีวิตต้องบำเพ็ญประโยชน์ (3) หน้าที่มนุษย์ มนุษย์ต้องประพฤติธรรม กลไกพุทธศาสนาโดยหลักธรรมเบญจศีล 5 เบญจธรรม 5 มีเมตตาต่อกันเป็นที่ตั้ง มีหิริ ละอายใจ มีโอตตปปะ กลัวบาปกรรม ถ้าเริ่มสอนกันในครอบครัว ในระดับชุมชน ก็จะเป็นการปลูกฝังคุณธรรมเบื้องต้นให้กับเด็กเยาวชนได้ และจะกลายเป็นภูมิคุ้มกันให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ...”

3) กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้พุทธศาสนา นักวิชาการชำนาญการศาสนา จากสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดขอนแก่น ได้นำเสนอประเด็นว่า “...กลไกที่ใช้ได้ผลนอกจากที่ใช้ปกติคือเบญจศีล 5 เบญจธรรม 5 โลกपालธรรม หิริ โอตตปปะ แล้วยังมีทศ 6 อีก เพราะในทศ 6 มีหลักที่สำคัญคือ มิตรมีหน้าที่ต่อมิตรอย่างไร เพราะอย่าลืมว่า เยาวชนเห็นเพื่อนเป็นที่ปรึกษาที่ลึกซึ้งและเข้าใจกว่าผู้ปกครองเสียด้วยซ้ำ ดังนั้นควรคำนึงถึงหลักทศ 6 เป็นส่วนประกอบ แต่ที่จริงแล้วหลักธรรมในพระพุทธศาสนาสามารถนำมาบูรณาการได้ ดังที่งานวิจัยได้นำเสนอนี้เป็นบทบาทที่ให้ประโยชน์ต่อเด็กและเยาวชน เพราะเป็นหลักง่าย ๆ ใช้ได้เลย และมีการสอนกันอยู่ในระดับครอบครัว ทำให้บ้านเป็นบ้านอบอุ่นหากเด็กมีหิริ ละอายใจ มีโอตตปปะ รู้จักกลัวบาปกรรม อย่างนี้เป็นต้น...” และผู้ทรงคุณวุฒิจากสมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย (คลินิกสวท เวชกรรม ขอนแก่น) ได้กล่าวเสริมประเด็นนี้ว่า “...ถ้ามีหลักธรรมทางศาสนาเข้ามาเสริม เด็กเยาวชน ที่ไร้เดียงสา ก็จะรู้สึกผ่อนคลายลงด้วยสามัญสำนึกมนุษย์ ความรู้สึกผิดบาป ก็อาจจะบรรเทาช่วยในเรื่องบรรเทาทุกข์ในจิตใจได้ดี โดยเฉพาะถ้ามีหลักธรรมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกลไกการดูแล

เด็กเยาวชนที่ตั้งครรภ์โดยไม่ตั้งใจ และไม่มีคุณภาพนี้...” ส่วนผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นนักวิชาการ วัฒนธรรม ปฏิบัติการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น ได้กล่าวถึงกลไกโดยทั่วไปที่พุทธศาสนา ใช้ในการนำหลักธรรมะเข้าไปขับเคลื่อนและสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมว่า “...กลไกด้านศาสนาที่นำหลักธรรมไปสู่สังคม เช่น พระธรรมทูต พระสอนศีลธรรม พระธรรมนิเทศ พระจริยานิเทศ เช่นนี้เป็นตัวอย่างการสร้างและการใช้หลักธรรมะเป็นกลไกนำสู่สังคม สังคมจะสุขได้ครอบครัวต้องสงบสุข ครอบครัวจะมีสุขต้องเริ่มจากความอบอุ่นในครอบครัว ธรรมะในพุทธศาสนามีมากมาย ต้องรู้จักเลือก และปรับใช้ให้ถูกเวลา...” และมีความเห็นเป็นส่วนสนับสนุนและยืนยันในประเด็นเพื่อให้เกิดความกระจ่างทางแนวคิดที่ตกผลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิ มูลนิธิพัฒนาเครือข่ายสุขภาพ (HealthNet) ขอนแก่นว่า “...อาจจะเป็นเพราะเราอยู่ในวัฒนธรรมพุทธ ประเพณี ขนบ ธรรมเนียม จึงทำให้การสื่อสารเรื่องเพศเป็นเรื่องซ่อนเร้น เหมียวาย และซับซ้อน คุณเป็นนามธรรมมากเกินไป ทำให้เด็กเยาวชนไม่เข้าใจความหมาย ดังนั้นเราควรปรับกลไกใหม่ สอนให้เด็กเยาวชนมีทักษะด้านชีวิต รับรู้เรื่องเพศ ครอบครัวอบอุ่น มีคนเข้าใจให้คำแนะนำ ให้บริการด้วยความเข้าใจ เพราะบอกแบบนามธรรมใช้การไม่ได้แล้ว ต้องบอกแบบรูปธรรม ต้องแนะนำคอนตัม จูงมือพาไปปรึกษาคลินิกด้วยความเข้าใจ ให้รู้กฎหมาย เปลี่ยนแนวคิด (Change Mindset) เสริมพลังบวก อย่างนี้เป็นต้น...” ทำให้ได้เห็นภาพความห่วงใยในเด็กเยาวชนและการทำงานในพื้นที่อย่างจริงจังและมีประสิทธิภาพ

3. กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์และสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิจากหลากหลายอาชีพ คณะผู้วิจัยพบว่า กลไกที่เยาวชนเปราะบางใช้คือ กลไกครอบครัว เพราะว่า “...ครอบครัวคือกลไกแรกที่ใกล้ชิดที่สุดและปลอดภัยที่สุด... แม้จะมีบางกรณีที่ครอบครัวก็เป็นต้นเหตุปัญหา...” จากการสัมภาษณ์ตัวแทนเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น โดยเยาวชนเสนอเพิ่มเติมว่า เด็กควรมีโอกาสได้เรียนรู้เรื่องเพศอนามัย พัฒนาการ แนวคิด และการยอมรับที่มากขึ้น ซึ่งเคยมีโครงการเกี่ยวกับเพศศึกษาให้เยาวชนได้เรียนรู้ ชื่อโครงการ “Love Say Yes Sex Say No” และได้การปรับปรุงพัฒนาแนวคิดให้มีพัฒนาการที่เข้าใจมากขึ้น ปลอดภัยและเป็นที่ยอมรับในเรื่องเพศมากขึ้นทั้งโดยเยาวชนเองและสังคม ชื่อโครงการ “Love Say Yes Love Say Save” เป็นต้น

กลไกที่ 2 กลไกชุมชน เพราะว่า “...ในชุมชนมีกลไกในการช่วยเหลือกันและกันอย่างเพียงพอและทั่วถึงและให้บริการอย่างรวดเร็วทันต่อสถานการณ์ เข้าถึงง่าย เป็นที่ไม่เปิดเผย ปลอดภัย และถูกกฎหมาย...” โดยจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย (คลินิกสวท เวชกรรม ขอนแก่น) ได้กล่าวว่า “...สวท.เวชกรรม เป็นปลายทางของสาเหตุ แต่ก็เป็นผู้ให้บริการปรึกษา ยุติ จากผู้เข้ารับบริการทั่วประเทศ...”

ส่วนกลไกด้านหลักธรรมในพระพุทธศาสนานั้น จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย (คลินิก สวท เวชกรรม ขอนแก่น) ได้กล่าวว่า “...การใช้ธรรมะเข้ามามีส่วนใช้ชีวิตเท่ากับเป็นการปรับปรุงชีวิตให้ดีขึ้น เป็นการถ่ายทอดนามธรรมสู่วิถีชีวิต ผู้ให้บริการก็สบายใจ ผู้เข้ารับบริการก็เข้าใจและบรรเทาทุกข์ในใจลึก ๆ ได้...” และผู้ทรงคุณวุฒิจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ศูนย์อนามัยที่ 7 ขอนแก่น (คลินิกวัยรุ่น) กล่าวว่า “...นอกจาก พ.ร.บ.อันเป็นกลไกของรัฐแล้ว ก็มีกลไกทางศาสนาที่นำเสนอ “กลไกโลก(กะ)ธรรม” จะกลายเป็นภูมิคุ้มกันให้เด็กและเยาวชนได้ กลายเป็นวัคซีนใจในเด็กต่อไป...” ผู้ทรงคุณวุฒิ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบึงเนียม ให้สัมภาษณ์ว่า “...ปกติ รพ.สต.ทำงานร่วมกับหลากหลายองค์กร ซึ่งมีสไตล์การทำงานที่แตกต่างกันไป มีกลไกที่ใช้แตกต่างกันไป เป็นความตื่นตัวและดีใจที่จะเห็นกลไกโลก(กะ)ธรรมมาเจอกัน มาร่วมกันในการทำงานเกี่ยวกับเยาวชนเปราะบางในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ซึ่งหวังในใจว่า ธรรมะจะกลายเป็นกลไกหนึ่งสร้างภูมิคุ้มกันให้เยาวชนเปราะบางได้...”

สรุปได้ว่าการสัมภาษณ์เยาวชนกลุ่มเปราะบาง และผู้ทรงคุณวุฒิในหลากหลายอาชีพเกี่ยวกับกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น สามารถแยกออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน ส่วนที่ 2 กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ทั้ง 2 ส่วนจะต้องประสานกัน เป็นกลไกโลก(กะ)ธรรม เพื่อให้เป็นภูมิคุ้มกันและกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชน

4. คู่มือการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์เกี่ยวกับคู่มือการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ว่าควรมีอะไร เยาวชนเปราะบางได้ให้ข้อมูลเบื้องต้นไว้ว่า

“...คู่มือการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ช่วยให้เห็นพัฒนาการ แนวคิด การยอมรับและเข้าใจในเยาวชนเปราะบางให้มากขึ้น...”

สรุปได้ว่าผู้ทดลองใช้คู่มือฯ ต้องการให้มีเนื้อหาสาระในคู่มือการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ดังนี้

- 1) ควรให้อ่านง่าย ทันสมัย
- 2) ควรมีภาพประกอบ

3) ควรเผยแพร่ในเวปไซ

4) นำไปใช้ในชุมชนอื่น ๆ ได้

ทั้ง 4 วิธีนี้เป็นเสนอแนะในการสร้างคู่มือการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

5. ความคิดเห็นอื่น ๆ

จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นอื่น ๆ ของเยาวชนเปราะบางส่วนมากจะพูดถึงแนวทางการดำเนินชีวิตในความเป็นอยู่ที่ไม่ถูกพูดถึงด้านความมีอยู่ของศักยภาพบุคคลแต่จะถูกพูดถึงความเป็นคน ขาดขอบและเปราะบางของสังคม จากการสัมภาษณ์ของคนชุมชน กล่าวว่า “...เยาวชนเปราะบางส่วนมากเป็นผู้ถูกระงับแล้วถูกผลักให้เป็นตัวปัญหาเสียเอง ทั้ง ๆ ที่เขาไม่ใช่ผู้ก่อปัญหา ดังนั้นควรมีกลไกด้านคุณธรรมเข้ามาช่วยบรรเทาทุกข์ในส่วนนี้ไม่ให้เขารู้สึกผิดบาปไปมากกว่านี้...” และ “...สามัญสำนึกมนุษยไม่มีใครอยากทำบาปกรรม หรือทำเลว ความเปราะบางที่เกิดขึ้นเป็นความเปราะบางจากหลายสาเหตุ จึงไม่ควรผลักไสว่าเยาวชนเป็นต้นตอของปัญหา...” และ “...กลไกภาครัฐควรมีมาตรการรองรับความเปราะบางของเยาวชนในวัย 10 – 14 ปี ไม่ให้ถูกกลไกรัฐไล่รื้อออกนอกระบบการศึกษาเสียเอง...” นอกจากนี้ยังมีความคิดอื่น ๆ เล็ก ๆ น้อย ๆ ที่มุ่งไปในเรื่องของอาหาร ที่อยู่อาศัย สุขอนามัย เพศศึกษา เพศสภาพ และสันติภาพ เป็นต้น

สรุปได้ว่า ความคิดเห็นของนักวิชาการทางศาสนาและผู้แทนเยาวชนเปราะบางต่อการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น พบว่า สิ่งที่มีความคิดเห็นตรงกันคือการที่เราจะทำให้เกิดกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพระพุทธศาสนาเป็นฐาน ให้ได้โดยเร็วและสมบูรณ์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณของกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลการวิจัยมีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นจึงขอสรุปผลการวิจัยใน บทที่ 5

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อพัฒนากลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น 3) เพื่อจัดทำคู่มือการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

5.1 สรุปผลการวิจัย

1. กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ก. ผลการวิจัยของกลุ่มตัวอย่าง (เยาวชนกลุ่มเปราะบาง ผู้นำครอบครัว ผู้นำชุมชน และผู้นำทางศาสนาพุทธ ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น)

กลไกด้านครอบครัว ครอบครัวของท่านได้ให้คำแนะนำโดยใช้ความรักเข้าใจ จำนวน 199 คน ร้อยละ 64.8 เปิดโอกาสปรึกษาพูดคุยได้ทุกเรื่องเพื่อแก้ปัญหาาร่วมกัน จำนวน 264 คน คิดเป็นร้อยละ 86.0 เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในการแก้ปัญหาเพราะกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนในระดับครอบครัวเป็นกลไกสำคัญอันดับแรกของเยาวชน เพราะรู้สึกปลอดภัยที่สุด

กลไกด้านชุมชน ท่านได้ใช้พื้นที่ชุมชนจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ จำนวน 266 คน ร้อยละ 58.0 แสดงออกอย่างอิสระและรับฟังอย่างตั้งใจ จำนวน 178 คน ร้อยละ 52.89 จัดงานบุญประเพณี จำนวน 177 คน ร้อยละ 58.60 ขอคำปรึกษาจากพระในชุมชน จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 4.96 เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในการแก้ปัญหา กลไกชุมชนเป็นกลไกที่สร้างเครือข่ายและพัฒนาเครือข่ายให้เยาวชนเพราะสร้างพื้นที่ให้แสดงออกอย่างอิสระและให้การยอมรับโดยอาศัยบุญประเพณีของชุมชนเป็นกลไกขับเคลื่อนเครือข่ายในชุมชนเอง

กลไกด้านหลักธรรม ท่านเคยใช้หลักเบญจศีล 5 ไม่เบียดเบียนสัตว์ จำนวน 271 ร้อยละ 89.73 ใช้หลักมนุษยธรรมคือเบญจธรรม 5 จำนวน 284 คน ร้อยละ 97.03 ใช้หลักมโนธรรม คือหลักโลกपाल ได้แก่ หิริ ความละอายใจในบาป และโอตตปปะ ความเกรงกลัวที่จะทำบาป จำนวน 273 คน ร้อยละ 90.39 และใช้หลักคุณธรรม ให้อภัยให้ออกัสตนเองและผู้อื่น เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันและแก้ปัญหา จำนวน 215 คน ร้อยละ 71.19 กลไกด้านหลักธรรมในพระพุทธศาสนาแม้เป็นนามธรรมแต่เป็นที่พึ่งได้ในมิติทางจริยธรรมโดยมีวัด พระ ผู้นำชุมชนในหน่วยงานองค์กรของรัฐ เอกชน NGO ที่ให้คำปรึกษาและช่วยแก้ปัญหาโดยอาศัยหลักธรรม

2. การใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพระพุทธศาสนาเป็นฐาน

ดังข้อความต่อไปนี้มาน้อยเพียงใด โดยพิจารณาจากเกณฑ์ต่อไปนี้

กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ในภาพรวมทั้ง 3 ด้านหลัก อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.80$, S.D. = 0.40) เมื่อพิจารณารายด้าน

การใช้กลไกด้านครอบครัว อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.36$, S.D. = 0.43) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงสุด คือ ท่านรักและผูกพันกับครอบครัว ($\bar{x}=4.75$, S.D. = 0.43) รองลงมาเป็นท่านได้ใส่ใจดูแลคนในครอบครัว ($\bar{x}=4.55$, S.D. = 0.64) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ ท่านรู้สึกปลอดภัยที่อาศัยอยู่ในครอบครัว ($\bar{x}=3.58$, S.D. = 1.13)

การใช้กลไกด้านชุมชน อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}=3.80$, S.D. = 0.60) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงสุด คือ ท่านรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ($\bar{x}=3.57$, S.D. = 0.67) รองลงมาเป็นการใช้ชื่อเสียง ($\bar{x}=3.42$, S.D. = 0.67) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือท่านมีความรู้ปัญหาเสพติด ($\bar{x}=3.09$, S.D. = 0.71)

การใช้กลไกด้านหลักธรรมพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}=3.25$, S.D. = 0.60) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงสุด คือ ท่านสามารถจัดการปัญหาชีวิตได้โดยสติและเหตุผลต่อหลักเบญจศีล 5 เบญจธรรม 5 ($\bar{x}=3.57$, S.D. = 0.67) รองลงมาเป็นท่านรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของบ้าน วัด ชุมชน มีความละเอียดและกลัวบาป ($\bar{x}=3.42$, S.D. = 0.67) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ ท่านมีพัฒนาตัวเองด้วยปัญญา ให้อภัยและโอกาส ($\bar{x}=3.04$, S.D. = 1.03)

3. จัดทำคู่มือการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

หลักการและเหตุผล จำนวน 302 คน ร้อยละ 98.4 **วัตถุประสงค์** จำนวน 25 คน ร้อยละ 83.30 **คุณสมบัติของผู้ใช้กลไก** จำนวน 302 คน ร้อยละ 98.4 **ครอบครัวเป็นฐาน** จำนวน 302 คน ร้อยละ 98.4 **ชุมชนเป็นฐาน** จำนวน 302คน ร้อยละ 98.4 **เบญจศีล 5 เบญจธรรม 5 เป็นฐาน** จำนวน 302 คน ร้อยละ 98.4 **โลกपालธรรม คือ หิริโอตตปปะ เป็นฐาน** จำนวน 302 คน ร้อยละ 98.4 **การจัดกิจกรรม** จำนวน 302 คน ร้อยละ 98.4 **มีการแบ่งกลุ่ม** จำนวน 302 คน ร้อยละ 98.4 **มีการจัดสัมมนา** จำนวน 302 คน ร้อยละ 98.4 **มีการบรรยาย** จำนวน 302 คน ร้อยละ 98.4 **มีการใช้อุปกรณ์ที่ทันสมัย** จำนวน 302คน ร้อยละ 98.4 **มีตัวชี้วัด** จำนวน 302คน ร้อยละ 98.4 **มีการประเมินผล** จำนวน 302 คน ร้อยละ 98.4

4. กลุ่มตัวอย่างในภาพรวมทั้ง 3 กลไก อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.75$, S.D. = 0.45) เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านกลไกพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันเป็นฐานอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.04$, S.D. = 0.33) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงที่สุด คือ วัดประจำหมู่บ้านสอนให้เป็นผู้รู้จักยึดมั่นในคุณธรรม ศีลธรรม มนุษยธรรม มโนธรรม และหลักกฎหมาย ($\bar{x}=5.00$, S.D. = 0.00) รองลงมาเป็นวัดประจำหมู่บ้านสอนและให้รักษาเบญจศีล 5 ($\bar{x}=4.87$, S.D. = 0.33) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ วัดประจำหมู่บ้านสอนให้เป็นผู้รู้จักคุณธรรมคือการให้อภัยให้โอกาสตนเองและคนอื่น ($\bar{x}=2.29$, S.D. = 0.79)

ด้านกลไกครอบครัว อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.72$, S.D. = 0.67) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงที่สุดคือ ครอบครัวอธิบายเรื่องการให้อภัยให้โอกาสตนเองและผู้อื่น ($\bar{x}=4.67$, S.D. = 0.47) และ ครอบครัวปลูกฝังเรื่องมโนธรรม คือ ทิริ ละอายใจ โอตตปปะ กลัวบาป ($\bar{x}=4.67$, S.D. = 0.47) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ ครอบครัวสั่งสอนเรื่อง ไม่ฆ่าสัตว์ไม่เบียดเบียนกันไม่ทะเลาะเบาะแว้ง ไม่ลักขโมย ล้วงละเมิดทางเพศ ไม่โกหกไม่พูดหยาบ ไม่ยุ่งเกี่ยวสิ่งเสพติด ($\bar{x}=3.39$, S.D. = 1.11)

ด้านกลไกชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.50$, S.D. = 0.73) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงที่สุดคือ ชุมชนมีค่านิยมประพฤติตามหลักประเพณี ($\bar{x}=4.26$, S.D. = 1.06) รองลงมาเป็นชุมชนสามัคคีให้อภัยและให้โอกาสกันและกัน ($\bar{x}=3.58$, S.D. = 1.16) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ ชุมชนของท่านมีค่านิยมปลูกฝังมโนธรรม ($\bar{x}=3.01$, S.D. = 1.37)

ด้านกลไกหลักธรรมพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.04$, S.D. = 0.33) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงที่สุดคือ วัดประจำหมู่บ้านสอนให้เป็นผู้รู้จักยึดมั่นในคุณธรรม ศีลธรรม มนุษยธรรม มโนธรรม และหลักกฎหมาย ($\bar{x}=4.87$, S.D. = 0.33) รองลงมาคือ วัดประจำหมู่บ้านสอนและให้รักษาเบญจศีล 5 ($\bar{x}=2.43$, S.D. = 0.87) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ วัดประจำหมู่บ้านสอนให้เป็นผู้รู้จักคุณธรรมคือการให้อภัยให้โอกาสตนเองและคนอื่น ($\bar{x}=2.99$, S.D. = 0.79)

ข. ในส่วนของผู้เกี่ยวข้องกับกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในเทศบาลนครขอนแก่นจังหวัดขอนแก่น ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์

2. เปรียบเทียบกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

2.1 การทดสอบภาพรวมของกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม โดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อยู่ในระดับปานกลาง ข้อแตกต่าง วัดประจำหมู่บ้านสอนให้ยึดมั่นในคุณธรรม ศีลธรรม มนุษยธรรม มโนธรรม และหลักกฎหมาย เป็นข้อที่ได้ผลตรงกันที่สุด

2.2 การทดสอบของกลไกด้านครอบครัวเป็นฐาน ก่อนและหลังการทดลองไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .64 ก่อนการทดลองมีกลไกด้านความรักความสนิทยอมรับอย่างเพียงพอในครอบครัวอยู่ในระดับน้อยที่สุด หลังใช้กลไกเข้าไปทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงและมีแนวโน้มมากขึ้นทำให้เกิดสำนึกในความรักและผูกพันในครอบครัวมีผลมากที่สุด

2.3 การทดสอบของกลไกด้านชุมชนเป็นฐาน ชุมชนของท่านมีค่านิยมปลูกฝังมโนธรรม ก่อนและหลังการทดลองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.4 การทดสอบของกลไกด้านชุมชนเป็นฐาน ก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ใช้มากที่สุดคือท่านสามารถจัดการปัญหาชีวิตได้โดยสติและเหตุผล ใช้น้อยสุดคือท่านประพฤติตามhiri โอตตปัปะ

3. ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ก. ในส่วนของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในเทศบาลเมืองขอนแก่น

ซึ่งผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

- อุปสรรค ปัญหา และข้อเสนอแนะ ด้านครอบครัวเป็นฐาน

ปัญหาหลักของเยาวชนด้านครอบครัวมาจากความอบอุ่นไม่เพียงพอในครอบครัวเป็นหลักจึงทำให้เยาวชนพยายามปลีกตัวเองออกจากบ้านและเผชิญปัญหาด้วยตัวเอง และปรึกษาเพื่อนวันเดียวกันเป็นหลัก ทำให้ปัญหายิ่งซับซ้อนมากขึ้น

-อุปสรรค ปัญหา และข้อเสนอแนะ หลักด้านชุมชนเป็นฐาน

ปัญหาหลักของชุมชนที่เยาวชนมองว่าเป็นปัญหา คือ บางชุมชนล้าหลัง บางชุมชนพัฒนาก้าวหน้า ความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ ความหลากหลายซับซ้อนของสังคมเมืองหลักที่กำลังพัฒนาและเติบโต ทำให้เยาวชนมีช่องว่างและโอกาสเสี่ยงเรื่องยาเสพติดมากขึ้น และมีโอกาสเสี่ยงเข้าสู่อาชีพด้านการค้าประเวณีมากขึ้น

-อุปสรรค ปัญหา และข้อเสนอแนะ หลักธรรมในพระพุทธศาสนา

- อุปสรรค

-วัดโดยมากที่อยู่ตามชุมชน หมู่บ้าน ระดับตำบล หลาย ๆ วัด ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมยุคใหม่ที่เปลี่ยนแปลงเร็ว และซับซ้อนได้ บุคลากรของวัดยังขาดความเข้าใจมิติทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง ทำให้เป็นอุปสรรคสำคัญ และไม่สามารถเป็นกลไกในการพัฒนาเด็ก เยาวชน ได้อย่างทั่วถึง

-วัดประจำหมู่บ้าน ชุมชน สอนศีล 5 โดยภาษาบาลี ไม่สื่อความหมายในเชิงอธิบายว่า ศีล 5 คือ อะไร คืออย่างไร ในมิติของสังคมสมัยใหม่ พระในวัดให้ศีลแบบเดิม ๆ เป็นการทำซ้ำ ไปวัด

เมื่อไหร่ก็สี่ 5 ไปเมื่อ 5 ปีที่แล้ว ก็เหมือนไปวัดเมื่อเช้านี้ ทำให้ วัด กลายเป็นความซ้ำซาก และไร้ ศักยภาพ ในมิติของ เด็ก เยาวชน

-วัดประจำหมู่บ้าน ชุมชน สอนไม่เกิน สี่ 5 ทำให้เสมือนว่า พระพุทธศาสนาไม่มีองค์ความรู้ ใหม่ๆ ที่จะตอบโจทย์และท้าทายความเปลี่ยนแปลงของสังคมสมัยใหม่ ในมิติของเด็ก วัยรุ่น ดังนั้น ความเป็น เบญจธรรม 5 อันเป็นคุณธรรมหลักที่จะปลูกฝังในวัยเด็ก เยาวชน จึงเสมือนห่างไกล ทำให้ กลไกดังกล่าวถูกกล่าวถึงน้อยมาก และขาดการรับรู้ว่ามีอยู่ในพุทธศาสนา ทั้ง ๆ ที่ เป็นธรรมพื้นฐาน มนุษย์ ซึ่งอาจเรียกว่า มนุษยธรรมก็ได้

หลักการให้อภัยและให้อโอกาส ในมิติของเด็ก เยาวชน เป็นคำสอนเชิงจิตวิทยามากกว่าคำ สอนในศาสนา เพราะขาดความเข้าใจเชิงข้อมูลหลักธรรมเนื่องด้วยอ่อนแอในระบบการเรียนรู้ ค้นคว้า ข้อมูลปฐมภูมิ พระ วัด ผู้ปกครอง ชุมชนก็มีส่วนสำคัญในการละลายประเด็นนี้

ข. ในส่วนของผู้เกี่ยวข้องเยาวชนกลุ่มเปราะบางในเขตเทศบาลนครขอนแก่น

จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มโดยเชิญตัวแทนเยาวชนกลุ่มเปราะบางในเขตเทศบาล นครขอนแก่น ในส่วนของผู้นำครอบครัว ผู้นำชุมชน และผู้นำทางศาสนาพุทธ (เจ้าอาวาส) ในเขต เทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น เข้ามามีส่วนร่วมเสวนาภาษาคนห่วงใยเยาวชน และ ผู้ทรงคุณวุฒิจากหลากหลายอาชีพ ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ศูนย์ อามัยที่ 7 ขอนแก่น (คลินิกวัยรุ่น) ผู้ทรงคุณวุฒิ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น ผู้ทรงคุณวุฒิ มูลนิธิพัฒนาเครือข่ายสุขภาพ (HealthNet) ขอนแก่น ผู้ทรงคุณวุฒิ สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย (คลินิก สวท เวชกรรม ขอนแก่น) ผู้ทรงคุณวุฒิ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบึง เนียม ผู้ทรงคุณวุฒิ มูลนิธิไทยอาทร ขอนแก่น ผู้ทรงคุณวุฒินักวิชาการศาสนาชำนาญการ นักวิชาการ วัฒนธรรมปฏิบัติการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น และพระสังฆาธิการในจังหวัดขอนแก่น รวม 8 รูป/คน โดยมีคณะผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุมการสนทนา นำเสนอผลการวิจัย โดยการ นำเสนอผลเชิงปริมาณก่อนและตามด้วยการสนทนากลุ่ม เพื่อให้เกิดความเข้าใจข้อเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. บริบทและความเป็นมาของเยาวชนเปราะบาง

เยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่นมีหลากหลายกลุ่มที่เผชิญความเปลี่ยนแปลง โครงสร้างพื้นฐานในการพัฒนาเมืองอย่างรวดเร็วและทุกด้าน โดยเฉพาะกลุ่มติดยาเสพติด และท้อง ไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพจนเกิดภาวะแห่งปัญหาเชิงสังคมที่ลึกซึ้งต่อเยาวชนในมิติทางกายภาพ “... จากการที่ได้ลงไปสังเกต สัมภาษณ์ คลุกคลีให้เห็นภาพเยาวชนที่เผชิญปัญหาท้องตั้งแต่เป็นคุณแม่วัย เด็ก ที่ถูกเรียกว่า เด็กหญิงแม่ เป็นภาพสะท้อนสำคัญในบริบทสังคมเมืองที่มุ่งพัฒนาเชิงเศรษฐกิจที่ ทอดทิ้งฐานะมิติเชิงสังคม...” เป็นต้น เป็นกลุ่มเปราะบางที่กำลังขยายตัวอย่างรวดเร็วจากการพัฒนา สังคมเมืองและการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตดั้งเดิมที่ปรับตัวต่อการ

เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผันผวน ซับซ้อน หลากหลายทิศทางของเมืองและเทคโนโลยีไม่ทันทั่วถึง ทำให้เกิดเป็นปัญหาสำคัญที่มีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความเปราะบางทางสังคม และจำเป็นต้องได้รับการป้องกัน แก้ไขด้วยกลไกบางอย่าง อย่างเร่งด่วนเพื่อให้ทันทั่วถึงต่อความเติบโตของสังคม เมืองกำลังรุกล้ำเข้าวิถีชีวิตให้คนชนบทเดิมกลายเป็นวิถีคนเมืองในอนาคต เพื่อให้สอดคล้องกับพันธกิจของจังหวัดขอนแก่นเพื่อสนองตอบต่อนโยบายภาครัฐซึ่งขับเคลื่อนโดยแผนพัฒนาจังหวัดขอนแก่นประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาคุณภาพคนและสังคม ซึ่งเป็นแผนปฏิบัติการประจำปีของจังหวัดขอนแก่นประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2564 พัฒนาขอนแก่นให้เป็นเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืนสำหรับคนทุกคน ทุกกลุ่มในสังคม

2. กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์เกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ซึ่งผู้วิจัยอธิบายถึงแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่นว่าเป็นอย่างไร โดยข้อมูลตามประเด็น ดังนี้

1) กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ในประเด็นนี้ ได้เสนอประเด็นหลักคุณธรรมประจำครอบครัว ประจำชุมชน โดยอาศัยหลักธรรมในพระพุทธศาสนา 3 หลักธรรมสำคัญคือ หลักเบญจศีล 5 หลักเบญจธรรม 5 หลักโลกपालธรรม 2 มีหิริ ความละอายใจ โอตตัปปะ ความเกรงกลัวต่อบาป และเสนอหลักการให้อภัยให้ออกสตนและคนอื่นไว้คอยแก้ไข ไว้เป็นจิตวิทยาสำหรับการเข้าใจตนเองและผู้อื่น เข้าใจเหตุการณ์และบริบทสังคมโดยผ่านมิติทางหลักธรรม เพื่อให้เกิดการและเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในสภาพปัญหา ประเด็นที่เยาวชนกำลังเผชิญอยู่ และแนวทางแก้ปัญหาและหาทางออกร่วมกัน โดยยกประเด็นการสนทนากับผู้ปกครองในการลงพื้นที่ว่า “...เยาวชนในปัจจุบันอันดับแรกถ้าให้พูดถึงปัญหา คงเพราะเยาวชนยังไร้เดียงสาแต่เข้าถึงโลกเวอร์ไว ข้อมูลต่าง ๆ เข้าถึงเดียวนอน ยิ่งปัจจุบันเด็ก ๆ เรียนออนไลน์ปิดประตูแล้วไม่รู้จะทำอะไรบ้างใครจะรู้ สื่อเข้าถึงทุกซอกมุมบ้าน...” กล่าวสะท้อนสภาพปัญหาได้ตรงและแม่นยำที่สุดกับสภาพการณ์ปัจจุบันของปัญหาที่เกิดขึ้น แสดงให้เห็นถึงปัญหาเชิงลึกที่เทคโนโลยีก้าวหน้าแต่คนยังขาดภูมิรู้ที่เท่าทันความรวดเร็วของระบบ สะท้อนให้เห็นการคุกคามของข่าวสารข้อมูลต่อความเปราะบางในเยาวชนที่ขาดภูมิคุ้มกันอย่างเพียงพอ ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิได้ฉายภาพของเยาวชนว่า อายุระหว่าง 15 – 18 ปี เด็ก เยาวชน กลุ่มเหล่านี้อยู่ที่ไหนบ้าง โดยผู้ทรงคุณวุฒิจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ศูนย์อนามัยที่ 7 ขอนแก่น (คลินิกวัยรุ่น) ว่า “...สภาพปัญหาปัจจุบันคือ เด็ก 10 – 14 ปี มีแนวโน้มตั้งครรรค์สูงขึ้นและถี่ขึ้น เด็กอายุ 15 – 19 ปี มีการตั้งครรรค์ซ้ำเกิน 2

ครั้ง ปัญหาแบบนี้ทำให้เด็กหลุดออกนอกระบบการศึกษาภาครัฐได้ และตัวเด็กเองก็ยังไม่รู้เลยว่าตัวเองต้องการล่อลวงไม่ได้...” และยังได้นายภาพให้เห็นว่าเด็กเยาวชนแต่ละช่วงอายุอยู่ในจุดใดในระบบหน่วยงานรัฐบ้าง ดังนี้โดยให้ประเด็นไว้ว่า “...เด็กอยู่ใน 4 ส่วน ได้แก่ 3 ส่วนในหน่วยงานรัฐ คือ 1.กระทรวงศึกษาธิการ เพราะอายุอยู่ในวัยเรียนหนังสือ 2.กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยฐานข้อมูลบัตรประจำตัวประชาชน 3.กระทรวงสาธารณสุข เพราะอยู่ในระบบประกันสุขภาพของโรงพยาบาล และอยู่นอกระบบหน่วยงานรัฐ สำหรับเด็กที่อยู่ในระบบหน่วยงานรัฐก็จะมีพระราชบัญญัติฉบับต่าง ๆ เป็นกลไกภาครัฐให้คุ้มครองสิทธิและขับเคลื่อนด้านต่าง ๆ ได้ และเห็นด้วยที่จะมีกลไกด้านหลักธรรมทางศาสนาเข้ามา ที่ดีมาก ๆ ก็คือ หลักโลกपालธรรม หิริ ละอายใจ โอตตปปะ กลั้วบาป เพราะโดยปกติก็สอนและปลูกฝังกันอยู่แล้วในแต่ละครอบครัว...” เมื่อสะท้อนปัญหาและให้คำแนะนำทางออกว่า “...ถ้าเด็กท้องในระหว่างเรียนในขณะอายุ 15 – 18 ส่วนมากระบบการศึกษาทำให้เด็กออกนอกระบบการศึกษา ซึ่งก็เป็นปัญหาต่อเด็ก เป็นปัญหาซับซ้อนเข้าอีก รัฐควรจัดให้เด็กเยาวชนทุกคนมีโอกาสเข้าถึงระบบการศึกษาด้วยกลไกที่เป็นธรรม...” พร้อมกันนี้ยังมีข้อเสนออื่นเพิ่มเติมและให้ทางออกของปัญหาว่า “ครอบครัวจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องใส่ใจในเด็ก ๆ และเยาวชนในบ้าน เพราะถ้ามุ่งแต่งานนอกบ้าน เด็กและเยาวชนในบ้านอาจโดนคุกคามจากการใช้สื่อล่อลวงเอาได้”

2) กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ชุมชน ในแต่ละชุมชนมีกลไกภาครัฐทำงานอยู่ แต่ละกลไกก็มีสไตล์การทำงานที่แตกต่างกัน ถ้าว่าโดย พ.ร.บ. ก็มีกฎหมายคนละฉบับ ซึ่งทำงานเหมือนกัน ร่วมกันบ้าง ทำงานแตกต่างกันบ้าง แล้วแต่อำนาจหน้าที่ และข้อกำหนดอันเนื่องในกฎหมายที่ตราไว้ให้สามารถดำเนินการได้และไม่สามารถดำเนินการได้ ส่วนนี้บางทีก็เป็นอุปสรรคและปัญหาสำหรับเด็กเยาวชน เพราะมีช่องว่าง โดย ผู้ทรงคุณวุฒิจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ศูนย์อนามัยที่ 7 ขอนแก่น (คลินิกวัยรุ่น) กล่าวว่า “...อายุ 10 – 14 ปี กฎหมายไม่อนุญาตให้ตั้งครรภ์ ปัญหาของเด็กคือเมื่อตั้งครรภ์แล้วจะทำอย่างไร เรียนก็ไม่ได้ กฎหมายไม่อนุญาต จึงเป็นช่องว่างเท่ากับไล่เด็กต้องออกนอกระบบการศึกษา ประเด็นตรงนี้จะหาทางออกอย่างไร พอออกนอกระบบการศึกษาเด็กก็อยู่ในความดูแลของ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ถ้ารอแก้กฎหมายก็เป็นเรื่องใหญ่และช้าไป เพราะสภาพการณ์ปัจจุบัน เด็ก 10 – 14 ปี มีแนวโน้มตั้งครรภ์มากขึ้น ยิ่งในยุคโรคอุบัติใหม่ โควิด-19 (Covid-19) เด็กเรียนออนไลน์ ก็ทำให้เกิดความเสี่ยงกล่าวมารายขึ้น...” และผู้ทรงคุณวุฒิ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบึงเนียม ได้ให้ทัศนะว่า “...กลไกการสร้างภูมิคุ้มกันแต่ละกลไกก็มีหลากหลายและเป็นตัวของตัวเอง ไม่เหมือนกัน บางครั้งก็ทำงานง่าย บางครั้งก็ทำงานยาก ยากต่อการใช้และให้ผลโดยตรงต่อตัวเด็ก ซึ่งก็เป็นเรื่องธรรมดาที่เข้าใจได้ เพราะกลไกแต่ละอย่างก็ถูกออกแบบมาเพื่อให้เหมาะกับสถานการณ์ที่แตกต่างกันไป

แตกต่างเชิงพื้นที่ แตกต่างเชิงบริบท เป็นความแตกต่างจำเพาะก็เป็นได้ ไม่ว่าจะเป็นกลไกภาครัฐ เอกชน NGO ครอบครัว ชุมชน บ้าน วัด หลักธรรม บางครั้งกลไกเดียวกันจึงไม่สามารถใช้ได้กับทุกกลุ่มเยาวชน และที่น่าเสียดายนี้เป็นเรื่องที่น่าตื่นเต้นและยินดีมาก เพราะกลไกจากฝ่ายหลักธรรมในศาสนาที่เข้ามาเป็น “กลไกโลก(กะ)ธรรม” สำหรับการสร้างภูมิคุ้มกันให้เยาวชนเพราะบาง...” สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ มูลนิธิไทยอาทร ขอนแก่น มองว่า “...เด็กหญิงแม่ น้องไม่ใช่ตัวปัญหา แต่เป็นผู้รับผิดชอบปัญหา น้องไม่ใช่ผู้ก่อปัญหา แต่ต้องเผชิญปัญหา เยาวชนผู้เผชิญปัญหาจึงมีความเปราะบาง เพราะบางจากผู้อื่นทำให้เปราะบาง บางทีก็คนใกล้ชิด คนใกล้ชิด สิ่งแวดล้อม บางทีก็เป็นการยากเกินกว่าจะกล้าระบุ ดังนั้นทางออกอีกทาง ควรสอนทักษะชีวิต เพราะเมื่อขาดทักษะชีวิตก็เผชิญปัญหาทันที สังคมเราหน้าบางเกินกว่าจะกล้าเสวนาเรื่องเพศอนามัยในสาธารณะหรือให้เป็นปกติชีวิต...” และยังคงกล่าวเพิ่มเติมอีกว่า “...แต่ที่จริงแล้วชีวิตวัยรุ่นไม่ได้ง่ายขนาดนั้น ไม่ใช่แค่เรียน ทำงาน แล้วสร้างครอบครัว ไหนจะความเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ธรรมชาติฮอร์โมน ความต้องการทางเพศ และที่สำคัญข้อมูลต่าง ๆ เข้าถึงตัวเด็ก เด็กเยาวชนเข้าถึงข้อมูล ถึงที่นอน สอนให้เด็กเรียนรู้ในเรื่องเพศให้มาก ให้เท่าทัน ให้มีภูมิคุ้มกันที่ถูกต้อง...” และในส่วนนี้พระสังฆาธิการในจังหวัดขอนแก่นในที่ประชุมได้กล่าวเสริมว่า “...เด็กเยาวชนเพราะบางควรได้เรียนรู้หลักการ 3 อย่าง ซึ่งว่าด้วยหน้าที่ คือ (1) หน้าที่การงาน การงานของเด็กคือการเรียน (2) หน้าที่ชีวิต ชีวิตต้องบำเพ็ญประโยชน์ (3) หน้าที่มนุษย์ มนุษย์ต้องประพฤติธรรม กลไกพุทธศาสนาโดยหลักธรรมเบญจศีล 5 เบญจธรรม 5 มีเมตตาต่อกันเป็นที่ตั้ง มีหิริ ละอายใจ มีโอตตปปะ กลัวบาปกรรม ถ้าเริ่มสอนกันในครอบครัว ในระดับชุมชน ก็จะเป็นการปลูกฝังคุณธรรมเบื้องต้นให้กับเด็กเยาวชนได้ และจะกลายเป็นภูมิคุ้มกันให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ...”

3) กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้พุทธศาสนา นักวิชาการชำนาญการศาสนา จากสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดขอนแก่น ได้นำเสนอประเด็นว่า “...กลไกที่ใช้ได้ผลนอกจากที่ใช้ปกติคือเบญจศีล 5 เบญจธรรม 5 โลกपालธรรม หิริ โอตตปปะ แล้วยังมีทศ 6 อีก เพราะในทศ 6 มีหลักที่สำคัญคือ มิตรมีหน้าที่ต่อมิตรอย่างไร เพราะอย่าลืมว่า เยาวชนเห็นเพื่อนเป็นที่ปรึกษาที่ลึกซึ้งและเข้าใจกว่าผู้ปกครองเสียด้วยซ้ำ ดังนั้นควรคำนึงถึงหลักทศ 6 เป็นส่วนประกอบ แต่ที่จริงแล้วหลักธรรมในพระพุทธศาสนาสามารถนำมาบูรณาการได้ ดังที่งานวิจัยได้นำเสนอนี้เป็นบทบาทที่ให้ประโยชน์ต่อเด็กและเยาวชน เพราะเป็นหลักง่าย ๆ ใช้ได้เลย และมีการสอนกันอยู่ในระดับครอบครัว ทำให้บ้านเป็นบ้านอบอุ่นหากเด็กมีหิริ ละอายใจ มีโอตตปปะ รู้จักกลัวบาปกรรม อย่างนี้เป็นต้น...” และผู้ทรงคุณวุฒิจากสมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย (คลินิกสวท เวชกรรม ขอนแก่น) ได้กล่าวเสริมประเด็นนี้ว่า “...ถ้ามีหลักธรรมทางศาสนาเข้ามาเสริม เด็กเยาวชน ที่ไร้เดียงสา ก็จะรู้สึกผ่อนคลายลงด้วยสามัญสำนึกมนุษย์ ความรู้สึกผิดบาป ก็อาจจะบรรเทาช่วยในเรื่องบรรเทาทุกข์ในจิตใจได้ดี โดยเฉพาะถ้ามีหลักธรรมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกลไกการดูแล

เด็กเยาวชนที่ตั้งครรภ์โดยไม่ตั้งใจ และไม่มีคุณภาพนี้...” ส่วนผู้ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นนักวิชาการ วัฒนธรรม ปฏิบัติการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น ได้กล่าวถึงกลไกโดยทั่วไปที่พุทธศาสนา ใช้ในการนำหลักธรรมะเข้าไปขับเคลื่อนและสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมว่า “...กลไกด้านศาสนาที่นำหลักธรรมไปสู่สังคม เช่น พระธรรมทูต พระสอนศีลธรรม พระธรรมนิเทศ พระจริยานิเทศ เช่นนี้เป็นตัวอย่างการสร้างและการใช้หลักธรรมะเป็นกลไกนำสู่สังคม สังคมจะสุขได้ครอบครัวต้องสงบสุข ครอบครัวจะมีสุขต้องเริ่มจากความอบอุ่นในครอบครัว ธรรมะในพุทธศาสนามีมากมาย ต้องรู้จักเลือก และปรับใช้ให้ถูกเวลา...” และมีความเห็นเป็นส่วนสนับสนุนและยืนยันในประเด็นเพื่อให้เกิดความกระจ่างทางแนวคิดที่ตกผลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิ มูลนิธิพัฒนาเครือข่ายสุขภาพ (HealthNet) ขอนแก่นว่า “...อาจจะเป็นเพราะเราอยู่ในวัฒนธรรมพุทธ ประเพณี ขนบ ธรรมเนียม จึงทำให้การสื่อสารเรื่องเพศเป็นเรื่องซ่อนเร้น เหมินมอ และซับซ้อน คุณเป็นนามธรรมมากเกินไป ทำให้เด็กเยาวชนไม่เข้าใจ ความหมาย ดังนั้นเราควรปรับกลไกใหม่ สอนให้เด็กเยาวชนมีทักษะด้านชีวิต รับรู้เรื่องเพศ ครอบครัวอบอุ่น มีคนเข้าใจให้คำแนะนำ ให้บริการด้วยความเข้าใจ เพราะบอกแบบนามธรรมใช้การไม่ได้แล้ว ต้องบอกแบบรูปธรรม ต้องแนะนำคอนโดม จูงมือพาไปปรึกษาคลินิกด้วยความเข้าใจ ให้รู้กฎหมาย เปลี่ยนแนวคิด (Change Mindset) เสริมพลังบวก อย่างนี้เป็นต้น...” ทำให้ได้เห็นภาพความห่วงใยในเด็กเยาวชนและการทำงานในพื้นที่อย่างจริงจังและมีประสิทธิภาพ

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

1. จากสภาพการณ์ของระดับพฤติกรรมการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

จากผลการวิจัยที่พบว่า พบว่า

ด้านครอบครัว ครอบครัวของท่านได้ให้คำแนะนำโดยใช้ความรักเข้าใจ จำนวน 199 คน ร้อยละ 64.8 เปิดโอกาสปรึกษาพูดคุยได้ทุกเรื่องเพื่อแก้ปัญหาาร่วมกัน จำนวน 264 คน คิดเป็นร้อยละ 86.0 สอดคล้องกับแนวคิดของ รศ.ดร.ประกาศิต อานุภาพแสนยากร อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น มีทั้งแรงบวก แรงลบ จะทำอย่างไรที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตให้มีระบบกลไกในการนำพาเด็กเยาวชนอยู่ในกรอบที่ดีงาม สร้างสรรค์ชีวิตตนเอง ครอบครัว สังคม บนพื้นฐานความรัก สามัคคี เห็นประโยชน์ของสังคมเป็นที่ตั้ง การสร้างระบบและกลไกปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนยกระดับให้เด็กและเยาวชนมีภูมิคุ้มกันที่เข้มแข็ง ช่วยให้เด็กเติบโตไปในทิศทางที่ถูกต้อง เพื่อประโยชน์ต่อเด็ก ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ ดังนั้น มหาวิทยาลัยเป็นกลุ่มเสี่ยงกลุ่มหนึ่งของนักศึกษาซึ่งเป็นวัยที่อยู่ในช่วงรอยต่อของเยาวชนที่จะก้าวไปเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต ฉะนั้นมหาวิทยาลัยจึงมีการกำกับติดตามพูดคุยกับทางจังหวัดอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด เพื่อร่วมกันสร้างเยาวชนที่มีภูมิคุ้มกัน ทำให้เด็กมีแรงผลักดันเพื่อสร้างตนเอง สร้างสังคมไปในทางที่ดี”

ด้านชุมชน ท่านได้ใช้พื้นที่ชุมชนจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ จำนวน 266 คน ร้อยละ 58.0 แสดงออกอย่างอิสระและรับฟังอย่างตั้งใจ จำนวน 178 คน ร้อยละ 52.89 จัดงานบุญประเพณี จำนวน 177 คน ร้อยละ 58.60 ขอคำปรึกษาจากพระในชุมชน จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 4.96 เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในการแก้ปัญหา สอดคล้องกับแนวคิดของดร.ประจวบ จันทร์หมื่น ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและบริการวิชาการด้านเด็กและเยาวชน กล่าวว่า ศูนย์วิจัยและบริการวิชาการฯ ได้ดำเนินโครงการพัฒนาระบบและกลไกดูแลเด็กเปราะบางพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษโดยนิยามความเปราะบางไว้ว่าเป็นความเปราะบางของสภาวะทางอารมณ์ ความรู้สึก เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของเด็กให้มีความเสี่ยงในการดำเนินชีวิตที่ไม่สมบูรณ์ โดยการขับเคลื่อนระบบกลไกในพื้นที่ โดยเฉพาะกลไกของคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิต (พขอ.) เพื่อคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยระบบและกลไกคือฐานข้อมูลภาคีเครือข่าย ขั้นตอนการรับทราบข้อมูล การวิเคราะห์ ร่วมแก้ปัญหา ร่วมทำงานเชิงบูรณาการหน่วยงานที่จะปกป้องคุ้มครองเด็ก ในพื้นที่ “การดำเนินงานโครงการในระยะที่ 1 ถือว่าเป็นไปตามพันธกิจในเรื่องของการสร้างฐานข้อมูลและเครือข่าย โดยใช้ระบบการจัดทำฐานข้อมูล Social Mapping ซึ่งอยู่ระหว่างการนำเสนอผู้มีส่วนเกี่ยวข้องพิจารณา ก่อนนำเผยแพร่ ดังนั้น การดำเนินงานในระยะที่ 2 จะนำข้อเสนอแนะจากภาคีเครือข่าย ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1.นำฐานข้อมูลเป็นกลไกในการเชื่อมประสานงบประมาณให้เกิดประสิทธิภาพ เพื่อเสริมพลังคนทำงานด้านเด็กและเยาวชน 2.เป็นฐานข้อมูลในการกำหนดประเด็นการทำงาน 3.ใช้เป็นฐานข้อมูลในการพัฒนานโยบาย 4.ใช้ในการเรียนการสอน เชื่อมต่อข้อเท็จจริงในพื้นที่ 5.จัดทำแผนจากข้อมูลเพื่อเชื่อมโยงระบบป้องกันในระดับชุมชน และ 6.เพื่อจัดระดับชั้นความสัมพันธ์การเข้าถึงข้อมูล” จึงเป็นกระบวนการที่นำสู่การแก้ปัญหาได้

ด้านหลักธรรม ท่านเคยใช้หลักเบญจศีล 5 ไม่เบียดเบียนสัตว์ จำนวน 271 ร้อยละ 89.73 ใช้หลักมนุษยธรรมคือเบญจธรรม 5 จำนวน 284 คน ร้อยละ 97.03 ใช้หลักมโนธรรม คือหลักโลกपाल ได้แก่ หิริ ความละอายใจในบาป และโอตตปปะ ความเกรงกลัวที่จะทำบาป จำนวน 273 คน ร้อยละ 90.39 และใช้หลักคุณธรรม ให้อภัยให้ออกสตนเองและผู้อื่น เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันและแก้ปัญหา จำนวน 215 คน ร้อยละ 71.19 สอดคล้องกับแนวคิดของนางสาวณัฐยา บุญภักดี ผู้อำนวยการสำนักสนับสนุนสุขภาวะเด็ก เยาวชนและครอบครัว สสส. กล่าวว่า การสำรวจเด็กเยาวชนในภาวะเปราะบางสำคัญมาก หากจังหวัดศรีสะเกษทำสำเร็จจะเป็นแรงบันดาลใจให้กับจังหวัดอื่น ๆ ด้วยขณะนี้ เราเป็นสังคมผู้สูงวัย เพราะเด็กเกิดใหม่ลดลงไปเรื่อย ๆ นี่คือแนวทางของประเทศไทยที่มีนัยยะว่าเด็กทุกคนมีความสำคัญ มีความหมายมีคุณค่ามากต่อสังคมในขณะนี้ เยาวชนทุกคนในวันนี้ ที่จะไปเป็นผู้ใหญ่ พ่อแม่ ลูกหลานในวันหน้าจึงเป็นคนสำคัญมาก และ

2. ความคิดเห็นของระดับพฤติกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

จากการวิจัยพบว่าในภาพรวมทั้ง 3 ด้านหลักคือครอบครัว ชุมชน พุทธศาสนา อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.75$, S.D. = 0.45) เมื่อพิจารณารายเป็นรายด้าน

ด้านกลไกพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันเป็นฐานอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.04$, S.D. = 0.33) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงที่สุด คือ วัดประจำหมู่บ้านสอนให้เป็นผู้รักยึดมั่นในคุณธรรม ศีลธรรม มนุษยธรรม มโนธรรม และหลักกฎหมาย ($\bar{x}=5.00$, S.D. = 0.00) รองลงมาเป็นวัดประจำหมู่บ้านสอนและให้รักษาเบญจศีล 5 ($\bar{x}=4.87$, S.D. = 0.33) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ วัดประจำหมู่บ้านสอนให้เป็นผู้รักคุณธรรมคือการให้อภัยให้โอกาสตนเองและคนอื่น ($\bar{x}=2.29$, S.D. = 0.79)

การมีสุขภาพที่ดีสมบูรณ์จะเป็นทุนในการประกอบกิจกรรมและการกิจในชีวิตประจำวัน ตามบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวคิดปัจจุบันเป็นระบบเชิงรุกพยายามทำทุกวิถีทางที่จะสร้างสุขภาพให้มีสุขภาพดีให้มากที่สุด ซึ่งทุกคนจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับสุขภาพและมีการปฏิบัติตนหรือมีพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้องโดยมีการปฏิบัติที่ทำให้มีความสุขที่ดีและหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงหรืองดการกระทำที่เสี่ยงหรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ (สุขภาพชุมชน, 2560, เว็บไซต์)

ด้านกลไกครอบครัว อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.72$, S.D. = 0.67) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงที่สุดคือ ครอบครัวอธิบายเรื่องการให้อภัยให้โอกาสตนเองและผู้อื่น ($\bar{x}=4.67$, S.D. = 0.47) และครอบครัวปลูกฝังเรื่องมโนธรรม คือ หิริ ละอายใจ โอตตัปปะ กลัวบาป ($\bar{x}=4.67$, S.D. = 0.47) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ ครอบครัวสั่งสอนเรื่อง ไม่ฆ่าสัตว์ไม่เบียดเบียนกันไม่ทะเลาะเบาะแว้ง ไม่ลักขโมย ล้วงละเมิดทางเพศ ไม่โกหกไม่พูดหยาบ ไม่ยุ่งเกี่ยวสิ่งเสพติด ($\bar{x}=3.39$, S.D. = 1.11)

สอดคล้องกับงานวิจัยของสมักร์ กอเข้ม (2559) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความเป็นชายขอบกับการรับรู้ชายแดน: วิถีวิทยาว่าด้วยพรหมแดนศาสนาและชาติพันธุ์ของมุสลิมในค่ายผู้ลี้ภัย ในวารสารสังคมวิทยามานุษยวิทยาซึ่งสมักร์ กอเข้ม ชี้ให้เห็นว่า “ความเป็นคนชายขอบของสังคมเป็นเสมือนพรหมแดนกั้นสถานะความเป็นพลเมืองได้” จึงทำให้มองเห็นจุดอ่อนของการส่งเสริมสุขภาพทางสังคมของคนเร่ร่อนได้ เพราะสถานภาพความเป็นคนเร่ร่อนและความเป็นคนชายขอบมีลักษณะเชิงปัจจัยบางประการเกี่ยวเนื่องกัน

ด้านกลไกชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.50$, S.D. = 0.73) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงที่สุดคือ ชุมชนมีค่านิยมประพฤติตามหลักประเพณี ($\bar{x}=4.26$, S.D. = 1.06) รองลงมาเป็นชุมชนสามัคคีให้อภัยและให้โอกาสกันและกัน ($\bar{x}=3.58$, S.D. = 1.16) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ ชุมชนของท่านมีค่านิยมปลูกฝังมโนธรรม ($\bar{x}=3.01$, S.D. = 1.37)

ด้านกลไกหลักธรรมพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=4.04$, S.D. = 0.33) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงที่สุดคือ วัดประจำหมู่บ้านสอนให้เป็นผู้รักยึดมั่นในคุณธรรม ศีลธรรม

มนุษยธรรม มโนธรรม และหลักกฎหมาย ($\bar{x}=4.87$, S.D. = 0.33) รองลงมาคือ วัดประจำหมู่บ้านสอนและให้รักษาเบญจศีล 5 ($\bar{x}=2.43$, S.D. = 0.87) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ วัดประจำหมู่บ้านสอนให้เป็นผู้จักคุณธรรมคือการให้อภัยให้อโงกาสตนเองและคนอื่น ($\bar{x}=2.99$, S.D. = 0.79)

ความคิดเห็นของรูปแบบการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

จากการวิจัยพบว่าในภาพรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.80$, S.D. = 0.40) เมื่อพิจารณารายด้าน

ด้านครอบครัว อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.36$, S.D. = 0.43) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงที่สุด คือ ท่านรักและผูกพันกับครอบครัว ($\bar{x}=4.75$, S.D. = 0.43) รองลงมาเป็นท่านได้ใส่ใจดูแลคนในครอบครัว ($\bar{x}=4.55$, S.D. = 0.64) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ ท่านรู้สึกปลอดภัยที่อาศัยอยู่ในครอบครัว ($\bar{x}=3.58$, S.D. = 1.13)

ดังนั้น สุขภาพเป็นภาวะที่มีความสมบูรณ์ไม่บกพร่อง และคนที่มีสุขภาพดี คือคนที่มีโครงสร้างที่สมบูรณ์ ทำหน้าที่ของตนได้ทั้งทางร่างกายและจิตใจ สามารถดูแลตนเองได้ในระดับที่เพียงพอ และต่อเนื่อง สุขภาพเป็นสิ่งจำเป็นต่อบุคคล ความผาสุกเป็นการรับรู้ถึงภาวะที่เป็นอยู่ของตนเองซึ่งแสดงออก โดยความพึงพอใจ ความยินดี และการมีความสุข จะเห็นได้ว่าวิวัฒนาการของความหมายของสุขภาพมีมาเรื่อย ๆ จนปัจจุบันให้ความหมายของสุขภาพว่า หมายถึง สุขภาวะ หรือคุณภาพทั้งทางร่างกาย ทางจิต ทางสังคม และทางจิตวิญญาณ ซึ่งมีองค์ประกอบขยายรวมถึงเรื่องเศรษฐกิจ จิตใจ ครอบครัว ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การเมือง การศึกษา เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบในระบบสุขภาพทั้งสิ้น ทุกส่วนต้องเชื่อมโยงเป็นหนึ่งเดียวและมีความถูกต้องจึงจะเกิดสุขสำคัญกับความเป็นคนทั้งคน หรือมองคนแบบองค์รวม (Holistic view) (โอเรม (Orem, 1995 : 96-101 อ้างถึงใน ภาณุ อดกลั่น, 2560)

ด้านชุมชน อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}=3.80$, S.D. = 0.60) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงที่สุด คือ ท่านรู้สึกว่าตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ($\bar{x}=3.57$, S.D. = 0.67) รองลงมาเป็นการใช้ชี้อิสต์ย ($\bar{x}=3.42$, S.D. = 0.67) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือท่านมีความรู้ปัญหาเสพติด ($\bar{x}=3.09$, S.D. = 0.71)

ผลการวิจัยเป็นไปตาม 3 ลักษณะ ดังนี้ 1) สุขภาพคือความคงที่ (Definition of health focusing on stability) กล่าวคือ สุขภาพเป็นภาวะที่บุคคลมีความสามารถในการปรับตัว เมื่อสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป สุขภาพเป็นความสมดุลของระบบย่อย ได้แก่ ร่างกาย จิตใจ สังคม 2) สุขภาพคือความสำเร็จสูงสุดในชีวิต (Definition of health focusing on actualization) กล่าวคือ สุขภาพเป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายสูงสุดในชีวิต สุขภาพเป็นภาวะที่ต่อเนื่อง

ระหว่างการเจ็บป่วย ภาวะสุขภาพปกติ ภาวะสุขภาพสมบูรณ์สูงสุด และอาจเปลี่ยนมาเป็นสุขภาพดี สุขภาพไม่ดี เจ็บป่วยเล็กน้อย เจ็บป่วยมาก จนถึงตายในที่สุด(3) สุขภาพคือความคงที่และการบรรลุความสำเร็จสูงสุดของชีวิต(Definition of health focusing on stability and actualization) กล่าวคือ สุขภาพเป็นผลรวมของความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ มีความยืดหยุ่นในการปรับตัวตามสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง และส่งผลให้บุคคลประสบผลสำเร็จสูงสุดในการดำเนินชีวิต และสามารถคงศักยภาพนั้นไว้ให้ยาวนานที่สุด เพนเดอร์(Pender and Pender, 1987 : 19-27 อ้างถึงใน ภาณุ อดกิ้น, 2560)

ด้านหลักธรรมพุทธศาสนา อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}=3.25$, S.D. = 0.60) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงที่สุด คือ ท่านสามารถจัดการปัญหาชีวิตได้โดยสติและเหตุผล ($\bar{x}=3.57$, S.D. = 0.67) รองลงมาเป็นท่านรู้สึกว่าคุณเป็นส่วนหนึ่งของบ้าน วัด ชุมชน ($\bar{x}=3.42$, S.D. = 0.67) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ ท่านมีพัฒนาตัวเองด้วยปัญญา ให้อภัยและโอกาส ($\bar{x}=3.04$, S.D. = 1.03)

พบว่ามี 3 แนวคิด คือ 1) แนวคิดทางด้านคลินิก (Clinical model) ในแนวคิดนี้ให้ความหมายเกี่ยวกับ สุขภาพ ว่าเป็นภาวะที่ปราศจากอาการ และอาการแสดงของโรค หรือปราศจากความพิการต่าง ๆ ส่วนความเจ็บป่วย หมายถึงการมีอาการ และอาการแสดงหรือมีความพิการเกิดขึ้น ความหมายของสุขภาพเช่นนี้ ถือว่าเป็นความหมายที่แคบที่สุดและเน้นการรักษา เสถียรภาพ (Stability) ทางด้านเสถียรภาพ ถ้าใช้ความหมายของสุขภาพดังกล่าวเป็นเป้าหมาย จะนำไปสู่การบริการสุขภาพเชิงรับ คือรอให้ประชาชนเกิดอาการและอาการแสดงของโรคและความพิการเท่านั้น ซึ่งทำให้การส่งเสริมสุขภาพและ ป้องกันโรคเกิดได้น้อยมาก และไม่มีแนวทางในการปฏิบัติ แพทย์จะมีบทบาทเด่น ในระบบบริการสุขภาพ เจ้าหน้าที่สุขภาพอื่น ๆ และประชาชนจะมีบทบาทน้อยมาก เพราะถือว่าสุขภาพเป็นเรื่องของแพทย์ เรื่องของโรงพยาบาล 2) แนวคิดการปฏิบัติติดตามบทบาท (Role performance model) ความหมายของ สุขภาพ ในแนวคิดนี้ได้รับอิทธิพลมาจากนักสังคมวิทยาซึ่งสนใจเกี่ยวกับบทบาทของบุคคลในสังคมเป็นหลัก คำว่า สุขภาพ จึงหมายถึง ความสามารถของบุคคลในการกระทำตามบทบาทที่สังคมกำหนดไว้ครบถ้วน เช่น ความสามารถในการทำงาน เป็นต้น ส่วนความเจ็บป่วยหมายถึงความล้มเหลวในการทำหน้าที่ตามบทบาท เมื่อเจ็บป่วยบุคคลสามารถหยุดกระทำในบทบาทต่าง ๆ ได้ เช่น หยุดงาน นอนพัก เป็นต้น ความหมายของสุขภาพตามแนวคิดนี้ได้เพิ่มมาตรฐานทางด้านจิตสังคม คือไม่เพียงแต่ปราศจากอาการและอาการแสดงของโรคเท่านั้น แต่ต้องสามารถทำหน้าที่ตามบทบาททางสังคมด้วย และยังคงเน้นการรักษา เสถียรภาพ แต่เป็นเสถียรภาพทางสังคม ซึ่งยังถือว่าเป็นเป้าหมายทางด้านสุขภาพที่แคบ และนำไปสู่การบริการสาธารณสุขในเชิงรับเช่นกัน 3) แนวคิดทางด้านการปรับตัว (Adaptation model) ความหมายของสุขภาพ ในแนวคิดนี้ได้รับอิทธิพลมาจากดูบอส (Dubos 1965 อ้างใน สมจิตหนูเจริญกุล, 2543) ซึ่งเชื่อว่าบุคคลมีการปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง และต่อเนื่องตลอดเวลา เพื่อรักษาดุลยภาพกับ

สิ่งแวดล้อม สุขภาพที่ดีจึงหมายถึงความยืดหยุ่น ในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุลเป็น การมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับชีวิต ส่วนการเกิดโรคมายังถึงความ ล้มเหลวในการปรับตัว เป็นการทาลายความสามารถของบุคคลที่จะเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงใน สิ่งแวดล้อม การมองสุขภาพว่าเป็นเรื่องของดุลยภาพในท่ามกลางปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมได้ให้ แนวทางในการรักษาสุขภาพที่เน้นการดำรงชีวิตให้มีความประสานสอดคล้องกับกฎเกณฑ์ธรรมชาติ และมีความสัมพันธ์ทางสังคมอย่างราบรื่น เจ้าหน้าที่สุขภาพจะเน้นที่การส่งเสริมให้บุคคลมีชีวิตที่ สมดุลบุคคลแต่ละคนจะมีบทบาทมากที่สุดในการดูแลสุขภาพของตนเอง เพราะดุลยภาพขึ้นอยู่กับ การดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติของบุคคล บุคคลภายนอกหรือเทคโนโลยีมีส่วนช่วยหนุน เสริมเท่านั้น การมีสุขภาพดีไม่ใช่ขึ้นอยู่กับความก้าวหน้าทางการแพทย์ แต่ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมที่ดี เช่น อากาศปราศจากมลภาวะ มีน้ำใช้ที่ดี มีส้วม และการระบายน้ำที่ดี รวมทั้งมีครอบครัวที่อบอุ่น และชุมชนที่เอื้ออาทรต่อกัน เป็นต้น (Smith, 1983 อ้างใน ภาณุ อดกลั่น, 2560)

5.3 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 2 ระดับ คือ ข้อเสนอแนะระดับนโยบายและ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ รวมถึงข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) จากผลการวิจัยที่พบว่า กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทาง สังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น โดยรวม อยู่ในระดับปาน กลาง ดังนั้นควรส่งเสริมให้ดีขึ้นอย่างสม่ำเสมอ โดยมีกิจกรรมส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลัก เศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับหลักธรรมไว้ทั้งในแผนพัฒนาชุมชน และแผนปฏิบัติการ เพื่อให้ ประชาชนได้เรียนรู้แล้วนำไปปฏิบัติตามหลักธรรมดังกล่าว และรวมถึงหลักธรรมข้ออื่น ๆ เพื่อเป็น ประโยชน์ชุมชน สังคมต่อไป

2) จากผลการวิจัยที่ พบว่า กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทาง สังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น บางข้ออยู่ในระดับน้อย ซึ่งมีค่าเฉลี่ยค่อนข้างต่ำกว่าข้ออื่น ควรมีการส่งเสริมและให้มีการพัฒนาต่อไป

3) จากผลการวิจัย ควรส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งจากภาครัฐและประชาชนได้ เข้าใจความสำคัญของเยาวชนเปราะบางเพื่อปรับภูมิคุ้มกันทางสังคม โดยยึดครอบครัว ชุมชน และ หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นฐานเพื่อเป็นหลักประกันความมีภูมิคุ้มกันที่ดีของชีวิต

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

จากการค้นพบของการวิจัยครั้งนี้ ควรพิจารณาประเด็นต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการ เสริมสร้างสุขภาพของชุมชน

- 1) จากผลการวิจัยที่พบว่าเยาวชนเปราะบางเป็นผู้รับปัญหา
- 2) จากผลการวิจัยที่พบว่า ระบบการให้บริการควรให้บริการที่ดี
- 3) จากผลการวิจัยที่พบว่าระบบกลไกของรัฐให้ความคุ้มครองเยาวชนเปราะบางแต่บางช่วงก็มีช่องว่างทางกฎหมาย

3. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาเกี่ยวกับความเปราะบางในเชิงสังคม
- 2) ควรศึกษาเกี่ยวกับความเปราะบางในกระบวนการวัฒนธรรมท้องถิ่น
- 3) ควรศึกษาเกี่ยวกับความเปราะบางในภาวะและสถานการณ์อุบัติใหม่

บรรณานุกรม

ก. หนังสือ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2552). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิมพ์การพิมพ์.

ข. งานวิจัย

ทวี อภโย (2563). *การเสริมสร้างสุขภาพด้วยพุทธจิตวิทยาสำหรับชุมชนชายขอบในจังหวัดขอนแก่น*
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.

ประชัน ชะชีกุล (2563). *การเสริมสร้างสุขภาพด้วยมรรคมืองค์ 8 กับกลุ่มเด็กเร่ร่อนในจังหวัด*
ขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.

พระครูสิริรัตนาวุธ, พระมหาไกรสร โชติปญโญ, ประยูร สุขะใจ, อนันต์ อุปสอด, สานุ มัทธนา
ดูล. (2559). *พุทธจิตวิทยานุกรมการ:รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างสุขภาพขององค์กรรวม*
ของครอบครัวและสังคม

วชิราภรณ์ สังข์ทอง. (2554). *การพัฒนากระบวนการเรียนรู้สำหรับเครือข่ายทางสังคมเพื่อสร้างเสริม*
ภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับเด็กและเยาวชน. คุรุศาสตร์ดุสิตบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

เสาวภา ไพทยวัฒน์. (2554). *ปรากฏการณ์ทางสังคมของชุมชนป้อมมหากาฬ มิติใหม่ในเส้นทางการ*
เป็นสมัยใหม่ของไทย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

ค. เอกสารประกอบการสอน

วินัส ภักดีนรา, อัจฉรา วรรณานันต์, กรวิกา สุวรรณกุล, ปาริญา ราพา, อภิเดช โยชนเียน, สมศักดิ์
สีดากุลฤทธิ, ปวีณา เทียงพรหม, อัจฉรา นันทะศรีและ พนิตศรี ศรีเชื้อ. (2562). *เอกสาร*
ประกอบการสอน รายวิชา พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏเลย.

ค. บทความ

พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550. *พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์เด็ก, 2550: 1)*

ง. เว็บไซต์

แผนปฏิบัติการประจำปีของจังหวัดขอนแก่นประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564. (2563). สืบค้น 10 ตุลาคม 2563,

จาก <http://www.khonkaen.go.th/khonkaen6/main.php?cont=vision>

สสส.ห่วงเยาวชนกลุ่มเปราะบาง 1.3 ล้าน หลุดจากระบบการศึกษา-ไร้งานทำ. (2563). สืบค้น 9 ตุลาคม 2563,

จาก <https://1th.me/MrM5m>

สมพงษ์ จิตระดับ สุอังคะวาทิน ดานา โมหะหมัดรักษามล. (2563). *พื้นที่นวัตกรรมเพื่อดูแล เด็กและเยาวชนเปราะบาง*. สืบค้น 10 ตุลาคม 2563.

จาก https://www.matichon.co.th/columnists/news_2087092

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก. (2563). สืบค้น 9 ตุลาคม 2563,

จาก <https://bit.ly/2OGGiMF>

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

แบบสอบถาม

แบบสัมภาษณ์

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและ
พระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

คำชี้แจง

แบบสอบถามเรื่อง “กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น” มีวัตถุประสงค์ เพื่อการวิจัย จึงขอความร่วมมือจากท่าน กรุณาตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อตามความเป็นจริง ผู้วิจัยจะเก็บแบบสอบถามไว้เป็นความลับ ไม่มีผลกระทบต่องานของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนั้น ท่านสามารถตอบข้อคำถามได้อย่างอิสระ และสอดคล้องกับความเป็นจริงมากที่สุด ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนฯ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมฯ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับกลไกการพัฒนาเครือข่ายการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมฯ

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมฯ

ตอนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดทำคู่มือกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ตอนที่ 6 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนา

ในการตอบแบบสอบถาม ขอความกรุณาท่านได้โปรดตอบข้อคำถามทุกข้อ ในการแปลผลวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะแปลผลโดยภาพรวมทั่วไป อีกทั้งคำตอบของท่านจะถูกเก็บรักษาไว้เป็นความลับ ดังนั้น การตอบแบบสอบถามนี้จะไม่มีความเสียหายหรือกระทบสถานภาพของท่านแต่ประการใด ผู้วิจัยและคณะ หวังว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่าน ขอขอบคุณ และอนุโมทนา มา ณ โอกาสนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

1. เพศ

☐ 1) ชาย

☐ 2) หญิง

2. อายุ

☐ 1) 15 ปี

☐ 2) 16 ปี

☐ 3) 17 ปี

☐ 4) 18 ปี

3. สถานภาพทางครอบครัว

☐ 1) โสด

☐ 2) สมรส

☐ 3) หม้าย

☐ 4) หย่า

☐ 5) แยกกันอยู่

4. วุฒิการศึกษา

☐ 1) ประถมศึกษา

☐ 2) มัธยมศึกษาตอนต้น

☐ 3) มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.

☐ 4) อนุปริญญา/ปวส.

☐ 5) ปริญญาตรี

5. อาชีพ

☐ 1) นักเรียน/นักศึกษา

☐ 2) รับราชการ

☐ 3) รัฐวิสาหกิจ

☐ 4) รับจ้าง

☐ 5) เกษตรกรรม

☐ 6) อาชีพอื่น ๆ

6. รายได้ต่อเดือน

☐ 1) ต่ำกว่า 5,001 บาท

☐ 2) 5,001 – 10,000 บาท

☐ 3) 10,001 – 15,000 บาท

☐ 4) มากกว่า 15,001 บาท

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับพฤติกรรมกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่นของผู้ตอบในแต่ละข้อว่าควรมีพฤติกรรมอยู่ในระดับใดโดยพิจารณาดังต่อไปนี้

1 = เคย

0 = ไม่เคย

ข้อ	กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น	ระดับพฤติกรรม	
		เคย	ไม่เคย
1	ครอบครัวของท่านเคยให้คำแนะนำโดยใช้ความรักเข้าใจ เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันหรือไม่		
2	ครอบครัวท่านเคยเปิดโอกาสปรึกษาพูดคุยได้ทุกเรื่องเพื่อแก้ปัญหา ร่วมกันหรือไม่		
3	ชุมชนของท่านเคยจัดกิจกรรมสร้างสรรค์เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันหรือไม่		
4	ชุมชนเคยให้พื้นที่แสดงออกอย่างอิสระและรับฟังอย่างตั้งใจหรือไม่		
5	ท่านเคยใช้พื้นที่วัดพบปะในบุญประเพณี เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันหรือไม่		
6	ท่านเคยปรึกษาพระในวัดประจำหมู่บ้านเพื่อแก้ปัญหาหรือไม่		
7	ท่านเคยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เบญจศีล 5 ไม่เบียดเบียนสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ล่วงละเมิดทางเพศ ไม่โกหก ไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด เพื่อแก้ปัญหาหรือไม่		
8	ท่านเคยใช้หลักมนุษยธรรม หลักเบญจธรรม 5 เมตตา อาชีวะสุจริต เข้าใจ เรื่องเพศ ซื่อสัตย์ ใช้สติ เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันและการแก้ปัญหาหรือไม่		
9	ท่านเคยใช้หลักมนธรรม คือหลักโลกบาล ได้แก่ หิริ ความละอายใจในบาป และโอตตปปะ ความเกรงกลัวที่จะทำบาป เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันและการแก้ปัญหาหรือไม่		
10	ท่านเคยใช้คุณหลักธรรม ให้อภัยให้โอกาสตนเองและผู้อื่น เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันและการแก้ปัญหาหรือไม่		

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

กลไกการพัฒนาเครือข่ายการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้เยาวชนโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน ท่านคิดว่าควรมีกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนอย่างไร ตามข้อความดังนี้ในระดับมากที่สุดน้อยเพียงใด โดยพิจารณาจากเกณฑ์ต่อไปนี้

1 = น้อยที่สุด 2 = น้อย 3 = ปานกลาง 4 = มาก 5 = มากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		1	2	3	4	5
กลไกครอบครัวเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน						
1	ครอบครัวให้ความรักความสนทนอมอบอ่อนอย่างเพียงพอ					
2	ครอบครัวสั่งสอนเรื่อง ไม่ฆ่าสัตว์ไม่เบียดเบียนกันไม่ทะเลาะเบาะแว้ง ไม่ลักขโมย ล่วงละเมิดทางเพศ ไม่โกหกไม่พูดหยาบ ไม่ยุ่งเกี่ยวสิ่งเสพติด					
3	ครอบครัวให้คำแนะนำให้ประพฤติมนุษยธรรม ได้แก่ มีเมตตา มี การงานสุจริต เข้าใจเรื่องเพศ มีความซื่อสัตย์ มีสติ					
4	ครอบครัวปลูกฝังเรื่องมโนธรรม คือ หิริ ละอายใจ โอตตปปะ กลัวบาป					
5	ครอบครัวอธิบายเรื่องการให้อภัยให้โอกาสตนเองและผู้อื่น					
กลไกชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน						
6	ชุมชนของท่านมีค่านิยมประเพณีตามหลักประเพณี					
7	ชุมชนของท่านมีค่านิยมประเพณีตามหลักศีลธรรม					
8	ชุมชนของท่านมีค่านิยมปลูกฝังมโนธรรม					
9	ชุมชนของท่านสามัคคีให้อภัยและให้โอกาสกันและกัน					
10	ชุมชนของท่านยึดมั่นในหลักกฎหมาย					
กลไกพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน						
11	วัดประจำหมู่บ้านสอนและให้รักษาเบญจศีล 5					
12	วัดประจำหมู่บ้านสอนและให้รักษา เบญจธรรม 5					
13	วัดประจำหมู่บ้านสอนให้ยึดมโนธรรม 2 คือ โลภปาล ได้แก่ หิริ ละอายใจ โอตตปปะ เกรงกลัวบาป					
14	วัดประจำหมู่บ้านสอนให้เป็นรู้จักคุณธรรมคือการให้อภัยให้โอกาส					

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		1	2	3	4	5
	ตนเองและคนอื่น					
15	วัดประจำหมู่บ้านสอนให้เป็นรู้จักยึดมั่นในคุณธรรม ศีลธรรม มนุษยธรรม มโนธรรม และหลักกฎหมาย					

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และ
พระพุทธศาสนาเป็นฐาน ดังข้อความต่อไปนี้มากนักน้อยเพียงใด โดยพิจารณาจากเกณฑ์ต่อไปนี้

1 = น้อยที่สุด 2 = น้อย 3 = ปานกลาง 4 = มาก 5 = มากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		1	2	3	4	5
การใช้ครอบครัวเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน						
1	ท่านรักและผูกพันกับครอบครัว					
2	ท่านได้ใส่ใจดูแลคนในครอบครัว					
3	ท่านช่วยเหลือการงานในครอบครัว					
4	ท่านเชื่อฟังคำสั่งสอนและกฎเกณฑ์ในครอบครัว					
5	ท่านรู้สึกปลอดภัยที่อาศัยอยู่ในครอบครัว					
การใช้ชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน						
6	ท่านรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน					
7	ท่านมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นกับชุมชน					
8	ท่านยอมรับสภาพที่เป็นอยู่และกฎเกณฑ์ชุมชนในปัจจุบัน					
9	ท่านแสวงหาและปฏิบัติกิจกรรมชุมชนเพื่อประโยชน์สาธารณะ					
10	ท่านคิดว่าชุมชนที่ท่านอาศัยอยู่มีความปลอดภัยต่อตัวเอง					
การใช้พระพุทธศาสนาเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน						
11	ท่านสามารถจัดการปัญหาชีวิตที่เกิดขึ้นได้โดยอาศัยสติและเหตุผล					
12	ท่านมีการลด ละ เลิกพฤติกรรมที่เสี่ยงทำให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ					
13	ท่านมีการให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพเบื้องต้น					
14	ท่านมีให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหายาเสพติด					
15	ท่านมีการพัฒนาตัวเองในการเสริมสร้างสุขภาพทางปัญญา					

ตอนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดทำคู่มือการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนโดยมีครอบครัว ชุมชน และพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ในการจัดทำคู่มือการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนโดยมีครอบครัว ชุมชน และพระพุทธศาสนาเป็นฐานท่านคิดว่าควรมีเนื้อหาสาระดังต่อไปนี้หรือไม่

ข้อ	ข้อความ	ระดับ พฤติกรรม	
		ควร	ไม่ควร
1	หลักการและเหตุผล		
2	วัตถุประสงค์		
3	คุณสมบัติของผู้ใช้รูปแบบ		
4	หลักความคิด ความเชื่อ และทัศนคติที่ดี		
5	หลักการพูด หลักการทำงานที่ดี		
6	หลักการทำอาชีพสุจริต และเพียรพยายาม		
7	หลักความเป็นอยู่เหมาะสม มีความละเอียด เกรงกลัวการทำความชั่ว		
8	การจัดกิจกรรม		
9	มีการแบ่งกลุ่ม		
10	มีการจัดสัมมนา		
11	มีการบรรยาย		
12	มีการใช้อุปกรณ์ที่ทันสมัย		
13	มีการประเมินผล		
14	อื่น ๆ		

ตอนที่ 6 ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนา

ท่านมีข้อเสนอแนะในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพระพุทธศาสนาเป็นฐาน ได้อย่างไรบ้าง?

1. ความจำเป็นในการสร้างกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนด้านสถานภาพและโอกาสทางการศึกษา
.....
2. ความจำเป็นในการสร้างกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนด้านชุมชนและสิ่งแวดล้อม
.....

3. ความจำเป็นในการสร้างกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนด้านความเชื่อวัฒนธรรมและศาสนา

.....

4. ความจำเป็นในการสร้างกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนด้านกิจสาธารณะและการบำเพ็ญ
ประโยชน์

.....

5. ท่านต้องการให้ดำเนินการด้านกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนในรูปแบบ/ลักษณะใด

.....

6. อื่น ๆ

.....

ขอขอบพระคุณอย่างสูงที่กรุณาใช้เวลาให้ข้อมูล

ดร.ประจัน ชะชีกุล และคณะ

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

เรื่อง

กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม

โดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ขอความกรุณาท่านในฐานะเป็นตัวแทนช่วยตอบแบบสัมภาษณ์นี้ ตามความเป็นจริงอย่างละเอียดและลึกซึ้ง เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ในภาพรวม เพื่อนำผลการวิจัยไปแก้ปัญหาให้กับเยาวชนให้มีชีวิตภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยยึดหลักครอบครัว ชุมชน และคำสอนในพระพุทธศาสนา

1. ท่านคิดว่าในปัจจุบันนี้เยาวชน มีภูมิคุ้มกันทางสังคมอย่างไรบ้าง?

1.1.....

.....

1.2.....

.....

1.3.....

.....

ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

.....

2. กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและ
พระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่นอย่างไรบ้าง? กรุณาตอบอย่างละเอียด

2.1 ครอบครัวสอนให้รู้จักความละเอียดใจในการทำชั่ว

.....

.....

.....

2.2 ครอบครัวสอนให้รู้จักกลัวการทำบาป

.....

.....

.....

2.3 ชุมชนมีกฎเกณฑ์ในเรื่องน่าละอายใจ

.....

.....

.....

2.4 ชุมชนมีกฎเกณฑ์ในเรื่องน่ากลัวต่อการทำชั่ว

.....

.....

.....

2.5 พระพุทธศาสนามีคำสอนหรือความน่าละอายใจ

.....

.....

.....

2.6 พระพุทธศาสนาสอนให้เกรงกลัวต่อการทำบาป

.....

.....

.....

ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

.....

.....

3. กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและ
พระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ท่านคิดว่าควรจะมีกลไกเป็นอย่างไร

3.1 กลไกที่ 1*ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

3.2 กลไกที่ 2*ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

3.3 กลไกที่ 3* ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

***กลไก หมายถึง หลัก หรือ แนวคิดสำคัญ**

ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

.....

.....

4. คู่มือการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชน
และพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ท่านคิดว่าควรมีเนื้อหาสาระอะไรบ้าง

4.1.....

.....

4.2.....

.....

4.3.....

.....

ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

.....

.....

5. ความคิดเห็นอื่น ๆ

5.1.....

5.2.....

5.3.....

ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

.....

.....

ผู้เชี่ยวชาญ

(.....)

วัน.... เดือน..... ปี.....

ภาคผนวก ข

ผลการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องแบบสอบถาม IOC
และ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Try out)

แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องแบบสอบถาม IOC (Index of Objective Congruence)

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้ อยู่ในขั้นตอนการศึกษากลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น
2. แบบสอบถามฉบับนี้มุ่งตรวจสอบ เพื่อหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) โดยการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) ของแบบสอบถามและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำไปปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
3. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้
 - ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนฯ
 - ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น
 - ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมฯ
 - ตอนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดทำคู่มือกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น
 - ตอนที่ 6 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนา
4. ขอความกรุณาผู้ทรงคุณวุฒิหรือท่านผู้เชี่ยวชาญ ช่วยพิจารณาร่างแบบสอบถามว่ามีความสอดคล้องกับตัวแปรของการวิจัยเรื่องนี้หรือไม่ ด้วยการให้คะแนนในแต่ละข้อคำถามในระบบ IOC โดยการทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง

เกณฑ์การให้คะแนนในระบบ IOC

- 1) ให้ +1 คะแนน เมื่อแน่ใจว่าข้อนั้นมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับตัวแปรและวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา
- 2) ให้ 0 คะแนน เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อนั้นมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับตัวแปรและวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา
- 3) ให้ -1 คะแนน เมื่อแน่ใจว่าข้อนั้นมีเนื้อหาไม่สอดคล้องกับตัวแปรและวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจงสำหรับผู้ตอบแบบสอบถาม : ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

คำชี้แจงสำหรับผู้เชี่ยวชาญ : โปรดพิจารณาว่าข้อความเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบเหมาะสมหรือไม่อย่างไร

ข้อ	ข้อความคำถาม	ระดับความสอดคล้อง			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
1.	เพศ ☐ 1) ชาย ☐ 2) หญิง				
2.	อายุ ☐ 1) 15 ปี ☐ 2) 16 ปี ☐ 3) 17 ปี ☐ 4) 18 ปี				
3.	วุฒิการศึกษา ☐ 1) ประถมศึกษา ☐ 2) มัธยมศึกษาตอนต้น ☐ 3) มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ☐ 4) อนุปริญญา/ปวส. ☐ 4) ปริญญาตรี				
4.	อาชีพ ☐ 1) นักเรียน/นักศึกษา ☐ 2) รับราชการ ☐ 3) รัฐวิสาหกิจ ☐ 4) รับจ้าง ☐ 5) เกษตรกรรม ☐ 6) อาชีพอื่น ๆ				
5.	รายได้ต่อเดือน ☐ 1) ต่ำกว่า 5,001 บาท ☐ 2) 5,001 – 10,000 บาท ☐ 3) 10,001 – 15,000 บาท ☐ 4) มากกว่า 15,000				

ตอนที่ 2 ระดับพฤติกรรมการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม โดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

คำชี้แจงสำหรับผู้ตอบแบบสอบถาม: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับพฤติกรรมการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่นของผู้ตอบแบบสอบถาม ในแต่ละข้อว่าควรมีพฤติกรรมอยู่ในระดับใดโดยพิจารณาดังต่อไปนี้

คำชี้แจงสำหรับผู้เชี่ยวชาญ: โปรดพิจารณาว่าข้อความเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น สอดคล้องกับตัวแปรและวัตถุประสงค์ที่จะวัดหรือไม่โปรดตอบโดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ข้อ	ข้อความคำถาม	ระดับความสอดคล้อง			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
1	ครอบครัวของท่านเคยให้คำแนะนำโดยใช้ความรักเข้าใจ เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันหรือไม่				
2	ครอบครัวท่านเคยเปิดโอกาสปรึกษาพูดคุยได้ทุกเรื่องเพื่อแก้ปัญหาพร้อมกันหรือไม่				
3	ชุมชนของท่านเคยจัดกิจกรรมสร้างสรรค์เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันหรือไม่				
4	ชุมชนเคยให้พื้นที่แสดงออกอย่างอิสระและรับฟังอย่างตั้งใจหรือไม่				
5	ท่านเคยใช้พื้นที่วัดพบปะในบุญประเพณี เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันหรือไม่				
6	ท่านเคยปรึกษาพระในวัดประจำหมู่บ้านเพื่อแก้ปัญหาหรือไม่				
7	ท่านเคยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เบญจศีล 5 ไม่เบียดเบียนสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ล่วงละเมิดทางเพศ ไม่โกหก ไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด เพื่อแก้ปัญหาหรือไม่				
8	ท่านเคยใช้หลักมนุษยธรรม หลักเบญจธรรม 5 เมตตา อาชีพสุจริต เข้าใจเรื่องเพศ ซื่อสัตย์ ใช้สติ เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันและการแก้ปัญหาหรือไม่				

ข้อ	ข้อความ	ระดับความ สอดคล้อง			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
9	ท่านเคยใช้หลักมโนธรรม คือหลักโลกपाल ได้แก่ หิริ ความละอายใจในบาป และโอตตปปะ ความเกรงกลัวที่จะทำบาป เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันและการแก้ปัญหาหรือไม่				
10	ท่านเคยใช้คุณหลักธรรม ให้อภัยให้โอกาสตนเองและผู้อื่น เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันและการแก้ปัญหาหรือไม่				

ตอนที่ 3 ระดับกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

คำชี้แจงสำหรับผู้ตอบแบบสอบถาม: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

คำชี้แจงสำหรับผู้เชี่ยวชาญ: โปรดพิจารณาว่าข้อความเกี่ยวกับกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น สอดคล้องกับตัวแปรและวัตถุประสงค์ที่จะวัดหรือไม่ โปรดตอบโดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความ สอดคล้อง			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
1.	กลไกครอบครัวเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน				
1.1	ครอบครัวให้ความรักความสนทนอมอบอ่อนอย่างเพียงพอ				
1.2	ครอบครัวสอนไม่ฆ่าสัตว์ไม่เบียดเบียนกันไม่ทะเลาะเบาะแว้ง ไม่ลักขโมย ล่วงละเมิดทางเพศ ไม่โกหกไม่พูดหยาบ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด				
1.3	ครอบครัวให้คำแนะนำให้ประพฤติมนุษยธรรม ได้แก่ มีเมตตา มีการงานสุจริต เข้าใจเรื่องเพศ มีความซื่อสัตย์ มีสติ				
1.4	ครอบครัวปลูกฝังมโนธรรม คือ หิริ ละอายใจ โอตตปปะ กลัวบาป				

ข้อ	ข้อความ	ระดับความ สอดคล้อง			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
1.5	ครอบครัวอธิบายเรื่องการให้อภัยให้โอกาสตนเองและผู้อื่น				
2.	กลไกชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน				
2.1	ชุมชนของท่านมีค่านิยมประเพณีตามหลักประเพณี				
2.2	ชุมชนของท่านมีค่านิยมประเพณีตามหลักศีลธรรม				
2.3	ชุมชนของท่านมีค่านิยมปลูกฝังมโนธรรม				
2.4	ชุมชนของท่านสามัคคีให้อภัยและให้โอกาสกันและกัน				
2.5	ชุมชนของท่านยึดมั่นในหลักกฎหมาย				
3.	กลไกพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน				
3.1	วัดประจำหมู่บ้านสอนและให้รักษาเบญจศีล 5				
3.2	วัดประจำหมู่บ้านสอนและให้รักษา เบญจธรรม 5				
3.3	วัดประจำหมู่บ้านสอนให้ยึดมโนธรรม 2 คือ โลภาล ได้แก่ หิริ ละอายใจ โอตตัปปะ เกรงกลัวบาป				
3.4	วัดประจำหมู่บ้านสอนให้เป็นรู้จักคุณธรรมคือการให้อภัยให้โอกาสตนเองและคนอื่น				
3.5	วัดประจำหมู่บ้านสอนให้เป็นรู้จักยึดมั่นในคุณธรรม ศีลธรรม มนุษยธรรม มโนธรรม และหลักกฎหมาย				

ตอนที่ 4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพระพุทธศาสนาเป็นฐาน

คำชี้แจงสำหรับผู้ตอบแบบสอบถาม: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพระพุทธศาสนาเป็นฐาน ดังข้อความต่อไปนี้มากที่สุดเพียงใด โดยพิจารณาจากเกณฑ์ต่อไปนี้

คำชี้แจงสำหรับผู้เชี่ยวชาญ: โปรดพิจารณาว่าข้อความเกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพระพุทธศาสนาเป็นฐาน สอดคล้องกับตัวแปรและวัตถุประสงค์ที่จะวัดหรือไม่ โปรดตอบโดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความ สอดคล้อง			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
1.	การใช้ครอบครัวเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน				
1.1	ท่านรักและผูกพันกับครอบครัว				
1.2	ท่านได้ใส่ใจดูแลคนในครอบครัว				
1.3	ท่านช่วยเหลือการทำงานในครอบครัว				
1.4	ท่านเชื่อฟังคำสั่งสอนและกฎเกณฑ์ในครอบครัว				
1.5	ท่านรู้สึกปลอดภัยที่อาศัยอยู่ในครอบครัว				
2.	การใช้ชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน				
2.1	ท่านรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน				
2.2	ท่านมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นกับชุมชน				
2.3	ท่านยอมรับสภาพที่เป็นอยู่และกฎเกณฑ์ชุมชนในปัจจุบัน				
2.4	ท่านแสวงหาและปฏิบัติตามกิจกรรมชุมชนเพื่อประโยชน์สาธารณะ				
2.5	ท่านคิดว่าชุมชนที่ท่านอาศัยอยู่มีความปลอดภัยต่อตัวเอง				
3.	การใช้พระพุทธศาสนาเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน				
3.1	ท่านสามารถจัดการปัญหาชีวิตที่เกิดขึ้นได้โดยอาศัยสติและเหตุผล				
3.2	ท่านมีการลด ละ เลิกพฤติกรรมที่เสี่ยงทำให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ				
3.3	ท่านมีการให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพเบื้องต้น				
3.4	ท่านมีให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหายาเสพติด				
3.5	ท่านมีการพัฒนาตัวเองในการเสริมสร้างสุขภาพทางปัญญา				

ตอนที่ 5 การจัดทำคู่มือการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนโดยมีครอบครัว ชุมชน และพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

คำชี้แจงสำหรับผู้ตอบแบบสอบถาม: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของผู้ตอบ ในการจัดทำคู่มือการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนโดยมีครอบครัว ชุมชน และพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ท่านคิดว่าควรมีเนื้อหาสาระดังต่อไปนี้หรือไม่พิจารณาดังต่อไปนี้

คำชี้แจงสำหรับผู้เชี่ยวชาญ: โปรดพิจารณาว่าข้อความเกี่ยวกับการจัดทำคู่มือการใช้กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนโดยมีครอบครัว ชุมชน และพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น สอดคล้องกับตัวแปรและวัตถุประสงค์ที่จะวัดหรือไม่โปรดตอบโดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความสอดคล้อง			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
1.	หลักการและเหตุผล				
2.	วัตถุประสงค์				
3.	คุณสมบัติของผู้ใช้รูปแบบ				
4.	หลักความคิด ความเชื่อ และทัศนคติที่ดี				
5.	หลักการพูด หลักการทำงานที่ดี				
6.	หลักการทำอาชีพสุจริต และเพียรพยายาม				
7.	หลักความเป็นอยู่เหมาะสม มีความละเอียด เกรงกลัวการทำความชั่ว				
8.	การจัดกิจกรรม				
9.	มีการแบ่งกลุ่ม				
10.	มีการจัดสัมมนา				
11.	มีการบรรยาย				
12.	มีการใช้อุปกรณ์ที่ทันสมัย				
13.	มีการประเมินผล				
14.	อื่น ๆ				

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนา

คำชี้แจงสำหรับผู้เชี่ยวชาญ: โปรดพิจารณาว่าข้อความเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ กลไกการพัฒนา เครือข่ายเยาวชนโดยมีครอบครัว ชุมชน และพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น สอดคล้องกับ ตัวแปรและวัตถุประสงค์ที่จะวัดหรือไม่โปรดตอบโดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับ ความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความสอดคล้อง			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
	ท่านมีข้อเสนอแนะในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพระพุทธศาสนาเป็นฐานอย่างไรบ้าง?				
1.	ความจำเป็นในการสร้างกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนด้านสภาพภาพและโอกาสทางการศึกษา				
2.	ความจำเป็นในการสร้างกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนด้านชุมชนและสิ่งแวดล้อม				
3.	ความจำเป็นในการสร้างกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนด้านความเชื่อวัฒนธรรมและศาสนา				
4.	ความจำเป็นในการสร้างกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนด้านกิจสาธารณะและการบำเพ็ญประโยชน์				
5.	ท่านต้องการให้ดำเนินการด้านกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนในรูปแบบ/ลักษณะใด				
6.	อื่น ๆ				

ผลการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องแบบสอบถาม IOC

(IOC) (Index of Objective Congruence)

เรื่อง

กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและ
พระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

รายการขอความคิดเห็น	ประมาณค่าความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่					ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
1. เพศ	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
1. อายุ	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
2. สถานภาพทางครอบครัว	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
3. วุฒิการศึกษา	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
4. อาชีพ	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
5. รายได้ต่อเดือน	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
6. ครอบครัวของท่านเคยให้คำแนะนำ โดยใช้ความรักเข้าใจ เพื่อเป็นภูมิคุ้มกัน หรือไม่	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
7. ครอบครัวท่านเคยเปิดโอกาสปรึกษา พูดคุยได้ทุกเรื่องเพื่อแก้ปัญหาาร่วมกัน หรือไม่	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
8. ชุมชนของท่านเคยจัดกิจกรรม สร้างสรรค์เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันหรือไม่	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
9. ชุมชนเคยให้พื้นที่แสดงออกอย่าง อิสระและรับฟังอย่างตั้งใจหรือไม่	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
10. ท่านเคยใช้พื้นที่วัดพบปะในบุญ ประเพณี เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันหรือไม่	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
11. ท่านเคยปรึกษาพระในวัดประจำ หมู่บ้านเพื่อแก้ปัญหาหรือไม่	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
12. ท่านเคยใช้หลักธรรมทาง พระพุทธศาสนา เบญจศีล 5 ไม่	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้

รายการขอความคิดเห็น	ประมาณค่าความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่					ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
เบียดเบียนสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ล่วงละเมิดทางเพศ ไม่โกหก ไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด เพื่อแก้ปัญหาหรือไม่							
13. ท่านเคยใช้หลักมนุษยธรรม หลักเบญจธรรม 5 เมตตา อาชีพรุจิรต เข้าใจเรื่องเพศ ซื่อสัตย์ ใช้สติ เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันและการแก้ปัญหาหรือไม่	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
14. ท่านเคยใช้หลักมโนธรรม คือหลักโลกบาล ได้แก่ หิริ ความละอายใจในบาป และโอตตปปะ ความเกรงกลัวที่จะทำบาป เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันและการแก้ปัญหาหรือไม่	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
15. ท่านเคยใช้คุณหลักธรรม ให้อภัยให้โอกาสตนเองและผู้อื่น เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันและการแก้ปัญหาหรือไม่	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
16. ครอบครัวให้ความรักความสนิทสนมอบอุ่นอย่างเพียงพอ	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
17. ครอบครัวสอนไม่ฆ่าสัตว์ไม่เบียดเบียนกันไม่ทะเลาะเบาะแว้ง ไม่ลักขโมย ล่วงละเมิดทางเพศ ไม่โกหกไม่พูดหยาบ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
18. ครอบครัวให้คำแนะนำให้ประพฤติมนุษยธรรม ได้แก่ มีเมตตา มีภาระงานสุจริต เข้าใจเรื่องเพศ มีความซื่อสัตย์ มีสติ	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
19. ครอบครัวปลูกฝังมโนธรรม คือ หิริ ละอายใจ โอตตปปะ กลัวบาป	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้

รายการขอความคิดเห็น	ประมาณค่าความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่					ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
20. ครอบครัวยธิบายเรื่องการให้อภัย ให้โอกาสตนเองและผู้อื่น	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
21. ชุมชนของท่านมีค่านิยมประเพณี ตามหลักประเพณี	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
22. ชุมชนของท่านมีค่านิยมประเพณี ตามหลักศีลธรรม	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
23. ชุมชนของท่านมีค่านิยมปลูกฝังมโน ธรรม	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
24. ชุมชนของท่านสามัคคีให้อภัยและ ให้โอกาสกันและกัน	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
25. ชุมชนของท่านยึดมั่นในหลัก กฎหมาย	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
26. วัดประจำหมู่บ้านสอนและให้รักษา เบญจศีล 5	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
27. วัดประจำหมู่บ้านสอนและให้รักษา เบญจธรรม 5	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
28. วัดประจำหมู่บ้านสอนให้ยึดมโน ธรรม 2 คือ โลภปาล ได้แก่ หิริ ละอาย ใจ โอตตัปปะ เกรงกลัวบาป	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
29. วัดประจำหมู่บ้านสอนให้เป็นผู้รู้จัก คุณธรรมคือการให้อภัยให้โอกาสตนเอง และคนอื่น	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
30. วัดประจำหมู่บ้านสอนให้เป็นผู้รู้จัก ยึดมั่นในคุณธรรม ศีลธรรม มนุษยธรรม มโนธรรม และหลักกฎหมาย	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
31. ท่านรักและผูกพันกับครอบครัว	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
32. ท่านได้ใส่ใจดูแลคนในครอบครัว	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
33. ท่านช่วยเหลือการงานในครอบครัว	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้

รายการขอความคิดเห็น	ประมาณค่าความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่					ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
34. ท่านเชื่อฟังคำสั่งสอนและกฎเกณฑ์ ในครอบครัว	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
35. ท่านรู้สึกปลอดภัยที่อาศัยอยู่ใน ครอบครัว	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
36. ท่านรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของ ชุมชน	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
37. ท่านมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นกับชุมชน	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
38. ท่านยอมรับสภาพที่เป็นอยู่และ กฎเกณฑ์ชุมชนในปัจจุบัน	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
39. ท่านแสวงหาและปฏิบัติกิจกรรม ชุมชนเพื่อประโยชน์สาธารณะ	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
40. ท่านคิดว่าชุมชนที่ท่านอาศัยอยู่มี ความปลอดภัยต่อตัวเอง	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
41. ท่านสามารถจัดการปัญหาชีวิตที่ เกิดขึ้นได้โดยอาศัยสติและเหตุผล	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
42. ท่านมีการลด ละ เลิกพฤติกรรมที่ เสี่ยงทำให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
43. ท่านมีการให้ความรู้ในการดูแล สุขภาพเบื้องต้น	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
44. ท่านมีให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหา เสพติด	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
45. ท่านมีการพัฒนาตัวเองในการ เสริมสร้างสุขภาพทางปัญญา	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
46. หลักการและเหตุผล	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
47. วัตถุประสงค์	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
48. คุณสมบัติของผู้ใช้รูปแบบ	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้

ภาคผนวก ค

หนังสือแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

หนังสือขออนุญาตแจกและเก็บแบบสอบถาม

หนังสือขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม

หนังสือขอเชิญเข้าร่วมการใช้กลไก

หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัย

คำสั่ง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ที่ ๑๒๙/๒๕๖๔

เรื่อง แต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๗ ประกอบกับมาตรา ๔๒ แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ จึงแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัยของชุดโครงการวิจัย “นวัตกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น” ดังนี้

๑. รศ.ดร.พุทธรักษ์ ปราบนอก	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
๒. ผศ.ดร.ธนพฤษช์ ชามะรัตน์	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
๓. ดร.แสงสุรีย์ ดวงคำน้อย	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
๔. ผศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ
๕. ดร.รัตนะ วรบัณฑิต	ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชนเขต ๓
จังหวัดนครราชสีมา

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๙ เดือน เมษายน พุทธศักราช ๒๕๖๔

(พระครูสุจริยวัฒน์, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ที่ อว ๗๙๑๔/๔๗๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
๙/๓๗ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๙ เมษายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร ผศ.ดร.ธนพลักษ์ ชามะรัตน์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เอกสารเค้าโครงงานวิจัย	จำนวน ๕ ชุด
๒. แบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	จำนวน ๕ ชุด
๓. แบบประเมินแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	จำนวน ๕ ชุด
๔. คำสั่ง แต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย	จำนวน ๑ ชุด

ด้วยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ มีพันธกิจด้านการวิจัยและพัฒนางานวิชาการเชิงลึกด้านพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางด้านวิชาการให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และเผยแพร่ความรู้ในระบบเครือข่ายการเรียนรู้ที่ทันสมัย โดยในปีงบประมาณ ๒๕๖๔ ได้เสนอโครงการวิจัยชุด เรื่อง “นวัตกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น” โดยมี ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ เป็นหัวหน้าชุดโครงการวิจัย และมีโครงการวิจัยย่อย จำนวน ๕ เรื่อง ดังนี้ ๑) การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนา เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ๒) รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ๓) กลยุทธ์การสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ๔) นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ๕) กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม โดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษาของแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์ และให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางการปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยต่อไป

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูสุจริยวัฒน์, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ที่ อว ๗๙๑๔/๔๘๐

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
๙/๓๗ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๙ เมษายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร ผศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เอกสารเค้าโครงงานวิจัย	จำนวน ๕ ชุด
๒. แบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	จำนวน ๕ ชุด
๓. แบบประเมินแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	จำนวน ๕ ชุด
๔. คำสั่ง แต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย	จำนวน ๑ ชุด

ด้วยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ มีพันธกิจด้านการวิจัยและพัฒนางานวิชาการเชิงลึกด้านพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางด้านวิชาการให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และเผยแพร่องค์ความรู้ในระบบเครือข่ายการเรียนรู้ที่ทันสมัย โดยในปีงบประมาณ ๒๕๖๔ ได้เสนอโครงการวิจัยชุด เรื่อง “นวัตกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น” โดยมี ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ เป็นหัวหน้าชุดโครงการวิจัย และมีโครงการวิจัยย่อย จำนวน ๕ เรื่อง ดังนี้ ๑) การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ๒) รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ๓) กลยุทธ์การสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ๔) นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ๕) กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษาของแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์ และให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางการปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยต่อไป

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขออนุมัติขอคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูสุจริยวัฒน์, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ที่ อว ๗๙๑๔/๔๗๙

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
๙/๓๗ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๙ เมษายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร ดร.แสงสุรีย์ ดวงคำน้อย

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เอกสารเค้าโครงการงานวิจัย	จำนวน ๕ ชุด
๒. แบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	จำนวน ๕ ชุด
๓. แบบประเมินแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	จำนวน ๕ ชุด
๔. คำสั่ง แต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย	จำนวน ๑ ชุด

ด้วยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ มีพันธกิจด้านการวิจัยและพัฒนางานวิชาการเชิงลึกด้านพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางด้านวิชาการให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และเผยแพร่องค์ความรู้ในระบบเครือข่ายการเรียนรู้ที่ทันสมัย โดยในปีงบประมาณ ๒๕๖๔ ได้เสนอโครงการวิจัยชุด เรื่อง “นวัตกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น” โดยมี ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ เป็นหัวหน้าชุดโครงการวิจัย และมีโครงการวิจัยย่อย จำนวน ๕ เรื่อง ดังนี้ ๑) การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการหลักสูตรทางพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ๒) รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ๓) กลยุทธ์การสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ๔) นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ๕) กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม โดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษาของแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์ และให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางการปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยต่อไป

จึงเจริญพราเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขออนุมัติขอคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูสุธีร์วิวัฒน์, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ที่ อว ๗๙๑๔/

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอีสาน ถนนราษฎร์นิง
ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกและเก็บแบบสอบถามเพื่อทดสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร นายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลบ้านแฮด

เนื่องด้วย ดร.ประชัน ชะชิกุล และคณะผู้วิจัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้ทำการวิจัยเรื่อง “กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น (The Mechanism of Youth Network Development for Strengthening Social Immunity Based on Families, Communities, and Buddhism in Khon Kaen Province.)” ซึ่งได้รับการสนับสนุนทุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๔

จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่ออนุญาตให้คณะผู้วิจัยแจกและเก็บแบบสอบถามเพื่อทดสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัยจากพื้นที่ของท่าน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูสุธีจริยวัฒน์, ผศ. ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ติดต่อประสานงาน :

ดร.ประชัน ชะชิกุล โทร. ๐๙-๙๓๖๔-๗๘๙๓

งานวิชาการ
รับที่ 196
วันที่ 22 ก.พ. 65
เวลา 14.00 น.

ศูนย์อนามัยที่ ๗
เลขที่รับ 18634
วันที่ 22 ก.พ. 2565
เวลา 16.38 น.

ที่ อว ๗๙๓๔/ว๑๓๓

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอีสาน ถนนราชบุรีคetin
ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๓๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเก็บข้อมูลวิจัย
เจริญพร ผู้อำนวยการ ศูนย์อนามัยที่ ๗ ขอนแก่น

เนื่องด้วย ดร.ประชัน ชะชิกุล และคณะผู้วิจัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้ทำ
การวิจัยเรื่อง "กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและ
พระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น" โดยโครงการวิจัยเรื่องดังกล่าวได้ผ่านการพิจารณารับรองจาก
คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนประจำสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

ในการนี้ จึงขอเชิญ นางธัญลักษณ์ วัฒนศิริธรรม ซึ่งเป็นบุคลากรในหน่วยงานของท่าน เป็นผู้ให้ข้อมูลเชิง
ลึก ได้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในวันศุกร์ ที่ ๑๘ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๕ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๕.๐๐
น. ในรูปแบบออนไลน์ด้วยแอปพลิเคชัน Zoom Cloud Meeting ID: ๘๙๐ ๒๕๐ ๗๔๐๕ Passcode: ๑๒๓๔๕๖
รายละเอียดตามสิ่งที่ส่งมาด้วยนี้

จึงเจริญพรมาทเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

เรียน ผู้อำนวยการศูนย์ฯ
-เพื่อโปรดทราบ/พิจารณา.....
-เห็นความชอบ.....
นางอภิสรา หอมหวล
(นางอภิสรา หอมหวล)
หัวหน้ากลุ่มงานวิชาการ
22 ก.พ. 2565

ขอเจริญพร
(นายชาติรี เมธธาธิป)
ผู้อำนวยการศูนย์อนามัยที่ ๗ ขอนแก่น
22 ก.พ. 2565

รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
ปฏิบัติการแทนอธิการบดี
อธิการบดี
28/2/65

ติดต่อประสานงาน :
ดร.ประชัน ชะชิกุล โทร. ๐๙-๙๓๖๔-๗๘๙๓

(นางสาวจรรยา อินทร์คิม)
นักวิชาการสาธารณสุขเชี่ยวชาญ (ด้านสาธารณสุข)
รองผู้อำนวยการศูนย์อนามัยที่ ๗ ขอนแก่น
23 ก.พ. ๒๕๖๕

ที่ อว ๗๙๑๔/ว๑๑๑

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอีสาน ถนนราชบุรีคetin
ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเก็บข้อมูลวิจัย

เจริญพร

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ การประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเก็บข้อมูลวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

เนื่องด้วย ดร.ประชัน ชะชีกุล และคณะผู้วิจัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้ทำ
การวิจัยเรื่อง “กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและ
พระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น” โดยโครงการวิจัยเรื่องดังกล่าวได้ผ่านการพิจารณารับรองจาก
คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนประจำสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึง
ขอความอนุเคราะห์จากท่าน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก ได้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในวันศุกร์ ที่ ๑๘
เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๕ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๕.๐๐ น. ในรูปแบบออนไลน์ด้วยแอปพลิเคชัน Zoom Cloud
Meeting ID: ๘๙๐ ๒๕๐ ๗๔๐๕ Passcode: ๑๒๓๔๕๖

จึงเจริญพรมหาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูสุจริยวัฒน์, ผศ. ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ติดต่อประสานงาน :

ดร.ประชัน ชะชีกุล โทร. ๐๙-๙๓๖๔-๗๘๙๓

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน.....วิทยาลัยศาสนศาสตร์อีสาน มมร. วิทยาเขตอีสาน โทร. ๐๔๓-๒๔๒๓๘๖

ที่ อว ๗๙๑๔(๒)/๖๐๐๗๖

วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเก็บข้อมูลวิจัย

นมัสการ

เนื่องด้วย กระผม ดร.ประชัน ชะชิตกุล และคณะผู้วิจัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้ทำการวิจัยเรื่อง “กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น” โดยโครงการวิจัยเรื่องดังกล่าวได้ผ่านการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนประจำสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก ได้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในวันศุกร์ ที่ ๑๘ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๕ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๕.๐๐ น. ในรูปแบบออนไลน์ด้วยแอปพลิเคชัน Zoom Cloud Meeting ID: ๘๙๐ ๒๕๐ ๗๔๐๕ Passcode: ๑๒๓๔๕๖

จึงน้อมส่งการมาเพื่อโปรดทราบ และเข้าร่วมประชุม

(ดร.ประชัน ชะชิตกุล)

อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
หัวหน้าโครงการวิจัยฯ

ที่ อว ๗๙๑๔/ว๑๒๙

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอีสาน ถนนราษฎร์คินทร์
ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการใช้กลไกการพัฒนาการสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชน
กลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

เจริญพร

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ การใช้กลไกการพัฒนาการสร้างภูมิคุ้มกันฯ จำนวน ๑ ฉบับ

เนื่องด้วย ดร.ประชัน ชะชิกุล และคณะผู้วิจัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้ทำ
การวิจัยเรื่อง “กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและ
พระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น” ซึ่งได้รับการสนับสนุนทุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยญาณสังวร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๔

ขอเชิญท่านเข้าร่วมการใช้กลไกการพัฒนาการสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของ
เยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ณ ห้องประชุม อาคาร
ศูนย์วิทยบริการสิรินธร ในวันพุธ ที่ ๒๓ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๕ เวลา ๐๘.๓๐ - ๑๖.๓๐ น. เพื่อนำข้อมูลที่ได้
ไปดำเนินการในขั้นต่อไป

จึงเจริญพรมหาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูสุจริยวัฒน์, ผศ. ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ติดต่อประสานงาน :

ดร.ประชัน ชะชิกุล โทร. ๐๙-๙๓๖๔-๗๘๙๓

MBUISC.HREC1-46

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

มอบวุฒิบัตรนี้ไว้เพื่อแสดงว่า

ดร.ประชัน ชะนิกุล

ได้ผ่านการอบรมจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (รูปแบบออนไลน์)

หลักสูตรการฝึกอบรม ๒ วัน (๑๔ ชั่วโมง)

เรื่อง หลักสูตรจริยธรรมพื้นฐาน และการทบทวนพิจารณาโครงการวิจัยด้านสังคมศาสตร์

สำหรับคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ณ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ระหว่างวันที่ ๒-๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๔

วุฒิบัตรนี้มีผลตั้งแต่วันที่ ๓ กันยายน ๒๕๖๔ ถึงวันที่ ๒ กันยายน ๒๕๖๖

ขอแสดงความสูงความเจริญไพบูลย์ในพระพุทธศาสนาเป็นนิมิต์ เทอญ

ได้ไว้ ณ วันที่ ๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๔

พระเทพวิมลเมธี

พระเทพวิมลเมธี, ผศ.ดร.

อธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ดร.สุวิทย์ วัฒนวิทย์

ดร.สุวิทย์ วัฒนวิทย์, ผศ.ดร.

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ดร.ประชัน ชะนิกุล

ดร.ประชัน ชะนิกุล, ผศ.ดร.

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ดร.เกียรติคุณ

ศ.เกียรติคุณ ดร.พญ.ฉันทรา เตสัถาวรร กาบวัง

ประธานมูลนิธิ SIDCER-FERCAP

ภาคผนวก ง

คู่มือกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม
โดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

คู่มือกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม
โดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น
THE MECHANISM OF YUOTH NETWORK DEVELOPMENT FOR
STRENGTHENING SOCIAL IMMUNITY BASED ON FAMILIES,
COMMUNITY, AND BUDDHISM: A CASE STUDY OF
KHON KAEN PROVINCE

ประชัน ชะชีกุล
จักรี ศรีจารุเมธีญาณ
พระมหาสมบัติ คุณะสโก
ชุลีพร นาห้วนิล

การวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.)
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2564

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ชื่อหนังสือ คู่มือกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้
 ครอบครัวยุวมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น
 ที่ปรึกษา พระครูสุธีจริยวัฒน์, ผศ.ดร

พิมพ์ครั้งที่ 1 มีนาคม 2565

จำนวน 500 เล่ม

สงวนลิขสิทธิ์ในประเทศไทยตาม พ.ร.บ.ลิขสิทธิ์ © พ.ศ.2559 โดย ดร.ประชัน ชะชีกุล ห้ามคัดลอก
 ลอกเลียน ดัดแปลง ทำซ้ำ จัดพิมพ์ หรือกระทำการอื่นใด โดยวิธีการใด ๆ ในรูปแบบใด ๆ ไม่ว่าส่วนหนึ่ง
 ส่วนใดของหนังสือเล่มนี้ เพื่อเผยแพร่ในสื่อทุกประเภท หรือเพื่อวัตถุประสงค์ใด ๆ นอกจากจะได้รับ
 อนุญาต

จัดพิมพ์โดย ดร.ประชัน ชะชีกุล และคณะมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
 เลขที่ 9/37 ถนนราษฎร์คณิง ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
 40000

พิมพ์ที่ สาครเซ็นเตอร์ 118/17 ถนนมิตรภาพ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

หลักการและเหตุผล

คณะผู้วิจัยได้รับทุนสนับสนุนงบประมาณให้ทำโครงการวิจัยในหัวข้อวิจัยเรื่องกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัวชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น นี้แล้ว จึงนำผลวิจัยมาจัดทำคู่มือกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัวชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น เพื่อให้ชีวิตความเป็นอยู่ของเยาวชนเปราะบางเหล่านั้นเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น เหมาะสมขึ้น มีคุณภาพ มีภูมิคุ้มกันชีวิตที่ดีขึ้นด้วยกลไกของครอบครัว ชุมชน และหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ซึ่งคู่มือที่สำเร็จเป็นรูปเล่มนี้ย่อมเป็นผลจากการวิจัยในโครงการดังกล่าว เพื่อส่งผลให้เยาวชนเปราะบางนั้นซึ่งถือเป็นที่ถูกมองว่ามีคุณภาพชีวิตที่แวดล้อมไปด้วยปัญหา และมีโอกาสจะประสบปัญหาหรือความเสี่ยงและนำไปสู่ความทุกข์อันเกิดและส่งผลต่อภูมิคุ้มกันทางสังคม เป็นปัญหาสังคม และลดทอนพลังทางศีลธรรมจากสภาพและโอกาสของการใช้ชีวิตที่สุ่มเสี่ยงและเปราะบางจากปัญหาท่ามกลางหมู่เพื่อนที่มีสภาพชีวิตคล้ายคลึงกัน โดยทีมงานวิจัยนี้ได้คำนึงถึงข้อห่วงใยดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นที่มาของการกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อให้เยาวชนได้มีกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนโดยมีครอบครัวชุมชน และพระพุทธศาสนาเป็นฐานที่ดียิ่งขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ และบุคคลผู้เกี่ยวข้องยังสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป

ดังนั้น จึงเป็นเหตุผลที่คณะผู้วิจัย ได้ทำคู่มือร่างคู่มือกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัวชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษากลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัวชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อพัฒนากลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัวชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

คุณสมบัติของผู้ใช้รูปแบบ

1. แก้ไขปัญหาด้านภูมิคุ้มกันทางสังคม และสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของมนุษย์ให้ดีขึ้น
2. เป็นผู้มีความคิดริเริ่มในกลไกการพัฒนาและสร้างสรรค์ซึ่งจะสอดคล้องกับความต้องการของสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคต

3. ไม่เห็นแก่ตัวเอารัดเอาเปรียบกันเองและรักษาระเบียบในชุมชน
4. มีการศึกษาและปรับปรุงกลไกการพัฒนาชุมชนให้ตรงตามความต้องการของคนในชุมชน
5. มีความเข้าใจพื้นฐานทางสังคม และความสัมพันธ์ของมนุษย์เป็นหลัก
6. มีส่วนในการพัฒนาตนและชุมชนโดยเข้าใจรากเหง้าสังคมวัฒนธรรมสภาพแวดล้อมได้

อย่างแท้จริง

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายของโครงการวิจัยนี้ ได้แก่ เยาวชนเปราะบางในเขตเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการ

- 1) การสำรวจข้อมูลพื้นที่กิจกรรมการใช้รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพด้วยหลักมรรคมีองค์ 8 ของพื้นที่เป้าหมาย
- 2) ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเทศบาลนครขอนแก่น
- 3) ประชุมวางแผนดำเนินงานกิจกรรม การใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกัน
- 4) สรรหาและคัดเลือกตัวแทนจากกลุ่มเยาวชนเปราะบางในเทศบาลนครขอนแก่น
- 5) ประชุมอาจารย์ วิทยากร และผู้เกี่ยวข้องเพื่อวางแผนกิจกรรมการใช้รูปแบบกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม
- 6) ดำเนินการตามกำหนดการ
- 7) ประเมินกิจกรรมการใช้รูปแบบกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

สถานที่ดำเนินการกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

เขตเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

ระยะเวลาทำกิจกรรมการใช้รูปแบบกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ใช้เวลา 1 วัน สำหรับกิจกรรมการใช้รูปแบบกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

กำหนดการ

ในส่วนกิจกรรมการใช้รูปแบบกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ได้ดำเนินการอยู่ระหว่างวันที่ 24 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565 ณ อาคารหอประชุมศูนย์วิทยบริการสิริธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น โดยมีกำหนดการดังนี้

วันที่ 24 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565

เวลา 08.00 - 08.30 น. ลงทะเบียน

เวลา 08.30 - 09.00 น. พิธีเปิดกิจกรรมการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกัน

เวลา 09.00 - 12.00 น. ปฐมนิเทศ/กลุ่มสัมพันธ์/บรรยาย/ทำกิจกรรมกลุ่มตาม ที่ตกลง ภายใต้หัวข้อ “กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น”

เวลา 12.00 - 13.00 น. รับประทานอาหาร

เวลา 13.00 - 15.00 น. บรรยาย/กิจกรรมกลุ่มการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกัน

เวลา 15.00 - 15.30 พิธีปิด

รายละเอียดของกิจกรรมการใช้รูปแบบกลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน

ทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

หลักเบญจศีล 5 หมายถึง ศีลธรรมพื้นฐานที่ใช้ในครอบครัว ชุมชน

- 1) ปาณาติปาตา ไม่ฆ่าสัตว์
- 2) อทินนาทานา ไม่ลักทรัพย์
- 3) กาเมสุมิฉฉาจารา ไม่ประพฤติผิดในกาม
- 4) มุสาวาทา ไม่พูดปด
- 5) สุราเมรย ไม่เสพสุรา และสิ่งเสพติด

หลักเบญจธรรม 5 หมายถึง คุณธรรม 5 ประการ ประกอบด้วย

- 1) มีเมตตาต่อกัน
- 2) ประกอบอาชีพการงานสุจริต
- 3) สำรวมในกาม ไม่ล่วงละเมิดทางเพศ
- 4) ซื่อสัตย์
- 5) มีสติ

หลักโลกपालธรรม หมายถึง ธรรมะเป็นเครื่องคุ้มครอง 2 อย่าง ได้แก่

- 1) หิริ ความละอายใจ
- 2) โอตตัปปะ ความกลัวบาป

การจัดกิจกรรม

ผู้ใช้คู่มือควรเลือกใช้การจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับแต่ละเด็กแต่ละกลุ่ม กลุ่มใดที่มีการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชนอยู่แล้วก็สามารถเลือกใช้เฉพาะกิจกรรมที่เหมาะสมกับชุมชนของตนเอง

ในกรณีที่ชุมชนยังไม่ได้มีการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการอย่างชัดเจน ควรใช้แผนการจัดกิจกรรมให้ครบทุกกิจกรรม ช่วงระยะเวลาสามารถปรับได้ตามความเหมาะสม และความพร้อมของคนในชุมชนตามกิจกรรมดังนี้

กิจกรรมที่ 1 การใช้หลักศีล 5

กิจกรรมที่ 2 การใช้หลักธรรม 5

กิจกรรมที่ 3 การใช้หลักหิริ โอตตัปปะ

กิจกรรม การใช้หลักศีล 5

(เวลา 1.30 ชั่วโมง)

วัตถุประสงค์

- เพื่อสร้างทัศนคติที่ดีต่อกันด้วยความเอื้ออาทร ช่วยเหลือ แบ่งปัน
- เพื่อเพิ่มสัมพันธภาพ ลดช่องว่างทางด้านความคิด และความแตกต่าง
- เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ

อุปกรณ์

- กิจกรรม 1 กระดาษแสดงความคิดเห็น
- กิจกรรม 2 กรรไกร กระดาษ A4 สก๊อตเทป
- กิจกรรม 3 วีซีดี / สื่อ เกี่ยวกับคนต้นแบบ

สาระสำคัญ

ชุมชนใดก็ตามที่มีหลักศีล 5 เป็นแกนหลักในการประยุกต์ใช้กับสภาพปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ก็สามารถนำสู่การเรียนรู้ เข้าใจปัญหาและนำสู่การแก้ไขปัญหาได้ และนำมาซึ่งความสุขในชุมชนได้อย่างยั่งยืน

กิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ / เนื้อหา
1. วิทยากรให้ผู้เข้าร่วมประชุมร่วมกิจกรรมดังนี้ กิจกรรม 1 “โลกทั้งมองพี่น้องกัน” ตามใบกิจกรรม 1 กิจกรรม 2 “รักษาประโยชน์ตน/ท่าน” ตามใบกิจกรรม 2 กิจกรรม 3 “เพศวิถี” ตามใบกิจกรรม 3 กิจกรรม 4 “ความซื่อสัตย์” ตามใบกิจกรรม 4 กิจกรรม 5 “สุรา สิ่งเสพติด” ตามใบกิจกรรม 5	✦ ใบกิจกรรม 1 ✦ ใบกิจกรรม 2 ✦ ใบกิจกรรม 3 ✦ ใบกิจกรรม 4 ✦ ใบกิจกรรม 5

กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ / เนื้อหา
2. วิทยาการสรุป กิจกรรม 1,2,3,4 และ กิจกรรม 5 ตามใบความรู้ 1 3. วิทยาการเกริ่นนำว่าหลักศีล 5 เป็นต้น ในการนำมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาชุมชนให้ผ่านพ้นปัญหาที่เกิดความทุกข์ ลำบาก เชื้อใจได้ และนำมาซึ่งความสุขในชุมชนได้อย่างยั่งยืน 4. วิทยาการเปิดวิซีดีหรือให้ดูภาพเหตุการณ์ที่มีผลกระทบต่อสุขภาพจิตใจคนในชุมชนให้ผู้เข้าร่วมประชุมดู พร้อมสุ่มถามความคิดเห็นว่า ❖ ได้เรียนรู้อะไรบ้างจากการชมวิซีดีหรือรูปภาพ ❖ มีความรู้สึกอย่างไร ❖ ชุมชนของท่านเคยประสบปัญหาหรือไม่ ❖ มีวิธีการจัดการกับปัญหานั้นอย่างไร 5. วิทยาการสรุปตามใบความรู้ 2	★ วิซีดีหรือรูปภาพเหตุการณ์ในชุมชนที่มีผลกระทบต่อจิตใจคนในชุมชน ★ ใบความรู้ 1 ★ ใบความรู้ 2 ★ ใบความรู้ 2

ใบกิจกรรม 1

“โลกทั้งผองพี่น้องกัน”

คำชี้แจง :

1. ให้นักวิทยากรแจกกระดาษพร้อมปากกา ให้สมาชิกในกลุ่มคนละ 1 แผ่น
2. ให้สมาชิกขีดตารางแบ่งกระดาษเป็น 7 ช่อง และแต่ละช่องให้เขียนหมายเลข

เรียงลำดับ 1 – 2

3. วิทยากรอธิบายวิธีการทำกิจกรรม โดยวิทยากรระบุบุคคลที่จะให้สมาชิกค้นหาในแต่ละช่องพร้อมบอกเหตุผลเพราะเหตุใดถึงเลือกคนนี้ ดังนี้

ช่องที่ 1	ช่องที่ 2

4. วิทยากรให้อาสาสมัครออกมาอ่านใบหัวใจของตนเอง พร้อมให้เหตุผลว่าเพราะอะไรจึงเลือกบุคคลนั้นมาอยู่ในใบกิจกรรมของเรา

5. วิทยากรเก็บใบกิจกรรมของทุกคนเพื่อใช้ในการศึกษา รูปแบบสัมพันธภาพของกลุ่มคน และสามารถวิเคราะห์หาแกนทางธรรมชาติหรือแกนนำทางความคิด หรือแกนนำที่อยู่ในใจของคนส่วนใหญ่

ใบกิจกรรม 2

“รักษาประโยชน์ตน/ท่าน”

คำชี้แจง :

1. ให้วิทยากรแจกกระดาษพร้อมปากกา ให้สมาชิกในกลุ่มคนละ 1 แผ่น
2. ให้สมาชิกขีดตารางแบ่งกระดาษเป็น 5 ช่อง และแต่ละช่องให้เขียนหมายเลขเรียงลำดับ
1 – 5
3. วิทยากรอธิบายวิธีการทำกิจกรรม โดยวิทยากรระบุบุคคลที่จะให้สมาชิกค้นหาในแต่ละช่อง พร้อมบอกเหตุผลเพราะเหตุใดถึงเลือกคนๆนี้ ดังนี้

ช่องที่ 1	ช่องที่ 4
ช่องที่ 2	ช่องที่ 5
ช่องที่ 3	

4. วิทยากรให้อาสาสมัครออกมาอ่านใบหัวใจของตนเอง พร้อมให้เหตุผลว่าเพราะอะไรจึงเลือกบุคคลนั้นมาอยู่ในใบกิจกรรมของเรา
5. วิทยากรเก็บใบกิจกรรมของทุกคนเพื่อใช้ในการศึกษา รูปแบบสัมพันธภาพของกลุ่มคน และสามารถวิเคราะห์หาแกนทางธรรมชาติหรือแกนนำทางความคิด หรือแกนนำที่อยู่ในใจของคนส่วนใหญ่

ใบกิจกรรม 3

“เพศวิถี”

คำชี้แจง :

1. ให้นักเรียนแจกกระดาษพร้อมปากกา ให้สมาชิกในกลุ่มคนละ 1 แผ่น
2. ให้สมาชิกตีตารางแบ่งกระดาษเป็น 4 ช่อง และแต่ละช่องให้เขียนหมายเลขเรียงลำดับ
1 – 4
3. วิทยากรอธิบายวิธีการทำกิจกรรม โดยวิทยากรระบุบุคคลที่จะให้สมาชิกค้นหาในแต่ละช่อง พร้อมบอกเหตุผลเพราะเหตุใดถึงเลือกคนๆนี้ ดังนี้

ช่องที่ 1 	ช่องที่ 3
ช่องที่ 2 	ช่องที่ 4

4. วิทยากรให้อาสาสมัครออกมาอ่านใบหัวใจของตนเอง พร้อมให้เหตุผลว่าเพราะอะไรจึงเลือกบุคคลนั้นมาอยู่ในใบกิจกรรมของเรา
5. วิทยากรเก็บใบกิจกรรมของทุกคนเพื่อใช้ในการศึกษา รูปแบบสัมพันธภาพของกลุ่มคน และสามารถวิเคราะห์หาแกนทางธรรมชาติหรือแกนนำทางความคิด หรือแกนนำที่อยู่ในใจของคนส่วนใหญ่

ใบกิจกรรม 4

“ความซื่อสัตย์”

คำชี้แจง :

1. ให้วิทยากรแจกกระดาษพร้อมปากกา ให้สมาชิกในกลุ่มคนละ 1 แผ่น
2. ให้สมาชิกตีตารางแบ่งกระดาษเป็น 4 ช่อง และแต่ละช่องให้เขียนหมายเลขเรียงลำดับ
1 – 4
3. วิทยากรอธิบายวิธีการทำกิจกรรม โดยวิทยากรระบุบุคคลที่จะให้สมาชิกค้นหาในแต่ละช่อง พร้อมบอกเหตุผลเพราะเหตุใดถึงเลือกคนคนนี้ ดังนี้

ช่องที่ 1	ช่องที่ 2
ช่องที่ 3	ช่องที่ 4

4. วิทยากรให้อาสาสมัครออกมาอ่านใบหัวใจของตนเอง พร้อมให้เหตุผลว่าเพราะอะไรจึงเลือกบุคคลนั้นมาอยู่ในใบกิจกรรมของเรา
5. วิทยากรเก็บใบกิจกรรมของทุกคนเพื่อใช้ในการศึกษา รูปแบบสัมพันธภาพของกลุ่มคน และสามารถวิเคราะห์หาแกนทางธรรมชาติหรือแกนนำทางความคิด หรือแกนนำที่อยู่ในใจของคนส่วนใหญ่

ใบกิจกรรม 5

“สุราและสิ่งเสพติด”

คำชี้แจง :

1. ให้วิทยากรแจกกระดาษพร้อมปากกา ให้สมาชิกในกลุ่มคนละ 1 แผ่น
2. ให้สมาชิกขีดตารางแบ่งกระดาษเป็น 7 ช่อง และแต่ละช่องให้เขียนหมายเลขเรียงลำดับ 1 – 2
3. วิทยากรอธิบายวิธีการทำกิจกรรม โดยวิทยากรระบุบุคคลที่จะให้สมาชิกค้นหาในแต่ละช่องพร้อมบอกเหตุผลเพราะเหตุใดถึงเลือกคนๆนี้ ดังนี้

ช่องที่ 1	ช่องที่ 2
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	

4. วิทยากรให้อาสาสมัครออกมาอ่านใบหัวใจของตนเอง พร้อมให้เหตุผลว่าเพราะอะไรจึงเลือกบุคคลนั้นมาอยู่ในใบกิจกรรมของเรา
5. วิทยากรเก็บใบกิจกรรมของทุกคนเพื่อใช้ในการศึกษา รูปแบบสัมพันธภาพของกลุ่มคน และสามารถวิเคราะห์หาแกนทางธรรมชาติหรือแกนนำทางความคิด หรือแกนนำที่อยู่ในใจของคนส่วนใหญ่

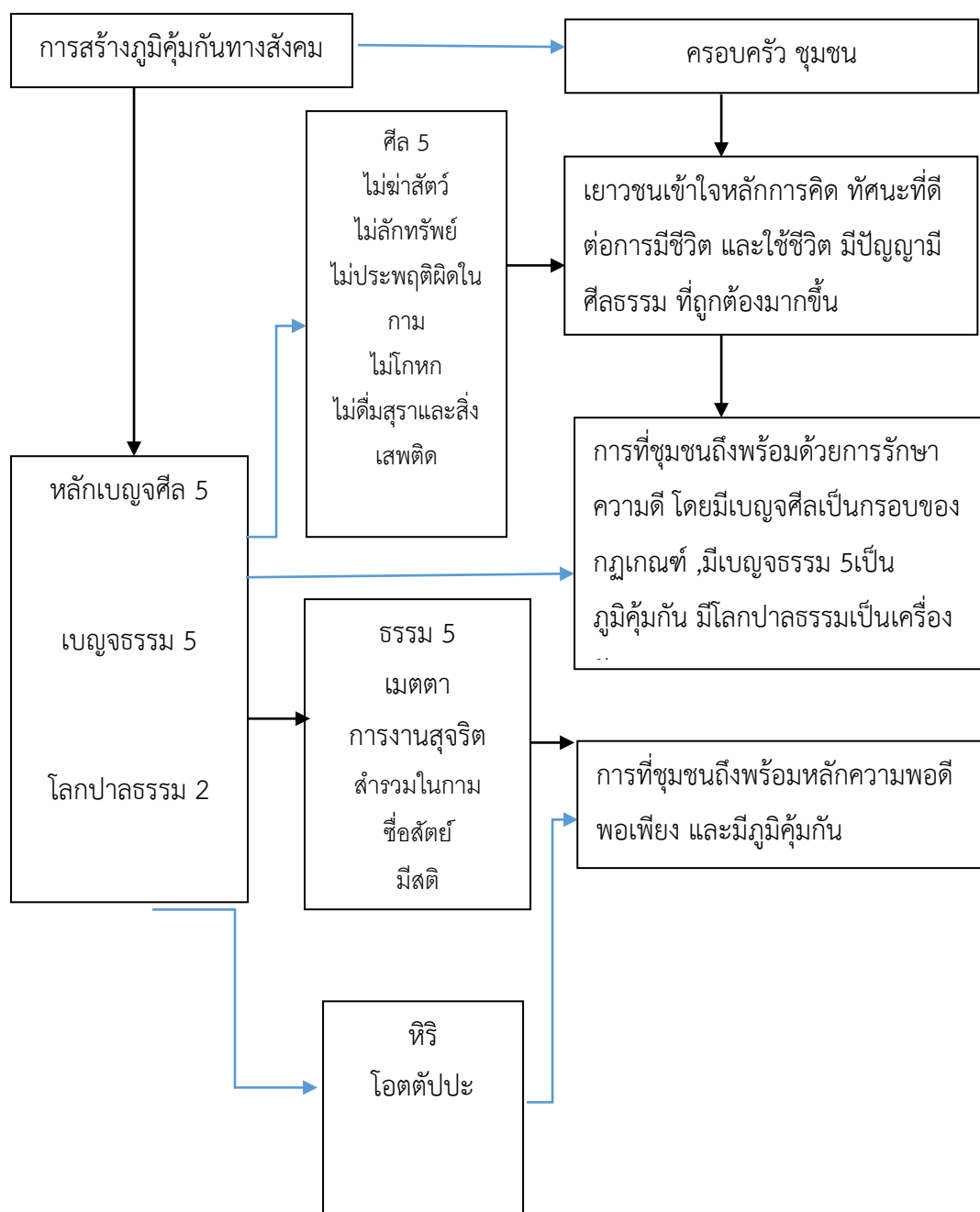
ใบความรู้ที่ 1

แนวทางสรุปสำหรับวิทยากร

ท่ามกลางกระแสเชื่อมกรากของความผันผวนทางเศรษฐกิจ ความขัดแย้งทางการเมือง รวมทั้งในกลางกระแสเชื่อมกรากของความผันผวนทางเศรษฐกิจ ความขัดแย้งทางการเมือง การอ่อนกำลังของสายสัมพันธ์ทางสังคม ผู้คนจำนวนมากต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนและความเสี่ยงในการดำรงชีวิตมากขึ้น การตกงาน การสูญเสียตำแหน่ง การเสียรายได้ การประสบอุบัติเหตุ การตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรม สามารถเกิดขึ้นได้กับทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย ในทุกเวลาและสถานที่ ปัจจัยเหล่านี้จึงต้องอาศัยตัวแปรที่สามารถสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจต่อตนเอง และต้องเป็นการจัดการบริหารความมั่นคงในฐานะที่เรียกว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development)

หลักเบญจศีล 5 เบญจธรรม 5 โลกपालธรรม 2 สำหรับการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมและการแก้ปัญหาที่ตรงกับสภาพที่เกิดขึ้นมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตเพื่อยังชีวิตให้สำเร็จประโยชน์ จัดเป็นการให้มิติทางความคิด ความรู้ พฤติกรรม อาชีพ ความพยายาม และศีลธรรมอย่างเหมาะสม และถูกต้อง สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวมาแล้วข้างต้น อย่างถูกวิธี ดังที่ **พระธรรมปิฎก** ได้กล่าวไว้ว่า “ชีวิตที่ดีงามในทัศนะของพระพุทธศาสนานั้น เกิดจากการที่บุคคลเข้าใจชีวิตอย่างถูกต้องตามเหตุปัจจัย และพยายามหมั่นฝึกฝนพัฒนาตนอยู่ตลอดเวลาตามแนวทางของไตรสิกขา ศีลธรรม เพื่อบรรลุเป้าหมายหรือประโยชน์ของชีวิตในแต่ละระดับตั้งแต่ระดับขั้นต้นจนถึงระดับสูงสุด ” และดังที่หลักพุทธธรรมที่สามารถใช้ในการแนะแนวทางการดำเนินชีวิตให้กับบุคคลต่าง ๆ ในสังคม โดยเฉพาะในระดับครอบครัว ระดับชุมชน อันมีรากฐานมาจากหลักศีลธรรมทางพระพุทธศาสนา

กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและ
พระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ใบความรู้ 2

แนวทางสรุปสำหรับวิทยากร

ความสำคัญที่จะช่วยให้คนในชุมชนต่อสู้เอาชนะปัญหาต่าง ๆ ได้ พลังในชุมชนประกอบด้วย

1. ความอดทนต่อแรงกดดัน คนในชุมชนมีวิธีการที่จะดูแลจิตใจให้ทนอยู่ได้สามารถจัดการกับ

อารมณ์ความรู้สึก ความทุกข์ของตนเองได้ในสถานการณ์ที่กดดัน

2. มีกำลังใจมีแรงใจ ที่จะดำเนินชีวิตต่อไปภายใต้สถานการณ์ที่กดดัน ซึ่งกำลังใจนี้อาจมาจาก

สร้างกำลังใจด้วยตนเองหรือคนรอบข้างก็ได้

3. มีความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค มั่นใจและพร้อมที่จะจัดการปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น ซึ่งความมั่นใจนี้เกิดจากการตระหนักในความสามารถหรือทักษะของตนเอง คิดว่าตนเองทำได้ และแก้ปัญหาได้ มีทักษะในการแสวงหาความรู้และเข้าถึงแหล่งให้ความช่วยเหลือหรือขอรับการปรึกษาได้

หากชุมชนใดก็ตามมีพลังในชุมชนมาก คือ มีการรวมตัวกันของชุมชนที่เข้มแข็ง มีความไว้วางใจกัน เกื้อกูลกัน ช่วยเหลือกัน จะทำให้ชุมชนนั้นสามารถปรับตัว และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และกลับคืนสู่การดำเนินชีวิตตามปกติของชุมชนได้

การแบ่งกลุ่ม

กิจกรรมที่ 1 การใช้หลักสัมมาทิฐิ “เมตตา โลกทั้งผองพี่น้องกัน”

กิจกรรมที่ 2 การใช้หลักสัมมาสังกัปปะ “ไม่ขโมย รักษาผลประโยชน์ตน/ท่าน”

กิจกรรมที่ 3 การใช้หลักสัมมาวาจา “กาม เพศวิถี”

กิจกรรมที่ 4 การใช้หลักสัมมัมมัตตะ “ซื่อสัตย์”

กิจกรรมที่ 5 การใช้หลักสัมมาวายามะ “สุรา ยาเสพติด”

การจัดสัมมนา

กิจกรรมสานเสวนา (Dialogue)

วิทยากรที่มีทักษะในการจัดกลุ่มเสวนาสามารถนำกิจกรรมนี้ไปใช้ในชุมชนได้

แนวคิดและกระบวนการทำกลุ่มในชุมชนโดยใช้การสานเสวนา

การเลือกกลุ่มที่มาทำเวทีควรเลือกคนให้มีจำนวนทั้งสองกลุ่มที่มีความคล้ายคลึงกันในระดับความคิดเห็นไม่ต่างกันไม่รุนแรงเกินไป

จัดบรรยากาศให้ความไว้วางใจและให้ผู้เข้าประชุมรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งโดยมีกระบวนการง่ายๆ ดังนี้

- เน้นการใช้สรรพนามว่า “เรา” มากกว่าจะใช้คำว่า “ฉัน”, “เธอ”, “คุณ” เพื่อให้รู้สึกเป็นพวกเดียวกัน
- การเน้นการแสดงออกถึงปัญหาและความรู้สึกไม่สบายใจต่อปัญหาที่เกิดขึ้นควรเน้นเป็นระยะว่ากลุ่มกำลังพูดถึงปัญหาในระดับพื้นที่ประเด็นปรองดองในระดับพื้นที่ไม่ใช่ระดับชาติเพื่อลดความขัดแย้งและความคาดหวัง
- ยอมรับและรับฟังอย่างเต็มที่โดยไม่พูดขัดและรับฟังที่ละคนเน้นการต่อยอดความคิดเห็นมากกว่าขัดแย้ง
- ทุกฝ่ายที่มีความทุกข์จากการดำเนินชีวิตทำให้ทุกฝ่ายได้รับประโยชน์และได้รับคำตอบในใจไม่มองกลับไปท้อแท้แต่มองไปข้างหน้าทำอะไรให้ชีวิตดีขึ้นเกิดเป้าหมายร่วมกันและเป็นหนึ่งเดียวกัน
- หน้าที่ของผู้นำกลุ่มจะต้องเข้าใจและระมัดระวังประเด็นที่อาจจะชวนทะเลาะได้แก่การโทษคน/กลุ่ม/องค์กรรอบข้างมากกว่าตนเองบรรยากาศที่เริ่มกดดันและแก้ไขโดยจงใจให้มองในทางบวกและจัดการกับบรรยากาศด้านลบต่างๆ ให้มองไปข้างหน้ามากกว่าอดีต
- ผู้นำกลุ่มสามารถประเมินบรรยากาศของกลุ่มที่สะท้อนถึงอารมณ์ของคนในกลุ่มและจัดการประเด็นที่เป็นปัญหาอย่างรวดเร็วได้ (ควรศึกษาในคู่มือเยียวยาจิตใจเรื่องการจัดการความโกรธ)
- ควรวางแผนให้คนที่มีส่วนได้ส่วนเสียรับฟังข้อเสนอแนะของกลุ่มเพื่อผลักดันเชิงระบบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเช่น คนที่มีอำนาจในการผลักดันด้านกฎหมาย ด้านนโยบาย
- มีการจัดทำข้อเสนอแนะที่เป็นรูปธรรมพึงระวังการจัดทำข้อเสนอที่คาดหวังและทำได้ยาก

พึงระลึกว่าหลักการของการสานเสวนา(dialogue) นั้นเมื่อนำวิธีการสานเสวนามาใช้ในกรณีการแปลงเปลี่ยนความขัดแย้ง (conflict transformation) จะต้องทำความเข้าใจให้ชัดว่าการสานเสวนาไม่ใช่การโต้แย้ง (debate) ไม่ใช่การแสวงหาความเห็นพ้องต้องกันไม่ใช่การไกล่เกลี่ยไม่ใช่การ

เจรจาต่อรองไม่ได้มุ่งที่จะโน้มน้าวหรือเปลี่ยนแปลงความคิดของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ได้มุ่งที่จะแก้ไขความขัดแย้งในระยะสั้นหากมุ่งที่จะให้เกิดความเคารพต่อความเห็นที่แตกต่างมุ่งที่จะลดอคติและมุ่งให้เกิดการเปิดรับความคิดใหม่ๆ

การสานเสวนาอาจนำไปสู่การเปลี่ยนความคิดของผู้ร่วมการสานเสวนาแต่ต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงภายในตนเองหลังจากที่ได้มีการไตร่ตรองแล้วไม่ใช่การเห็นคล้อยอย่างฉาบฉวยหรือหลงตามสำนวนกรรมส่วนความสัมพันธ์ของกลุ่มที่หวังว่าจะดีขึ้นหลังการสานเสวนานั้นแม้จะเป็นจุดมุ่งหมายหลักของการสานเสวนาเพื่อแปลงเปลี่ยนความขัดแย้งก็จริงก็ควรเป็นไปโดยธรรมชาติหลังจากเกิดความรู้สึกที่ดีขึ้นเพราะได้มาพูดจากกันอย่างเพื่อนมนุษย์ได้สัมผัสความเป็นมนุษย์ที่มีร่วมกันและแต่ละคนรู้สึกว่าคุณได้รับการยอมรับมากขึ้นนั่นเอง

การบรรยาย

1. บรรยาย เรื่อง กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น โดยวิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนาและสังคม

2. บรรยายเกี่ยวกับการใช้คู่มือการ โดยคณะผู้วิจัย

การใช้อุปกรณ์ที่ทันสมัย

- โปรเจคเตอร์

- คอมพิวเตอร์

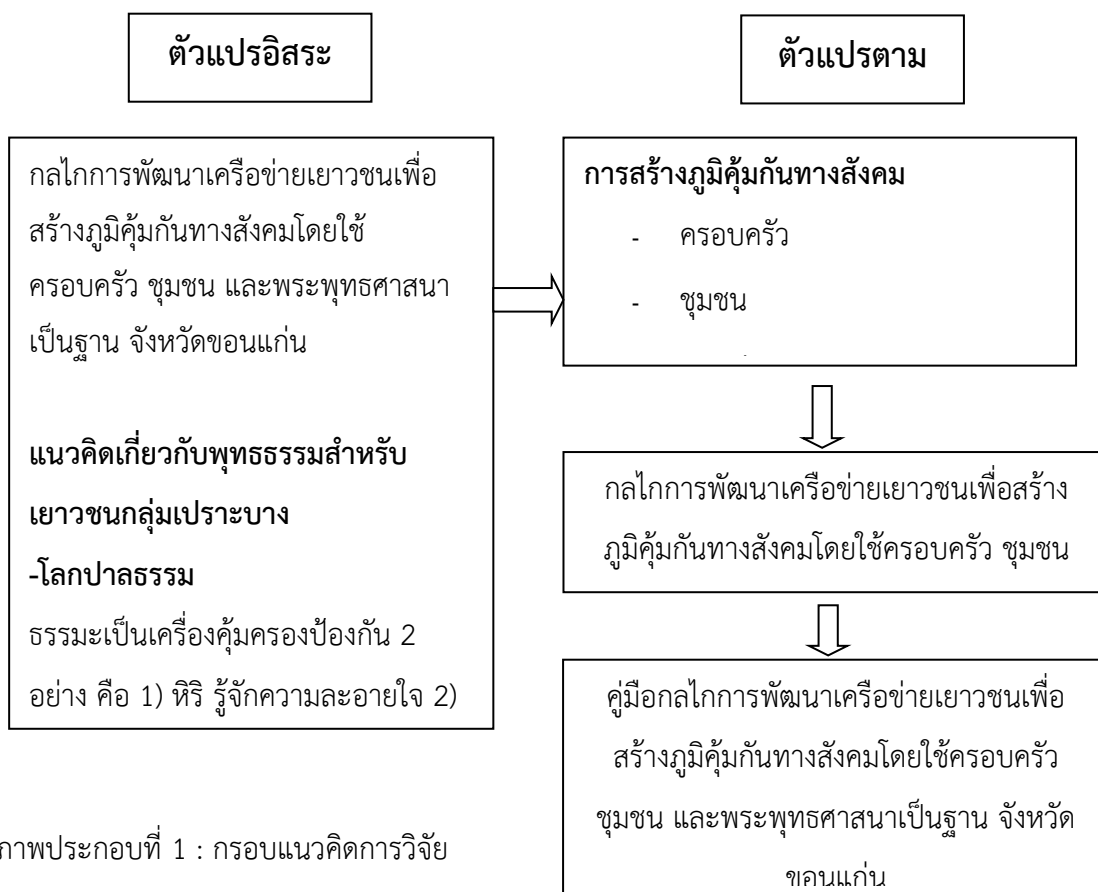
ฯลฯ

การประเมินผล

ประเมินจากแบบวัดก่อนและหลังการทดลอง โดยให้ผู้เข้าร่วมโครงการทำแบบประเมินที่คณะผู้วิจัยได้จัดเตรียมไว้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้าแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ศึกษามาแล้ว คณะผู้วิจัยจึงได้นำหลักธรรมที่ได้จากพระไตรปิฎก และแนวคิดของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) คือ ธรรมะเพื่อการปกป้องคุ้มครอง 2 อย่าง คือ 1) หิริ รู้จักความละอายใจ 2) โอตตัปปะ รู้จักความเกรงกลัวความชั่ว และตามแนวคิดขององค์การอนามัยโลก WHO โดยนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) กำหนดเป็นตัวแปรอิสระและตัวแปรตามได้ดังต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 1 : กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนบูรณาการ

นวัตกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

แนวคิดสำคัญ

กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม

กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชน
และพระพุทธศาสนาเป็นฐาน

แผนบูรณาการการวิจัย
นวัตกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว
ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

วิสัยทัศน์

เยาวชนกลุ่มเปราะบางมีภูมิคุ้มกันทางสังคมที่ดี

พันธกิจ

- 1) พัฒนาเยาวชนเปราะบางให้ได้รับภูมิคุ้มกันทางสังคมและไม่มีพฤติกรรมเสี่ยงด้านเพศและสิ่งเสพติด
- 2) พัฒนาเยาวชนเปราะบางให้มีร่างกายและจิตใจเข้มแข็งมีคุณธรรมจริยธรรม
- 3) พัฒนาหลักสูตร/รูปแบบ/นวัตกรรมการ/กลยุทธ์/กลไก/การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมเยาวชนเปราะบางให้มีประสิทธิภาพ **บนฐานครอบครัว/ชุมชน/พุทธศาสนา**

เป้าหมาย

เยาวชนเปราะบางมีภูมิคุ้มกันทางสังคม และได้รับการเฝ้าระวัง ดูแลพฤติกรรมจากสังคม
 เยาวชนได้รับภูมิคุ้มกันทางสังคมที่ต่ออย่างทั่วถึง

ยุทธศาสตร์

- 1) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนเปราะบาง
- 2) การพัฒนาความเข้มแข็งทางด้านร่างกายและจิตใจของเยาวชนเปราะบาง
- 3) การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนเปราะบาง
- 4) การพัฒนาประสิทธิภาพที่ดีของหลักสูตร/รูปแบบ/นวัตกรรมการ/กลยุทธ์/กลไกที่ดีแก่เยาวชนเปราะบาง

คู่มือ

หลักสูตร/รูปแบบ/นวัตกรรมการ/กลยุทธ์/กลไก

ดร.ประจัน ชะชีกุล และคณะ

ประวัตินักวิจัย

1. ประวัติส่วนตัว

1.1 ชื่อ-นามสกุล ดร.ประชัน ชะชิกุล

1.2 คุณวุฒิ

คุณวุฒิการศึกษา	สถาบันที่สำเร็จการศึกษา	ปีที่จบ
ศน.ด.(พุทธศาสนาและปรัชญา)	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	2558
ศน.ม.(พุทธศาสนาและปรัชญา)	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	2552
คบ.(การบริหารการศึกษา)	สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา	2546

2. ตำแหน่งทางวิชาการ

อาจารย์ประจำหลักสูตร

3. สถานที่ทำงาน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
เลขที่ 9/37 หมู่ที่ 12 ถนนราษฎร์คณิง ตำบลในเมือง
อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000
เบอร์โทรศัพท์: 0993647893
Email: prachan.cha@mbu.ac.th

4. ผลงานของผู้ร่วมโครงการวิจัย

ประชัน ชะชิกุล, สิทธิพร เกษจ้อย, ภัทรชัย อุทาพันธ์, ศักดิพงศ์ โสภาร. (2563). การเสริมสร้างสุขภาพด้วยมรรคมืองค์ 8 กับกลุ่มเด็กเร่ร่อนในจังหวัดขอนแก่น. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์, 7(4) หน้า 213-226 (TCI 1)

ประเสริฐ ชมพรมมา, ประชัน ชะชิกุล, ภัทรชัย อุทาพันธ์, (2563). ศึกษาารูปแบบการสอนมรดกสติในพื้นที่เสี่ยงของพระครูวิสุทธิพรหมคุณ (สมชาย โชติวโร) 150 เจ้าอาวาสวัดพรหมนิवास ตำบลบางนาคนอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. วารสารพุทธมณฑล ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม, 5(2), หน้า 150-157. (TCI 2)

ประชัน ชะชิกุล, สุรศักดิ์ อุดเมืองเพีย, ดาวฤดี ศรีชะเกษ. (2563). จิตในพุทธปรัชญาเถรวาท: ศึกษาวิเคราะห์, วารสารการประชุมวิชาการระดับชาติ, 2(2), หน้า 72 - 85.

ประสงค์ พรหมศรี, ประชัน ชะชิกุล. (2562). แรงจูงใจในการทำสมาธิของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น. วารสารธรรมทรรศน์. 19(1), หน้า 25-266. (TCI1)

ภัทรชัย อุทาพันธ์, ประชัน ชะชิกุล. (2561). การนำขรรษาธรรม 4 ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวของนักศึกษาภาคพิเศษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์. 6(1), หน้า 171-184. (TCI 2)

- ภัทรชัย อุทาพันธ์, ประชัน ชะชิกุล. (2561). การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ตามแนววิถีพุทธ: กรณีศึกษาพระ
กรรมฐานที่พักสงฆ์ป่าดงคล้อยถ้ำสนมสนโน ตำบลวังขวาง อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์.
วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 13(2), หน้า (TCI 2)
- ประสงค์ พรหมศรี, ประชัน ชะชิกุล. (2560). ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษา
โรงเรียนบ้านหนองเต่าบึงเรือใหญ่ ตำบลโคกสี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น. วารสารครุ
ศาสตร์ปริทรรศน์. 13(2) หน้า (TCI 1)
- ประสงค์ พรหมศรี, ประชัน ชะชิกุล. (2560). แนวทางการแก้ไขปัญหาทางอารมณ์ของนักศึกษาระดับ
บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์.
(การประชุมระดับชาติครั้งที่ 4), 13(2), หน้า 30-42
- Sitthiporn Ketjoy, Prachan Chachikul. (2016). Women and Sustainable Development in
Buddhism. South Asian journal of Participative Development. Vol. No.16, No.2
July-Dec. 2016

ประวัตินักวิจัยร่วม

1. ประวัติส่วนตัว

1.1 ชื่อ-นามสกุล ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ

1.2 คุณวุฒิ

คุณวุฒิการศึกษา	สถาบันที่สำเร็จการศึกษา	ปีที่จบ
รป.ด.(รัฐประศาสนศาสตร์)	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม	2560
ศษ.ม.(สังคม ศาสนาและวัฒนธรรม)	วิทยาลัยทองสุข	2663
รป.ม.(รัฐประศาสนศาสตร์)	มหาวิทยาลัยปทุมธานี	2559
ศษ.ม.(การบริหารการศึกษา)	มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี	2558
ศน.บ.(รัฐศาสตร์การปกครอง)	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	2556

2. ตำแหน่งทางวิชาการ

อาจารย์ประจำหลักสูตร

3. สถานที่ทำงาน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
เลขที่ 9/37 หมู่ที่ 12 ถนนราษฎร์คณิง ตำบลในเมือง
อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000
เบอร์โทรศัพท์: 0807506846
Email: chakkree@mbu.ac.th

4. ผลงานของผู้ร่วมโครงการวิจัย

จักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2564). การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชานในชีวิตประจำวันของประชาชนในเขต
อำเภอบ้านแฮด จังหวัดขอนแก่น. วารสาร มจร. อุบลปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี. ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม). (Print
ISSN: 2539-5726, Online ISSN: 2697-4150) TCI. 2 (0.60)

จักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2563). หลักพุทธธรรมแนววิถีการดำรงชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทย. วารสาร
ปัญญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา. ปีที่ 27 ฉบับที่ 1 (มกราคม-
มิถุนายน). (ISSN 0859-3574) TCI. 2 (0.60)

จักรี ศรีจารุเมธีญาณ และคณะ. (2562). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการด้านงาน
ทะเบียนและบัตรเทศบาลตำบลบ้านเป็ด อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น.
วารสารวิชาการพระพุทธศาสนาเขตลุ่มแม่น้ำโขง, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยา
เขตอีสาน. ปีที่ 7 ฉบับที่ 6 (พฤษภาคม-สิงหาคม). หน้า 181 – 189. (ISSN 2465-5465)

- จักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2562). คุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตอีสาน. วารสารวิชาการแสงอีสาน, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตอีสาน. ปีที่ 16 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน). หน้า 51-66. (ISSN 1685-5329) TCI. 2 (0.60)
- จักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2561). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรเหล่า ตำบลหนองกุ้งสวรรค์ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม. วารสารวิชาการแสงอีสาน, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน. ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน). หน้า 9 – 21. (ISSN 1685-5329) TCI. 2 (0.60)
- พระครูวินัยธรจักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2560). การพัฒนาตัวบ่งชี้ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในประเทศไทย. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม). หน้า 202 – 218. (ISSN 2539-6765) TCI. 1 (0.80)
- จักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2564). พุทธศาสนากับการปกครอง. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มมร วิทยาเขตอีสาน. ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน). หน้า 50-58. (ISSN 2730-1869) (0.20)
- จักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2564). มิติของการสร้างมนุษยสัมพันธ์ในองค์การ. วารสาร มจร. อุบลปริทรรศน์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี. ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม). (Print ISSN: 2539-5726, Online ISSN : 2697-4150) TCI. 2 (0.60)
- จักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2564). การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชานในชีวิตประจำวันของประชาชนในเขตอำเภอบ้านแฮด จังหวัดขอนแก่น. วารสาร มจร. อุบลปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี. ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม). (Print ISSN: 2539-5726, Online ISSN : 2697-4150) TCI. 2 (0.60)
- จักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2563). การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการดำเนินชีวิตของประชาชนบ้านสะอาด ตำบลกุดธาตุ อำเภอนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น. วารสารมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตอีสาน (วารสาร MBUIISC Journal). ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน 2563 หน้า 41-49. (ISSN 2730-1850) (0.20)
- จักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2563). อุบัติเหตุจากการจราจรและการป้องกัน. การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 18 และระดับนานาชาติ ครั้งที่ 2 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. วันที่ 1 พฤศจิกายน 2563. (ISBN : 978-616-2020) (0.20)
- จักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2563). หลักพุทธธรรมแนววิถีการดำรงชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทย. วารสารปัญญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา. ปีที่ 27 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน). (ISSN 0859-3574) TCI. 2 (0.60)
- จักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2563). กลยุทธ์การปรับตัวองค์กรเข้าสู่ยุค 4.0. วารสารพุทธมคค์. ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2563) หน้า 54-62 . (ISSN 2630-0788) TCI. 2 (0.60)

- จักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2563). การนํานโยบายไปปฏิบัติ. วารสารวิจัยธรรมศึกษา ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา
สำนักเรียนวัดอาวธวิกสิตาราม. ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2563) หน้า 19-26. (ISSN
2730-1753) (0.20)
- จักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2563). แรงจูงใจในการทำงาน : ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้. วารสาร มจร. อุบล
ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี. ปีที่ 5 ฉบับที่ 1
(มกราคม-เมษายน). หน้า 424-436. (Print ISSN: 2539-5726, Online ISSN : 2697-4150)
TCI. 2 (0.60)
- จักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2562). วัฒนธรรมองค์การที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน. วารสารวิจัยธรรมศึกษา ศูนย์วิจัย
ธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวธวิกสิตาราม. ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2562) หน้า 30-
37. (ISSN 2730-1753) (0.20)
- จักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2562). วัฒนธรรมทางการศึกษาในโลกยุคใหม่. วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราช
วิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด. ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม). หน้า 401 – 407. (ISSN
2651-2009) TCI. 2 (0.60)
- จักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2562). คุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยา
เขตอีสาน. วารสารวิชาการแสงอีสาน. ปีที่ 16 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-มิถุนายน 2562 หน้า 51-
66 (ISSN 1685-5329) TCI ฐาน 2 (0.60)
- จักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2561). บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. ปี
ที่ 6 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน). หน้า 344-352. (P-ISSN: 2287-0962, E-ISSN: 2539-6765)
TCI. 1 (0.80)
- จักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2561). ภาวะผู้นำกับการพัฒนาชุมชน. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. ปีที่ 6
ฉบับที่ พิเศษ. หน้า 527-538. (P-ISSN : 2287-0962, E-ISSN: 2539-6765) TCI. 1 (0.80)
- จักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2561). การพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์: ทศพิธราชธรรม. วารสาร
สถาบันวิจัยและพัฒนา, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน).
หน้า 257 – 270. (ISSN 2350 - 9783) TCI. 2 (0.60)
- จักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2561). นโยบายต่อต้านคอร์รัปชันและการให้สินบน. วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 เดือน กรกฎาคม-ธันวาคม พ.ศ.(ISSN 2350 -
9783) TCI. 2 (0.60)
- จักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2561). วัฒนธรรมทางการเมืองกับประชาธิปไตยของไทย. วารสารวิชาการแพรวา
กาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์. ปีที่ 5 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม) หน้า 418-437. (ISSN
2351-0455) TCI. 2 (0.60)

- พระมหากักรี ญาณสมปนฺโน, (ศรีจารุเมธีญาณ) และสุรศักดิ์ อุดมืองเพีย.(2560). ประชาชนชายขอบ. วารสารวิชาการแสงอีสาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน, ปีที่ 14 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม). หน้า 1-15 . (ISSN 1685-5329) TCI. 2 (0.60)
- พระครูวินัยธรจักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2560). การพัฒนาตัวบ่งชี้ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในประเทศไทย. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์มจร. ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม). หน้า 202 – 218. (ISSN 2539-6765) TCI. 1 (0.80)
- พระครูวินัยธรจักรี ศรีจารุเมธีญาณ, ภักดี โพธิ์สิงห์ และสัญญา เคนาภูมิ. (2559). ปรัชญาการศึกษาของไทยกับสังคมโลกไร้พรมแดน. วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์, ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน). หน้า 117-136. (ISSN 2351-0455) TCI. 2 (0.60)
- พระครูวินัยธรจักรี ศรีจารุเมธีญาณ, สัญญา เคนาภูมิ และวิทยา เจริญศิริ. (2559). บทบาทพระสงฆ์ไทยในสังคมยุคโลกาภิวัตน์. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน. หน้า 275-287. (ISSN 2287-0962) TCI. 1 (0.80)

ประวัตินักวิจัยร่วม

1. ประวัติส่วนตัว

1.1 ชื่อ-นามสกุล พระมหาสมบัติ คุณะสโก ดร.

1.2 คุณวุฒิ

คุณวุฒิการศึกษา	สถาบันที่สำเร็จการศึกษา	ปีที่จบ
Ph.D. (Philosophy)	Banaras Hindu University	2552
M.A. (Indian Philosophy)	Banaras Hindu University	2546
ศน.บ. (ปรัชญา)	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย	2541

2. ตำแหน่งทางวิชาการ

อาจารย์ประจำหลักสูตร

3. สถานที่ทำงาน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
เลขที่ 9/37 หมู่ที่ 12 ถนนราษฎร์คณิง ตำบลในเมือง
อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000
เบอร์โทรศัพท์: 0993647893
Email: khoontawee@hotmail.com

4. ผลงานของผู้ร่วมโครงการวิจัย

อำนวย มีราคา, พระมหาวิรุธ วิโรจน์, พระมหาสมบัติ คุณะสโก. (2565) การบริหารการศึกษาตาม
แนวปฏิรูปการศึกษายุคใหม่ตามแนวพุทธศาสตร์สู่ความเป็นเลิศ. วารสารการบริหารจัดการ
และนวัตกรรมท้องถิ่น, หน้า 71-78 (TCI2)

พระอภิชาติ แก้วเกตุพงษ์, พระมหาสมบัติ คุณะสโก, พระมหาสากล เติณชาบัน (2564). การบริหาร
จัดการทรัพย์สินตามแนวพระพุทธศาสนาในสถานการณ์โควิด. หน้า 352-362

พระพจนันท์ อภิวิฑฒโน, พระมหาสมบัติ คุณะสโก. (2564). แนวคิดตถาคตครุฑ์ที่เหมาะสม: การ
ตีความที่หลากหลายของตถาคตครุฑ์ในคัมภีร์ของนิกายมหายาน: หน้า 189-200

พระมหาสมบัติ คุณะสโก, พระมหาสากล เติณชาบัน, ประภาส แก้วเกตุพงษ์ (2564). บุรณาการหลัก
กาลามสูตรกับการแก้ปัญหาการหลงงมงาย: รวมบทความวิจัยการประชุมวิชาการและการ
นำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและเขตลุ่มแม่น้ำโขง ครั้งที่3 หน้า 233-244.

พระมหาสมบัติ คุณะสโก. (2563). แนวคิดทางการเมืองของมหาตมะ คานธี, วารสารการประชา
วิชาการระดับชาติ, 2(2), หน้า 188-197.

อำพล บุคตาสาร, พระมหาสมบัติ คุณะสโก พ.ต.ท.หญิง ปิยะนุช ศรีสรานุกรม (2563) “สัมมทิฏฐิ”
 มัชฌิมศึกษาเพื่อการพัฒนามนุษย์ที่สมบูรณ์ วารสาร มจร. บาลีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์ปีที่
 6 ฉบับที่ 1(มกราคม – มิถุนายน) (TCI2)

พุทธรักษ์ ปราบนอก, ธนพฤษ ขามะรัตน์, พระมหาสมบัติ คุณะสโก. (2563). ตัวแปรการจัดการ
 สิ่งแวดล้อมของวัดในภาคอีสาน. วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์.ปีที่ 37 ฉบับที่ 3 กันยายน-
 ธันวาคม 2563. หน้า 188-197. (TCI 2)

Phrakhrupladsampiphatanayanajan, Phramaha Maghavin Purisuttamo, Phramaha
 Sombat Kunesako: (2020). Philosophy of Buddhist Theravada Propagation in the Next
 Decade. Solid state Technology ปี 2020. ฉบับ 63 หน้า 2550-2556.

ประวัตินักวิจัยร่วม

1. ประวัติส่วนตัว

1.1 ชื่อ-นามสกุล นางสาวชุลีพร นาห้วนิล

1.2 คุณวุฒิ

คุณวุฒิการศึกษา	สถาบันที่สำเร็จการศึกษา	ปีที่จบ
ศษ.ม.(การศึกษาปฐมวัย)	มหาวิทยาลัยราชธานี	2563
ประกาศนียบัตรบัณฑิต (วิชาชีพครู)	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	2552
ศน.ม.(รัฐศาสตรการปกครอง)	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	2550
บธ.บ.(คอมพิวเตอร์ธุรกิจ)	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	2543

2. ตำแหน่งทางวิชาการ

อาจารย์ประจำหลักสูตร

3. สถานที่ทำงาน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
เลขที่ 9/37 หมู่ที่ 12 ถนนราษฎร์คณิง ตำบลในเมือง
อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000
เบอร์โทรศัพท์: 0993836953
Email: chuleeae2@gmail.com

4. ผลงานของผู้ร่วมโครงการวิจัย

ณัฐสุตา ชัยโณม, จักรี ศรีจารุเมธิญาณ, ชุลีพร นาห้วนิล. (2564). ระบบการบริหารราชการไทย

Thai government administration system. วารสารพุทธมคค์ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษาสำนัก
เรียนวัดอาวสุวิจิตราราม.6(1), หน้า 241- 247. (TCI 2)

ปาริฉัตร ไชยเดช, อานันท์ กรมน้อย,พงษ์มนัส ดือด,ชุลีพร นาห้วนิล,พระกิตติพล เชื้องาม. (2564).

แนวทางการส่งเสริมการจัดประสบการณ์แบบโครงการในห้องเรียนของเด็กปฐมวัย. วิทยาลัย
สงฆ์นครลำปาง. 10(3), หน้า 124 – 132. (TCI 2)

ภัทรลดา วงษ์โยธา, ชุลีพร นาห้วนิล, ศุภวัฒน์ บุญนาดี. (2564). ผลการใช้เทคนิค SQ3R เพื่อพัฒนา
ความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. พุทธสังคมวิทยา
ปริทรรศน์. 6, หน้า 1-15. (TCI 2)

รัชนิบูรณ์ เนตรภักดี, คัมภีรภาพ คงสำรวย, ชุลีพร นาห้วนิล, สุทธินันท์ พรหมพันธุ์ใจ. (2562). ผลการเล่า
นิทานชาดกในการปลูกฝังมารยาทธรรม 4 ให้กับเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใน 2 ชุมชน
สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่น. วารสารแสงอีสาน, 16(2) หน้า 614- 624.
(TCI 2)

จักรี ศรีจารุเมธีญาณ, ชูลีพร นาห้วนิล, (2562). วัฒนธรรมทางการศึกษาในโลกยุคใหม่. วารสาร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูฏา, 8(2), หน้า 401-407. (TCI 2)

ชนาธิป ศรีโท, พระมหาชัชวาลย์ จารย์คุณ, ชูลีพร นาห้วนิล. (2563). การบูรณาการหลักสัปปุริสธรรม 7 ประการ เพื่อขับเคลื่อนความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย. วารสาร มจร อุบล ประิทรศน์, 5(1), หน้า 344 -353.

The Development of Youth Network for Strengthening Social Adaptation of Thai Vulnerable Juveniles

Prachan Chachikul¹, Sombat Taweekoon¹, Chakkree Sricharumedhiyan², Chuleeporn Nahuanin³, Phattharachai Uthaphan¹, Radchaneeboon Neadpuckdee³ & Prasong Promsri¹

¹ Faculty of Buddhist and Philosophy, Mahamakut Buddhist University Isan Campus, Khon Kaen, Thailand

² Faculty of Public Administration, Mahamakut Buddhist University Isan Campus, Khon Kaen, Thailand

³ Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University Isan Campus, Khonkaen, Thailand

Correspondence: Prachan Chachikul, Faculty of Buddhist and Philosophy, Mahamakut Buddhist University Isan Campus, Khon Kaen, Thailand.

Abstract

The purposes of the study were 1) to examine the effects of a youth network on vulnerable youths' social adaptation knowledge, 2) to examine the vulnerable youths' satisfaction with the youth network on social adaptation development, and 3) to examine the effects of a youth network on vulnerable youths' changes in behaviors of social adaptation. The participants consisted of 302 vulnerable youths in the northern Thai province of Khon Kaen selected by a systematic sampling method. A group of 10 authorities was also chosen purposively to join the interview session. The instruments included a youth network plan, a social adaptation test, and an interview form. Frequency, percentage, mean score, S.D, and t-test were used to examine the data. The content analysis assessed qualitative data. The findings study reveals how a planned youth network resulted in the acquisition of knowledge, attitudes, and desirable behavior among youngsters at risk.

Keywords: vulnerable juveniles, youth development, youth network

1. Introduction

The modern world is characterized by a capitalist economic system and intense competition between nations and individuals. Due to the nature of an economic system that permits capitalists to compete independently in the market, the social disparity could not be avoided. Poverty, oppression, and life instability place a subset of youth at risk in both life and education (Van de Kleut & White, 2009). In many countries, families with average incomes who can afford basic education for their children also have to contend with problematic budgets, teaching methods, and staff quality (Zaki Ewiss, 2020). As education is a fundamental indicator of a person's future career, family, and quality of life, this widens the socioeconomic gap between the wealthy and the poor (Dronkers, 2010).

Capitalism also affected financially uncompetitive youths. Poor and underprivileged children are forced to become vulnerable and face many social issues. Skinner et al. (2006) describes vulnerable kids as "those with unmet basic rights. Vulnerability means weak or poorly guarded and ranges from resiliency to helplessness. Vulnerable youth are more at risk than their peers. Deprivation (food, education, parental care), exploitation, abuse, neglect, violence, and HIV infection might affect them (Arora et al., 2015). Their hardships could be exploited for criminality, drug trafficking, child labor, etc. Lack of social support may also cause vulnerable youngsters to make decisions leading to undesired pregnancy, drug addiction, crime, etc. The public and private sectors should help vulnerable teenagers cope with difficulties.

The socio-economic problems plaguing Thailand are a significant factor in the difficulties that the nation's youth must overcome. According to the World Bank (2022), the economy of Thailand is comparable to the economies of other developing nations as capitalism has derived significant advantages for capitalists. The country offers free medical care and public education in public schools extending up to twelfth grade for all its citizens. However, throughout the past ten years, the economy of Thailand has been exhibiting a negative trend, and the continuous Covid-19 pandemic has only served to make matters worse. As of the year 2022, the Office of the National Economic and Social Development Council reports that 174,900 Thai citizens have been unemployed in fields other than agriculture for more than a year (2022). It should not come as a surprise that the rate of the national debt

has increased over the past five quarters in a row given that the price of fructified agricultural products, which is the primary source of income for the vast majority of Thai citizens, has increased. This trend has been observed for the past five quarters in a row. The persistent economic problems faced by the nation have a domino effect on society and have been a contributing factor in the rise in the number of young people who are living in difficult circumstances.

The Department of Juvenile Observation and Protection (2017) reported that 3.7 million young people in Thailand fell into the category of “vulnerable.” These numbers include kids who are displaced, undocumented, have special needs, or come from low-income homes. According to the Office of Children and Youth Justice System’s data from the year 2021, 68% of juvenile offenders in Thailand come from broken homes (2021). Furthermore, fifteen percent of all babies in the country had teenage moms. As a result, it is important to use the right treatments to help at-risk adolescents, reduce social problems, and advance social progress.

One of the most crucial problems among vulnerable youth is the inability to adapt to social values and norms. The term “social adaptation” refers to the process by which an individual attempts to strike a balance between his or her desires and goals and those imposed by the surrounding environment and other factors. As a result, one looks out for the kinds of things that make life more enjoyable and get one’s social approval, as well as their ability to adjust to new conditions (Al Zboon, 2013). Therefore, to blend as a desirable member of society, one should be informed of social ideals, legal rules, and morality. With an unwell socio-economic condition faced by vulnerable youth, it could be possible that lack of social adaptation is one of the causes leading to problems they made to society.

Supporting the development of a youth network could be an alternative method to improve the situation of vulnerable juveniles. Gathering youths in a similar situation to share their experiences and suggest possible solutions to their problems. According to The International Federation of Red Cross Red Crescent Societies (2013), Youth networking involves meeting people, developing contacts, and using them in youth development missions. Moreover, youth networks use networking to achieve long-term goals for member organizations. Xavier (2012) suggested that a local/regional network for youth engagement is an instrument/mechanism that gives a young community a stronger voice that impacts the target context. Youth working together could be a great advantage in achieving social transformation. However, it may also be a challenge due to factors such as the diversity of stakeholders, lack of resources or support, low youth sector development, lack of recognition of the value of youth work or non-formal education, cultural diversity of communities, etc. Therefore, stakeholders should support what the youth needs to develop a successful network.

Moreover, youth networks have been applied in empirical studies and positively affected youth development in various areas globally. For example, Pittman (1991) found that promoting the role of youth networks allowed them to develop the skills and abilities needed in community development. This included decision-making, critical thinking, collaborative skills, and social skills. Perkins et al. (2001) suggested that community youth development provides young people the opportunity to learn a wide range of abilities and displays a full complement of good connections with themselves, others, and the greater community. Likewise, Ignatowski et al. (2021) suggested that the effectiveness of a youth network project depends on stakeholder participation, vision and goals, systems mapping, data, evaluation, and learning, capacity building, policies, services, and practices, norms and perspectives, and resource flows. A well-managed network could lead to the outcomes of violence prevention, work readiness and employment, engagement of youth and their communities, and graduation rate in high school.

In conclusion, the socio-economic conditions faced by a certain group of youths force them to be in an unhealthy social status. Moreover, it causes problems in acquiring social adaptation among the youths. Therefore, they are vulnerable to issues such as drugs, unintended pregnancy, crimes, etc. Developing a youth network is a potential way to help them face difficulties together and it has been proved to be beneficial in youth development projects around the globe. Therefore, the current study helped youth sectors in a country to collaboratively form a network. The effectiveness of the projects was assessed by examining the participants’ knowledge, satisfaction, and changes in behaviors. The purposes of the study were 1) to examine the effects of a youth network on vulnerable youths’ social adaptation knowledge, 2) to examine the vulnerable youths’ satisfaction with the youth network on social adaptation development, and 3) to examine the effects of a youth network on vulnerable youths’ changes in behaviors of social adaptation.

2. Methodology

2.1 Participants

The participants consisted of 302 vulnerable youths in the northern Thai province of Khon Kaen. They were chosen using systematic sampling. The specific selection criteria for the participants were family income, parental marital status, and neighborhood. At least 1,412 of the 12,241 youths in the area met at least one of the criteria. Using Yamane's (1967) approach, 302 participants were obtained. All subjects were treated with anonymity and ethical considerations in mind. The detail of the samples can be seen below.

Table 1. Samples' detail

Gender	Male = 136 (45.03%) Female = 166 (54.97%)
Age	15 = 54 (17.88%) 16 = 53 (17.54%) 17 = 64 (21.19%) 18 = 75 (24.83%) 19 = 56 (18.54%)
Family Income	Low = 249 (82.45%) Lower middle = 53 (17.55%)
Marital status of parents	Married = 215 (71.19%) Divorced = 32 (10.59 %) Separated = 40 (13.24%) Widowed = 15 (4.96%)
Neighborhood	Low-income area = 235 (77.81%) Middle-income area = 67 (22.19 %)

The second set of participants consisted of ten public servants who were charged with the duty of protecting vulnerable young people in their regions. The following individuals took part in the interview session.

2.2 Instruments

The instruments included a youth network plan, a social adaptation test, and an interview form. In detail, the plan includes the guideline for developing a youth network in the province. The network aims to reflect on socio-economic problems and needs in developing social adaptation. The representatives of network members meet every week via online conferencing platforms. The plan took 3 months to complete. The test was designed in multiple choice, and the interview form was designed in the semi-structured interview with questions to examine changes in samples' behaviors.

2.3 Data Collection and Data Analysis

The data was collected in August 2021 when samples participated in the youth network plan. The knowledge test and satisfaction survey took place after the plan was completed. 10 officials were interviewed three months following the project to assess sample behavior changes. Frequency, percentage, mean score, S.D, and t-test were used to examine the data. The content analysis assessed qualitative data.

3. Results

Table 2. The comparison of the participants' social adaptation knowledge

Tests	N	$\bar{x}$	S.D	t	Sig.
Pre-test	302	12.65	0.89	16.87	0.00*
Post-test	302	26.64	0.84		

Note. $P < 0.05$.

The result of the study indicates the improvement of the participant's knowledge regarding social adaptation. A paired t-test shows that there was a significant difference between the participants' average pre-test score ($\bar{x} = 12.65$, S.D = 0.89) and average post-test score ($\bar{x} = 26.64$, S.D = 0.84, $t = 16.87$, $p = 0.00$). It could be interpreted that the participants gained social adaptation knowledge after joining the youth network project considering the higher score in the post-test.

Table 3. The participant satisfaction with the youth network project

Statements	$\bar{x}$	S.D
Family		

	Statements	$\bar{x}$	S.D
1.	Joining the youth network helped me realize my responsibilities in the family.	4.75	0.43
2.	Joining the youth network made me treat my family with care.	4.55	0.64
3.	Joining the youth network helped me understand the importance of family duties.	4.46	0.60
4.	Joining the youth network made me listen to my family members more.	4.06	0.80
5.	Joining the youth network made me feel more safe living with my family.	4.00	0.81
	Average	4.36	0.43
	Community		
6.	I felt being a part of the community after joining the youth network.	4.03	0.83
7.	I felt more confident sharing my opinions after joining the youth network.	3.84	0.87
8.	I understood my community's socioeconomic condition after joining the youth network.	3.85	0.95
9.	I was eager to join community activities after joining the youth network.	3.74	0.76
10.	I considered my community a safe zone after joining the youth network.	3.58	1.13
	Average	3.80	0.60
	Morality		
11.	After joining the youth network, I reasonably handled life situations.	3.57	0.67
12.	After joining the youth network, I felt more compassion for others.	3.42	0.67
13.	After joining the youth network, I grasped the fundamental morals required for cohabitation.	3.13	1.06
14.	After joining the youth network, I felt guilty whenever I considered doing wrong.	3.09	0.71
15.	After joining the youth network, I developed my thinking process.	3.04	1.03
	Average	3.25	0.60
	Overall	3.80	0.40

The result of the study indicates a high level of participant satisfaction with the youth network project ($\bar{x} = 3.80$, S.D = 0.40). In detail, the aspects of family ($\bar{x} = 4.36$, S.D = 0.43), community ($\bar{x} = 3.80$, S.D = 0.60), and morality ($\bar{x} = 3.25$, S.D = 0.60) were rated respectively. In detail, the participants perceive participation in the youth network as a project that helps them adapt to social norms as family and society members. Moreover, the participants felt the project develop their decision-making in various life situations. Therefore, it could be claimed that the participants were satisfied with the youth network project.

Moreover, the result of the interview session reflects interesting issues regarding participants' changes in social adaptation behaviors. The respondents reported that after engaging in the youth network project, the participants were able to adjust to social norms and values. The interviewees claimed that the participants lacked consideration for social ideals and acted based on individual interests, the collective influence of peers, and media examples such as the Internet and television. According to their parents, the participants tended to use rude language in conversation and did not strive to vary the level of language used while interacting with people of different ages or in different situations. After participating in the projects, participants realized their roles as students, family members, and community members. They communicated more effectively and participated in more community events. Parents and community leaders were satisfied with the youths after the youth network was implemented, according to the respondents.

4. Discussion

The study found that the youth network project improved vulnerable teens' social adaption in terms of knowledge, attitudes, and changes in behavior. Previous research (e.g., Ignatowski et al., 2021; Perkins et al., 2001; Pittman, 1991) has shown the benefits of youth networks in adolescent development and education. In this study, developing a network that allows youths with similar socioeconomic characteristics to meet, build contacts, and leverage development missions lead to the ability to adapt to social situations. According to Xavier (2012), a network for youth participation is a mechanism that empowers a young community's voice to influence the target context. Youth collaboration could be an important factor in accomplishing societal transformation. It could be noted from the results of the study that a well-managed youth network that takes care of human development resulted in the development of knowledge and positive changes in vulnerable youths' behaviors as shown by the results of the study.

Furthermore, the results demonstrate the significance of vulnerable youths' needs in life in providing solutions to their problems. In this study, information gained from the youth network was beneficial for responsible officials, and it led to the development of the participant's knowledge, attitude, and behaviors regarding social adaptation. According to Beale Spencer (2015), vulnerable youth are at risk of engaging in risky social activities. Developing a youth network in which members can share their experiences and create solutions could be an alternate method for preventing these undesirable occurrences. According to the findings of the study, a well-managed youth

network project could lead to the development of a vulnerable group of youth in terms of knowledge and behaviors.

5. Conclusion

The purpose of this study is to examine the impact of a youth network of vulnerable youths on their knowledge, attitude, and behavioral changes regarding social adaptation. A youth network project was implemented with 302 vulnerable youths in Thailand. Ten authorities were also assigned to an interview session to investigate the three-month behavior changes of the samples. The findings study reveals how a planned youth network resulted in the acquisition of knowledge and desirable behavior among youngsters at risk.

The study's findings may have implications for vulnerable youth development in various environments. The focus of future research should be on the development of the youth network, taking environment, membership characteristics, process and structure, communication, purpose, and resources into account. In addition, experts should focus on juveniles in disadvantaged populations. To provide additional information that could assist children and adolescents from marginalized and oppressed groups, it is necessary to investigate factors that may influence issues such as participation in abusive behaviors, collaboration among stakeholders, and subject participation.

Acknowledgment

The research project was funded by Thailand Science Research and Innovation (TSRI).

References

- AlZboon, S., O. (2013). Social adaptation and its relationship to achievement motivation among high school students in Jordan. *International Education Studies*, 6(10), 63–69. <https://doi.org/10.5539/ies.v6n10p63>
- Arora, S., Shah, D., Chaturvedi, S., & Gupta, P. (2015). Defining and Measuring Vulnerability in Young People. *Indian Journal of Community Medicine: Official Publication of Indian Association of Preventive & Social Medicine*, 40, 193–197. <https://doi.org/10.4103/0970-0218.158868>
- Beale Spencer, M., Harpalani, V., Cassidy, E., Jacobs, C. Y., Donde, S., Goss, T. N., Wilson, S. (2015). Understanding vulnerability and resilience from a normative developmental perspective: implications for racially and ethnically diverse youth. In *Developmental Psychopathology* (2nd ed., pp. 627–672). John Wiley & Sons, Ltd. <https://doi.org/10.1002/9780470939383.ch16>
- Department of Juvenile Observation and Protection. (2017). *Annual Report 2017*. Retrieved from https://www.djop.go.th/storage/files/2/%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%87%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%88%E0%B8%B3%E0%B8%9B%E0%B8%B5/november_compressed.pdf
- Dronkers, J. (Ed.). (2010). *Quality and Inequality of Education*. Dordrecht: Springer Netherlands. <https://doi.org/10.1007/978-90-481-3993-4>
- Ignatowski, C., Blum, R., Campbell, P. S., & Perez-Pineda, R. (2021). Building youth infrastructure: early lessons from the youth systems collaborative. *Journal of Youth Development*, 16(2–3), 74–99. <https://doi.org/10.5195/jyd.2021.1030>
- Office of Children and Youth Justice System. (2021). *Annual case report*. Retrieved August 6, 2022, from <https://www.djop.go.th/storage/files/2/statistics2564.pdf>
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2022). *Thai economic performance in Q4 of 2021 and the outlook for 2022*. Retrieved August 5, 2022, from https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=12290
- Perkins, D., Borden, L., & Villarruel, F. (2001). Community Youth Development: A Partnership for Action. *School Community Journal*, 11, 39–55.
- Pittman, K. (1991). *Promoting youth development: strengthening the role of youth service and community organizations*. School K-12. Retrieved from <https://digitalcommons.unomaha.edu/slcek12/42>
- Skinner, D., Tsheko, N., Mtero-Munyati, S., Segwabe, M., Chibatamoto, P., Mfecane, S., Chitiyo, G. (2006). Towards a Definition of Orphaned and Vulnerable Children. *AIDS and Behavior*, 10, 619–626. <https://doi.org/10.1007/s10461-006-9086-6>
- The International Federation of Red Cross Red Crescent Societies. (2013). *RCRC youth networking guidelines*. Retrieved August 7, 2022, from

- [https://ifrcgo.org/africa/docs/YOUTH/Guidlines%20for%20RCRC%20Youth%20Networking%20EN.pdf](https://ifrcgo.org/africa/docs/YOUTH/Guidelines%20for%20RCRC%20Youth%20Networking%20EN.pdf)
- Van de Kleut, G., & White, C. (2009). *Education, Oppression and the (I'm)Possibility of Resistance*. In Online Submission. Retrieved from <https://eric.ed.gov/?id=ED507413>
- World Bank. (2022). *The World Bank in Thailand*. Retrieved August 7, 2022, from <https://www.worldbank.org/en/country/thailand/overview>
- Xavier, S. (2012). *A practical guide for Youth organizations & Youth Workers about local/regional networks for (meaningful) youth participation*. Brussels, Belgium: The European Commission.
- Yamane, T. (1967). *Statistics: An introductory analysis* (2nd ed.). New York: Harper and Row.
- Zaki Ewiss, M. (2020). Issues in Education Development in Developing Countries. *IOSR Journal of Humanities and Social Science*, 25, 64–75.

Copyrights

Copyright for this article is retained by the author, with first publication rights granted to the journal.

This is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).